1947 — מאלי און איסאק ריבאלאווסקי — 40 יאר איבערגעגעבן פארן צענטער און היים — 1987

BIALYSTOKER STIMME

ביאליסטאקער שטימע

אפיציעלער ארגאן פון דער ביאליסטאקער לאנדסמאנשאפט אין אמעריקע

נומער 342 ■ ערב פסח, תשמ״ח — ניו יארק, אפריל, 1988 ■ 66־טער יארגאנג

The Bialystoker Center and Home
and Infirmary for the Aged

cordially invites you to attend a

Testimonial Dinner

honoring

Molly and Izaak Rybal
Executive Director and Trustee

Guest Speaker

Dr. Samuel P. Pisar, Esq.
Author and International Attorney

Sunday, May 15, 1988 – 12:00 Noon

The Waldorf Astoria
301 Park Avenue
New York, N.Y.

The Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged is proud to make a "Testimonial Dinner" in honor of Izaak & Molly Rybal, for 40 years devoted service to our beloved institution. (Article page 1).

דער ביאליסטאקער צענטער און היים, האבן מיט כבוד אראנזשירט א יובילי־באנקעט פאר איסאק און מאלי רייבעל, 40 יאר פון טריישאפט פאר אונזער אינסטיטוציע. (אן ארטיקל אויף זייט 1).

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

קומט צום גרויסן יערלעכן ביאַליסטאָקער טעאַטער־קאָנצערט

דעם 9טן אָקטאָבער, 1988

ווידעראַמאָל גרייט איצט דער ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע, דעם גרויסן יערלעכן טעאַטער־קאָנצערט. ווי יעדעס יאָר, וועט די האַי־יאָריקע אימפּאָזאַנטע אונטערנעמונג אויך פאָרקומען אין דעם פּרעכטיקן אייוועריי פישער האָל פון דעם באַרימטן לינקאָלן צענטער, וואָס איז אויף ברָאדוועי און 67טע גאַס, אין ניוט־יאָרק.

צום האַי־יאָריקן טעאַטער־קאָנצערט, וואָס וועט פאָרקומען זונטיק, דעם 9טן אָקטאָבער, 1988, 2 אַזייגער בייטאָג, ווערט געגרייט אַ ספּעציעלער גרויסער פּראָגראַם פון געזאַנג, מוזיק און קינסטלערישן וואָרט, אין דעם פּראָגראַם וועלן זיך באַטייליקן פאָלגענדע קינסטלער: גאולה גיל, באַרימטע ישראל־דיקע און אינטערנאַציאָנאַלע זינגערין; מאַל ז. לאָרענס, איינער פון די בעסטע קאָמיקער אין אַמעריקע; דזשודי מעק־קאָלי, דזשעין סימען, נאָרמאַן עטקינס און ברוס אַדלער; מאַריען קאָבין, פיאַניסט (די בעסטע אויף ברָאדוועי), אַן איינציקאַרטיק און זייער טאַלענטירטע גרויסע גרופּע ברָאדוועי זינגער; און דער באַקאַנטער סאָל זיקאַרי אָרקעסטער.

מיר רופן אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט, ווי אויך אָרגאַניזאַציעס און גרופּן, זיך צו באַטייליקן אין דעם גרויסן יערלעכן ביאַליסטאָקער טעאַטער־קאָנצערט. אויסער דעם וואָס איר וועט האָבן אַן אומפאַרגעסלעכן גייסטיקן גענוס, וועט איר אויך העלפן פאַרבעסערן און שטאַרקן די גוט־באַקאַנטע ביאַליסטאָקער היים און שפּיטאָל פאַר עלטערע איינוואוינער. ביי דעם יערלעכן קאָנצערט ווערט איר אויך האָבן אַ געלעגנהייט זיך צו באַגעגענען מיט אייערע לאַנדסלייט, פריינט און באַקאַנטע.

פאַרשטענדיקט זיך גלייך מיטן אָפּיס פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, וועגן טיקעטס און גרופּן־בענעפיטס. דער אַדרעס איז:

ביאַליסטאָקער צענטער
228 איסט ברָאדוועי, ניו־יאָרק
טעל. 7755־475 (212)
רופט מר. איסאַק ריבאַל

אינהאַלט

מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי באַערט צו זייער 40־יאָריקן יובילי . . . . . א. שרייבער 1
דר. מודאי באַזוכט ניו־יאָרק 3
די שארית־הפליטה אידן — די צווייטע שטאַרקסטע אַרמיי פון ישראל . . . הירש אַלטוסקי 4
דער גרויסער חנוכה יום־טוב אין ביאַליסטאָקער צענטער 7
ליאָ מעלאַמעד — דער באַלעבאָס
פון שיקאַגאָ „מערק" 8
ישיבה־אוניווערזיטעט באַערט ניל קאַץ, פרעזידענט
פון אַ „רעוולאָן" דיוויזיע . . . איסאַק ריבאַלאָווסקי 12
מיין ביאַליסטאָק . . . . . סאָל קרים 16
צוריק אין דער היים (ליד) . . . . . פעני קוויאַט גוט 16
זון פון ביאַליסטאָקער רב, באַרימטער אַמעריקאַנער ספּאָרטלער . . . . . שמעון פייגינאָוו 17
א ביאַליסטאָקערין לערנט אַמעריקאַנער אַרעסטאַנטן וועגן „האָלאָקאָסט" 18
טאָג־אָרדענונג פון אינטערנאַציאַנאַלער קאָנפערענץ אין ביאַליסטאָק 20
די אינטערנאַציאַנאַלע קאָנפערענץ אין ביאַליסטאָק . . . . . אפרים קיסלער 22
זלמן ירושלמי באַערט מיטן טיטל „זַקיר תל־אביב" . . . . . פרץ בוקשטעלסקי 23
איינדרוקספולע יערלעכע אזכרה אין מיאַמי 24
אונזער אינסטיטוציע 25
יערלעכער קאָנצערט אין לינקאָלן צענטער 26
דער יום־טוב פון באַפרייאונג (ליד) . . . . . מאיר ברק 26
א בריוו פון פוילן . . . . . אפרים קיסלער 27
ביי די לאַנדסלייט אין ישראל . . . פרץ בוקשטעלסקי 29
משפט איבער איוואן דעמיאניוק . . . . . מרים יהב 30
אין טרעבלינקע ברענט אַ פייער (ליד) . . . . . חנה שטיינמאן 30
אנעקדאָטן פון דער חרובער היים . חיים איצקאָוויטש 31
אויפן גראַדנער שול־הויף . . . . . מיירים בר־עם 32
ביאַליסטאָק . . . . . לעאָן מענדעלעוויטש 33
צו די שלושים נאָך יצחק עברי ע"ה 34
אונזערע פאַרלוסטן 35
הרב אהרן חייט, דניאל לעמקין, מיכאל פּיט, דר. מרים ווילימאָווסקי, שמואל צעסלער

אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער
228 איסט ברָאדוויי, ניו יאָרק

דוד סאָהן ע"ה, גרינדער

רעדאַקציע־קאָלעגיום — איסאַק ריבאַלאָווסקי, רעדאַקטאָר

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 342 ▪ ערב פסח, תשמ״ח — ניו יאָרק, אפריל 1988 ▪ 66־טער יאָרגאַנג

ביאַליסטאָקער צענטער און היים וועט באַערן איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי צו זייער 40־יאָריקן יובילי

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק גרייט זיך איצט פיבערהאַפט צו א גרויסער יובילי־פייערונג, סײַ־ווי איצט געווען 40 יאָר ווי איסאַק ריבאַלאָווסקי, דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון צענטער, און זיין פרוי מאַלי, האָבן אָנגעהויבן זייער איבערגעבענע טעטיקייט פאַר דער דאָזיקער וויכטיקער אינסטיטוציע אויף 228 איסט בראָדוועי, אין ניו־יאָרק. ס׳איז איצט אויך געווארן 40 יאָר זינט מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי האָבן חתונה־געהאַט, און דער דאָזיקער טאָפלטער יובילי וועט אָפגעמערקט ווערן בײַ א פייערלעכן באַנקעט.

די „באָארד אָוו גאָווערנאָרס״ פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים האָט בײַ איר לעצטן מיטינג באשלאָסן צו באַערן איסאק און מאַלי ריבאַלאָווסקי מיט א באַנקעט, וועלכער וועט אָפגעהאַלטן ווערן זונטאָג דעם 15טן מאַי, 1988, אין דעם פרעסטיזשפולן וואַלדאָרף אַסטאָריא האָטעל.

דער באַנקעט־קאָמיטעט, וואָס די „באָארד אָוו גאָווערנאָרס״ האָט באשטימט, באשטייט פון ראָן סאַלאָוש, דזשאָן דאינעס און סאַל קרים.

דער קאָמיטעט האָט צוקאָמפּטירט נאָך פאַלגנדע מענטשן: מאקס ראטנער, מייקל קרעמער, סעם סאַלאָוש, רובין בינדלער, מיירע בעילין, סיימען ראגאף, לעאָן טראַכטענבערג, דיינע מעדוועדעוו, דאָרא ראָסעק, טשארלי שווײַכער, דזשעיקאב בערגן, סאַל זים, יוסף דאברימאן, הענרי סאַרנא און סעם טשודנו.

דער קאָמיטעט האָט געמאַלדן, אז דער הויפט־רעדנער ביים באַנקעט לכבוד די ריבאַלאָווסקיס וועט זיין דער חשובער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן ד״ר סעמועל פיסאר. דער באָאַנטער אינטערנאַציאָנאַלער לאיער איז א נאָענטער פרייַנט פון די ריבאַלאָווסקיס און פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, און ער האָט גערן אָנגענומען די איינלאָדונג צו קומען פֿערזונלעך מיט זיין פרוי צו דער פייערונג. ס׳וועט אויך אַנטיילנעמען דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן מאקס ראָטנער, דער באָאַנטער ביזנעסמאַן און געזעלשאַפטלעכער טוער פון קליוולאַנד און אַנדערע.

איסאק און מאַלי ריבאַלאָווסקי האָבן א לאַנגן ביאַליסטאָקער יחוס. ניט בלויז זענען זיי ביידע געבוירן געווארן אין ביאַליסטאָק, נאָר אויך זייערע עלטערן זענען דאָרט געבוירן און דערצויגן געווארן.

פון א. שרייבער

איסאַק עלטערן — מאיר און דבורה ריבאַלאָווסקי — האָבן דאָרט געהאַט א האַטעל און רעסטאָראַן נאָבן דער באַן־סטאַנציע, וואו ס׳זענען איינגעשטאַנען די טאקסטיל־

מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי

און לעדער־סוחרים, וועלכע זענען געקומען קיין ביאַליסטאָק פון אַנדערע שטעט אײַנהאַנדלען זייערע סחורות. די עלטערן האָבן אויך געהאַט א זאָל אויף חתונות וועלכער איז געווען גוט באַקאַנט אין דער שטאָט און אין דער אַרומיקער געגנט.

זיי האָבן געהאַט אכט קינדער — פינף זין און דריי טעכטער — און איסאַק איז געווען דער איינגסטער זון. ער האָט געקראָגן א גוטע אידישע דערציאונג און געלערנט אין גימנאַזיע. שפעטער האָט ער מיט שותפים געעפנט א דרוקערײַ, אין וועלכער עס זענען געדרוקט געווארן א צאָל צייטונגען און אַנדערע דרוק־אַרבעטן.

די צווייטע וועלט־מלחמה האָט איסאַק ריבאַלאָווסקי איבערגעלעבט אין סאָוועט־רוסלאַנד. ווי באָוואוסט איז ביאַליסטאָק פארנומען געווארן דורך סאָוועט־רוסלאַנד ביים אַנהויב פון דער מלחמה אין 1939, וועו סטאַליז און היטלער האָבן זיך צעטיילט מיט פוילן. אין יוני 1941, וועו דייטש־

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

לאַנד האָט פלוצלונג געמאַכט אַן אינוואַזיע אויף סאָוועט־רוסלאַנד, האָט די „רויטע אַרמיי" מאַביליזירט איסאַק'ן און אים אַוועקגעפירט אויפן פראָנט. שפּעטער האָט מען אים, אַלס פּוילישן בירגער, פאַרשיקט טיף אין רוסלאַנד, וואו ער האָט אַדורכגעמאַכט די שוועריע מלחמה־יאָרן. איסאַק ריבאַ־לאָווסקי איז אַזוי אַרום איינער פון די על־פּי־נס געראַ־טעוועטע פון־דעם חורבן. ער איז אויך דער איינציק לעבן־געבליבענער פון זיין גרויסער, פאַרצווייגטער משפּחה.

מאַלי ריבאַלאָווסקי'ס עלטערן — חיים־שלמה און שיינה־גיטל גאַלדבערג — האָבן אויסגעמיטן דעם חורבן אַ דאַנק דעם וואָס זיי האָבן נאָך פאַר דער מלחמה עמיגרירט קיין אַמעריקע. דער פאָטער איז אין ביאַליסטאָק געווען אַ מענדזשער און בוכהאַלטער אין דער באַקאַנטער טעקסטיל־פאַבריק פאַרעצקי־גאַווענסקי. אין 1928 איז ער מיט זיין עלטסטער טאָכטער אַוועק קיין אַמעריקע. צוויי יאָר שפּעטער האָט דער פאָטער אַראָפגעבראַכט מאַלי'ן מיט איר אַנדערער שוועסטער און ברודער, און אין 1934 איז גע־קומען די מוטער. אין ניו־יאָרק האָט דער פאָטער אויך גע־אַרבעט אַלס בוכהאַלטער און איז דאָ געווארן אַ מיטגליד אין ביאַליסטאָקער צענטער. ער איז געשטאָרבן אין 1934 און די מוטער אין 1962.

מאַלי האָט געקראָגן איר דערציאונג אין פּאָבליק־סקול, היי־סקול און אין ניו־יאָרק קאָלעדזש, וואו זי האָט גראַדו־אירט אין „עקאָונטינג". אין 1946 האָט זי זיך אַנגעשלאָסן אין „קלוב פון די ביאַליסטאָקער פריינד" און געווען די פינאַנ־סעקרעטאַרין די גאַנצע צייט, ביז דער קלוב איז געווארן אַ טייל פון ביאַליסטאָקער צענטער. אין 1947 האָט זי זיך באַ־קענט מיט איסאַק ריבאַלאָווסקי'ן, וועלכער איז נאָר־וואָס געהאָט געקומען קיין אַמעריקע, און זיי האָבן חתונה־געהאָט זעקס וואָכן שפּעטער.

די פאַרבינדונג צווישן איסאַק'ן און מאַלי'ן מיט 40 יאָר צוריק, איז געווען ניט בלויז אַ פערזענלעכער זיווג פון הימל, נאָר אויך אַ גרויס געווינס פאַרן ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל.

איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט זיך פאַרבונדן מיטן צענטער נאָך פאַר זיין אַנקומען קיין אַמעריקע. נאָך זייענדיק אין אייראָפּע האָט ער אַנגעהאַלטן אַ כסדר'דיקע קאָרעס־פּאָנדענץ מיט דוד סאָהן, ע"ה, דעם גרינדער און לאַנג־יאָריקן פירער פון ביאַליסטאָקער צענטער. גלייך נאָך זיין אַנקומען קיין ניו־יאָרק, אין יוני 1947, איז איסאַק ריבא־לאָווסקי געווארן דוד סאָהנ'ס געהילף און נאָך זיין טויט אין 1967 האָט ער איבערגענומען די פירערשאַפט פון ביאַלי־סטאָקער צענטער. מאַלי'ס אויפגאַבע איז געווען אויפצו־פאַסן אויף אַלע פונקציעס וואָס דער צענטער האָט איינגע־אַרדנט — די יום־טוב פייערונגען אין ביאַליסטאָקער צען־טער און אויף די פאַרשיידענע אונטערנעמונגען אין אַנ־דערע פלעצער. זי איז די וועלכע זאַמלט־איין דאָס געלט ביי די אַפּילן, וועלכע איר מאַן פירט דורך און שטעלט שפּע־טער צו אַ גענויעם פינאַנציעלן באריכט פאַרן אָפּיס. מאַלי העלפט אויך אַרויס איר מאַן ביים צונויפשטעלן די „ביאַלי־סטאָקער שטימע", די יערלעכע טעאַטער־אונטערנעמונגען און אַלע אַנדערע אַקטיוויטעטן לטובת די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אַמעריקע און איבער דער גאַנצער וועלט.

אין אַן אינטערוויו אין זיין אָפּיס האָט איסאַק ריבא־לאָווסקי געזאָגט, אַז אייגער פון די הויכפונקטן אין זיין לעבן איז געווען זיין פאַרבינדונג און איבערגעבענע אַרבעט צום טייערן ביאַליסטאָקער צענטער און היים. אַ דאַנק דוד סאָהן איז ער אין פאַרלויף פון די אַלע יאָרן אויך פאַרבונדן מיט די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אַמעריקע און איבער דער גאַנצער וועלט.

„מיין גורל איז געווען דער זעלבער ווי פון אַלע לעבנ־געבליבענע פון דעם חורבן און איך טייל מיט זיי די שוידערלעכער איבערלעבונגען אין דער צייט פון נאַצי־דייטשלאַנד'ס כמעט טאָטאַלער אויסראָטונג פון איירא־פּאישן אידנטום. ס'איז נאָר אַ נס אַדער אַ פשוטער צופאַל, וואָס איך געפין זיך צווישן די לעבעדיקע", האָט ריבא־לאָווסקי געזאָגט.

„איך האָב צוגעזען מיט מיינע אויגן דאָס פאַרניכטונג פון מיין באַליבטער שטאָט ביאַליסטאָק און אירע אידן, צווישן זיי אויך מיין פאַמיליע. נאָך דער מלחמה בין איך צוריקגעקומען קיין ביאַליסטאָק, וואו איך האָב געטראַפן די שוידערלעכע טאָטאַלע פאַרניכטונג פון דער אידישער באַפעלקערונג. מיט אַ צעבראָכן הארץ האָב איך געמוזט פאַרלאָזן מיין געבורטס־שטאָט און זיך אריסגעלאָזן אויף מיין וואַנדער־וועג, ניט וויסנדיק וואו ער וועט מיך דער־פירן. פון ביאַליסטאָק איז מיין ערשטער אָפשטעל געווען פראָג, טשעכאָסלאָוואָקיע, וואו איך בין פאַרבליבן זעקס חדשים צייט.

פון דאָרט האָב איך געוואַנדערט פון לאַנד צו לאַנד, ביז כ'בין ענדלעך, אין 1946, אָנגעקומען קיין פאַריז, וואו איך האָב געווואוינט אַ יאָר צייט. דאָרט בין איך ענדלעך ווידער געווארן אַ נוצלעכער מענטש. דריי רעליגיעזע אידן, צוויישן זיי ד"ר יוכנאָוועצקי, וועלכע האָבן פאַרטראָטן די אידישע געמיינדע, האָבן זיך דערוואוסט אַז איך בין אַ דרוקער און מיך געבעטן צו אַרגאַניזירן אַ אידישע דרוקערייי. זיי האָבן מיר פאַרגעליגט צו דרוקן אַ אידישע וועכנטלעכע צייטונג, „דאָס וואָרט", און איך האָב גלייך אָנגענומען דעם אָנבאָט. זיי האָבן געהאָט אַן אָפּיס מיט אַ סטאַף פון אידישע שרייבער. מיר האָבן אָפּגעדרוקט די צייטונג און זי אַוועק־געשיקט יעדן פרייטיק צו דער שארית הפּליטה אין די לאַגערן. מיר האָבן זיך באַמיט צו דערגרייכן אַזוי פיל פּליטים ווי נאָר מעגלעך. די גרעסטע זאָרג איז דאָן געווען אָנצוהאַלטן דעם קאָנטאַקט און צו קריגן אינפאָרמאַציע, וואָס איז געדרוקט געווארן אויף זייער דין פאַפּיר. איך האָב שווער געארבעט און געקראָגן דערפאַר באַצאָלט מיט „מאַרקעס", פאַר וועלכע איך האָב געקענט קויפן שפּייז און גיין אין אַ רעסטאָראַן".

אין פאַריז האָט איסאַק ריבאַלאָווסקי צוריק אָנגעבונדן די פעדים פון זיין לעבן. ס'איז אים געלונגען צונויפצו־ברענגן די רעשטלעך פון די ביאַליסטאָקער געטא־קעמפער, צוזאַמען מיטן קאָמפּאָזיטאָר הירשין און ד"ר יוכנאָוועצקי, דער פרעזידענט פון דעמאָלסדיקן „ביאַלי־סטאָקער קאָמיטעט". מיר האָבן צונויפגעקליבן אַלע געטא־לידער, וועלכע זענען דאָן געזונגען געווארן, און מר. הירשין האָט אָנגעשריבן די נאָטן צו די מוזיקאַלישע קאָמפּאָזיציעס. די דאָזיקע לידער זענען דאָן פאַרשפּרייט געווארן צווישן די לעבנגעבליבענע, וואָס האָט דערקוויקט זיערע נשמות און געהויבן זייער מאָראַל.

ווי געזאָגט, האָט ריבאַלאָווסקי אָנגעהאַלטן אַ שריפט־לעכע קאָרעספּאָנדענץ מיט דוד סאָהן, ע"ה, און אויפן צווייטן טאָג אין אַמעריקע האָט אים זיין ברודער, לעאָן רובין, געבראָכט אין ביאַליסטאָקער צענטער זיך פּער־זענלעך צו טרעפן מיט דוד סאָהנ'ען. ריבאַלאָווסקי האָט דערציילט, אַז דוד סאָהן האָט אים אויפגענומען זייער וואַ־רעם און אין אַ ליבהאַרציקן טאָן צו אים געזאָגט: „איך האָב אויף אייך געוואַרט אַ לאַנגע צייט, איר זאָלט מיר העלפן אין דער אַרבעט. איר זענט דאָך אַ דרוקער, וויל איך איר זאָלט אָנהויבן דרוקן דעם ,ביאַליסטאָקער אַלבום'."

און ריבאַלאָווסקי האָט זיך גלייך געמאַכט צו דער אַרבעט. ער האָט געהאָלפן סאָהנ'ען צונויפזאַמלען איבער

1,200 פאָטאָגראַפיעס, וואָס האָבן צונויפגעשטעלט דעם „ביאַליסטאָקער אַלבום", פון דער בארימטער שטאָט און אירע אידן, וועלכער איז דערשינען אין 1951. ער איז אויך געווען דער רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע", אַן אמט וואָס ער האַלט אַן ביזן היינטיקן טאָג.

ריבאַלאָווסקי'ס ערשטע פאַסטן אין ניו־יאָרק אַלס דרוקער איז געווען ביי די „שולזינגער ברידער", וואו עס האָט זיך דאַן געדרוקט די „ביאַליסטאָקער שטימע". דאָס האָט אים געהאָלפן אַכטונג צו געבן אַז דער זשורנאַל זאָל אַרויס אין צייט און אין אַ שיינער פאָרם. שפעטער איז ריבאַלאָווסקי אַריבער אין „פאָרווערטס", וואו ער איז געווען דער פאָרמאַן איבער 48 דרוקער־אַרבעטער. אין דער זעלבער צייט האָט ער אַרויסגעהאָלפן מר. סאָהנ'ען אין ביאַליסטאָקער צענטער אין די פרימאַרגנס און אין די שפּעטע אָוונטן. דאָס איז ביי אים געווארן אַ טעגלעכע רוטין, אין פאַרלויף פון 20 יאָר, ביז די פירערשאַפט פון צענטער האָט, נאָך מר. סאָנ'ס טויט, פאַרגעלייגט ריבאַלאָווסקי'ן איבערצונעמען דעם אמט פון געניראַל־סעקרעטאַר, מיט דער פולער פאַראַנטוואָרטלעכקייט איבערן צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפיטאָל. אין יאָר 1986 האָט די „באָארד אָוו גאָווערנאָרס" אים געגעבן אַ נייעם טיטל: „עקזעקוטיוו־דירעקטאָר", אָבער די אַרבעט און פאַראַנטוואָרטלעכקייט זענען איצט די זעלבע ווי זיי זענען געווען פריער.

מר. ריבאַלאָווסקי האָט דערציילט וועגן דער פּרעכטיקער היים פאַר עלטערע מענטשן, אויף 228 איסט בראָדוועי, וועלכער איז אינגאַנצן איבערגעבויט געווארן אין יאָר 1968. די היים און שפיטאָל האָט 95 בעטן און די סאַמע מאָדערנסטע אייניריכטונגען. דאָס איז אַ טראַדיציאָנעלע אידישע כשר'ע אינסטיטוציע, וועלכע באַדינט די עלטערע מענטשן אין אַמעריקע. זי באַמיט זיך צו מאַכן דאָס לעבן פון עלטערע אידישע מענער און פרויען אַזוי באַקוועם און בכבודיק ווי נאָר מעגלעך. „מיר האָבן אַ פול־אויסגעשטאַטן מעדיצינישן און נוירסינג דעפּאַרטמענט, ווי אויך מאָדערנע דעפּאַרטמענטס פאַר צוגרייטן די שפייזן, פאַרווייַלונג און רעהאַביליטאַציע. אונזער היים איז אַ היי־אַנשטאַלט פאַר מענטשן וועלכע נויטיקן זיך נאָר אין אַ געוויסער מעדיצינישער אויפזיכט, אָבער וועלכע קענען כּמעט אַליין אָנגיין מיט זייערע טעגלעכע אַקטיוויטעטן. פאַר די וועלכע נויטיקן זיך אין פולער אויפּפאַסונג, האָבן מיר די „סקילד נוירסינג פאַסיליטי", וואו די פאַציענטן ווערן באַדינט דורך אַן איבערגעבענער גרופּע פראָפעסיאָנאַלן אויף אַלע געביטן", האָט ער צוגעגעבן.

דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער האָט אויך דערציילט וועגן דעם מאָנומענטאַלן „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך", וואָס איז ארויס אַ דאַנק זיין איניציאַטיווע, אונטער דער רעדאַקציע פון ניט־לאַנג פאַרשטאָרבענעם י. שמולעוויטש ע"ה. ער האָט אויך איבערגעגעבן וועגן דער היפשער צאָל וויכטיקע פראָיעקטן וואָס די ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט האָבן אויפגעבויט אין מדינת ישראל. אויך וועגן דער גרויסער צאָל באַקעטן וואָס איסאק און מאַלי ריבאַלאָווסקי האָבן איינגעאַרדנט פאַר די אַקטיוויטעטן טויער פון צענטער, כדי צו שאפן געלט־פאַנדן פאַר די דאָזיקע פראָיעקטן.

דעם 15טן מאַי, 1988, וועט דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים אָפּדאַנקען איסאַק'ן און מאַלי'ן פאַר זייער איבערגעגעבענער טעטיקייט אין פאַרלויף פון 40 יאָר, דורך איינארדענען פאַר זיי אַ גרויסן באַנקעט אין וואַלדאָרף אַסטאָריאַ האָטעל. דאָס וועט זיין אַ יובילי וועלכן זיי האָבן כשר פאַרדינט!

ד"ר מודאי בּאַזוכט ניו־יאָרק

אַלע ביאַליסטאָקער און גראָדנער ווייסן מסתמא ווער ד"ר משה מודאי איז. און אויב זיי ווייסן ניט, האָבן זיי זיכער געהערט ווען אים. ער איז איינער פון די אָנפירער פון דעם שפיטאָל „תל השומר" אין ישראל, וואָס פאַרנעמט זיך מיט דער פראָיעקט־אָפּטיילונג.

דער תל־השומר שפיטאָל איז איינער פון די גרעסטע מיליטעריש שפיטאָלן אין ישראל. ער ווערט גרעסער פון טאָג צו טאָג, ווייל מען האָלט אין איין צובויען אָפּטיילונג, וועלכע זענען ניט בלויז פאַרן מיליטער, נאָר אויך פאַר קינדער און בירגער בכלל, ווי מיר האָבן דאָס געזען ביי אונזער לעצטן באַזוך.

ווי איר ווייסט האָבן די ביאַליסטאָקער און גראָדנער זיך פאַרפליכטעט דאָרט אויפצובויען אַ גרויסן פראָיעקט. אונזער נאָמען „ביאַליסטאָקער און גראָדנער" געפינט זיך

אויפנאַמע פאַר דר. משה מודאי צו באַדאַנקען אים פאַר דעם נייעם פראָיעקט.

אויף אַ סך וועגן אין די נייע גרויסע בנינים. און יעדער איינער פון אונז, וואָס וועט פאַרן קיין ישראל און באַזוכן דעם תל־השומר שפיטאָל, וועט ער אָדער זי לייענען מיט שטאָלץ וואָס מיר האָבן דאָרט אויפגעטאָן.

און דאָ קום איך צום עיקר:

סוף זומער 1987 איז ד"ר מודאי געקומען קיין ניו־יאָרק אויף אַ קורצן באַזוך. האָבן מיר באַשלאָסן, אַז דאָס איז אַ גוטע גלעגנהייט אים אַ כאַפ טאָן פאַר אַ פאַר שעה, כדי אים צו באַדאַנקען פאַר זיין שיינער אויפנאַמע און איינארדענען, וואָס ער האָט פאַר אונז צוגעגרייט ווען מיר זענען דאָרט געווען מיט עטלעכע חדשים פריער. טראָץ דעם וואָס ער האָט געהאַט אַנגעפירט מיטן גאַנצן פּראָיעקט, האָט ער געהאַט צייט זיך אַפּצוגעבן מיט אונז, אַז דער וויזיט זאָל זיין אַ דערפאָלגרייכער און בכבוד'יקער.

אין ניו־יאָרק האָבן מיר אים געבראַכט אין אַ שיינעם רעסטאָראַן, געמאַכט אַ לחיים און זיך געוואונטשן דאָס בעסטע. מיר האָבן אויך געוואונטשן, אַז דער תל־השומר שפיטאָל זאָל פאַרוואַנדלט ווערן פון אַ מיליטעריש אין אַ שפיטאָל פאַר עלטערע מענטשן, וואָס וועלן ווערן אינגער, ווייל מיר וועלן, האָפנטלעך, האָבן בלויז שלום אין ישראל, אמן.

ש. ק.

„די שארית־הפליטה איידן — די צווייטע שטאַרקסטע אַרמיי פון ישראל"

אַזוי האָט באַצייכנט די שארית־הפליטה יצחק ראַבין, פאַרטיידיקונגס־מיניסטער פון ישראל. — ער איז געווען דער גאַסט־רעדנער ביים גרויסן דינער אין מיאַמי־ביטש לכבוד בנימין מיד, פרעזידענט פון „אַמעריקאַנער צוזאַמענקום און פעדעראַציע פון דער שארית־הפליטה". איסאַק ריבאַלאָווסקי און מאַרק קרעמער באַטייליקן זיך אין באַנקעט אַלס פאָרשטייער פון ביאַליסטאָקער צענטער.

פון הירש אַלטוסקי

אין אַמעריקע זענען גוט באַקאַנט די טעטיקייטן פון „אַמעריקאַנער צוזאַמענקום און פעדעראַציע פון דער שארית־הפליטה". אויך די פערזאָן פון איר מיט־גרינדער און פרעזידענט בנימין מיד און זיין פרוי וולאַדקע, די קוריערין פון דער „אידישער וויידערשטאַנד־באַוועגונג" אין וואַרשעווער געטאָ, זענען ניט קיין פנים חדשות. אַזוי זענען אויך גוט באַקאַנט די אויפטוען און דערגרייכונגען פון דער באַנד־אַרגאַניזאַציע אין אַמעריקע פאַר ישראל.

די דאָזיקע צוויי אַרגאַניזאַציעס — דער ישראל־באַנד און די שארית־הפליטה — זענען זיך צוזאַמענגעקומען דעם 20טן דעצעמבער, 1987, אין דעם „פאָונטענבלאָ"־האָטעל אין מיאַמי־ביטש, צו באַערן בנימין מיד'ן. און צוזאַמען מיט זיי זענען קיין מיאַמי געקומען גאַנצע 1,400 שארית־הפליטה אידן פון גאַנץ אַמעריקע און קאַנאַדע און געקויפט קרוב צו 30 מיליאָן דאָלאָר ישראל־באַנדס. א פאַר מיליאָן דאָלאָר זענען אויך אויסגעבאַרגט געוואָרן צו מדינת־ישראל, פאַר וועלכע אייניקע געסט האָבן זיך אונטערגענומען צו באַצאָלן פאַר א פאַר יאָר די צינזן און דערמיט גאַראַנטירט די הלוואות וואָס אַמעריקאַנער בענק וועלן געבן צו ישראל.

ביי דעם גרויסן באַנקעט אין מיאַמי איז אויך געווען פאַרטרעטן דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים, וועלכער איז א טייל פון דער שארית־הפליטה און פון דעם אידיש־געזעלשאַפטלעכן לעבן אין ניו־יאָרק. קיין מיאַמי איז ספּעציעל געפאָרן דער עקזעקוטיוו־סעקרעטאַר איסאַק ריבאַלאָווסקי און דער וויס־פרעזידענט פון צענטער מאיק קרעמער. זיי ביידע זענען וויס־פרעזידענטן פונעם „אַמעריקאַנער צוזאַמענקום און פעדעראַציע פון דער שארית־הפליטה" און זענען געזעסן ביים באַנקעט אויפן „דעיס", צוזאַמען מיט אַלע חשובע פאָרשטייער פון אַרגאַניזאַציעס.

דער „אַמעריקאַנער צוזאַמענקום און פעדעראַציע פון דער שארית־הפליטה" איז געבוירן געוואָרן אין יאָר 1981, ווען איבער 20 טויזנט שארית הפליטה אידן זיינען געקומען קיין ירושלים און ביים כותל המערבי דערקלערט זייער וויידערגעבורט צו א נייעם לעבן נאָכן חורבן און איבער־געגעבן צום אויפוואַקסנדיקן דור א צוואה קיינמאָל ניט צו פאַרגעסן און ניט צו לאָזן די וועלט פאַרגעסן דעם מורא־דיקן חורבן, וואָס האָט פאַרצוקט א דריטל פון אידישן פאָלק,

פון לינקס (ערשטע רייע): וולאַדקע מיד; פארטיידיקונגס־מיניסטער פון מדינת ישראל, יצחק ראַבין; בנימין מיד און לאה ראַבין. צווייטע רייע: דובי נהרי, פון יאָהאַנעסבורג; דר. יוסף און דר. חנה שערזער; דר. סטיוווען מיד; דר. געניאַ רעזניק, פון ישראל; און דינה בוירד, פון וועזעזועלאַ.

דעם ברוטאַלן מאָרד פון דייטשן מערדער־פאָלק פון זעקס מיליאָן קדושים און אויף אייביק צו שטיין זייט ביי זייט מיט דעם־פון־אַש אויפגעשטאַנענעם פאָלק אין לאַנד ישראל.

עס איז פאַרשטענדלעך און נאַטירלעך, אַז דער „צוזאַמענקום און פעדעראַציע פון דער שארית הפליטה" זאָל ענג מיטאַרבעטן מיט אַלע אַרגאַניזאַציעס אין אַמעריקע וואָס העלפט אַרויס ישראל און באַזונדערס מיט דער באַנד אַרגאַניזאַציע אין אַמעריקע, וואָס האָט פאַר די לעצטע דרייַ יאָר עטאַבלירט אַ ספּעציעלן נאַציאָנאַלן אַנדענקונגס־מעדאַל אויפן נאָמען פון מקונן פון חורבן, דעם נאָבעל שלום פרייז געווינער, אליעזר וויזעל. דער אַנדענקונגס־מעדאַל איז צוערשט צוגעטיילט געוואָרן טאָקע צו אליעזר וויזעל, דאָן צום באַקאַנטן שארית הפליטה עסקן, זיגמונד סטראָכליץ.

און דעם 20טן דעצעמבער 1987, איז דער מעדאַל צוגעטיילט געוואָרן דעם פרעזידענט פון דער אַמעריקאַנער צוזאַמענקום־פעדעראַציע, בנימין מיד, אויף אַ פייערלעכן באַנקעט אין דעם פאַנטענבלא האָטעל, אין מיאַמי ביטש. לויט די באַריכטן פון די אַרגאַניזאַטאָרן פון דער באַנד־אַרגאַניזאַציע, איז דער הייַ־יאָריקער באַנקעט געווען דער גרעסטער, סיי אין דער צאָל אַנטיילנעמער און סיי אין די פינאַנציעלע רעזולטאַטן. שוין מאַנאַטן פריער האָבן גוטע פריינט פון בנימין מיד איינגעאָרדנט איבערן גאַנצן לאַנד אין זייערע פריוואָטע הייזער אַזוי גערופענע פאַרלאָר־מיטינגען פאַר פריינט און באַקאַנטע אויף וועלכע זיי האָבן זיך פאַרפליכטעט צו קויפן באַנדס. אַזוי אַרום איז נישט נויטיק געווען אויסצורופן נעמען אויף דעם באַנקעט אין מיאַמי ביטש.

* * *

ביי דעם באַנקעט, זונטיק אָוונט, האָט מען געצונדן דאָס זעקסטע חנוכּה־ליכטל מיט די ברכות פון גרויסן וואַרט־קינסטלער, מעטראָפאָליטען אָפּעראַ זינגער, מישא רייצין, פון רוסלאַנד. דער פאָרזיצער פון אָוונט, מיללס לערמאַן, האָט אין אַריינפיר געמאַלן אַ בילד פון „די טעג פון אומקום און דעם גרויסן נס פון באַנייאונג".

„מיר האָבן אפשר געהאָפט און געחלומ׳ט אַבער נישט געגלויבט, אַז מיר וועלן איבערלעבן אוז דערלעבן צו קומען קיין מיאַמי און קויפן באַנדס פאַר ישראל" — האָט געזאָגט מיללס לערמאַן.

אייב רעזניק, דער קאָמישאַנער פון מיאַמי ביטש, אַ שארית הפליטה איד, האָט באַגריסט דעם עולם מיט דעם „מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד" און דער פרעזידענט פון דער באַנד אַרגאַניזאַציע, געניראַל יהודה הלוי, אַן איראַקישער איד, וואָס קאָן אַביסל אידיש, האָט באַגריסט דעם עולם מיט אַ פאָר אַנגעשריבענע זאַצן אין אידיש. דוד טשייס האָט געדאַנקט דעם אויבערשטן פאַרן חסד און שענקען אים דאָס לעבן און באַטאַנען אין זיין באַגריסונג, אַז דווקא ווייל ער האָט מדינת ישראל אויף זיין זייט, איז ער מיט דעם אויך אַ בעסערער איד און אַ בעסערער אַמעריקאַנער פאַטריאָט.

מיט גרויס שפאַנונג האָט דאָן דער עולם אויסגעהערט דעם הויפט־רעדנער פון אָוונט, דעם פאַרטיידיקונגס־מיניסטער פון ישראל, יצחק ראַבין, וועלכער איז פאַרבליבן אין אַמעריקע צווישן עקסטרע טעג, טראָץ דער שווערער לאַגע אין ישראל אין צוזאַמענהאַנג מיט די ראַיאָטן וואָס זיינען דאָן אויסגעבראָכן אין ישראל.

(מיט אַ נאָכט פריער איז אין זעלבן האָטעל פאַרגעקומען אַן אויפנאַמע פאַר איבער אַכציק שארית הפליטה איידן, וואָס האָבן געקויפט באַנדס פאַר 100,000 דאָלאָר און מער. פאַרטיידיקונגס־מיניסטער יצחק ראַבין האָט יעדן פון די געסט צוגעטיילט אַ ספּעציעלן פּלאָק און זיך מיט יעדן באַזונדער פאָטאָגראַפירט).

דער פאַרזיצער פון אָוונט איז געווען סעם בלאך, סיניאר ווייס פרעזידענט פון אַמעריקאַנער צוזאַמענקום פעדעראַציע פון דער שארית הפליטה. אין זיין לענגערן אַריינפיר האָט ער בריייט אַרומגערעדט די אַלגעמיינע לאַגע אין ישראל און אין דער וועלט. ער האָט אויך פאַרגעשטעלט דעם גאַסט רעדנער פון זונטיקדיקן באַנקעט, פאַרטיידיקונגס מיניסטער פון ישראל, יצחק ראַבין.

אויף דעם אָוונט האָט אויך געריעדט וועגן נס חנוכה שלמה זינשטיין, פאַרזיצער פון עקזעקוטיוו באָארד פון צוזאַמענקום. ער האָט פאַרגליכן די קאַלטע קינסטלעכע ליכט וואָס שיינט אַרויס פון די מאָדערנע אילומינאַציעס אין פרעכטיקן פאַנטענבלו האָטעל און אין די באַלויכטענע גאַסן פון מיאַמי מיט דער ליבער וואַרעמקייט און הייליקייט

זיצן פון רעכטס צו לינקס: חנה און מייק קרעמער און ריטאַ קיסעלמאַן; שטייען: איסאַק ריבאַלאָווסקי און מאָריס קיסעלמאַן.

סעם בלאָך

שלמה זינשטיין

וואָס שיינט אַרויס פון די קליינע ליכטלעך פון דער חנוכה מנורה וואָס שיינען אויף יעדע נאַכט מערער און שענער אין דעם הערלעכן און סימבאָלישן יום טוב חנוכה.

„וועז מען וועט מיר פרעגן אין ישראל, וואו איך בין געווען שבת און זונטיק, וועל איך זיי זאָגן, אַז איך בין געווען מיט דער „שארית הפליטה־ארמיי אין אַמעריקע, וואָס איז דער צווייטער און שטאַרקסטער פראַנט פון ישראל" — האָט דערקלערט יצחק ראַבין.

„אין דער לאַנגער איבער צווי טויזנט יאָריקער גע־שיכטע פון עם ישראל איז די גרעסטע פון אונטערגאַנג פון אידישן פאָלק ניט געווען גרעסער ווי אין די צייטן פון דער צווייטער וועלט־מלחמה: וואָלט שוין דאָמאָלס געווען אַ שטאַרקע אידישע מדינה, וואָלט די לאָגע היינט געווען אַ גאַנץ אַנדערע. אויך היינט צו־טאָג לויערן אויף דעם אידישן פאָלק גרויסע געפאָרן און נאָר אַ שטאַרקע מדינת ישראל איז דער איינציקער שוץ פאַרן אידישן פאָלק" — האָט געזאָגט יצחק ראַבין.

„מיר ווילן שלום מיט די אַראָבער, מיר ווילן ניט קיין מלחמה מיט קיינעם, מיר וועלן זיך אַבער ניט אונטערגעבן. די וועלט האָט נישט קיין דרך־ארץ פאַר אַ טויטן איד. מיר וועלן לעבן און פאַרטיידיקן אונדזערע אינטערעסן, אום־אָפהענגיק פון דעם צי די אַרומיקע וועלט איז מסכים מיט אונדזערע מעטאָדן" — האָט דערקלערט וויטער דער שר הבטחון פון ישראל.

„דאָס אידישע פאָלק האָט איבערגעלעבט די טראַ־געדיע פון דעם חורבן, אַבער אויך דערלעבט דורך דער בא־נייאונג פון אונדזער אומאָפהענגיקער מדינת ישראל" — האָט אויסגערופן יצחק ראַבין. „נאָר אויב מיר וועלן זיין שטאַרק, וועלן מיר ברענגען אונדזערע אַראָבישע שכנים צום פאַרהאַנדלונגס־טיש" — האָט ראַבין צוגעגעבן.

„אַלס געווארן פון דער ישראל־אַרמיי סאַלוטיר איך אייך, מיינע בריידער און שוועסטער — שארית הפליטה אידן, אַלס די רעזערוו־אַרמיי פון מדינת ישראל" — האָט פאַרענדיקט זיין רעדע יצחק ראַבין, ביי אַ שטורעם פון אַפּלאָדיסמענטן.

סעם האַלפערן, באַוואוסטער פילאַנטראָפּ פון ניו דזשוירזי, האָט דאָן פאַרגעשטעלט פאַרן עולם די קינדער פון וולאָדקע און בנימין מיד, דער זון, ד״ר סטיוועז מיד און פרוי ריטאַ און די טאָכטער ד״ר אנא און איר מאַן ד״ר יוסף שערצער. סעם האַלפערן איז געווען דער באַערונג־פאַרזיצער.

צום באַנקעט זיינען אַנגעקומען פון דער גאַנצער וועלט באַגריסונגען צום בעל היובל. פרעזידענט ראַנאַלד רעיגען האָט אין זיין אוז אין זיין פרוי נענסי׳ס נאָמען, געוואונטשן „מזל־טוב צו בנימין מיד אוז צו אַלע געסט אַ פריילעכן חנוכה. זאָל די ליכט פון דער מנורה וואַרפן אַ שיין פון פרייהייט אוז שלום אויף דער וועלט אין דעם יום־טוב פון ליכט" — לייענט זיך אין דער טעלעגראַמע. יצחק שמיר, דער פרעמיער־מיניסטער פון ישראל, האָט צוגעשיקט אַ באַ־גריסונג אין וועלכער ער שאַצט־אַפּ בנימין מיד׳ס באַמי־אונגען אַפּצוהיטן דעם אַנדענק פון די 6 מיליאָן קדושים אוז זיין דעדיקאַציע פאַרן וואויל־שטאַנד אוז אַנטוויקלונג פון ישראל.

עס זיינען אויך אַנגעקומען באַגריסונגען פון ווייס פרעזידענט בוש, ניו־יאָרק סענאַטאָר אַלפאָנס ד׳אַמאַטאָ, ניו־יאָרקער מעיאָר עד קאָטש, פון נאַציאָנאַלן דירעקטאָר פון בני ברית, אברהם פאָקסמאַן, פון עקזעקוטיוו דירעקטאָר פון פאַראייניקטן אידישן אַפּיל ערנעסט מישעל, פון נאַבאל פרייז־געווינער אליעזר וויזעל אוז צענדליקער אַנדערע.

דער אַוונט האָט זיך פאַרענדיקט מיט אַ רירנדער רעדע פון בעל־יובל בנימין מיד. ער האָט דערקלערט צווישן אַנדערן: „עס איז פאַר מיר דער גרעסטער כבוד צו זיין פאַרבונדן מיט ישראל און באַקומען דעם אליעזר וויזעל מעדאַל פון די הענט פון פאַרטיידיקונגס־מיניסטער פון ישראל, יצחק ראַבין.

„...דער אָקט פון געדענקען, וואָס איז דער לייט־מאָטיוו פון אונדזער לעבן, וועט אויף אייביק אַנהאַלטן, און דאָך, הלוואי וואָלט נישט געווען די נויטוועניקייט פון אַ מעדאַל פון געדענקען. הלוואי וואָלטן נאָך ביז היינט עקזיס־טירט די שטעט און שטעטלעך און די מיליאָנען אידן, אַרעם און רייך, יונג און אַלט, רבנים און פּאָעטן, סוחרים און בעל מלאכות, וואָס האָבן אַלע געריידט איין שפּראַך, מאַמע־לשון אידיש.

„...מיר, שארית הפליטה, האָבן נישט באַשטימט אונדזער גורל. וואָס מיר האָבן אַבער יאָ צוזאַמען באַשלאָסן — איז צו געדענקען אונדזערע קדושים און זייער ברו־טאַלע פאַרניכטונג, צו אַפּהיטן דעם אַנדענק פון זייער לעבן, זייער הייליקייט און וויטאַליטעט און צו וואַרענען דער וועלט, וואָס עס קאָן געשען אויב טירוף הדעת זאָל ווידער באַהערשן די וועלט. אונדזער אייגנאַרטיקייט אַלס ניצולי השואה זיינען ניט אונדזערע ליידן, נאָר וויאַזוי מיר האָבן רעאַגירט אויף זיי. אונדזער ענטפער צו טויט און פאַר־ניכטונג איז געווען און איז — צו באַנייען לעבן. מיר האָבן געזאָגט נייַן, נייַן צו די וואָס האָבן געוואָלט פאַרענדיקן די אידישע געשיכטע.

„...מיר האָבן באַנייט אידיש לעבן אין ישראל און אויך ביי אונדז, אין אַמעריקע. האָבן שארית הפליטה אידן געקעמפט פאַר דער עקזיסטענץ און זיכערקייט פון ישראל. וואָלט אַ אידישע מדינה עקזיסטירט אַ צענדליק יאָרן פריער און וואָלט די אידישע וועלט דאָן רעאַגירט, אַזוי וויי מיר טוען דאָס היינט — ווי אַנדערש וואָלט דאָן געווען אונדזער גורל. מיר האָבן באַנייט אונדזערע לעבנס אַן זייטיקער שטיצע. מיר האָבן שווער און לאַנג געהאַרעוועט, געבוירן און דערצויגן אונדזערע קינדער און איינגעפלאַנצט אין זיי דעם אידישן שטאָלץ און מענטשלעכקייט צו זיין און פאַר־בלייבן אידן.

„...מיר זיינען פאַרבליבן געטריי צום אַנזאָג פון אונ־

דער גרויסער חנוכה יום־טוב אין ביאַליסטאָקער צענטער

דונטיק, דעם 13טן דעצעמבער, 1987, האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן דורכגעפירט די יערלעכע חנוכה־פייערונג. דער טראַדיציאָנעלער יום־טוב איז פאַרגעקומען אין דעם גרויסן אוידיטאָריום פון צענטער, אויף 288 איסט בראָדווי, אין ניו־יאָרק, צו דער פייערונג איז געקומען אַ גרויסער עולם, צווישן זיי די פירער און טוער פון דער אינסטיטוציע, ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט; דער מאַלצייט איז געווען אַ געשמאַקער: די שטימונג אַ פריילעכע: און דאָס אַלץ האָט בייגעשטייערט צום גרויסן דערפאָלג.

דער פאָרזיצער און אָנפירער פון פּראָגראַם איז געווען סאָל קרים. ער האָט וואָרעם באַגריסט די פאָרזאַמלטע און איבערגעגעבן זיינע געפילן וועגן דעם יום־טוב חנוכה. ער האָט באַמערקט, אַז דאָס אַפּהיטן די אידישע מנהגים און טראַדיציעס, ווי חנוכה, וועט אויף שטענדיק העלפן אייניגע האַלטן דעם אידישן לעבנס־וועג.

סאָל קרים האָט דאַן אויפגערופן דעם פּרעזידענט פון צענטער, סעם סאַלאַזש צו באַגריסן דעם עולם. ער האָט איבערגעגעבן זיינע געפילן וועגן דעם יום־טוב חנוכה. ער האָט באַמערקט, אַז דאָס אַפּהיטן די אידישע מנהגים און טראַדיציעס, ווי חנוכה, וועט אויף שטענדיק העלפן אייניגע האַלטן דעם אידישן לעבנס־וועג.

סאָל קרים האָט דאַן אויפגערופן דעם פּרעזידענט פון צענטער, סעם סאַלאַזש צו באַגריסן דעם עולם. ער האָט איבערגעגעבן זיינע געפילן וועגן דעם יום־טוב חנוכה. ער האָט באַמערקט, אַז דאָס אַפּהיטן די אידישע מנהגים און טראַדיציעס, ווי חנוכה, וועט אויף שטענדיק העלפן אייניגע האַלטן דעם אידישן לעבנס־וועג.

הרב אוירווינג האָגלער האָט געזעדט וועגן דער באַדייטונג פון יום־טוב חנוכה. ער האָט געזאָגט, אַז דער נס פון חנוכה איז ניט נאָר געווען אַ פיזישער, נאָר אויך אַ גייסטיקער. ער האָט אונטערגעשטראָכן, אַז דער מיליטעריישער זיג איבער דעם גריכישן שונא וואָלט ניט דערגרייכט געווארן אָן דער אַקטיוור הילף פון גאָנצן פאָלק. דאָס איז געווען אַ נצחון פון אַ קליינער גרופּע קעגן אַ מעכטיקן שׂונא. הרב האָגלער האָט געצויגן אַ פּאַראַלעל פון דעם ווייטן אַמאָל מיט אונזער צייט און ער האָט געזאָגט, אַז אויך די קליינע גרופּע ביאַליסטאָקער אימיגראַנטן, וועלכע זענען געקומען קיין אַמעריקע ביים אָנהויב פון דעם יאָרהונדערט האָבן געהאָט איבערצוקומען גרויסע פּערזענלעכע שווערי־קייטן. טראָץ דעם האָבן זיי אויפגעבויט און אויפגעהאָלטן אַזאַ שיינע אינסטיטוציע וווי ס׳איז דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק.

די אָדמיניסטראַטאָר, מרס. מאַיראַ בעילין, האָט באַגריסט די פאָרזאַמלטע און איבערגעגעבן וועגן די דערגרייכונגען פון צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן. זי האָט געזאָגט, אַז די נייע אויסשטאָטונג וואָס איז לעצטנס געקויפט געווארן, האָט שטאַרק פאַרבעסערט די אינסטיטוציע. זי האָט אונטערגעשטראָכן, אַז דאָס אַלץ האָט ניט געקענט דערגרייכט ווערן אָן דער קאָאָפּעראַציע און הילף פון די באַמטע און טוער פון צענטער. מרס. בעילינ׳ס אויספירלעכער און זאַכלעכער באַריכט איז זייער וואָרעם אויפגענומען געווארן דורכן גרויסן עולם.

איסאַק ריבאַלאָווסקי, דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים, האָט וויי שטענדיק אָדורכגעפירט דאָס „פאַרקויפן״ די חנוכה־ליכט, וואָס זענען אָנגעצונדן געווארן. דער אָפּרוף איז געווען אָן ענטוזיאַסטישער, ווייל יעדער איינער האָט געוואָלט אָנטיילנעמען אין דער דאָזיקער טראַדיציאָנעלער מצווה, און דאָס האָט אַריינגעבראַכט אַ היפּשע סומע געלט פאַר דער אינסטיטוציע.

מרס. מאַלי ריבאַל האָט, ווי שטענדיק, פאַרשריבן די ביישטייערונגען וואָס ס׳האָבן געמאַכט די אָנטיילנעמער ביים יום־טוב, מיט איר געווינלעכער פרעציזקייט. שמעון ראָגאָוו, אַ מיטגליד פון דירעקטאָרן־באָארד, האָט געבענטשט די חנוכה־ליכטלעך און אויך געזונגען מיטן עולם אָנדערע חנוכה־לידער.

אַ הויכפונקט פון די פייערונג איז געווען אַ פּרעזענטירונג פון אַ געבורטסטאָג־קעיק צו מרס. איידא ראָזענבלום. זי איז די מוטער און שוויגער פון מר. און מרס. שמעון ראָגאָוו און די אומדערוואַרטע פרעזענטירונג איז געווען צו איר 90טן געבורטסטאָג.

צום סוף איז סערווירט געוואָרן אַ געשמאַקער יום־טוב׳דיקער מאָלצייט, מיט די טראַדיציאָנעלע לאָטקעס און אַלע אָנדערע גוטע זאַכן. ער איז צוגעגרייט געוואָרן דורך מרס. טשאָקיי און איר סטאָף. דער גרויסער עולם איז זיך שפּעטער פאָנאָנדערגעגאַנגען אַ צופרידענער פון דער געלונגענער חנוכה־פייערונג.

קויפט און העלפט פאַרשפּרייטן

דעם נייעם גרויסן

ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

דזערע קדושים: זכור, געדענק און לאָז ניט דער וועלט פאַרגעסן״. אין די יאָרן וואָס זיינען נאָך אונדז פאַרבליבן, איז אונדזער אויפגאַבע צו זען, אַז די וועלט זאָל אונדז געדענקן, אונדזער דור וואָס איז אַדורך די שבעה מדורי גהינום און געבליבן על פּי נס לעבן בכדי צו דערציילן אונדזער טראַגישע הגדה פון אונדזער וויידער־אויפלעבונג אין אַלע פרייהייטס־לענדער פון דער וועלט. וועט די וועלט געדענקען נאָר אונדזערע סקעלעטן־פּנימער, וועט מיר זיינען אַרויס פון די נאָרעס בעת דער באַפרייאונג, אַדער וועט די וועלט געדענקען די אַנטשלאָסענע בליקן פון מענער און פרויען וואָס האָבן מיט וויידע און פעסטקייט באַנייט זייערע לעבנס און געגעבן דער וועלט אַזויפיל, אַזויפיל?

„נייע ווינטן בלאָזן היינט. די אַרומיקע וועלט איז היינט גרייט אונז אויסצוהערן, און נייגעריק צו ל ערנען. לאָמיר צוזאַמען שטאַרקן אייגער דעם אַנדערן, כאָטש אונדזערע אייגענע אינדיווידועלע כוחות ווערן שוואָכער.

„היינט איז אַוונט זיינען מיר אַלע, ברידער און שוועסטער, באַערט געוואָרן פאַר אונדזער געדענקען און נישט לאָזן פאַרגעסן. אָבער אַזויפיל מער איז נאָך פאַרבליבן צו טאָן, און די צייט איז קורץ״.

„מיר געדענקען אונדזער צוזאָג אין די טעג פון אונדזער באַפרייאונג און אונדזער עדות־זאָגן וועט פאַרבלייבן אונדזער קאָלעקטיווע צוואה!״ — האָט בנימין מיד אויסגערופן.

ליאָ מעלאַמעד — דער באַלעבאָס פון שיקאַגאָ „מערק"

פֿון דער רעדאַקציע: מיר ברענגען פון צייט־צו־צייט באַשריי־בונגען וועגן ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע האָבן דערגרייכט גרויסע קאַריערעס אין אַמעריקע און אין אַנדערע לענדער. דער איצטיקער באַריכט איז וועגן ליִאָ מעלאַמעד, וועלכער איז איינער פון די גרעסטע פינאַנציעלע גאונים אין שיקאַגאָ. מיר דרוקן איבער דאָס לענגערע אַרטיקל, מיט קליינע קירצונגען, פון „ביזנעס מאַנט" פון יולי 1987. ער איז געשריבן פון מאַרטין מאַיער, דער מחבר פון דעם בוך „די באַנקירן".

אײן אינדערפרי, דעם פאַרגאַנגענעם הערבסט (1986), ווען דער זייגער האָט זיך דערנענטערט צו זיבן, איז פאַרן „שיקאַגאָ מערקענטאַיל עקסטשענדזש" („מערק") דערשינען אַ קורץ־געוויקסיקער ענערגישער מאַן מיט אַ קאָפּ שוואַרצע האָר. ער האָט אָפּגעשטעלט די זיך־איילנדיקע „בראָוקערס" און „טרעידערס" און זיי דער־לאַנגט אַ גרויסן רונדיקן קנאָפּ מיטן אויפשריפט „וואולעי־וואו אַי־סי־יו?" (צי וואָלסטו געוואָלט דעם „יוראָפּיען קאָ־רענסי יוניט" — אייראָפּעאישע איינצל־מטבע?). דערביי האָט ער פון זיי פאַרלאַנגט אַריבערצוגיין צו יענער אָפּטיי־לונג און אָנהויבן צו האַנדלען מיט אירע „פיוטשורס" (אַן אַרטיקל וואָס ווערט געקויפט אָדער פאַרקויפט) וואָס איז ערשט דאַן דערשינען אויף דער בערזע.

כמעט אַלע הענדלער האָבן אויפגעשפּיליעט דעם קנאָפּ אויף זייער לאַץ און עטלעכע האָבן אַפילו אויסגעפאָלגט זיינע אינסטרוקציעס. ווייל דער מאַן איז געווען ליִאָ מעלאַמעד, אַ לעגענדע אין זיין אייגענער צייט און דער פינאַנ־ציעלער זשעני, וועלכער האָט געעפנט די היימישע פינאַנ־ציעלע „פיוטשורס" פון פּי־צוכט צו דער אויסערלעכער וועלט.

אין די פאַרגאַנגענע צען יאָר זענען די דאָזיקע נייע אינסטרומענטן — פון אויסלענדישער וואַלוטע און אַמערי־קאַנער „טרעזשורי־בילס", באַנק־צייגענישן, „יוראָדאַלערס" און די „סטענדערט ענד פּורס (עס־ענד־פּי) 500", דער „סטאַר" פון די איינזאַמלונגען — געוואָרן אַן אומפאַר־טרעטבאַר מיטל דורכצופירן דעם אויסלענדישן האַנדל, ווי אויך די אינערלעכע און אויסלענדישע אינוועסטיציעס. היינטיקע צייטן קענען בענק ניט פינאַנסירן דעם אויס־לענדישן האַנדל אויף אַ פּאַסיקן אופן ניט וויסנדיק דעם ווערט פון אויסלענדישער וואַלוטע. דאָס זעלבע איז אויך לגבי אַנדערע אינסטיטוציעס, ווי פּענסיע־פאָנדן און „מיוטשועל פאָנדס", וועמענס מענעדזשערס האָפן אויסצו־גלייכן די אומזיכערקייט פונעם סטאָק־מאַרקעט מיט די „עס־ענד־פּי 500", טראָץ דעם וואָס זיי האָבן מורא, אַז דאָס אויסגיין פון די דאָזיקע קאָנטראַקטן קען צעטרייסלען די בערזע.

די ווירקונג פון ריזיקן וואוקס פון די פינאַנציעלע „פיו־טשורס" אויפן „מערק" („מערקענטאַיל עקסטשענדזש") איז פאַר זיך אַליין אַ ספּעקטאַקלדיקע. ווען מעלאַמעד איז באַ־שטימט געוואָרן, אין זיינע מיטן־דרייסיקער יאָרן, אין 1969, אַלס זיין טשערמאַן, האָט דער „מערק" געהאַט אַ יערלעכן

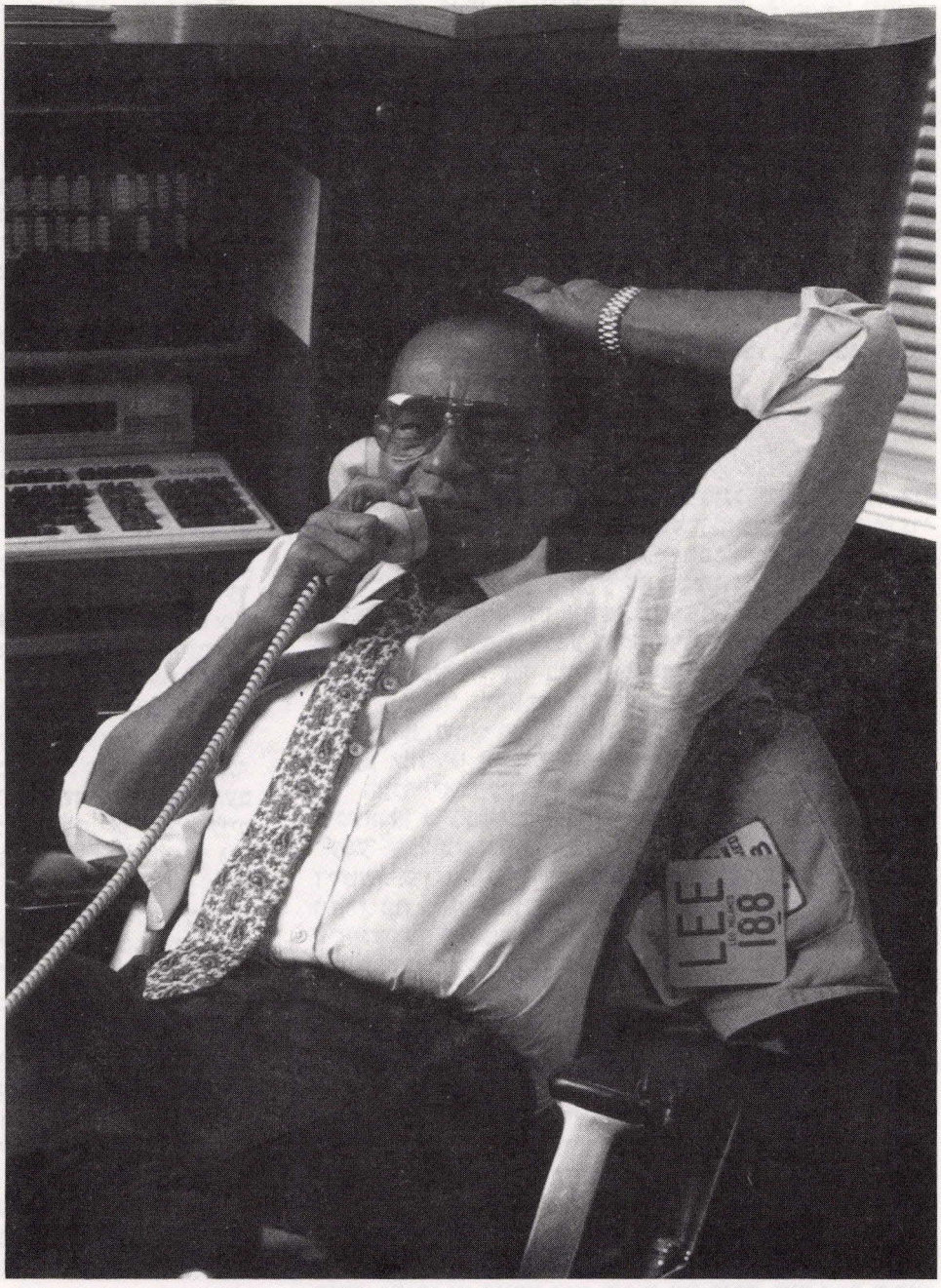

ליא מעלאַמעד (רעכטס) מיט קאָנגרעסמאַן דען ראַסטענקאָווסקי, פאָרזיצער פון דעם „וועיס ענד מינס קאָמיטעט".

בודזשעט פון 180 טויזנט דאָלאַר און אַ האַנדלס־פּלאַץ מיט אַן אָפּגעריבענעם טאָוול, וואָס איז דאָרט געשטאַנען זינט 1928. היינט איז זיין יערלעכער בודזשעט 75 מיליאָן דאָלאַר און אַזוי שנעל ווי ס'ווערן אינדערפרי אַנאָנסירט די פּרייזן, גייט יעדע טראַנזאַקציע אַריין אָדער אַרויס פון אַ זייער קאָסטבאַרן קאָמפּיוטער־סיסטעם. זינט 1972 האָט זיך דער „מערק" צוויי מאָל איבערגעצויגן, כדי נאָכצוקומען די אויס־געברייטערטע אַקטיוויטעט. ער האָט אויך געעפנט סאַטע־ליטן־אָפּיסעס אין ניו־יאָרק, לאָנדאָן און טאָקיאָ.

מער ווי דריי־פערטל פון „מערק'ס" בודזשעט און דער איינקונפט וואָס זיינע מיטגלידער פאַרדינען, קומט פון די פינאַנציעלע „פיוטשורס" קאָנטראַקטן וואָס מעלאַמעד האָט צונויפגעשטעלט, טראָץ דעם וואָס זיי און די גאַנצע פינאַנ־ציעלע געמיינשאַפט האָט אַ גאַנץ קנאַפּן אָנונג ווי אַזוי ער האָט דאָס געטאָן. מעלאַמעד קען פירן זיינע נאָכפאָלגער אין נייע ריכטונגען ווייל זיין אומרואיקע, אומזאַטבאַרע אינטעליגענץ — און זיין סוחרישער אינסטינקט — האָט פאַרשטאַנען, אַז דער נייער טעלעקאָמוניקאַציע סיסטעם, וואָס איז איינגעשטעלט געוואָרן איבער דער וועלט, וועט אַריינברענגען אַ רעוואָלוציע אין די אינטערנאַציאָנאַלע פינאַנסן. ספּעציעל וועט עס שאַפן געלעגנהייטן צו זיין אַ בורר אין דעם ליציטאַציע־מאַרק צווישן דעם מזומן־מאַרק און די צינזן וואָס די בענק לייגן פאָר.

ס'וואָלטן זיך געפאָדערט אַ סך דערפינדונגען דאָס אַלץ אַדורכצופירן. אָבער מעלאַמעד איז אַ דערפינדערישער מאַן. זיין פעאיקייט צו לייזן טעכנישע און סטראַטעגישע פּראָ־בלעמען — ווי אויך זיין טאַלאַנט פון קענען איבערצייגן די רעגולירער און ספּעציעל די מיטגלידער פון „מערק" — האָבן דערמעגלעכט דעם גרויסן וואוקס פונעם פינאַנציעלן „פיוטשורס" מאַרק.

EXECUTIVE PROFILE

Master of The Chicago Merc

Legendary trader Leo Melamed invented financial futures and changed the world of international finance forever.

דער מייסטער פון שיקאַגאָ „מערק״
דער לעגענדאַרער ביזנעסמאַן ליא מעלאַמעד האָט דערפונדן די פינאַנציעלע „פיוטשורס״ און דערמיט געענדערט אויף שטענדיק די פינאַנץ־וועלט.

PHOTOGRAPH BY MARK HAUSER

„איך האָב דאָס געקענט דערגרייכן״, האָט מעלאַמעד געזאָגט, שפּרייזנדיק אין זיין גרויסן מאַדערנעם אָפּיס, וואָס איז איבער דער בערזע און קוקנדיק כסדר אויף די גרינע ציפערן וואָס זענען אויפגעקומען אויף זיינע זעקס קאָמפּיוטערס נעבן שרייב־טיש — „ווייל איך האָב ליב דעם ‚פּיט׳ (די בערזע): איך האָב ליב די מיטגלידער פונעם ‚פּיט׳. זיי וועלן טאָן וואָס איך וועל זיי הייסן, צוליב פּאָטריאָטישע סיבות. ווען איך וואָלט זיי געזאָגט: ‚גיט אויף אייער פּאָרטפֿעל׳, וואָלטן זיי עס אין אַ גרויסער מאָס געטאָן״.

* * *

פּאָקטיש איז עס געווען אַ לאַנגע און שווערע אויפגאַבע. ווען מעלאַמעד האָט אין 1972 פּאַרגעשלאָגן צו האַנדלען מיט „פיוטשורס״ פון אויסלענדישער וואָלוטע, איז די גאַנצע ספּעקולאַציע אויף די געביטן געפירט געוואָרן דורך די גרויסע באַנק־באַאַמטן, פּאַר וועלכע אַלע האָבן געציטערט. מעלאַמעד געדענקט גוט אַ קאָמענטאַר אין אַ ניו־יאָרקער צייטונג וועגן „אַ צאָל קליינע פּראָווינצער חברה, וועלכע האָבן די חוצפּה צו טראַכטן אַז זיי קענען זיך פּאַרמעסטן מיט די אַממיינסטן סאָפּיסטיצירטע הענדלער אין דער וועלט״.

אָבער די סיבה פּאַרוואָס די גרויסע באַנקירן האָבן אויסגעזען צו זיין ברילאַנטענע פּאָכלייט, איז ווייל זיי האָבן ניט געהאַט קיין קאַנקורענטן. מעלאַמעד איז געווען זיכער, אַז זיין געדאַנק וועגן די וואָלוטע „פיוטשורס״ וועט זיין דערפאָלגרייך, ווייל דער נאָבעל־פּרייז געווינער אין עקאָנאָמיקס, מילטאָן פרידמאָן, האָט געהאַט געזאָגט אַז דאָס איז נויטיק צו עטאַבלירן אַ פּרייז געלט־מאַרק. („איך האָב גע־

וואוסט אַז מילטאָן פרידמאַן איז „גאָט", טאָ ווי אַזוי קען איך זיין אומגערעכט?").

* * *

כדי אינצושטעלן זיין אידייע, האָט מעלאָמעד געשאָפן דעם „אינטערנעשאָנאַל מאַני מאַרקעט" (אי־עם־עם) און אים געמאַכט אַלס טייל פון „מערק", אָבער ניט אַלס טייל פון דער בערזע. דער לעגאַלער סטאַטוס פון די פינאַנציעלע „פיוטשורס" איז נאָך ניט געווען באַשטימט און דערווייל איז דער האַנדל אַנגעגאַנגען נאָר צווישן זיערע אייגענע מיט־גלידער. „איך בין מיטגעגאַנגען מיט דער ‚אי־עם־עם' ווייל איך וואָלט סייוויי אומעטום נאָכגעפאָלגט ליאָן'ען", האָט געזאָגט דער „מערק"־העגדלער באַרי לינד. „איך האָב אָבער ניט געגלויבט אַז דער האַנדל מיט אויסלענדישער וואָלוטע וועט זיין דערפאָלגרייך, ביז וואַנען אונזער באַארד איז געפאָרן קיין איראָפּע דאָרט צו „פאַרקויפן" אונזער אידייע, און ווען איך האָב געזען וויפל די בענק רעכענען די מענטשן וואָס קומען אויסטוישן געלט".

מען קען ניט זאָגן, אַז די איראָפּאַישע פינאַנציעלע אינסטיטוציעס זענען געווען באַגייסטערט פון מעלאָמעד'ס אידייע. לינד האָט באַמערקט, אַז דער הויפּטפונקט פון דער רייזע איז געווען ווען די דירעקטאָרן פון דער „באַנק פון ענגלאַנד" האָבן אויפגענומען מעלאָמעד'ן כדי צו אינפאָרמירן אים אַז זיי זענען ניט פאַראינטערעסירט אין זיינע קאַנטראַקטן. צום סוף פון מיטינג האָט איינער פון די דירעקטאָרן, צוליב העפלעכקייט, געפרעגט מעלאָמעד'ן צי זיי קענען עפּעס אַנדערש טאָן פאָר אים. „יאָ", האָט ער געענטפערט אין שפּאַס, „איר קענט אַרויסלאָזן ‚שווימען' דעם פונט". די באַנק־דירעקטאָרן האָבן קאַלט אַרויסבאַגלייט מעלאָמעד'ן פון צימער. צומאָרגנס האָבן אַלע צייטונגען געבראַכט די נייעס, אַז די באַנק האָט אַרויסגעלאָזט דעם פונט אויפן פריייען מאַרק. די דירעקטאָרן האָבן אַנגענומען מעלאָמעד'ס ווייַ אַלס סימן אַז עמיצער האָט „אויסגערינען" אַ באַשלוס וואָס זיי האָבן געהאָט פריער אָנגענומען.

דער גרעסטער טייל פון די „מערק" מיטגלידער האָבן גוט פאַרדינט ביים האַנדלען מיט בהמות און אַנדערע פּראָדוקטן און זיי זענען ניט געווען פאַראינטערעסירט זיך אַנצושליסן אין „אי־עם־עם". האָט מעלאָמעד באַשלאָסן אַריינצוציען מיטגלידער אויסער דעם „מערק", רעכענענדיק זיי צו $10,000 פאָר אַ פלאַץ, אין דער צייט וועו די אייגענע מיטגלידער האָבן דאָס געקענט קריגן פאָר $100. אויף דעם אופן האָט מעלאָמעד צוגעציגן 150 נייע מיטגלידער צו די 500 פונעם „מערק". דעם גרויסן דערפאָלג פון דער אונטערנעמונג קען מען זען פון דעם, וואָס דעם לעצטן יאָר (אין 1986) האָט אַ פלאַץ אין „אי־עם־עם" זיך שוין פאַרקויפט פאָר $260,000.

מעלאָמעד האָט פאַרשטאַנען, אַז אַן דער מיטבאַטיילי־קונג פון די בענק וועט ער ווייט ניט דערגיין. „ס׳איז געווען אַ ריזיקע, אַז אונזערע טראַנזאַקציעס זענען אפשר ניט קיין רעאַלע. איז אונזער פרייז פון שווייצאַרישן פראַנק טאַקע דער ריכטיקער פרייז, אַדער נאָר אַ „מערק"־פרייז?" — האָט מעלאָמעד געזאָגט, דערמאָנענדיק דעם אַנהייב פון דער אונטערנעמונג. איז ער אַוועק צו די בענק און צו זיי געזאָגט: „מיר וועלן אַריינענעמען אייערס אַ קונה. ער וועט קויפן דייטשע מאַרקן פון אייך אינעם מזומן־מאַרק און פאָרקויפן די דייטשע מאַרקן אין אונזער פלאַץ, און אויך פאָרקערט. איך וועל אייך לאָזן נאָכקוקן יעדן טאָג אונזער פאָזיציע, כדי איר זאָלט זיין זיכער אַז ס׳איז ניטאָ קיין ריזיקע אין דעם. אָבער דעם וועט איר האָבן די דעקונג פון ‚מערק' מיטגלידער".

ס׳האָט אָבער גענומען אַרום צען יאָר צייט ביז וואָנען די בענק האָבן זיך „אויפגעוועקט" און היינט זענען פערציק בענק שוין מיטגלידער אין „אי־עם־עם". אין 1976 האָט מעלאָמעד אויך אַריינגענומען דאָס האָנדלען מיט „טרע־זשורי־בילס" און זיך אויך באָמיט אַריינצוציען די גרויסע פינאַנציעלע הייזער פון וואָל־סטריט. „איך בין אָוועק צו די סאַלאָמאָן־ברידער", האָט מעלאָמעד דערציילט, „טראָץ דעם וואָס איך האָב ניט געהאָט קיין שום קרעדענציאָלן. בילי סאַלאָמאָן האָט מיך אויסגעהערט און געזאָגט: ‚דאָס איז ניט עפּעס וואָס די סאַלאָמאָנס זאָלן אָנהויבן. אָבער אויב איר קענט באַווייזן אַז דאָס וועט אַרבעטן, וועל איך זיך אָנשליסן און איך זאָג אייך צו אַז סאַלאָמאָן וועט זיין אייער גרעסטער סוחר". ס׳האָט ניט לאָנג געגומען און בילי סאַלאָמאָן האָט געהאַלטן וואָרט.

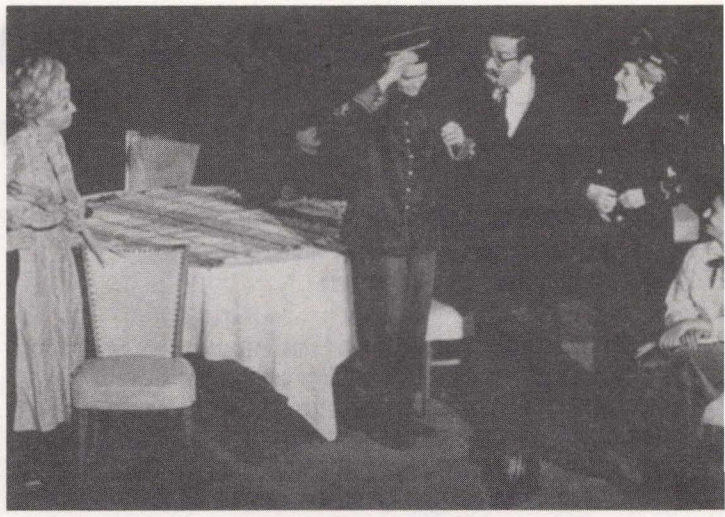
* * *

מעלאָמעד אַליין לעבט אין שרעק, אַז איין טאָג וועט דאָס אַלץ פאַרשווינדן, אַז די רעגירונג וועט קומען און פאַרמאַכן דעם „מערק" אַדער שטערן זיינע מיטגליד אָנצוגיין מיט זייער טעטיקייט. דער „מערק" האָט איינעם פון די גרעסטע „פאַליטישע אַקציע־קאַמיטעטן" אין לאַנד, וועל־כער האָט אַן אָפּיס אין וואַשינגטאָן. מעלאָמעד'ס אָפּיס איז פול מיט בילדער וועלכע וויזן אים מיט פרעזידענטן און קאָנגרעס־פירער פון בייַדע פּאַרטייען. „דערפאָלג טראָגט מיט זיך אַ סך געפּאָרן", האָט ער געזאָגט. „אויב איר האָלט ניט אַן אַ שטאַרקע שטימע אין קאָנגרעס, זענען דאָרט פאָראָן שׂונאים וועלכע וועלן אייך צעטערטן".

הענרי יאַרעצקי, אַן אָלטער פריינט, האָלט אַז ער וויסט פונוואָנען ס׳האָט זיך געגומען צו מעלאָמעד'ן זיין פּערזענ־לעכע אומזיכערקייט. „מיר זענען בייַדע אָנטלאָפן פון די דייטשן און אונזערע יונגע לעבנס זענען צעטרייסלט ge־וואָרן פון זייער מאָכט", האָט ער געזאָגט. „מיין רעאַקציע איז געווען צו פרובירן אונטערצוגראָבן די אויטאָריטעטן, כדי קיינער זאָל מער ניט האָבן די מאָכט איבער מיר. ליאָ'ס רעאַקציע איז געווען צו ווערן אַ טייל פון דער אומגעבונג און צו לערנען ווי אַזוי זי צו קאָנטראָלירן".

מעלאָמעד רופט דאָס אָן „דער ביאַליסטאָקער סינ־דראָם", אָנרופנדיק עס מיטן נאָמען פון דער שטאָט אין פּוילן וואו ער איז געבוירן געוואָרן אַלס דאָס אייניציקע קינד ביי זיינע עלטערן. דער פאָטער איז געווען אַ פּראָמי־נענטער אידישער געלערנטער און לערער, און די מוטער איז אויך געווען אַ אידישע לערערין. אין 1939 האָבן זיי באַ־שלאָסן אַז פּוילן איז ניט קיין זיכערער פלאַץ פאָר אידישע לערער און זענען אָנטלאָפן קיין סאָוועט־רוסלאַנד. פון דאָרט זענען זיי אָוועק קיין יאָפאָן און קורץ פאָר דער יאָפּא־נעזישער אָטאַקע אויף פּאָול־האַרבאָר איז די פאַמיליע ge־קומען קיין אַמעריקע. „איר דארפט פאַרשטיין, אַז אַלס קליין אינגל האָט מיך מיין מאַמע אין פאַרלויף פון צוויי יאָר, כסדר געהאַלטן ביי דער האַנט", האָט מעלאָמעד געזאָגט.

נאָכן אָנקומען קיין שיקאָגאָ האָבן ליאָ'ס עלטערן פאַרגעזעצט זייערע קאָריערעס און ער האָט גלעלרנט אין אילינאָי אוניווערזיטעט און שפּעטער אין דער דזשאָן מאָר־שאַל לאָאָ־סקול. זוכנדיק אַ פּאָסטן אין אַדוואָקאָטן־פירמע, האָט ער געזען אָן אָנאָנס אין דער צייטונג פון „מעריל לינטש פירס, פענער און בין" („ס׳האָט מיר אויס־געזען ווי אַ לאָאָ־פירמע", האָט ער דערציילט). די פירמע האָט אים געשיקט אַרבעטן אויפן „מערק" („מערקענטאיל עקסטשענדזש") און מעלאָמעד האָט זיך מאָמענטאַל פאָר־ליבט אין דעם מסחר. נאָך איידער ער האָט גראַדואירט פון דער לאָאָ־סקול האָט ער געבאָרגט 3,100 דאָלאָר פון זיין

ליא מעלאַמעד (אין מונדיר) אַלס יונגער בחור שפילט אידיש טעאַטער אין שיקאַגאָ

פאַטער („דאָס איז דוכט זיך געווען אַלץ וואָס ער האָט פאַר־מאַגט") און געקויפט אַ פּלאַץ אויפן „מערק".

„וועז איך האָב אַנגעהויבן, האָב איך באַלד פאַרדינט אַ סך געלט", האָט מעלאַמעד דערציילט. „און איך געדענק, אַז כ'האָב דאָן געזאָגט: ‚איך פאַרדין מער ווי מיין פּראָפעסאָר אין לאָא־סקול'. נאָכדעם האָב איך אַלץ פאַרלוירן, כ'בין גע־גאַנגען געבראָכן. דאָס האָט פּאָסירט דריי מאָל און יעדעס מאָל בין איך אַרויסגעקראָכן פון די פּינאַנציעלע שוועריקייטן דורך פּראַקטיקירן אַלס לאַיער (ער האָט פאַרטיידיקט מענטשן וועלכע האָבן אַנגעקלאָגט פאַר פּערזענלעכן שאָדן). איך האָב אַבער קיינמאָל ניט געצווייפלט, אַז כ'וועל זיין אַ גוטער ‚טרעידער'. איך האָב איבערגעלייענט יעדעס בוך וואָס איז וועגן געשריבן געוואָרן אויף דעם געביט, יעדעס בוך וועגן די עיקר־פראָגן. וועז איך בין צוריק־געקומען נאָכן דריטן מאָל, האָב איך געזאָגט מיין לאָא־שותף: ‚איך האָב אַנגענומען אַ באַשלוס. איך וועל קיינמאָל ניט זיין אַ דערפאָלגרייכער ‚טרעידער', ביז וואָנען דאָס וועט זיין מיין אייגיקער פּרנסה־קוואָל'. איך האָב רעזיג־נירט פון דער אַדוואָקאַטן־פּירמע און איך האָב מער קיין־מאָל ניט פּראַקטיצירט יוריספּרודענץ".

אין 1967 האָט מעלאַמעד פאַרגעלייגט, אַז דער „מערק" זאָל ענדערן זיין קאַנטראַקט מיט לעבעדיקע בהמות דורך אויסברייטערן די צאָל צופּיר־פונקטן אויף די באַן־ליניעס, כדי צו דערמעגלעכן אַ בעסערן צושטעל. וועז דער נייער קאַנטראַקט האָט צוגעצויגן די גרויסע פלייש־קאָנצערנס צו האָנדלען אויפן „מערק", איז דאָס ביאַליסטאָקער אינגל גע־וועז אויף זיין באַרג־אַרויף. ער איז גלייך אויסגעוויילט גע־וואָרן צו דער בערזע־באַארד און אין 1969 איז ער געוואָרן דער פאַרזיצער.

* * *

איצט, אין זיינע מיטן־פופציקער יאָרן, וואוינט מעלא־מעד אין איינער פון די שיקאָאַ׳ס פאַרשטעט, אין אַ גרויס הויז אין וועלכן ער און זיין פרוי האָבן דערצויגן דריי קינדער. זיינע אַרבעטס־פאַרפליכטונגען האָבן אינגאַנצן גע־ענדערט זיין לעבן. ער שפילט ניט מער אין בריזש און שפילט ניט מער אין אידישן טעאַטער. ער האָט אַבער גע־פונען אַ נייע באַשעפטיקונג: שרייבן. ניט לאַנג צוריק האָט ער פאַרענדיקט שרייבן אַ בוך דער צענטער פלאַנעט", אַ פאַנטאַזיע וועגן אַ דריי מיליאָן אַלטן מענטש־אויטאָמאָט, וועלכעס דאַרף דערשיינען אין קורצן.

מעלאַמעד שטייט אויף יעדן טאָג 5:45 פרי און שטעלט אַן דעם קאַמפּיוטער פון „רויטערס", צו זען ווי אַזוי זיין פּאַ־זיציע האָט זיך דורך דער נאַכט אַפּגעשפּיגלט אין סינגאַפּור און דערעפנט אין לאָנדאָן. נאָך דעם פּאַרט ער צו זיין אָפּיס, וואו ער פּאַרברענגט אַ האַלבע שעה צייט מיט זיינע פּאַפּירן, ביז די בערזע עפנט זיך 7:20 פרי. ער ענטפערט דעם טעלע־פאָן אַבער ער וועט זיך מיט קיינעם ניט טרעפן ביז 2 נאָכ־מיטאָג, נאָך דעם ווי די בערזע וועלט געשלאָסן.

זינט 1981 האָלט מעלאַמעד דעם טיטל פון ספּעציעלן ראַטגעבער פון „מערק". דאָס שפּאָרט אים אייז צייט פון דאַרפן זיך פאַרנעמען מיט די צערעמאָניאַלע פונקציעס, אַבער גיט אים אָלץ די מעגלעכקייט צו זיין אין סאָמע מיטן פון דער טעטיקייט. כמעט יעדן טאָג קומען אויף נייע פּרא־בלעמען און מען דאַרף זיין שנעל לייזן, כדי צו פאַרמיידן ערנסטע קאָמפּליקאַציעס.

מעלאַמעד איז זיכער, אַז די פינאַנציעלע „פיוטשורס" זענען פאַרזיכערט אויף אַ לאַנגער צייט, ווייל דער מאַרק קען אָן זיי ניט פונקציאָנירן. וועז ער האָט צום ערשטן מאָל פאַרגעלייגט זיינע מיטאַרבעטער צו האַנדלען מיט וואַ־לוטעס, האָט מעלאַמעד געזאָגט: „אויב מיר וועלן זיין דער־פאָלגרייך, קענען מיר ענדערן די וועלט". זיי האָבן געהאָט דערפאָלג און האָבן געענדערט די וועלט.

———•———

„שבת הגדול" געבורטסטאָג פון אונזער ערן־פּרעזידענט רובין בינדלער

רובין בינדלער, דער באַליבטער און חשובער ערן־פּרעזידענט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן, פּראָווען אויף זייער אַ פיינעם אופן יעדעס יאָר זיין געבורטסטאָג וואָס פאַלט אויס שבת הגדול, דאָס מיינט דער לעצטער שבת פאַר פּסח. דאָס איז אָבער ניט סתם אַ געבורטסטאָג פאַר אונזער ליבן ערן־פּרעזי־דענט, עס איז פיל מערער.

היות ווי דער יום־טוב פּסח איז פאַרבונדן מיט דער בא־פרייאונג פון אידן פון שקלאַפערייי אין מצרים, און דאָס דערמאָנט דאָך יעדן פון אונז זייער פיל, האָט מר. רובין נאָך מיט יאָרן צוריק איינגעפירט אַ שיינע און אויך זייער נוצ־לעכע טראַדיציע. מר. בינדלער טראָגט עמלעך יעדעס יאָר צו, אין פאַרבינדונג מיט זיין שבת הגדול געבורטסטאָג, אַ גרעסערע סומע געלט אָלס ביישטייערונג פאַר דער גרוי־סער ביאַליסטאָקער אינסטיטוציע.

עס דאַרף דערמאָנט ווערן, אַז רובין בינדלער איז איינער פון די עלטסטע איבערגעבענע בויער און טוער פון דער ביאַליסטאָקער היים פאַר עלטערע מענטשן און דעם צענטער. זינט פיל יאָרן איז ער כסדר אַ טרייער אָקטי־ווער טוער אין דער אינסטיטוציע. מען ווייזט צו אים אַרויס גרויס דרך־ארץ און מען הערט זיך שטענדיק אויפ־מערקזאָם צו זיינע אַנווייזונגען און מיינונגען וואָס זיינען פון גרויסן פּראָקטישן וועלט.

אין פאַרבינדונג מיט דער דאָזיקער שיינער טראַדיציע פירט פּריינט בינדלער אויך יעדעס מאָל דורך, פאַר זיין שבת הגדול געבורטסטאָג, אַ ספּעציעלע זאַמלונג ביי זיינע משפּחה־מענטשן און פּריינט פאַר דעם ביאַליסטאָקער צע־טער און היים.

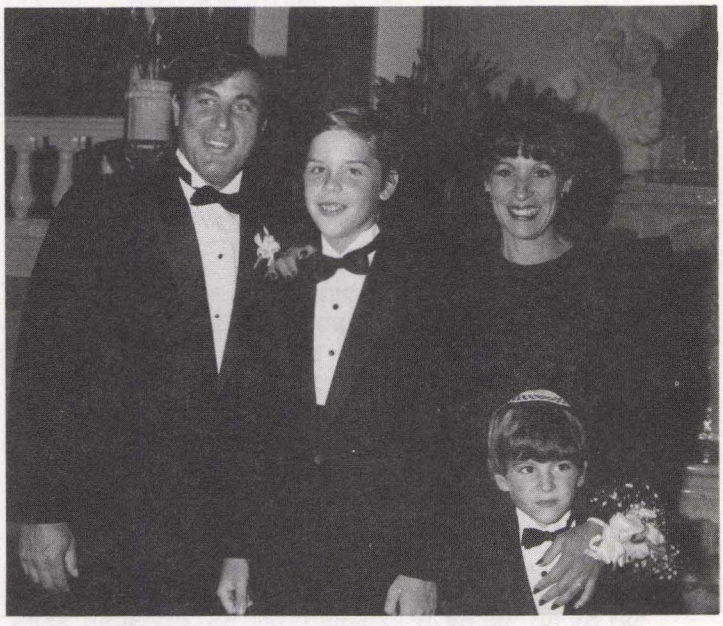
מיר ווינטשן אונזער ליבן ערן־פּרעזידענט פּריינט רובין בינדלער, נאָך לאַנגע יאָרן פון געזונט, אַ גליקלעכן לעבן און נחת פון זיין גאַנצער משפּחה.

ישיבה־אוניווערזיטעט באַערט ניל קאַץ, פּרעזידענט פון אַ "רעוולאָן"־דיוויזיע

• פון איסאַק ריבאַלאָווסקי
עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער
היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל

דער ישיבה־אוניווערזיטעט אין ניו־יאָרק האָט באַערט איינעם פון זיינע דערפאָלגרייכע גראַדואַנטן און זיינע עלטערן — אונזערע ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט. דער באַערטער איז ניל קאַץ, פּרעזידענט פון דער שיינהייט־זאַרג דיוויזיע פון "רעוולאָן אינקאָרפּאָרייטעד", און זיינע עלטערן זענען לעאָן און העלען קאַץ, וועלכע וואוינען איצט אין מדינת ישראל.

די פייערונג, ביי וועלכער ניל קאַץ איז באַערט געוואָרן מיטן "דזשואיש העריטעדזש אַוואָרד" (אידישע ירושה־אויס־צייכענונג) איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן דעם 16טן סעפּטעמבער, 1987, אין דעם פּרעסטיזשפולן "פלאַזאַ"־האָטעל,

ניל און שעראָן קאַץ, מיט זייערע צוויי זין דוד און דניאל

אין ניו־יאָרק. צו איר זענען געקומען אַרום 500 געסט און, פאַרשטייט זיך, די שטאָלצע טאַטע־מאַמע פון ישראל.

ניל קאַץ און די "רעוולאָן"־קאָמפּאַני האָבן זיך אונטער־גענומען צו שאַפן געלט פאַר דער נייער "סאַי סימס ביזנעס־סקול" ביים ישיבה־אוניווערזיטעט. דאָס איז די איינציקע שולע פון דעם מין אין דער מערב־וועלט, וואָס איז אונטער דער אָנפירונג פון אַ אידישן אוניווערזיטעט. דער באַנקעט האָט טאַקע געשאַפן אַ סקאָלערשיפּ־פאָנד פון מער ווי 360 טויזנט דאָלאַר, אויפן נאָמען פון די ביאַליסטאָקער עלטערן העלען און לעאָן קאַץ.

די "סאַי סימס ביזנעס־סקול" איז געשאַפן געוואָרן צוליב דעם גרויסן אינטערעס צווישן אידישע סטודענטן צו קריגן העכערע בילדונג אויף די געביטן פון פינאַנץ, מענעדזשמענט און עקאָנאָמיקס. די דאָזיקע שולע האָט זיך דערעפנט אין הערבסט 1987.

דער פאָרזיצער פון גרויסן באַנקעט איז געווען ראָנאַלד פּערעלמאַן, טשערמאַן און הויפּט־עקזעקוטיוו פון דער "רעוולאָן גרופּ אינקאָרפּאָרייטעד", און די צוויי וויצע־פאָר־זיצערס זענען געווען די סענאַטאָרן פון ניו־יאָרק אַלפאָנס ד'אַמאַטאָ און דאניעל פּעטריק מאָיניהען. די "אינווא־קעישאָן" האָט געמאַכט הרב דזשעיקאָב רובינסטיין, פון יאָנג איזראַעל אין סקאָרסדעיל, ניו־יאָרק. דער גאַסט־רעדנער איז געווען סאי סימס, פאָרזיצער פון אַנטוויקלונגס־קאָמיטעט, באָארד אָוו טראָסטיס פון ישיבה־אוניווערזיטעט, וועמענס נאָמען די נייע ביזנעס־שולע טראָגט. די פּרעזענטאַציע פון "אוואָרד" האָט געמאַכט ד"ר ישראל מילער, וויצע־פּרעזי־דענט פון ישיבה־אוניווערזיטעט און צום סוף האָט ניל קאַץ געהאַלטן אַן אייַנדרוקספולע רעדע, אין וועלכער ער האָט באַדאַנקט אַלע געסט און ספּעציעל זיינע ביאַליסטאָקער עלטערן.

ניל קאַץ האָט דערגרייכט אַ בליץ־שנעלע קאַריערע אין "רעוולאָן", זינט ער איז דאָרט אָנגעקומען אין 1977 אַלס דירעקטאָר פון מאַרק־אויספּאָרשונג. אַ יאָר שפּעטער איז ער שוין נאָמינירט געוואָרן אַלס וויצע־פּרעזידענט פון דער פירמע גאַנצער שיינהייט־זאַרג דיוויזיע און אין 1979 דער וויצע־פּרעזידענט פאַר מאַרק־פאָרשונג און האַנדל־פאָראויסזאָגונג. צוויי יאָר שפּעטער איז ער דערהויבן געוואָרן אַלס גרופּע וויצע־פּרעזידענט פון דער שיינהייט־זאַרג דיוויזיע. אין 1983 — עלטערער וויצע־פּרעזידענט פון מאַרקעטינג; 1985, עקזעקוטיוו־פּרעזידענט פון מאַרקעטינג און פאַרקויף; און אין מערץ, 1986, איז דער דערהויבן געוואָרן צום אָמט פון פּרעזידענט פון "רעוולאָנ'ס" גאַנצער שיינהייט־אויפזיכט דיוויזיע.

מר קאַץ האָט אָנגעהויבן זיין ביזנעס־קאַריערע אין 1969, אַרבעטנדיק אין "פּעפּסי־קאָלאַ" אינעם פּעלד פון מאַרק־פאָרשונג. ער איז אויך געווען באַשעפטיקט אין אַ צייטונגס־אָנאָנסן ביורא, און אין אַ צאָל אַנדערע גרויסע קאָרפּאָראַציעס. אין 1973 האָט ער זיך פאַרבונדן מיט דער "קלעיראָל" קאָמפּאַני, אַלס אַסאָשיעיט־דירעקטאָר פון מאַרק־פּלאַנירונג און אויספּאָרשונג, און אין 1975 געוואָרן איר דירעקטאָר.

ניל האָט גראַדואירט פון דער ישיבה־אוניווערזיטעט האַיסקול און פון ישיבה־קאָלעדזש, וואו ער האָט געקראָגן אַ "בי־עי"־דיפּלאָם אין פּסיכאָלאָגיע און אַ "בעטשלאָרס־דיגרי" אין העברעאישער ליטעראַטור. דאָרט איז ער געווען דער קאָפּיטאַן פון ישיבה־אוניווערזיטעט'ס בעסקעטבאָל־מאַנ־שאַפט און אויך אַליין געשפּילט קוויש־באָל פאַרן ישיבה־קאָלעדזש. ער האָט אויך געקראָגן אַ "מאַסטער־דיגרי" אין פּסיכאָלאָגיע פון לואיזיאַנאַ סטעיט אוניווערזיטעט.

ניל קאַץ וואוינט אין ניו־ראָשעל, ניו־יאָרק, מיט זיין פרוי שעראָן און צוויי זין, דעיוויד און דעניעל. ער איז אויך אַקטיוו אין דעם דאָרטיקן אידישן קהילה־לעבן, זייענדיק אין דער "באָארד אָוו טראָסטיס" פון יאָנג איזראעל סינאַגאָג אין סקאָרסדעיל.

ווי געזאָגט, זענען אונזערע לאַנדסלייט, לעאָן און

העלען קאָץ, געקומען ספּעציעל פון ישׂראל צו זיין אָנוועזנד ביי דער באַערונג פון זייער זון דורך דעם ישיבה־אוניווערזיטעט. דערביי האָט דער זון אויך באַערט זיינע עלטערן מיטן סקאַלערשיפ־פּאַנד אויף זייער נאָמען פון איבער 360 טויזנט דאָלאַר, וואָס איז געשאַפן געוואָרן ביים באַנקעט לטובת דער „סאַי סימס ביזנעס־שולע".

לעאָן קאָץ איז זייער גוט באַקאַנט די טוער פון ביאַליס־טאָקער צענטער און היים אין ניו־יאָרק. ער און זיין פרוי העלען זענען אַלע יאָרן געווען איבערגעגעבענע מיטלידער און זיך ברייטהאַרציק באַשטייערט פאַרן צענטער.

מיט יאָרן צוריק האָט לעאָן קאָץ אויפגעבויט אויף דער איסט־סאַיד אַ דענטל־קליניק פאַר קינדער. מיט אַרום צען יאָר צוריק האָט ער אונז געהאָלפן אָפּקויפן דעם בילדינג, וואָס איז געוואָרן אַ טייל פון אונזער גרויסער אינסטי־טוציע.

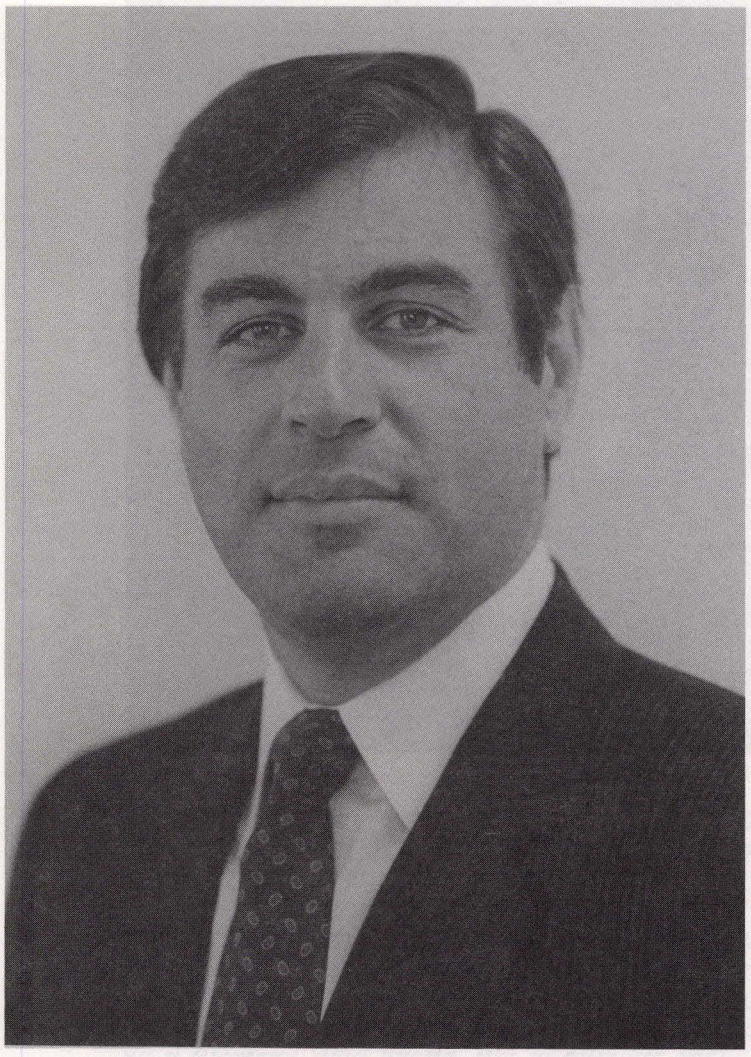
איצט שטעלט לעאָן קאָץ צונויף אַ ספּר פון אַלע ענגלישער איבערזעצונגען וואָס אונזערע מפּרשים האָבן געמאַכט אויפן חומש. ער וויל אַז יעדער איינער, וועלכער לייענט אַ פּסוק אין דער תורה, זאָל גלייך קענען געפּינען אין ענגליש ווי אַזוי יעדער איינער פון אונזערע פאַר־צייטיקע חכמים האָט אויסגעטייטשט דעם דאָזיקן פּסוק.

רעדע פון ניל קאַץ, בײַם דערהאַלטן די אויסצייכענונג פון ישיבה־אוניווערזיטעט

אַ יך מוז אייך זאָגן, אַז שטייענדיק דאָ פאַר אייך האָב איך אַ מאַדנע אומרואיק געפיל, וואָס איך האָב ניט געהאַט פאַר אַ סך יאָרן. ווי אַ סך פון אייך ווייסן, האָב איך אָפט די געלעגנהייט צו רעדן פאַר גרויסע גרופּן מענטשן און איך טראַכט קיינמאָל ניט וועגן דעם. אָבער היינט איז אַנדערש. בעת איך קוק זיך אַרום אינעם זאָל, זע איך אַ צאָל לערער, רבנים און פריינט פון מיינע הייַ־סקול און קאָלעדזש־יאָרן און איך ווייס פאַרוואָס איך האָב דאָס מאַדנע געפיל אין מיינע אינגעווײַדן. פֿלוצלונג האָב איך זיך ווידער פאַרוואַנדלט אינעם יונגן שילער, וועלכער ציטערט אַז ער וועט אַדורכפאַלן בײַ אַן עקזאַמען אַדער פאַרלירן אַ קורס. און איך טראַכט, אַז דאָס וועט טאַקע געשען, ווייל אויך איצט, ווי דעמאָלט, זיצן מיינע עלטערן אינעם זעלבן צימער, מסתּמא ווידער געוואָרן אַרויסגערופן דורכן פרינציפּאַל, כדי אים צו בעטן ער זאָל מיר געבן אַ צווייטן שאַנס. איך ווייס ניט פאַרוואָס, אָבער איך האָב תּמיד גע־קראָגן אַ צווייטע געלעגנהייט. דאָס האָט אויך געטאָן דער ישיבה־אוניווערזיטעט און דערפאַר געפין איך זיך דאָ פאַר אייך.

דערלויבט מיר זיך צו טיילן מיט אייך מיט אַ פאַר געדאַנקען וועגן דער איצטיקער וויכטיקער געלעגנהייט.

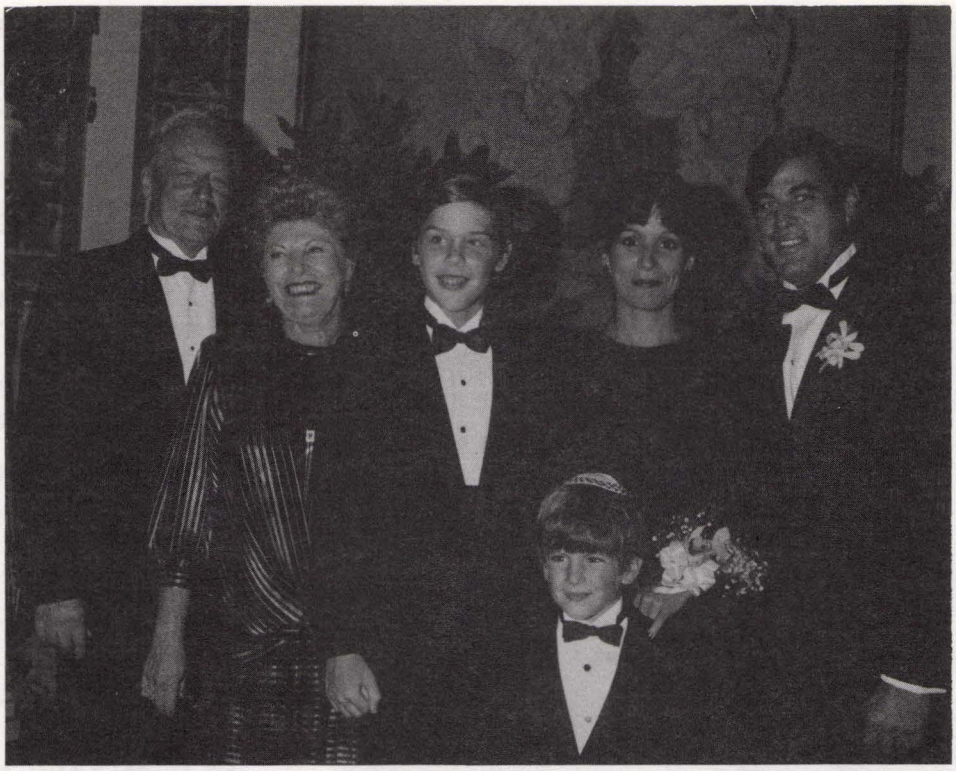
די איצטיקע באַערונג ברענגט אויפן געדאַנק אַ בוך פון הערמאַן וואוק, וואָס איך האָב ניט לאַנג צוריק געלייענט. דער מחבר איז באַקאַנט מיט אַנשרייבן „די קיין מיוניטי" און „די ווינדס אָוו וואָר". אָבער דאָס בוך איז אַנדערש. ס'איז ניט קיין מלחמה־באַשרייבונג, נאָר אַן אויטאָביאָגראַפיש בוך. בעת איך האָב געלייענט דאָס בוך האָב איך געהאַט דעם איינדרוק אַז ער שרייבט וועגן מיר. און וועג איך האָב זיך פאַרטראַכט וועגן דעם, האָב איך איינגעזען, אַז ער האָט דאָס געשריבן פאַר די מיליאָנען וועלכע זענען אויסגעוואָקסן אַלס אַמעריקאַנער־געבוירענע.

ניל קאַץ

דאָס בוך האָט אַ וואונדערבאַרן טיטל: „אינסייד, אַוטסייד" („אינעווייניק, אויסנווייניק"). וואוק דערציילט אונז וועגן זיין דערציאונג אין אַ שטרענג־רעליגיעזער היים. דאָס איז געווען זיין „אינערלעכע" וועלט. שפּעטער, אַלס דער־וואַקסענער, איז ער אַריין אין דער אויסערלעכער וועלט־לעכער אומגעבונג, וואו זייער ווייניק מענטשן האָבן גע־האָט אַן אַנונג וועגן זיין הינטערגרונט. דאָס איז געווען די „אויסערלעכע" וועלט. אין דעם דאָזיקן בוך האָט וואוק פרו־בירט צוזאַמענברענגען זיין „אינערלעכע" און „אויסער־לעכע" וועלט. איר דאַרפט ניט זיין אַ איד צו פאַרשטיין די דאָזיקע פראָבלעמען, ווייל כמעט אַלע אַמעריקאַנער זענען עטנישע אַמעריקאַנער. זייער ווייניק פון אונז זענען דאָ מער ווי עטלעכע דורות. אַ גרויסע צאָל פון דעם עולם אין זאָל האָבן נאָך אַ זיידן וועלכער רעדט די שפּראַך פון דער אַלטער היים און היט אַפּ אירע מנהגים. דאָס איז די גרויסע מעלה פון אַמעריקע. מיר אַלע האָבן געבראַכט עפּעס ספּע־ציעלס מיט זיך.

וועג די איינלאַדונג צום היינטיקן דינער איז אַנגע־קומען צו מיר, האָב איך געדאַרפט קאָנפראָנטירן מיין אייגענע „אינערלעכע" און „אויסערלעכע" וועלט. מיינע ביזנעס־פריינט זענען געווען פאַרוואונדערט וועג זיי האָבן זיך דערוואוסט אַז איך האָב גראַדואירט פון ישיבה־אוניווערזיטעט. די פון דער ישיבה זענען פונקט אַזוי גע־

מר. און מרס לעאָן קאַץ,
מר. און מרס. ניל קאַץ,
דוד און דניאל

ווען דערשטוינט, אַבער צוליב אַנדערע סיבות. „איז דאָס מעגלעך, אַז אייַנער פון אונזערע גראַדואירטע איז אַ דיוויזיע־פּרעזידענט אין אַ שיינהייט־פּירמע?"

דער נאַרמאַלער וועג אין מיין דור איז געווען פון ישיבה־אוניווערזיטעט אַריינצוגיין אין דעם פאַטער'ס ביזנעס, אַדער ווערן אַ דאָקטאָר, אַן אַדוואָקאַט, אַ פּראָפעסאָר אַדער אַ רב. אַבער ווען דער ישיבה־אוניווערזיטעט האָט דערעפנט אַ ביזנעס־שולע, האָב איך געפילט אַז דאָס איז אַ וויכטיקער שריט פאָרויס. ווען זיי האָבן מיך געבעטן צו העלפן אַרגאַניזירן דאָרט אַ קאָסמעטישע דיוויזיע ווי אַ הילף־גרופּע, בין איך געווען צופרידן דאָס צו טאָן. אַבער צו וואָס איז עס אַזוי וויכטיק צו האָבן אַ ביזנעס־שולע אין ישיבה־אוניווערזיטעט? איז עס כדי צו באַרעכטיקן מיין אויסוואָל פון אַ קאַריערע און אויך פון אַנדערע עקזע־קוטיוון? איך מיין אַז נישט.

דער ציל איז צו ברענגען די בעסטע און די אַמעריקאַנער שייכות'דיקע אידישע טראַדיציעס אין דער אַמעריקאַנער ביזנעס־פּראָקטיק. דאָס דאָזיקע לאַנד איז געווען זייער גוט צו אונז און מיר האָבן עפּעס וואָס מיר קענען צוריקגעבן אויף אַ סך געביטן — ניט בלויז אין וויסנשאַפט, מעדיצין און יוריספּרודענץ, נאָר אויך איז מסחר. מיר קענען ברענגען צו דער „אויסערלעכער וועלט" אונזער טראַדיציע פון געזעצן, וועלכע גאַראַנטירן די העכסטע שטופּע פון עטיק אין מסחר. וויייל, טראָץ דער אַלגעמיינער פאַלשער מיינונג וועגן אידי־שער ביזנעס־פּראָקטיק, גיט אונזער תורה קלאָרע אַנווייי־זונגען צו פאַרזיכערן אַן ערלעכע ביזנעס־פּראָקטיק, גוט באַהאַנדלען די אַרבעטער און די פאַראַנטוואָרטלעכקייט פאַר אַרעמע מענטשן. ס'איז אויך אינטערעסאַנט דער פונקט אין אונדזערע געזעצן, וועלכער וערט אגב וויניק דיסקו־טירט, אַז די תורה איז פונקט אַזוי באַזאָרגט וועגן דער פליכט פון די אַרבעטער צו זייערע באַלעבאָטים, צי דאָס איז אַן איינצלנע פערזאָן אַדער אַ גרויסע גרופּע אַקציאָנערן. מען האָט אונז אַנגעזאָגט צו געבן אַ פולן טאָג אַרבעט און די פריאָריטעט איז געגעבן געוואָרן צו די צילן פון אַרבעטס־געבער און ניט צו אונזערע אייגענע פערזענלעכע געווינסן.

טאָקע צוליב דעם וואָס מיר לייענען אין די צייטונגען און זעען אויף דער טעלעוויזיע וועגן ביזנעסלייט, איז די העכסטע צייט אַז דער ישיבה־אוניווערזיטעט זאָל נעמען אַ פירנדיקע ראָלע אין די דאָזיקע פראָגן. זי דאַרף זיך פאַר־נעמען מיט די שווערע ענינים פון ביזנעס־פּראָקטיק און עטיק, אַזוי ווי זיי ווערן אַנגעוויזן אין אונזערע דינים. איך באַגריס טאָקע די באַמיאונגען לעצטנס צו גרינדן, מיט דער הילף פון דער פינאַנציעלער געמיינדע, אַן אַפּטיילונג פון ביזנעס־עטיק אין דער נייער שולע.

אין מיינע דיסקוסיעס מיטן דין שיף, וועגן די צילן און נויטן ביים אויפשטעלן אַ גרויסע ביזנעס־שולע, האָבן מיר זיך געאייניקט אויף דעם, אַז אויב דער ישיבה־אוניווער־זיטעט וויל זיין דערפאָלגרייך, דאַרף ער ניט בלויז צוציען לערער, נאָר אויך פעאיקע סטודענטן, אומאַפהענגיק פון זייער פינאַנציעלער לאָגע. מיר האָבן טאָקע באַשלאָסן, אַז דער גאַנצער איינקונפט פון היינטיקן דינער וועט גיין צו שאַפן אַ סקאָלערשיפּ־פאָנד (מסתמא כדי צו געבן אַ געלעגנהייט אַ מער־פאַרדינסטפולן „ניל קאַץ"). איז אָט בין איך דאָ — מיט צוואַנציק יאָר פון ביזנעס און אַ לעבנס־לאַנגער אידישער טראַדיציע. און ביידע האָבן זיך דאָ פאַר־אייניקט, דאָס „אינעווייניקסטע" און „אויסערלעכע". און דאָס אַלץ איז אַ דאַנק ראָן פערלמאַן און סאָל לעווין, וועלכע זענען שטענדיק אין פאָדערגרונט פון צדקה־פונקציעס, רעליגיעזע און וועלטלעכע, דינענדיק אָלט פאַרזיצערס, קאָמיטעט־מיטגלידער און ביי אַנדערע פונקציעס. דאָס זענען מענטשן וועלכע פאַרשטייען זייערע ראָלן ניט בלויז ביים בויען ביזנעסעס, נאָר אויך ביים בויען קהילות. ווי געווינלעך, האָבן זיי אויך אין דעם פאָל געגעבן זייער הילף און שטיצע. איך בין שטאָלץ צו זיין אַ טייל פון זייער גרופּע.

איך בין זייער צופרידן וואָס מיינע עלטערן זענען גע־קומען אַהער פון ישראל אַנטיילצונעמען צוזאַמען מיט מיר

אין דער שמחה. (איך בין זיכער אַז ס'זענען געווען צייטן וועו זיי האָבן געטראַכט אַז איך וועל קיינמאָל ניט ענדיקן היי־סקול). איך בין דאַנקבאַר וואָס מיין געטרייַע פרוי שערן, וועלכע האָט מיר געהאָלפן אין פֿאַרלויף פון 22 יאָר, איז דאָ ביי מיין זייט. איך וויל אויך באַדאַנקען מיין אַדמיניס־טראַטיוון געהילף, עילין טרוזשאַלינג און אַלע מיטגלידער פון דעם קאָמיטעט, וועלכע האָבן אַזוי שווער געאַרבעט צוזאַמענצושטעלן די דאָזיקע אונטערנעמונג.

און איך וויל אויך באַדאַנקען אַלע די וועלכע האָבן געגעבן זייער צייט, דאָס געלט און די באַמיאונגען צו טיילן דעם דאָזיקן מאַמענט מיט מיר און מיטן ישיבה־אוניווער־זיטעט.

איך האָב נאָך צום סוף איין ניט־פֿאַרענדיקטע ביזנעס מיטן ישיבה־אוניווערזיטעט. דאָס איז אַ בריוו וואָס איז גע־שריבן געוואָרן מיט 30 יאָר צוריק, און מיין פֿאָטער האָט אים אויסבאַהאַלטן ביזן היינטיקן טאָג. דער דאָזיקער בריוו לייענט זיך:

ישיבה אוניווערזיטעט היי־סקול
אמסטערדאם עוועניו און 186 גאַס
ניו־יאָרק 35, נ. י.

יולי 3, 1958

אָפּיס פון דעם רעגיסטראַר

מר. און מרס. לעאָן קאַץ,
51 וועסט 174טע גאַס
בראָנקס 53, נ. י.

טייערע מר. און מרס. קאַץ:

די צייגעניש וועלכע מיר האָבן אייך לעצטנס געשיקט ווייזט, אַז אייער זון איז דורכגעפאַלן אין עטלעכע קעגנ־שטאַנדן, וועלכע ער האָט געלערנט אין אונזער העברעאישן דעפּאַרטמענט.

מיר וועלן אים גערן געבן אַ ספּעציעלן עקזאַמען אין די דאָזיקע לימודים דעם 8טן סעפּטעמבער, 1958, 9:30 אין דער פרי.

אויב ער וועט ניט זיין דערפֿאָלגרייך אין דעם דאָזיקן ספּע־ציעלן עקזאַמען, וועט איר אים דאַרפן אַרויסנעמען פון אונזער שולע.

מיט די בעסטע גרוסן,

אויפריכטיק אייערער,
נאָרמאַן ב. אייבערמס
רעגיסטראַר.

איך האָב קיינמאָל ניט געוואָלט די דאָזיקע עקזאַמענס מיט 30 יאָר צוריק. נו, ישיבה־אוניווערזיטעט, איך בין איצט גרייט צו נעמען די דאָזיקע עקזאַמענס.

איך דאַנק אייך . . .

ברענגט אַריין אייערע קינדער און
אייניקלעך אַלס מיטגלידער אין
דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים
פאַר עלטערע מענטשן

אַ בריוול פון פּראָפּ' משה מישקינסקי

מיט אַ צייט צוריק האָבן מיר דערהאַלטן אַ בריוול פון אונזער לאַנדסמאַן און פריינד, אַדוואָקאַט צ. קלעמענ־טינאָווסקי, פון ישראל. ער האָט אונז געשריבן, אַז פּראָפּ' משה מישקינסקי, פון תל־אביב'ער אוניווערזיטעט, האָט זיך באַטייליקט אין דער ווייסנשאַפטלעכער קאָנפֿערענץ אין ביאַליסטאָק. פּר' קלעמענטינאָווסקי האָט אונז פֿאַרגעלייגט אָנצושרייבן אַ בריוו צו פּראָפּ' מישקינסקי און אים בעטן עפּעס אָנצושרייבן וועגן דער קאָנפֿערענץ פֿאַר דער „ביאַלי־סטאָקער שטימע". מיר האָבן דאָס גלייך געטאָן און אָט איז דער ענטפֿער:

פּר' איסאַק ריבאַלאָווסקי — תל אביב, 1טן יאַנואַר, 1988
עקזעקוטיוו דירעקטאָר — אַ גוט יאָר!
ביאַליסטאָקער צענטער, נ"י

חשובער פריינד,

אָקאָרשט באַקומען אייער בריוו אַ דאַנק פּר' קלעמענטינאָווסקי. איך דאַנק אייך זייער פֿאַר אייער פֿאַר־שלאָג צו באַשרייבן דעם פֿאַרלויף און איינדרוקן פון דער קאָנפֿערענץ אויף דער טעמע „500 יאָר פון אידישער זידלונג אין פֿאָדליאַשע", אין וועלכער ביאַליסטאָק האָט פֿאַרנומען אַן ערשטראַנגיק אָרט. אויפריכטיק געזאָגט, איך וואָלט זייער גערן עס געטאָן. ליידער קען איך זיך ניט פֿאַר־פֿליכטן ביז דעם אָנגעוויזענעם טערמין צוליב אַלטע חובות, וועלכע וועלן מיך באַשעפטיקן איבערן קאָפּ די קומענדיקע דריי חדשים.

ביי דער געלעגנהייט, דערלויבט מיר אויסצודריקן מיין צופֿרידנהייט וואָס די „ביאַליסטאָקער שטימע" זעצט פֿאָר איר דערשיינען. איך האָב טאָקע אויף דער קאָנפֿערענץ גופֿא באַמערקט אַז ביאַליסטאָק שטייט אויפן ערשטן אָרט מיט אירע אידישע לאָנדסמאַנשאַפטן און באַזונדערס מיט די צייטשריפטן, וועלכע זענען דערשינען אין פֿאָרשידענע לענדער. איך גריס אַלע ביאַליסטאָקער וועלכע לייגן צו אַ האַנט צו אייער אַרבעט.

מיט די פריינדלעכסטע גרוסן,
משה מישקינסקי

„מסדה", דער גרעסטער צווייג פון ניצול־געוואָרענע פון חורבן, האָט לעצטנס געפייערט זיין 40־יאָריקן יובילי. דער גאַסט־רעדנער איז געווען דער נאָבל־פרייז געווינער אלי ווייזעל (זיצט דריטער פון רעכטס).

מיין ביאַליסטאָק

פון סאָל קרים

— אידן, ראָטעוועט! — וואָלט איך געשריגן.
— משוגע ביסטו? וואָס שרייסטו, וועמען ראָטעווען? דיין ביאַליסטאָק איז שוין לאַנג מיטן פייער אַוועק! וואו ביסטו געווען?

— איך בין געווען אין ניו־יאָרק... דאָס שלעכטע נישט געזען... מיין ביאַליסטאָק לעבט אין מיין זפֿרון, אין מיין פאַנטאַזיע...

אמת, ביאַליסטאָק איז נאָר איין שטאָט אין פאַר־שאָלטענעם פוילן. נישט די גרעסטע, נישט די שענסטע, זיכער נישט די באַקוועמסטע.

וועו מיינע קינדער פלעגן מיך פרעגן וועגן מיין יוגנט אין ביאַליסטאָק, איז מיין ענטפער געווען: קוקט אייך אַרום ביי אונז אין הויז און וואָס איר זעט דאָ, האָבן מיר נישט געהאַט. נישט קיין ראָוער; בלויז איין ליזשווע; שטיוול און וואַליקעס פֿאַרן ווינטער? — נישט ביז איך האָב געקראָגן ווינטער־ביילן (פראָסט באַיטס); און זיכער נישט די זאַכן פאַר פֿריוואָטע מענטשלעכע באַדערפענישן אין הויז.

דאָך איז ביאַליסטאָק איינגעבאַקן אין מיין געדעכטניש. ספּעציעל זינט איך האָב זיך אָנגעשלאָסן אַלס מיטגליד אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים. זינט דאַן האָט זיך פאַר מיר אָנטפּלעקט דער אָנדערער טייל ביאַליסטאָק — מענטשן מיט געפיל; וועלכע זוכן ניט קיין כבוד פאַר זיך, נאָר וועלכע גיבן אָפּ כבוד אָנדערע.

וועו איך האָב זיך דערנענטערט צום האַרץ פון ביאַלי־סטאָקער צענטער, האָב איך געטראָפן מענטשן וועלכע זאָרגן פאַר דער עקזיסטענץ פון דער היים, ווי אַזוי זי מאַכן שענער, באַקוועמער און דער עיקר — זען אָ די עלטערע מענטשן, וועלכע וואוינען דאָרט, זאָלן פאַרברענגען זייערע געשענקטע יאָרן אין אַ „האָום", וואָס זאָל טאָקע דינען ווי אַ היים.

און דאָ קום איך נאָך אַמאָל צו שרייען: געוואָלד! ראָטעוועט אונזער היים! אונזער שטיקל געבליבענע ביאַלי־סטאָק!

די נייע געזעצן פון ניו־יאָרק סטעיט און שטאָט זאָגן: די וועגט טאָרן ניט רינען, אָבער זיי רינען יאָ. מיר מוזן האָבן 44 נייע פענצטער, וואָס מיר האָבן שוין באַשטעלט. זיי זיינען גרויסע און נישט אַלע זיינען פון דער זעלבער מאָס. און דאָס קאָסט מער געלט.

דעם גרויסן קעסל וואָס שטעלט צו די באַהייצונג און הייסע וואַסער מוז מען איבערניצעווען. אָפילו די לאָבי (אַריינגאַנג) דאַרף שוין אָביסל „שמינקע". דאָס איז פאַר־בונדן מיט אַ סך געלט, וואָס מיר האָבן נישט, וויל מיר האָבן געמוזט פריער קויפן וואַסער־בעטן פאַר די וועלכע ליגן אַ לענגערע צייט אין די בעטן.

יעדער צימער האָט געמוזט האָבן אַ פייער־אַלאַרם, וואָס וועט קלינגען אויב ס׳וועט חלילה אויסברעכן אַ פייער.

יעדער שטאָק האָט געמוזט האָבן אַ באַזונדער סטאַנציע פאַר קראַנקן־שוועסטערס, און נאָך און נאָך — לויט די נייע סטעיט־געזעצן.

איך וועל דאָ ניט דערציילן וועגן די כסדר׳דיקע ענדע־רונגען אין די סטעיט און שטאָט־געזעצן: וואו די איינוואוי־נער זאָלן זיך געפינען; אויף וועלכן שטאָק; צי זיי קענען אַליין אַרומגיין, אַדער זיי דאַרפן נוצן אַ וועגעלע אַדער אַ פיר־שטול? יעדער שטאָק האָט אַ באַזונדער קאָטעגאָריע, און יעדע קאָטעגאָריע האָט אַן אַנדער פּרייז. און דאָס באַ־שטימט וויפל דער סטעיט וועט צאָלן פאַר יעדן טאָג פאַר אַן איינוואוינער.

היינט צו טאָג איז דאָס אונזער גרעסטער פּראָבלעם. מיר קריגן צענדליקער טויזנטער דאָלאָר וויניקער דעם יאָר וויי אין די לעצטע צוויי יאָרן, וויל זיי האָבן געביטן די קאָטעגאָריעס פון אונזערע איינוואוינערס.

איך וויל דאָ בלויז דערמאָנען וועגן דעם פּיזישן צושטאַנד פון אונזערע צוויי געביידעס, פאַר וועלכע מיר זיינען פאַראַנטוואָרטלעך. וויי איר קענט זען איז די סומע געלט וואָס מיר דאַרפן זייער גרויס. אויך די נויט איז גרויס.

מיט 57 יאָר צוריק האָט דוד סאָהן, ע״ה, מיט ליבע און טרוים אָנגעפֿאַנגען צו בויען דעם צענטער. אָבער דער צענ־טער און היים זיינען אַ סך עלטער, וויל ער ציט זיינע וואָרצלען פון ביאַליסטאָק גופא. מיר האָבן טאָקע פאַרלאָרן די שטאָט ביאַליסטאָק, אָבער מיר קענען נישט און מיר טאָרן נישט פאַרלירן אונזער צענטער — דער לעצטער סימבאָל פון אונזער שטאָט ביאַליסטאָק און אומגעגנט.

פריינט סאָהן, ע״ה, האָט אונז איבערגעלאָזט צוויי ירושות: די היים און איסאַק ריבאַלאָווסקי׳ן (רייבעל), אים צו לאָנגע יאָרן. ער, איסאַק און זיין לעבנס־באַגלייטערין מאַלי, טראָגן דעם גרויסן יאָך שוין 40 יאָר. שוין 40 יאָר וויי דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים זיינען אויף זייערע פּלייצעס.

אמת, מיר האָבן געהאַט גוטע צייטן אויך. אָבער איצט, וועו מיר זיינען צייטווייליק געשטיקט מיט געלט, קומען מיר צו אייך נאָך הילף.

מיר האָבן איינגעאָרדנט אַ 40־יאָריקן יוביליי־באַנקעט פאַר מאַלי און איסאַק רייבעל. מיר ווילן דאָ אונטער־שטרייכן, אַז די דאָזיקע אונטערנעמונג איז ניט בלויז צו שאָפן געלט פאַר אונזער אינסטיטוציע, נאָר וויל מיר פילן אַז זיי האָבן כשר פאַרדינט דעם כבוד. איצט, וועו מיר האָבן אונזער שוועסטער־שטאָט גראָדנע מיט אונז, בין איך זיכער, אַז ס׳וועט זיין אַ גרויסער דערפֿאָלג.

דערווייל וויל איך פון אייך אַלע נאָר איין צוזאָג: קומט זען אונזער אינסטיטוציע פון אויבן ביז אונטן. קומט זען די נייע וועגט, די נייע פענצטער, די נייע קיך־אויוונס, נייע וואַש־מאַשינען און די נייע צימערן. קומט און האָט הנאה פון אונזער פֿרעכטיקן ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן.

———•———

צוריק אין דער היים

פון פעני קוויאַטעק גוט, סאראטאגא ספרינגס

ישראל, ישראל אונזער הייליק לאַנד,
מיר מאַרשירן אין טאָג פון באַפרייאונג האַנט ביי האַנט
פון תל־אביב צו חיפה פאַרט
מען באַגעגנט אונזערע ברידער און שוועסטער דאָרט.
דער יום־טוב פון באַפרייאונג צעפלאַקערט איבער דעם גאַנצן לאַנד
פון דעם ווייטן נגב האָפן
מיר בויען און שאַפן
באַשיינט מיט ווייס־בלויע פאָנען
די גאַסן און אַלייען
מיט דעם יום־טוב טוען מיר זיך פרייען
ירושלים, ירושלים, פון קופּער און גאָלד
ביסט אונזער צירונג פאַרן אידישן פאָלק.

זון פון ביאַליסטאָקער רב, באַרימטער אַמעריקאַנער ספּאָרטלער

פון שמעון פייגינאָוו

מיט קנאַפּע הונדערט יאָר צוריק איז קיין אַמעריקע געקומען אַ יונגער רב פון ביאַליסטאָק מיט זיין פרוי זלאַטע. משה קוויאט האָט געהייסן דער רב. ער האָט זיך באַזעצט אין סטעטן איילאַנד. קיין שטעלע פון אַ רב איז אים ניט געלונגען צו באַקומען, האָט ער זיך געמוזט פאַרנעמען מיט מסחר. ער איז געווארן אַ פּעדלער.

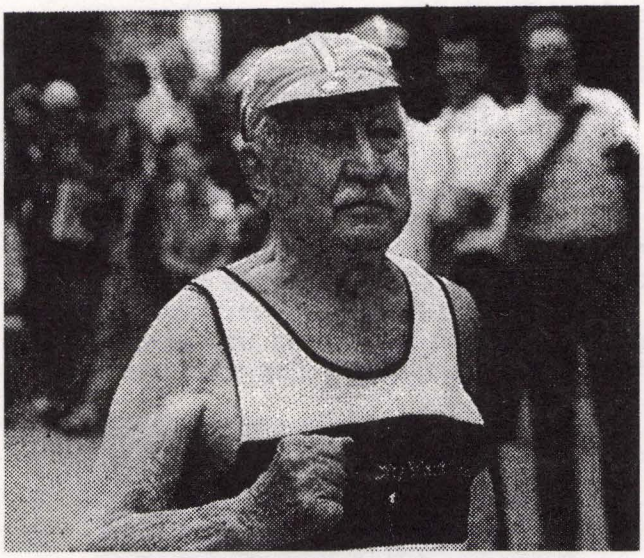
מיט דער צייט זיינען ביי דעם פּאַרפּאַלק געבוירן גאָר 7 קינדער, 6 זין און איין טאָכטער. די קינדער האָבן באַקומען אַ אידישע רעליגיעזע דערציאונג. ר׳ משה אַליין האָט די ערשטע יאָרן פלייסיק געלערנט ענגליש און אַקטיוו דערפילט די פליכטן פון אַ גבאי אין אַ שוהל אין סטעטן איילאַנד און שפּעטער אין מאַנהעטן.

דער עלטערער זון אברהם, האָט זיך שטאַרק אינטערעסירט מיט ספּאָרט. ער איז געבוירן געוואָרן אין יאָר 1892 און שוין אין די קינדער־יאָרן באָויזן גוטע רעזולטאַטן אַלס אַ לויפער. צו צוואַנציק יאָר האָט אברהם, אַדאַנק זיינע דערגרייכונגען, רעפּרעזענטירט אַמעריקע צוזאַמען מיט נאָך אַמעריקאַנער ספּאָרטלער אויף די פינפטע אָלימפּישע שפּילן אין שטאָקהאָלם, שוועדן. דאָ האָט ער אָנטיילגענומען אין פאַרמעסט פון 1500 מעטער לויף. דער פאַרלויף פון פאַרמעסט איז געווען זייער גינסטיק פאַר קיוויאַט. ער איז געווען דער ערשטער און אים האָבן די צושויער שטאַרק אַפּלאָדירט. ביים סוף פון דעם פאַרמעסט איז אָבער אברהם (אבעל) באַאַנגען אַ טאַקטישן פעלער. ער האָט זיך אומגעקוקט צו וויסן ווי וויט פון אים עס געפינען זיך זיינע קאָנקורענטן. אין דעם מאָמענט איז אים פאַרגעלאָפן דער ענגלישער לויפער, דזשעקסאָן. דער ענגלישער לויפער האָט ווי מען זאָגט, צווישן ספּאָרטלייט, „אַרויסגעאָפּט״ דעם זיג. קיוויאַט האָט פאַרענדיקט מיט איין צענטל סעקונדע שפּעטער. דער פאַרדרוס וואָס אברהם האָט געהאַט, פאַרשפּילנדיק דעם גאָלדענעם מעדאַל, פאַרלאָזט אים ניט עד היום. ער האָט באַקומען אַ זילבערנעם מעדאַל, וואָס איז אויף אָלימפּישע שפּילן זייער אַ בכבודיקער פאַרדינסט. דאָס האָט אָבער ניט געקענט באַפּרידיקן דעם טאַלאַנטפולן לויפער קיוויאַט.

קומענדיק אַהיים, האָט אברהם פאַרוואַרפן זיין מעדאַל ערגעץ־וואו און ער האָט במשך פון 75 יאָר אים מער ניט געקענט געפינען. צוליב גרויסן עגמת נפש פאַר זיין פאַרלוסט, איז אברהם אַ לענגערע צייט געוואָרן גלייכגילטיק צו ספּאָרט. אָבער אין אַ פאַר יאָר אַרום, האָט ער זיך ווידער באַטייליקט אין לאַקאַלע פאַרמעסטונגען און האָט דערגרייכט וועלט־רעקאָרדס אין לויפן פון איין מייל.

אָבעל, ווי מען רופט אים דאָ, איז געווען זייער פאָפולער אין אַמעריקע. ער ווערט פאַררעכנט פאַר איינעם פון די גוטע אַמעריקאַנער ספּאָרטלער פון דעם יאָרהונדערט.

אַרבעטנדיק אין פעדעראַלן געריכט, איבער פערציק יאָר, האָט אָבעל זיין פרייַיִ צייט געווידמעט לויפן אויף פאַרשידענע שטרעקעס. איצט איז אָבעל 95 יאָר אַלט. אין די לעצטע צייטן, אין טאָג פון זיין געבורטסטאָג, אין יוני, נעמט ער אָנטייל אין אַ פאַרמעסט פון לויפן איין מייל אויף דער פינפטער עוועניו, אין מאַנהעטן. אויך האָיאָר, צום 95סטן

אברהם קיוויאַט פייערט זיין 95טן געבורטסטאָג מיט לויפן איין מייל אויף דער פינפטער עוועניו, אין מאַנהאַטן, ניו־יאָרק.

געבוירנטאָג, איז אָבעל אַרויס אויף דער פינפטער עוועניו און מיטגעמאַכט זיין טראַדיציאָנעלן מאַרשרוט פון איין מייל. די אַמעריקאַנער פרעסע האָט נאָכגעפאָלגט מיט גרויס אינטערעס אָבעל׳ס מאַרשרוט.

אָבעל קיוויאַט וואוינט אין ניו־דזשוירזי. ער איז פון יאָר 1971 אויף פענסיע, לייענט טעגלעך צוויי צייטונגען און פירט אַ שטיל באַשיידן לעבן. די לעצטע פינף יאָר איז ער שטאַרק „פאַרנומען״ ביים אונטערשרייבן אויטאָגראַפן. ער שרייבט אונטער זיין נאָמען זייער גערן און פאַרגעסט ניט צו דערמאָנען יעדן דעם „אומגליקלעכסטן״ טאָג פון זיין לעבן, אויף דעם סטאַדיאָן אין שטאָקהאָלם, אין 1912, אין די אָלימפּישע שפּילן.

אין אַ פריינדלעכן שמועס, האָט אָבעל דערציילט, אַז ער האָט אַ זון אַ קאָלאָנעל, אַן אייניקל — דענים — און צוויי אור־אייניקלעך. אויף דער פראָגע, ווי אַזוי האָט ער דערגרייכט אַזאַ טיפן עלטער און האָלט זיך אַזוי גוט, האָט ער געענטפערט, אַז ער מיידט־אויס די זון, שלאָפט אַ סך; און פאַרנעמט זיך מיט ספּאָרט־איבונגען.

אויף דער פראָגע, וואָס געדענקט ער פון ווייטן עבר, האָט אָבעל מיט אַ שמייכל געענטפערט, אַז ער קען ביז איצט ניט פאַרגעסן, אַז קליינערהייט האָט מען ביי זיי אין דער היים טעגלעך אויסגעטרונקען 14 פלעשער מילך.

אייער באָגער אין דער צוקונפט? — „מען זאָל מיר שיקן אין יאָר 1992, צו מיין 100־יאָריקן געבורטסטאָג, קיין באַרסעלאָנאַ, אויף די אָלימפּישע שפּילן, אָלס פאָקל־טרעגער.

אַ גראַטעוועטע פון ביאַליסטאָקער געטאָ לערנט אַמעריקאַנער אַרעסטאַנטן וועגן „האָלאָקאָסט"

פון דער רעדאַקציע: דער „דזשוישיש דזשוירנאַל" אין לאָס־אַנדזשעלעס האָט אינעם נומער פון 4טן דעצעמבער, 1987, געבראַכט אַ רעפּאָרטאַזש וועגן אַ אידישער פרוי, וועלכע לערנט אַמעריקאַנער אַרעסטאַנטן וועגן האָלאָקאָסט. די לערערין, סעלין ברוק, האָט אַליין איבערגעלעבט דעם ביאַליסטאָקער געטאָ און דעם אוישוויץ־לאַגער. דער אינטערעסאַנטער רעפּאָרטאַזש איז פון זייער סטעף־שרייבערין נעמי פעפערמאַן.

די אַרעסטאַנטן האָבן געגלאָצט אויף סעלין ברוק, בעת זי איז געגאַנגען איבער דעם „קאַליפאָרניער אינסטיטוט פאַר מענער" אין טשינאָ. ברוק, אַ גראַטעוועטע פון האָלאָקאָסט, איז טונקל און איז אינגאַנצן פינף פוס הויך. פאַר די פאַרהאַרטעוועטע אַרעסטאַנטן איז דאָס ניט געווען אַ טאָג־טעגלעכע דערשיינונג.

ברוק, 62 יאָר אַלט, האָט ניט לאַנג צוריק באַזוכט טשינאָ צו רעדן וועגן האָלאָקאָסט. זי איז דאָרט געווארן איינגעלאָדן דורך אַ תפיסה־לערער, וועלכער האָט זי געהערט רעדן אינעם קאַליפאָרניער סטעיט אוניווערזיטעט אין נאָרט־רידזש.

סעלין ברוק

אין פאַרלויף פון די יאָרן האָט ברוק שוין געראַטעוועט צו טויזנטער היי־סקול סטודענטן אין לאָס־אַנדזשעלעס, אָבער דאָס האָט זי ניט צוגעגרייט פאַרן באַזוך אין טשינאָ. די שטעכל־דראָטן און די וואַך־טורעמס, וועלכע האָבן אַרום־געריגלט די תפיסה, האָבן איר טיילווייז דערמאָנט אין אוישוויץ. די וועכטער האָבן זי באַזוכט ביים אַריינגאַנג און צוגענומען דעם פאָטאָגראָפישן אָפּאַראָט. נאָך דעם זענען געווען אַ צאָל אַנדערע קאָנטראָלן, דער קלאַנג פון פאַראַקטע אייזערנע טירן, דאָס דורכגיין דעם תפיסה־הויף. הונדערטער אַרעסטאַנטן זענען אַנטשוויגן געווארן וועז זי איז אַריינגעקומען אין אַ פלאַץ וואו זיי האָבן געמאַכט פיזישע איבונגען, און דער וועכטער האָט אַרויסגעוויזן נערוועזיטעט. וועט זי ענומען ווערן אלס משפן? אַדער חלילה עפעס ערגערס?

ברוק איז לסוף אַנגעקומען צו דעם באַשטימטן קלאַס־צימער, צוזאַמען מיט דזשערי שאַפּיראָ, פון דער „אַנטי־דעפאַמיישאַן ליגע פון בני־ברית". אינעווייניק האָבן שוין אויף איר געווארט אַרום 30 אַרעסטאַנטן, די מיינסטע פון זיי שוואַרצע און שפּאַניש. די מערסטע פון זיי זענען געווען קרימינעלע פאַרברעכער, האָט איר דער לערער איינגעראַטעוועט, אַ מיט עס. עס.־טאָטאירונגען געהערן צו די וויסע ראַסיסטן, וועלכע רופן זיך „אַריש ברודערשאַפט".

זייערע אויגן האָבן געגלאָצט שטאַר און געפילאָז, אַז ברוק האָט אַביסל געציטערט ביים אַנהויבן איר געשיכטע. לאַנגזאַם, איבערטראַכטנדיק יעדעס וואָרט, האָט זי דערציילט ווי אלס 16־יאָריק מיידל האָט זי געהערט די מוראַדיקע געשריייען פון מענער וועלכע זענען פאַרברענט געוואָרן לעבעדיקערהייט אין דער ביאַליסטאָקער סינאַגאָגע. זי האָט געשילדערט ווי אַזוי זי האָט זיך אויסבאַהאַלטן מיט איר מוטער און ברודער וועז די שטאָט האָט געברענט, בעת טייכן מיט בלוט זענען געפלאָסן דורך די גאַסן. זי האָט אויך געשילדערט ווי זי האָט ניט געקענט אָפּריסן אירע אויגן פון דער קרעמאַטאָריע אין אוישוויץ, טראַכטנדיק אַז דאָרט ווערט פאַרברענט איר משפּחה.

אין פאַרלויף פון 45 מינוט האָבן זיך די אַרעסטאַנטן צוגעהערט צו דער שטיל־רעדנדיקער ברוק מיט גרויס אויפמערקזאַמקייט. די דאָזיקע גרופּע האָט גוט געוואוסט וואָס ס׳הייסט צו לעבן אין באַהעלטענישן, אין געטאָס. זיי האָבן מיט גרויס אינטערעס זיך צוגעקוקט צו אירע בילדער פון קאַנצענטראַציע־לאַגער — צו די בערג טויטע קערפּערס און קרעמאַטאָריעס. וועז זי האָט פאַרענדיקט איר לעקציע, האָט פאַר אַ פאָר מינוט צייט געהערשט אַ שטיל־קייט אין זאָל. אַ שוואַרצער מאַן, וועלכער איז שפּעטער אידענטיפיצירט געוואָרן וויי אַ פירער פון די „שוואַרצע מוסולמענער", האָט געבראָכן דאָס שטילשווייגן. ער האָט געזאָגט צו סעלין: „איך האָב געמיינט אַז מיר זענען געווען האַרטנעקיק. איך מיין אָבער אַז איר זענט די שטאַרקסטע פערזאָן וואָס יעדער פון אונז האָט וועז געזען. זאָל אייך גאָט בענטשן".

נאָך אַ קורצן איבערריס האָט זיך אַנגעהויבן די פראַגן־און־ענטפערס טייל. לויטן פלאַן האָט עס געדאַרפט דויערן 15 מינוט, אָבער ס׳האָט זיך פאַרצויגן אויף מער ווי אַ שעה צייט. זיי האָבן געוואָלט וויסן צי ברוק האָט אַ טאָטאירונג? (זי האָט אַפּגעדעקט איר אַרעם און זיי געוויזן דעם נומער). וואָס האָט היטלער געטראַכט וועגן שוואַרצע? און איצט, אַז זי איז רייך, פלאָנט זי נקמה צו נעמען?

טיילמאָל זענען די פראַגן געווען פיינטלעכע. אידן האָבן דאָס גאַנצע געלט, די בעסטע דאָקטוירים און לאָיערס, האָט איין שוואַרצער אַרעסטאַנט געזאָגט. אַ פאָר אַנדערע האָבן מיט שפּאָט אויפגענומען איר פאַרזיכערונג אַז עס זענען אויך דאָ אַ סך אַרעמע אידן. „זיי האָבן מיך אָבער אויסגעהערט", האָט זי שפּעטער געזאָגט.

די וויסע ראַסיסטן האָבן די גאַנצע צייט פון דער דיסקוסיע זי אויסגעהערט אין שטילשווייגן און העפלעך. שפּעטער האָבן זיי איר געשטעלט אַ צאָל אייגענע פראַגן. „וואָס וואָלט איר געטאָן וועז איר וואָלט געווען אַ דייטשקע אין די פערציקער יאָרן?", האָט איינער פון זיי, וועלכער האָט געהערט אַ האָלנקריין־טאָטאירונג, זי געפרעגט. ער האָט

אויסגעדריקט סקעפטיציזם וועלן ברוק האָבן אים פאַר־זיכערט, אַז זי וואָלט ניט נאָכגעגאַנגען דעם נאַצישן שטראָם.

אַן אַנדערער ווייסער מאַן, האָט געפרעגט וואָס ס'איז געווארן מיט די נאַציס וועלכע מען האָט אַריינגעלאָזט קיין אַמעריקע נאָך דער צווייטער וועלט־מלחמה? ברוק האָט געהאָט דעם איינדרוק, אַז ער וואָלט זיך געוואָלט מיט זיי טרעפן.

ביים סוף פון דער סעסיע איז אַבער געווארן קלאָר, אַז די לעבן־געבליבענע פון האָלאָקאָסט האָט איבערגעלאָזט אַ שטאַרקן איינדרוק אויף אַ סך אַרעסטאַנטן. „אַ דאַנק אייך, מרס. ברוק", האָבן זיי אויסגערופן אין כאָר, באַגלייט מיט שטאַרקע אַפּלאָדיסמענטן.

בריוו צום רעדאַקטאָר

דאַנקט פאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע"

חשובער פריינט און לאַנדסמאַן
איסאַק ריבאַלאָווסקי

שלום וברכה!

מיט גרויס דאַנקבאַרקייט און פרייד לאָז איך אייך וויסן, אַז איך האָב דערהאַלטן דעם זשורנאַל „ביאַליסטאָקער שטימע" וואָס איר האָט מיר געשיקט. איר קאָנט זיך גאָרניט פאָרשטעלן וויפל פרייד און פאַרגעניגן איר האָט פאַר־שאַפט מיר און מיין פרוי, אויך ביאַליסטאָקערין.

וועלן מיר לייענען דעם זשורנאַל, וואָס איר גיט אַרויס צוויי מאָל אַ יאָר, דערמאָנט עד אונז אונזער פאַרשניטענע היים. לייענדיק די פאַרשייידענע אַרטיקלען מיט מיין פרוי, ווי אויך מיט אונזער ליבן זון מרדכי, וועלכער געפינט זיך ניט וויט פון אייך (אין סקרענטאָן), דערמאָנען, מיר אָפּט אייך און אייער פרוי מאַלי. מיר האָבן אייך געזען צוויי מאָל, אין ישראל אין 1980 און ביי אונז אין בוענאָס איירעס. מיר געפינען זיך נאָענט פון דעם ליבן פריינט צבי פייגין און מיר רעדן אָפט וועגן אייך.

איך האָב שוין אַ טראַדיציע יעדן יאָר דורכצופירן די יערלעכע הזכרה פון אונזער אומגעקומענער ליבער ביאַלי־סטאָק. זי איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין סעפּטעמבער, אין אונזער „בית ביאַליסטאָק".

ליבער פריינט ריבאַלאָווסקי, איך און מיין פאַמיליע ווינטשן, אַז ג' זאָל אייך געבן געזונט, אריכת ימים ושנים, צוזאַמען מיט אייער ליבער פרוי מאַלי. איר זאָלט נאָך אַ סך, אַ סך יאָרן זיין טעטיק און שעפּעריש ביי דער אַרבעט אין דער ביאַליסטאָקער היים, ווי אויך אין אייער פריוואַטן לעבן, אמן.

אייער פריינט,
חזן אליעזר סאַלמאַן און פאַמיליע
בוענאָס איירעס.

קויפט און העלפט פאַרשפרייטן דעם נייעם גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

דייוויד אַדעסט, אונזער „סי־פי־עי"־קאָנסולטאַנט פאַר געזונט־פאַרזאָרגונג

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים איז באמת גליק־לעך וואָס דייוויד אַדעסט איז איינער פון זיינע מיט־אַרבעטער. ער איז דער „סי־פי־עי" און שותף פון „לאָוב און טראַפער" און האָט די אויפזיכט פון געזונט־פאַרזאָרגונג־ענינים אין דער פירמע.

דייוויד האָט געשפּילט אַ וויכטיקע ראָלע אין העלפן דער היים אין אירע אונטערהאַנדלונגען מיטן געזונטהייט־דעפּאַרטמענט פון ניו־יאָרק סטעיט. ער האָט אונז געהאָלפן קריגן די פולע דעקונג פון די „מעדיקעיר" און „מעדיקעיד" אַגענטורן. אָחוץ דעם האָט ער פאַרטראָטן די היים אין די לעצטע יאָרן אין פאַרשידענע אָפּעלאַציע־פראָגן.

דייוויד איז אויפגעוואַקסן נעבן דער ביאַליסטאָקער היים און האָט געקראָגן זיין דערציאונג אין אַן אָרטיקער

הרב דוד לעוין, איסאַק ריבאַלאָווסקי, דייוויד אַדעסט, הרב יעקב לערנער און פיל מעטשניקאָוו

ישיבה. ער האָט גראַדואירט פון ברוקלין קאָלעדזש און גע־קראָגן דאָרט זיין „סי־פי־עי" צייגעניש. ער איז פאַרהייראָט צו ביאַלאָ און זיי האָבן דריי יונגע טעכטער. זיי וואוינען אין דער קיו גאָרדען הילס געגנט פון קווינס און זענען אָקטיוו אין לאָקאָלע פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס. די אַדעסט־פאַמיליע האָט דעם פאַרגאַנגענעם זומער באַזוכט ישראל און דאָרט געזען די „קרן־הילד" קינדער־אַרגאַניזאַציע, אין וועלכער זיי זענען אָקטיוו.

מר. אַדעסט האָט געגעבן לעקציעס וועגן געזונט־ענינים צו אַ גרויסער צאָל אַרגאַניזאַציעס און גרופּן:

— יונאַיטעד האָספּיטאַל פאָנד
— ניו־יאָרקער פאַרבאַנד פון היימען פאַר עלטערע מענטשן
— פעדעראַציע פון אידישע צדקות
— אַמעריקאַנער קאָלעדזשעס פון געזונט־פאַרזאָרגונג אַדמיניסטראַטאָרן
— שולע פאַר געזעלשאַפטלעכן געזונט ביים ניו־יאָרקער אוניווערסיטעט, און אַנדערע.

ער איז אויך באַשטימט געוואָרן צו אַ צאָל וויכטיקע געזונטהייט־קאָנסולטאַציע־קאָמיטעטן, וועלכע פאַרנעמען זיך מיט פאַרזאָרגן עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק סטעיט.

דייוויד אַדעסט איז אַ שותף אין דער פירמע „לאָוב און טראַפער" זינט 1983. דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן שטרייכט נאָך אַמאָל אונטער, אַז ער איז זייער צופריידן מיטצוארבעטן מיט דוד'ן און מיר זענען שטאָלץ מיט זיינע דערגרייכונגען.

טאָג־אָרדענונג פון דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפערענץ אין ביאַליסטאָק

אַ ונזער חשובער פריינט מאקס ראַטנער פון קליוו־לאַנד, אַהייַ, איז געווען איינגעלאַדן צו דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפערענץ אין ביאליסטאָק. ער האָט זיך ניט געקענט באַטייליקן פּערזענלעך אין דער קאָנ־פערענץ. דעריבער האָט ער אונז צוגעשיקט דעם פולן טאָג־אָרדענונג פון דער היסטאָרישער קאָנפערענץ אין ביאַלי־סטאָק.

דער אָפּיציעלער נאָמען פון דער קאָנפערענץ איז גע־וועז: „אינטערנאַציאָנאַלע וויסנשאפטלעכע קאָנפערענץ וועגן 500 יאָר פון אידישער באַזעצונג אין פאָדלאַשע". זי איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין ביאַליסטאָק פון 14טן ביזן 17טן סעפּטעמבער, 1987, און איז אַרגאַניזירט געוואָרן דורך פּיר מלוכה'שע אינסטיטוציעס אין פוילן: דער היסטאָרישער אינסטיטוט, ביאַליסטאָקער צווייג פון וואַרשעווער אוניווער־זיטעט, אידישער היסטאָרישער אינסטיטוט, און ביאַלי־סטאָקער וויסנשאפטלעכע געזעלשאפט.

די קאָנפערענץ איז געווען איינגעטיילט אין פּיר סעק־ציעס און די מערסטע פון זיי זענען אָפּגעהאַלטן געוואָרן גלייכציייטיק אין צוויי זאַלן און יעדן טאָג זענען פאָרגע־קומען צוויי סעסיעס, אינדערפרי און נאָכמיטאָג. אין ביאַלי־סטאָק זענען אַלע סעסיעס אָפּגעהאַלטן געוואָרן אויף עלעקטרישנאָ גאָס. דינסטיק אינדערפרי איז די קאָנפערענץ אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין טיקאָטשין, אינעם תּלמוד־הויז און נאָכמיטאָג איז זי צוריקגעקומען קיין ביאַליסטאָק. איין טאָג, מיטוואָך דעם 16טן סעפּטעמבער, זענען די דעלעגאַטן ארויסגעפאָרן אויף אַ טור אין דער ביאַליסטאָקער אום־געבונג. זיי האָבן באַזוכט: זאַבלודאָוו, ביעלסק־פּאָדלאָסקי, אַרלאָ, שטוטשין, ביעלאָוויעזשאָ, נאַרעוו און אַוונט זענען זיי צוריקגעקומען קיין ביאַליסטאָק.

מאָנטיק דעם 14טן סעפּטעמבער, 10 פרי איז גע־וועז די דערעפענונג פון דער קאָנפערענץ. 1 נאָכמיטאָג האָט זיך אָנגעהויבן די ערשטע סעסיע, וועלכע האָט באַ־האַנדלט די תּקופּה פון 16 ביזן 18טן יאָרהונדערט. ד"ר אָנאַ־טאָל לעשטשינסקי (וואַרשע) האָט געריידט וועגן: „געוויסע פראָבלעמען וועגן דער געשיכטע פון פאָדלאַשער אידנטום פון 1487 ביז 1795". ד"ר שמואל א. אַרטור ציגלמאָן (באר־שבע) א. ד. ט. „דער פּנקס פון דער באַטשקי קהילה אלס אַ קוואַל פון דער אידישער געשיכטע ביים סוף 18 יאָר־הונדערט". פּראָפּ' ד"ר יעקב גאָלדבערג, א. ד. ט.: „איד און די אכסניא אין פאָדלאַשע אין 18טן יאָרהונדערט". דיס־קוסיע.

אין דער צווייטער סעסיע, פון 3 נאָכמיטאָג ביז 6:30 אוונט האָבן געהאַלטן רעפעראַטן: ד"ר מרדכי נאַדאָוו (ירושלים) א. ד. ט. „די קהילה פון טיקאָטשין אין אַלט פוילן". פּראָפּ' ד"ר זענאָן גולדאָן (קעלץ) א. ד. ט. „די אידישע באַפעלקערונג אין די שטעטלעך פון פאָדלאָסקער געגנט ביים סוף פון 18טן יאָרהונדערט". ד"ר קזשישטאָף לינק־לענטשאָווסקי (קראָקע) א. ד. ט. „די באַציאונג פון די רעגיע־נעלע ראַטן צו די אידן אין פאָדלאַשע פון 16טן ביזן 18טן יאָרהונדערט". דיסקוסיע.

מאָנטיק, 7 אוונט, איז אין ביאַליסטאָקער שטאַטראַט אָפּגעהאַלטן געוואָרן אַן אויפנאַמע פאַר די דעלעגאַטן, מיט דער באַטייליקונג פון די שטאַטישע אויטאָריטעטן.

דינסטיק, דעם 15טן סעפּטעמבער, אין דער פרי אין טיקאָטשין: ד"ר אָדאָם דאָבראָנסקי (ביאַליסטאָק) א. ד. ט. „געוויסע פראָבלעמען וועגן דער געשיכטע פון אידן אין דער ביאַליסטאָקער געגנט אין די יאָרן 1795־1918". ד"ר פּיאָטר ווראָבעל (וואַרשע) א. ד. ט. „די אידן אין ביאַליסטאָק 1918־1939". פּראָפּ' ד"ר משה מישקינסקי (תל־אביב) א. ד. ט. „די ראָלע פון ביאַליסטאָק אין דער תקופה ווען ס'איז אָנט־שטאַנען די אידישע אָרבעטער־באַוועגונג". ד"ר יוזף מא־ראַשעק (ביאַליסטאָק) א. ד. ט. „דאָרפישע אידן אין פאָד־לאַשע פון 16טן ביזן 18טן יאָרהונדערט. ד"ר יעשי סענ־קאָווסקי (וואַרשע) א. ד. ט. „דער אידישער יוסטיץ־סיסטעם אין קאָראָנאָ: ספּעציעל אין פאָדלאַשע". פּראָפּ' ד"ר דאָניעל טאַלעי (פּאַריז) א. ד. ט. „שאול וואַהל" — די לעגענדע פון דעם אידישן איין־טאָגיקן קעניג אין פוילן". דיסקוסיע.

3 נאָכמיטאָג זענען די דעלעגאַטן צוריקגעקומען קיין ביאַליסטאָק און דאָרט פאָרגעזעצט די סעסיעס. פּראָפּ' ד"ר מרדכי אַלטשולער (ירושלים) האָט געריידט א. ד. ט. „די אידן אין דער געגנט פון סואוואַלק אין דער צווייטער וועלט־מלחמה". פּראָפּ' ד"ר ישראל אָפענהיים (באר־שבע) א. ד. ט. „נאַציאָנאַלע דעמאָקראַטיע און דער אידישער פּרא־בלעם 1905־1895". ד"ר זאַפּיע אַבראָמאָוויטש (ביאַליסטאָק) א. ד. ט. „נעמען פון ביאַליסטאָקער אידן אין די יאָרן 1886־1939". פּראָפּ' ד"ר יוסף סאַלמאָן (באר־שבע) א. ד. ט. „הרב שמואל מאָהילאָווער". ד"ר ישראל באַרטאַל (ירושלים) א. ד. ט. „פּראָפּעסאָר ישראל האַלפּערן: דער היסטאָריקער פון אידישער אויטאָנאָמיע". פּראָפּ' ד"ר דזשעפרי ס. גוראָק (ניו־יאָרק) „פּרטים אין דער געשיכטע פון די ביאַלי־סטאָקער אידן אין ניו־יאָרק 1920־1880". ד"ר ראָבערט מ. שאָפּירא (באַלטימאָר) א. ד. ט. „די אידישע רעליגיעזע קהילה אין ביאַליסטאָק אין 1939־1819". יוזף אַדעלסאָן (וואַרשע) „סאָציאַלע און פּראָפעסיאָנעלע סטרוקטור פון דער אידישער באַפעלקערונג אין סואוואַלק אויף דער באַזע פון דער באַפעלקערונג־ציילונג אין 1921, 1931". ד"ר מא־ריאָן פוקס (וואַרשע): „די אידישע פּרעסע אין ביאַליסטאָק 1939־1918". ד"ר זאַפּיע סאָקאָל (זשעשואוו): „אידישע ביבליאָטעקן און דאָס לייענען אין ביאַליסטאָק". מיכאל טאָבאָריסקי (וואַרשע): „אידישע אָרבעטער אין דער אָרבע־טער־באַוועגונג אין ביאַליסטאָקער געגנט 1929־1918". ד"ר זביגניעוו זאַפּאָראָווסקי (לובלין): „די אידישע באַפעל־קערונג אין ביאַלא פּאָדלאָסקא אין די יאָרן 1939־1918". דיסקוסיע.

מיטוואָך, דעם 6טן סעפּטעמבער, 8:30 פרי איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אַ יזכור אויפן בית עולם אויף ווסכאָדניא גאָס, אין אָנדענק פון די אידישע קרבנות פון די צאַרישע פּאָגראָמען אין 1906. ד"ר אָדאָם דאָבראָנסקי האָט דאָרט איבערגעגעבן געשיכטלעכע אינפאָרמאַציעס.

9 פרי זענען די דעלעגאַטן ארויסגעפאָרן צו באַזוכן היסטאָרישע און טוריסטישע פלעצער — בית עלמינס, סינאַגאָגעס, דעם נאַציאָנאַלן פּאַרק — אין זאַבלודאָוו, ביעלסק פּאָדלאָסקי, אַרלאָ, שטשיטי, ביאַלאָוויעזשאָ און נאַרעוו. היסטאָרישע אינפאָרמאַציעס האָבן איבערגעגעבן: וועגן מצבות און מאָנומענטן — ד"ר יוזף מאַראָשעק; וועגן

בית עולמס: ד״ר וואַצלאַוו שערשונאָוויטש, א. ד. ט. „דער סימבאָליזם אויף די אידישע בית־עלמינס אין דער ביאַליסטאָקער געגנט״.

דאָנערשטיק, דעם 17טן סעפּטעמבער, 9 פּרי זענען אָפּגעהאַלטן געוואָרן יזכור צערעמאָניעס ביי די מאָנומענטן פון די געטאָ־העלדן און לודוויג זאַמענהאָף, אויך ביים אָנדענק־טאָוול פון דער גרויסער סינאָגאָגע און יצחק מלמד.

פון 9:30 פרי ביז 1 נ. מ. זענען פאָרגעזעצט געוואָרן די סעסיעס, ביי וועלכע ס׳איז באַהאַנדלט געוואָרן די תּקופה צווישן 1939 און 1945. ד״ר מיכאל גנאָטאָווסקי (ביאַליסטאָק) האָט גערעדט א. ד. ט. „די פּראָבלעמען פון די אידן אין דער ביאַליסטאָקער געגנט אין דער צייט פון דער נאַצי־אָקופּאַציע״. שרה בענדער (תל־אביב): „דאָס ביאַליסטאָקער געטאָ: אידישע פּירערשאַפט, דאָס טאָגטעגלעכע לעבן און די אָנטוויקלונג פון דער אידייע וועגן וויderשטאַנד און אויפשטאַנד״. בראָניאַ קליבאַנסקאַ (ירושלים): „די צוגרייטונגען צום באַוואָפנטן אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ, פון נאָוועמבער 1942 ביז אויגוסט 1943״. וואָלדעמאָר מאָנקעוויטש (ביאַליסטאָק): „דאָס אומברענגען די אידן אין דער ביאַליסטאָקער געגנט״. אָנטאָני מורקעס (בראַיטאָן, אויסטראַליע): „די אידישע שולן אין ביאַליסטאָק צווישן ביידע וועלט־מלחמות״. ד״ר אָלגאַ גאָלדבערג (ירושלים): „פּויליש־אידישע קאָנטאָקטן אין די מינהגים פון דער פּאָלק־קולטור אין פּאָדלאַשע״. ד״ר עווא־פּריש־פּיעטראַשקאָווא (קראָקע): „פּויליש־אידישע קאָנטאָקטן אין מלאכה אין דער פּאָלק־קולטור אין פּאָדלאַשע״. היסטאָרישער קרייז (ביאַליסטאָק): „די אידישע באָפעלקערונג אין די אויגן פון קריסטן לויטן ביישפּיל פון טשעכאָוויץ״. דזשעני וויינבערג (מעלבורן): „די אידישע עמיגראַציע פון דער פּאָדלאַשער געגנט קיין אויסטראַליע 1939־1919״. דיסקוסיע.

3 נאָכמיטאָג האָט זיך אָנגעהויבן די לעצטע סעסיע, אין וועלכער ס׳האָבן זיך באַטייליקט: מיראָסלאָוו לעשטשאָק (שעמיאָטיטש): „די פאַרניכטונג פון די אידן אין סעמיאָטיטש אין דער צייט פון דער צווייטער וועלט־מלחמה״. ד״ר יוזעף קאָוואַלטשיק און וואָלדעמאָר מאָנקעוויטש: „די הילף פאַר די אידן אין דער ביאַליסטאָקער געגנט אין דער צווייטער וועלט־מלחמה״. טאָמאַש ווישניעווסקי (ביאַליסטאָק): „די צעמענטירונג פון ביאַליסטאָקער געטאָ אין די יאָרן 1971־1941״. דיסקוסיע און שלוס־דיסקוסיעס.

6 אוּנט, דאָנערשטיק, איז פאַרגעקומען די סומירונג פון די אָפּגעגעבענע רעפעראַטן. גלייך נאָך דעם איז געוואָרן די אָפּשלוס־צערעמאָניע פון דער היסטאָרישער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפערענץ אין ביאַליסטאָק.

ברענגט אַריין אייערע קינדער און אייניקלעך אַלס מיטגלידער אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן

צוזאַמענטרעף פון ביאַליסטאָקער פּירערשאַפט מיטן כפר־חב״ד ליובאָוויטש

די טוער פון ביאַליסטאָקער צענטער, איסאַק ריבאַ־לאָוסקי און סאָל קרים, האָבן אָנטיילגענומען אין אַ מיטינג וואָס איז געפּרופּן געוואָרן צו העלפן די ליובאָוויטשער פּאָלשולע אין דעם כפר־חב״ד קעמפּוס נעבן תל־אביב, אין ישראל. די קאָנפערענץ איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן אין דער היים פון טינאַ און פיליפּ מעטשניקאָוו, אין גרעיט נעק.

טינא און פיליפּ מעטשניקאָוו האָבן דערעפנט דעם מיטינג מיט באַגריסן די אָנטיילנעמער און נאָכדעם געשילדערט די אַרבעט פון די שולן אין ישראל און זייער לעצטן באַזוך אין כפר חב״ד. מרס. מעטשניקאָוו האָט דערביי אויפגעקלערט ווי אַזוי דאָס לערנען תורה האָט פאַרבונדן דאָס וועלט־אידנטום.

הרב יעקב י. העכט, עקזעקוטיוו וויס־פּרעזידענט פון „נאַציאָנאַלן קאָמיטעט צו פאַרשפּרייטן אידישע דערציאונג״, האָט אין זיינע וווערטער זיך אָפּגעשטעלט אויף דער

שטייען פון רעכטס: איסאַק ריבאַלאָוסקי, פיל מעטשניקאָוו, הרב דוד לעין און סאָל קרים.

וויכטיקער ראָל וואָס אידישע יום־טובים שפּילן אין אידישן לעבן און ספּעציעל ביי יעדן יחיד. ער האָט אויך גערעדט וועגן די ערן־געסט ביים מיטינג, מר. און מרס. מאָריס טשאָלפין, און מרס. גאָלדי דאַמאַסט, און אונטער־געשטראָכן זייער גרויסע איבערגעגעבנקייט לטובת אידישער דערציאונג. צום סוף האָט הרב העכט איבערגעגעבן אויסצייכענונגען צו די פאַמיליעס טשאָלפין און דאַמאַסט, ווי אויך באַערט מר. מארי דאַמאַסט, וועלכער איז געווען אַ פירער אין דער אידישער קהילה און געאַרבעט אַקטיוו אין אַ צאָל פילאַנטראָפּישע אינסטיטוציעס.

איסאַק ריבאָלאָוסקי און סאָל קרים זענען פאַרגעשטעלט געוואָרן פאַרן עולם און זיי האָבן דערביי פרעזענטירט זייער מתּנה צו דעם עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון דער אָרגאַניזאַציע פאַר אַנטוויקלונג, הרב דוד לעין.

די כפר חב״ד שולע האָט אויסגעדריקט איר דאַנקבאַרקייט צו די פירער פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר זייער אָנטייל ביי דעם מיטינג אין דעם מעטשניקאָוו־היים.

די אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפערענץ אין ביאַליסטאָק געווידמעט 500 יאָר אידיש לעבן אויף פּאָדלאַשע

פון **אפרים קיסלער**, גדאַנסק, פוילן

אין די טעג צווישן 14טן און 17טן סעפּטעמבער, 1987, איז אין דער שטאָט ביאַליסטאָק אָפּגעהאַלטן געווארן אַ וויכטיקע אינטערנאַציאָנאַלע וויסנשאַפטלעכע קאָנפערענץ. די טעמע פון דער קאָנפערענץ איז געווען: „500 יאָר אידישע באַזעצונג אויף פּאָדלאַשע", און זי איז אַרגאַניזירט געווארן דורך די פאַלגנדיקע: אינסטיטוט פון געשיכטע, ביאַליסטאָקער צווייג פון וואַרשעווער אוניווערזיטעט, אידישער היסטאָרישער אינסטיטוט און ביאַליסטאָקער וויסנשאַפט-געזעלשאַפט.

אין דער קאָנפערענץ האָבן אָנטיילגענומען אַ היפּשע צאָל אידישע געלערנטע, וועלכע האָבן פאַרטרעטן די ישראל-אוניווערזיטעטן אין ירושלים, תל-אביב און באר-שבע. צווישן זיי זענען געווען די אָפּשטאַמיקע פון ביאַליסטאָק, פּראָפעסאָר מישקינסקי, אַן אייניקל פון הרב פּאיאַנס ז"ל; ד"ר מלך מרחביה, פון ירושלים; דעם „יד-ושם" אין ירושלים האָט רעפּרעזענטירט אַ גראָדנערין, בראָניע קליבאַנסקי. נאָך דער ליקווידאַציע פון גראָדנער געטאָ איז זי געקומען קיין ביאַליסטאָק און אָנטיילגענומען אין דער אונטערגרונד-באַוועגונג אין געטאָ. ס'האָט אויך אָנטיילגענומען אָנטאָני מורקעס מיט זיין טאָכטער. ער שטאַמט אויך פון ביאַליסטאָק, איצט אין אויסטראַליע.

אין דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפערענץ האָבן אָנטיילגענומען אויך פיל אָנדערע אידישע און קריסטלעכע געלערנטע פון די וויכטיקסטע פוילישע אוניווערזיטעטן. דער הויפּט איניציאַטאָר פון דער קאָנפערענץ איז געווען אונזער בן-עיר ד"ר אָנאָטאָל לעשטשינסקי. ליידער האָט צוליב זיין שוואַכן געזונט ניט געקענט אָנטיילנעמען דער כראָניקער פון ביאַליסטאָקער געטאָ, ד"ר שמעון דאַטנער.

איך בין געווען אַ גאַסט פון דער קאָנפערענץ אָלס אָנטיילנעמער אין געטאָ-אויפשטאַנד און כ'בין אויך אויפגעטראָטן מיט ד"ר דאַטנער'ס אַ רעפעראַט.

דער טייל פון דער קאָנפערענץ, געווידמעט דעם 16טן ביזן 19טן יאָרהונדערט, איז געווען זייער אַן אינטערסאַנטער אין די דיסקוסיעס זייער רואיקע און זאָכלעכע. די רעפעראַטן וואָס זענען געווען געווידמעט די יאָרן צווישן ביידע וועלט-מלחמות און דעם חורבן, האָבן אַרויסגערופן אַ גאַנץ „וואַרעמע" דיסקוסיע. פיל פון אונז, די על-פּי-נס לעבנגעבליבענע, שפּירן דאָס ביז היינט אין אונזערע ביינער.

איין טאָג האָט די קאָנפערענץ אָפּגעגעבן אויף באַזוכן אַ צאָל ערטער אין דער פּראָווינץ. אַזוי האָבן מיר באַזוכט קנישין, דאָס היימשטעטל פון סאָלאָזש. אויסער דעם צעשטערטן בית הקברות זענען דאָרט קיין אָנדערע שפּורן פון אונז ניט פאַרבליבן. אָבער אין פאַרגלייך מיט אָנדערע בית עלמינס איז דער אין קנישין נאָך אין אַ גאַנץ גוטן צושטאַנד. אין טיקטין, למשל, זענען נאָך פאַרבליבן אייניקע מצבות און ניט רעגולערע בערגלעך ערד. פון דער באַרימטער הילצערנער שול אין זאָבלודאָוע איז פאַרבליבן נאָר אַ געמויערטער פונדאַמענט, וועלכער איז באַוואָקסן מיט ווילד גראָז און געוויקסן.

מיר האָבן באַזוכט דאָס שטעטל אָרלי, לעבן ביעלסק. דאָרט שטייט די פּוסטע שול, אָן פענצטער און אָן אַ פאָדלאָגע. די אָפענע פענצטער זעען אויס ווי אויסגערונענע אויגן. מען רעמאָנטירט איצט דעם בנין און דאָרט וועט זיין אַ דאָרפישער קלוב. אין אָרלי האָבן מיר געטראָפן אַ ביעלסקער איד, וועלכער לעבט מיט דער משפּחה אין ביעלסק. אַ טייל פון זיין משפּחה איז אין ישראל און אין מערב-דייטשלאַנד. אין אָרלי האָבן מיר אויך געטראָפן אַ ביאַליסטאָקער פרוי מיט איר מאַן און אייניקל, וועלכע זענען געקומען פון חיפה צו ווייזן דעם מיידעלע וואו ס'האָבן אמאָל געוואוינט באָבע-זיידע.

אין דער צייט פון דער קאָנפערענץ איז צופעליק געווען אין ביאַליסטאָק אויף קבר אבות דוד באַגאַן, וועלכער לעבט איצט אין חיפה. ער איז אַ חזן. ער איז צוזאַמען מיט אונז, די אָנטיילנעמער פון דער קאָנפערענץ געווען אויפן באָדאָנאָווקער בית עולם, וואו מיר האָבן געלייגט בלומען און אָנגעצונדן ליכט ביים פּאָגראָם-דענקמאָל. חזן באַגאַן האָט געזונגען דעם אל מלא רחמים און מיר אַלע האָבן צוזאַמען געזאָגט קדיש. די צערעמאָניע איז געווען זייער אַ רירנדיקע. אויך די ניט-אידישע אָנטיילנעמער אין דער קאָנפערענץ זענען געווען גערירט.

די אָנטיילנעמער פון דער קאָנפערענץ האָבן אויך געלייגט בלומען ביים אָנדענק-טאָוול אויפן געווען זשאַביער בית עולם, ביים טאָוול פון מאַלמעדן און ביים דענקמאָל פון ד"ר זאַמענהאָף.

די קאָנפערענץ איז געפירט געווארן אין צוויי שפּראַכן — פויליש און ענגליש. פאַר מיר, אַ ביאַליסטאָקער איד, אַן על פּי נס לעבנגעבליבענער, האָט געמאַכט אַ שווערן אייndרוק וואָס אין דער אַמאָליקער אידישער שטאָט קומט פאַר אַ קאָנפערענץ געווידמעט זייער לעבן און טויט, זייער שרעקלעכע געשיכטע, און מען הערט נאָר פרעמדע שפּראַכן. אידיש, מאַמע-לשון, איז געווען די שפּראַך פון די אומגעבראַכטע קדושים. איך האָב געפילט, אַז כ'מוז זאָגן צו די פאַרזאַמלטע כאָטש עטלעכע ווערטער אין אידיש.

„ברוכים הבאים! איך באַגריס אייך, טייערע געסט און בני-עיר, אַזוי ווי ס'האָט מיך געלערנט מיין טייערע אומגעבראַכטע ביאַליסטאָקער אידישע מאַמע און די אידישע שול אין דער שטאָט. כאָטש אַזוי פיל בין איך שולדיק מיינע שוועסטער און ברידער, וועלכע זענען אומגעקומען אין דער שטאָט אויף קידוש השם און קידוש העם".

אָלס דער אייניקער לעבנגעבליבענער עדות פון דעם העלדישן מאַרטירער-טויט פון די געטאָ-קעמפער, האָב איך זיך געוועגדעט מיט אַן אָפּיל צו די פּוילישע היסטאָריקער, אַז זיי זאָלן אויסאיבן אַ דרוק אויף וועמען מען דאַרף, מען זאָל צוריק אויפשטעלן דעם מאָנומענט געווידמעט די געטאָ-קעמפער אויפן זשאַביער בית עולם. שפּעטער האָבן מיר זיך געטראָפן מיטן איצטיקן שטאָט-פּרעזידענט און ער האָט אונז צוגעזאָגט, אַז דער ענין וועט געטוי באַטראַכט ווערן.

שליסט זיך אָן אָלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל!

זלמן ירושלמי, באַערט מיטן טיטל "יקיר תּל־אביב"

פון **פּרץ בוקשטעלסקי**, תּל־אביב

דער שטאָט־ראָט תּל־אביב האָט פאַרגאַנגענעם זומער אויף אַ פייערלעכן אופן באַשאַנקען מיט מעדאַלן און דיפלאָמען "יקירי תּל־אביב" 14 ישראל־בירגער. צווישן די באַערטע איז געווען אונזער חשובער בן־עיר זלמן ירושלמי. זיי זענען באַערט געוואָרן פאַר זייער ביישטייער צום אויפבוי פון מדינת־ישראל — אויפן קולטורעלן, וויסנ־שאַפטלעכן, פינאַנציעלן און אינדוסטריעלן געביט.

די פייערונג איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן דעם 22טן יולי, 1987, אין זאָל פון "הבימה"־טעאַטער. די באַקרוינטע "יקירי תּל־אביב" זענען געווען: סאַשע אַרגוב, חיים אשר, שייקע דן, חיים חאגואל, אורי טעפליץ, זלמן ירושלמי, לאה עדיני, שמעון פינעס, אברהם פרידמאן, יצחק קורן, אסתר רוזלער, מרדכי שפּייזמאן, הדסה שערמאן־פריאל.

נאָך די באגריסונגען פון מיטגלידער פון דער שטאָט־פאַרוואַלטונג און כנסת־מיטגלידער, האָט געמאַכט אַ וואָרט דער ראש העיר, ה' להט, וועלכער האָט אין אַ קורצן איבער־זיכט דערציילט וועגן די אויפטוען פון די "יקירי תּל־אביב".

דעם אָוונט האָט געפירט דער דירעקטאָר און אַרטיסט עמיקם גורעוויטש, אין אַ ליכט און וואָרט פרעזענטירונג פון יעדן איינעם פון די "יקירי תּל־אביב". אויף אַ גרויסן עקראַן האָט מען געוויזן יעדן איינעמס לעבנס־געשיכטע און אויפטו אויף זיין געביט.

אַ גרויסן איינדרוק האָט געמאַכט די בילדער־פּראַגראַם פון אונזער בן־עיר זלמן ירושלמי. דאָרט זענען געוויזן געוואָרן זיינע אויפטוען — דאָס אויפבויען אַ גרויסע טעקסטיל־אינדוסטריע; זיין לעבנס־געשיכטע פון דער ביאַליסטאָקער יוראוויעצקע גאַס ביז עולה געווען אין 1933; די שוועריקייטן פון די ערשטע יאָרן אין "פּלשתינה"; געאַרבעט שווער מיט גלויבן אין דער צוקונפט; געווען אַ ציוניסט מיט לייב און לעבן; אַקטיוו אַנטיילגענומען אין געזעלשאַפטלעכן און קולטור־לעבן; געבויט דעם "הסתדרות בעלי התעשיה", וואו ער איז אויסגעוויילט געוואָרן אַלס פאָרזיצער.

אין 1935 האָט ירושלמי געגרינדעט די באַנק פאַר אינדוסטריע, אין וועלכער ער איז געווען דער אַנפירער. די בריידער ירושלמי האָבן אויפגעבויט אַ פאַבריק אין קאַיראָ, וועלכע האָט עקזיסטירט ביזן יאָר 1942. צוזאַמען מיט ד"ר בערט געשאַפן צוויי מיליאָן פונט שטערלינג פאַר דער רעטונג פון די אידן. אין די מלחמה־יאָרן, וען ס'איז געווען אַ מאַנגל אין רוישטאָף, האָט ה' ירושלמי פאַרזייט לייַנ־געוויקסן. אין דער צייט האָט ער אויפגעבויט די טעקסטיל־פאַבריק אין "הדר־יוסף" און מיט זיינע אינווועסטיציעס געבויט אַ שאָסיי פון הרצליה קיין תּל־אביב.

לויט דער בקשה פון דוד בן־גוריון האָט ירושלמי אימפאָרטירט מאַשינען אויסצואַרבעטן געווער. דאָס איז געווען דער אָנהויב פון דער געווער־אינדוסטריע אין ישראל. די פאַבריק אין "הדר־יוסף" האָט אין 1945 באַקומען דעם נאָמען "כיתן". אין 1956 האָט ער אויסגעבויט אַ גרויסע נייע פאַבריק אין דימונה, מיטן נאָמען "כיתן־דימונה", וועלכע באַשעפטיקט אַ גרויסע צאָל אַרבעטער.

ירושלמי האָט אויך אַ סך בייגעשטייערט אויפן קולטור־געביט, פאַר "הבימה" אַרטיסטן א.א.: געאַרבעט פאַרן קרן היסוד; מיט דער אָנפירערשאַפט פון באַנק "קופת־עם"; ער האָט געשפּענדעט פיל געלט פאַר פאַרשיידענע קולטור, געזונט און אַנדערע געזעלשאַפטן. ער איז געווען אין דעם נשיאות התאחדות יוצאי פולין און אויך אין דער פאַר־וואַלטונג פון "אַרט". אין 1982 האָט ער באַקומען דעם מיטל "יקיר התעשיה". ער האָט געווידמעט זיין לעבן צו העלפן נויטוועندיקע מענטשן און דער עיקר יוצאי ביאַליסטאָק.

ער איז דער פאָרזיצער פון "אירגון יוצאי ביאַליסטאָק" און טוט פיל אויף דעם געביט. ניט געקוקט אויף זיין עלטער איז ער פול מיט לעבנס־מוט און האָט פאַרשיידענע געדאַנ־קען ווי אַזוי צו פאַראייביקן אונזער שטאָט ביאַליסטאָק.

צום סוף פון דעם פייערלעכן אָוונט האָט דער פאָר־זיצער געגעבן דאָס וואָרט צו זלמן ירושלמי, וועלכער האָט גערעדט אין נאָמען פון אַלע "יקירי תּל־אביב". ער האָט גע־האַלטן אַן איינדרוקספולע רעדע, אין וועלכער ער האָט געשילדערט זיין לעבנס־וועג און גערעדט וועגן די אַנ־דערע באַערטע. צום סוף האָט ער געדאַנקט מדינת ישראל און צוגעזאָגט אויך ווייטער צו טאָן אַלץ וואָס ער קען פאַר דער אידישער מדינה.

זלמן ירושלמי איז באַשאַנקען געוואָרן מיט שטורמישע אַפּלאָדיסמענטן דורך דעם גרויסן עולם אין זאַל. מיר, די ביאַליסטאָקער, זענען געווען שטאָלץ וואָס אונזער שטאָט האָט אַרויסגעגעבן אַזאַ מענטש און גוטן פריינט.

מיר באַגריסן אים צום קריגן דעם טיטל "יקיר תּל־אביב" און ווינטשן אים אריכת ימים וכל טוב עם בריאות.

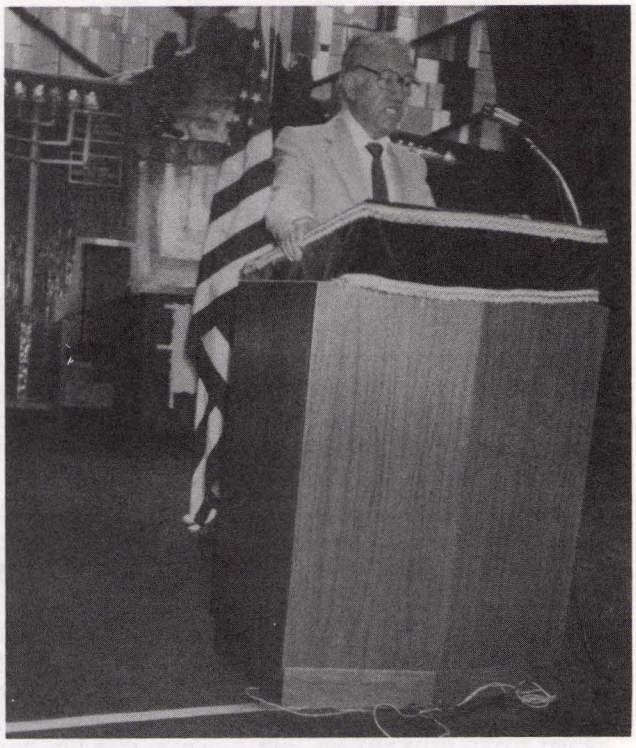
זלמן ירושלמי

ברענגט אַריין אייערע קינדער און אייניקלעך אַלס מיטגלידער אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן

איינדרוקספולע יערלעכע אזכרה אין מיאמי ביטש

אַ גרויסער עולם לאַנדסלייט פון ביאַליסטאָק און אומגעגנט, וועלכע וואוינען אין מיאַמי ביטש, ווי אויך די וועלכע האָבן דאָרט פאַרבראַכט זייער ווינטער־וואַקאַציע, זענען זיך צוזאַמענגעקומען צו דער 45טער יערלעכער אַזכרה צו באַערן דעם אַנדענק פון די קדושים און מאַרטירער, וועלכע זענען אומגעבראַכט געוואָרן דורך די נאַצי־מערדער.

די טרויער־פאַרזאַמלונג, וועלכע איז אַרגאַניזירט געוואָרן דורך דעם קלוב פון ביאַליסטאָקער און אומגעגנט אין מיאַמי, איז אָפּגעהאַלטן געוואָרן זונטיק בייטאָג, דעם 14טן פעברואַר, 1988, אין דעם פּרעכטיקן בני ציון טעמפּל, אין נאָרד מיאַמי ביטש.

סעם טשודען

די אַזכּרה איז דערעפנט געוואָרן דורך יוסף דאָבריזאַמלונג. ער האָט וואָרעם באַגריסט די איבער 200 מענטשן, וועלכע זענען געקומען, און איינגעלאָדן אין פּרעזידיום די פאָלגנדע געסט: סעם סאָלאָזש, איסאַק ריבאַלאָווסקי, סעם טשודען, מיישל קרעמער.

פריינט דאָבריזאַן באַטאָנט אין זיינע דערעפענונגסווערטער, אַז אין יאָר 1987 זענען אַ שפּאָר ביסל קריגספּאַרבראַכטער פאַרמשפּט געוואָרן צו טויט־שטראָף פאַר זייערע פאַרברעכנס קעגן דעם אידישן פאָלק. ער דריקט אויס די האָפענונג, אַז מען וועט אָפּזוכן אויך די אַנדערע קריגס־פאַרברעכער, וועלכע באַהאַלטן זיך אַלץ אויס, און אויך זיי וועלן באַקומען זייער פאַרדינטע שטראָף. דער פאַרזיצער האָט אויך געוואונטשן אַ רפואה שלימה אונזער לאַנדסמאַן און פריינד אהרן פיינמאַן.

סעם סאָלאָזש, דער פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים אין ניו־יאָרק, האָט באַגריסט די פאַרזאַמלטע. ער האָט דערביי דערציילט אַ צאָל פערזענלעכע עפּיזאָדן פון דעם שוידערלעכן גהינום, פון וועלכן ער איז על פּי נס געבליבן לעבן.

סילוויאַ ווינער, פון מאַנטרעאַל, קאַנאַדע, וועלכע איז באַפרייט געוואָרן פון בערגען־בעלזען, האָט איבערגעלייענט אַ פּאָעמע, וועלכע האָט געמאַכט אַ שטאַרקן איינדרוק אויף אַלע פאַרזאַמלטע. אַ צווייטע פּאָעמע האָט איבערגעלייענט שרה לעוו. אויך די פּאָעמע האָט איבערגעלאָזט אַ שטאַרקן איינדרוק.

מיישל קרעמער, וויצע־פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאָר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק, האָט באַגריסט דעם עולם אין נאָמען פון קלוב פון גראָדנער

אויפן בילד: די פּאָרשטייער וועלכע האָבן אָנגעצונדן די 7 ליכט

פריינט. קרעמער האָט גערעדט אין אידיש און ענגליש. ער האָט גערעדט וועגן דעם אידישן חורבן און אויסגעפירט, אַז מען טאָר ניט דערלאָזן אַז אַזאַ אומגליק זאָל זיך נאָך אַמאָל איבער׳חזר׳ן. ער האָט אויך געלויבט דעם ביאַליסטאָקער צענטער פאַר דער גרויסער הילף וואָס ער גיט צו מדינת ישראל, ספּעציעל צום תל־השומר שפּיטאָל, וואו ס׳זענען אויפגעבויט געוואָרן אַ רייע וויכטיקע פּראָיעקטן.

פריינט סעם טשודען, דער פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער קלוב אין מיאַמי ביטש, איז געווען דער גאָסטרעדנער און ער האָט געהאַלטן אַ זייער איינדרוקספולע רעדע. ער האָט געגעבן אַן אָפּשאַצונג וועגן דער איצטיקער לאָגע אין דער וועלט, באַזונדער אין מדינת ישראל. ער האָט באַהאַנדלט די אומרועון אין די שטחים פון מערב־ברעג און עזה־פּאָס און אויסגעפירט אַז ישראל האָט ניט קיין אַנדער ברירה ווי ענטפערן די אַראַבישע שטיין־וואַרפער מיט אַ שטאַרקער האַנט. צום סוף האָט ער פאַרזיכערט, אַז דאָס אַמעריקאַנער אידנטום וועט שטענדיק העלפן זיינע ברי־

גרויסער עולם אָנגעקומען צו דער יזכור פּאַרזאַמלונג

דער אין ישראל, וועלכע פירן אַ קאַמף ניט נאָר פּאַר זייער אייגענער עקזיסטענץ, נאָר פּאַרן קיום פון גאַנצן אידישן פֿאָלק.

איסאק ריבאָלאָווסקי, דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים אין ניו־יאָרק, האָט ווי אין די פריערדיקע יאָרן אויך דעם מאָל אָדורכגעפירט דעם אָפּיל פּאַר ישראל, וועלכער האָט גערעכט גוטע רעזולטאַטן. מאָלי ריבאָל, וועלכע איז אָלע יאָרן זייער אַקטיוו אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים, האָט ווי תמיד אויך איצט איינגעזאַמלט די פּאָנדן פון אָפּיל.

סעם טשודען האָט אָנגעפירט מיטן אָנצינדן די זעקס ליכט, אין אָנדענק פון די זעקס מיליאָן קדושים. די ליכט זענען אָנגעצונדן געוואָרן דורך: רובין בינדלער, סעם און ראָזע סאָלאָזש, קלמן און דאָרא ראָסעק, אהרן פרענקל, מיישל און סאָניאַ ראָטענבערג, מאָלי און איסאק ריבאָלאָווסקי, און זונדל בערענס פון מיאָמי ביטש.

דעם אָרטיסטישן פּראָגראַם האָט דורכגעפירט אויך אַ פּרעכטיקן אופן דער באָרימטער חזן און פאָלקס־זינגער סאָל זים, פון דעם האליס הילס דזשואיש סענטער אין קווינס, ניו־יאָרק. ער האָט געזונגען פאָסיקע לידער צווישן איין רעדנער און דעם צווייטן. ער האָט געמאַכט דעם אל מלא רחמים און געזאָגט קדיש מיטן גאַנצן עולם. מיטן זינגען דעם פּאַרטיזאָנער הימן — „זאָג ניט קיינמאָל אַז דו גייסט דעם לעצטן וועג" — האָט זיך פּאַרענדיקט די רירנדיקע טרויער־פּאַרזאַמלונג.

שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין

ביאַליסטאָקער צענטער, היים פּאַר

עלטערע מענטשן און שפּיטאָל!

אונזער אינסטיטוציע

יום־טוב פּסח אין דער ביאַליסטאָקער היים

יעדעס יאָר פּאַר פּסח זעען זיך זייער אָן אין דער ביאַליסטאָקער היים די גרויסע צוגרייטונגען צו דעם פייער־לעכן יום־טוב. עס ווערן געמאַכט אַלע נויטיקע באַמי־אונגען, אַז די איינוואוינער אין דער היים (אויף 228 איסט בראָדוועי) זאָלן זיך פילן היימיש און געניסן פון אַלעם גוטן אויף זייערע עלטערע יאָרן.

האַי־יאָר ווען די עלטערע איינוואוינער אין דער ביאַליסטאָקער היים פּראָווען די טראַדיציאָנעלע סדרים פרייטיק און שבת 1st & 2nd Apr., אין דעם גרויסן ליכ־טיקן און פיינעם צוגעגרייטן עס־זאָל. עס ווען סערווירט ווערן היימישע געשמאַקע פּסח׳דיקע מאָכלים ביי די יום־טוב׳דיקע טישן און מען וועט צוזאַמען זאָגן און אויסטייטשן די הגדה.

אויך האַי־יאָר ווי דאָס איז יעדעס מאָל, ווען די סדרים אין דער היים אָנגעפירט ווערן אויף אַ פּאַסיקן אופן פון אַ חזן.

די שיינע טראַדיציע פון מעות חיטים

די אָנפּירערשאַפט פון׳ם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פּאַר עלטערע מענטשן דריקט דורך דעם וועג אויס אַ האַרציקן דאַנק צו אַלע לאָנדסלייט, פריינט און מיטגלידער פון ביאַליסטאָקער צענטער פּאַר אָפּהיטן די שיינע טראַ־דיציע און אַריינשיקן די ביישטייערונגען פון מעות חיטים, ביים גרייטן זיך צו פייערן דעם גרויסן פרייהייטס יום־טוב פּסח. דער צענטער איז שטאָלץ מיט די פילצאָליקע לאָנדס־לייט און פריינט, וועלכע וויזן אַרויס אָזוי פיל אידישע האַרציקייט און הילפס־גרייטקייט ביים העלפן, דורך די מעות חיטים ביישטייערונגען, די אינסטיטוציע מיט די איינ־וואוינער.

ביי דער געלעגנהייט מאַכט די אָנפּירערשאַפט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פּאַר עלטערע מענטשן אַ וועגדונג צו די יעניקע לאָנדסלייט און פריינט, וועלכע האָבן נאָך ניט אַריינגעשיקט זייערע ביישטייערונגען, דאָס צו טאָן. עס איז אַליין צו פּאַרשטיין, אַז ביי דעם איצטיקן יקרות און דאָס כסדר העכערן די אויסגאָבן אַרום דער אינסטיטוציע, מוז דער צענטער און היים האָבן נויטיקע הילף. אויב איר האָט דאָס נאָך ניט געטאָן, ווערט איר געבעטן גלייך אַריינצושיקן אייער מעות חיטים.

מיר ווינטשן אַלע ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט און פריינט, ווי אויך כּלל־ישראל, אַ פריילעכן פּסח מיט אייערע משפּחות!

אַ דערמאָנונג וועגן דעם יערלעכן מיטגליד־אָפּצאָל

די אָנפּירערשאַפט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפּיטאָל פּאַר עלטערע מענטשן, דאָנקט אַלע די מיטגלידער וואָס האָבן שוין אַריינגעשיקט זייער יערלעכן מיטגלידס־אָפּצאָל פּאַר 1988. אונזער אינסטיטוציע איז שטאָלץ מיט אייך, וויל דורך דעם וויזט איר אויך אַרויס די טריישאַפט און צוגעבונדנקייט צו אונזער גרויסער נוצ־לעכער און וויכטיקער פאָלקס־אינסטיטוציע.

מיר וועלן זיך גלייכצייטיק מיט אַ רוף צו די אַלע וועלכע האָבן ביז איצט נאָך ניט אַריינגעשיקט זייערע „דיוס", אַז זיי זאָלן דאָס טאָן גלייך און דורך דעם דערפילן אַ וויכטיקע פליכט. מיר בעטן אויך אונזערע מיטגלידער, אַז זיי זאָלן פּאַראינטערעסירן זייערע פריינט און קינדער, אַז זיי זאָלן זיך אָנשליסן אויך אַלס מיטגלידער.

דער יערלעכער קאָנצערט אין לינקאָלן צענטער

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק האָט שוין אַ טראַדיציע פון אַדורכפירן שיינע קאָנצערטן. אָבער דער 13טער יערלעכער קאָנצערט האָט מיט זיין אינטערעסאַנטן פּראָגראַם איבערגעשטיגן אַלע פריערדיקע. די דריי טויזנט מענטשן, וועלכע האָבן אויסגעפולט דעם רחבות׳דיקן אייוועריי פישער האַל, אין לינקאָלן צענטער, זונטיק, דעם 13טן סעפּטעמבער, 1987, האָבן ממש ארונטערגעלאָזן די אַרטיסטן פון דער בינע און מיט הייסע אַפּלאָדיסמענטן פאַרלאַנגט נאָך און נאָך נומערן.

די וואָס זענען בייגעווען די פריערדיקע קאָנצערטן ווייסן, אַז דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט קיינמאָל ניט געקאַרגט קיין געלט און באַמיאונגען צו מאַכן דעם יער־לעכן טעאַטער־בענעפּיט אַזוי דערפאָלגרייך ווי ס׳איז נאָר מעגלעך. דעם יאָר, צום „בר־מצווה־יאָר", האָבן די אָנ־פירער פון צענטער גענומען עקסטרע אָנשטרענגונגען און דער רעזולטאַט איז געווען אַ קאָנצערט וואָס וועט לאַנג בלייבן אין זכרון פון די אַלע וועלכע האָבן אים געזען.

די מוזיקאַלישע רעוויע אין אידיש, ענגליש און העברעאיש, אונטערן נאָמען „מיט ליבשאַפט צו ישראל", איז אויפגעפירט און אַראַנזשירט געוואָרן דורך עידאַ מ. איינ־הארן. אין דעם פּראָגראַם האָבן אָנטיילגענומען: די פאָפּו־לערע זינגער און קאָמיקער אַלען און ראָסי; די דינאַמישע און סענסאַציאָנעלע זינגערין קעטי בלעקוועל; דער באַ־וואוסטער חזן און פאָלקס־זינגער סאָל זים; דער קלעזמער־אָרקעסטער אונטער דער אָנפירונג פון גיראַ פיידמאַן. די אַרטיסטן און זינגער זענען באַגלייט געוואָרן דורך דעם באַ־קאַנטן סאָל סיקאָרי אָרקעסטער.

ביים איבערריס פון פרעכטיקן קאָנצערט האָבן דעם עולם באַגריסט דער פרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער סעם סאָלאָזש, אין ענגליש, און דער עקזעקוטיוו־דירעק־טאָר איסאַק ריבאַלאָווסקי, וועלכער האָט געריידט אין אידיש. מר. סאָלאָזש האָט אין קורצע ווערטער אָנגעוויזן אויף דער וויכטיקער ראָלע וואָס דער ביאַליסטאָקער צענ־טער און היים פאַר עלטערע מענטשן שפּילט אין אידישן לעבן פון ניו־יאָרק.

איסאַק ריבאַלאָווסקי, דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער, האָט אין זיין קורצער רעדע אונטערגעשטראָכן, אַז פונקט ווי אין די פריערדיקע יאָרן, וועט ער רעדן נאָר אידיש. ס׳איז ביי אים אַ טראַדיציע צו בריננגען אין דעם פרעכטיקן לינקאָלן צענטער דאָס לשון פון די ביאַליסטאָקער אידן. „מיר האָבן אין די לעצטע דרייצן יאָר דאָ איינגעפירט אויך אַ צווייטע טראַדיציע", האָט מר. ריבאַלאָווסקי דערקלערט. „מיר זענען געווען די ערשטע צו ברענגען אין דעם זאָל די ישׂראל־פאָן און דאָ זינגען די „התקוה" צוזאַמען מיטן אַמעריקאַנער הימן".

ריבאַלאָווסקי האָט צום סוף באַדאַנקט אַלע אָרגאַנ־זאַציעס, וועלכע האָבן געבראַכט אַזאַ שיינעם און גרויסן עולם צום קאָנצערט. ספּעציעל האָט ער דערמאָנט די „מסדה", דער צוויג פון ניצוץ־געוואָרענע פון חורבן, וועל־כער ציילט 600 מיטגלידער און וועלכער העלפט שטאַרק אָרויס דעם ביאַליסטאָקער צענטער אויף פאַרשידענע אופנים. דערביי האָט ריבאַלאָווסקי דערמאָנט, אַז „מסדה" האָט ניט לאַנג צוריק געפייערט דעם 40טן יובילי, ביי וועלכן דער גאַסט־רעדנער איז געווען עלי ויזעל, דער געווינער פון נאָבעל שלום־פרייז. ער האָט פאַרענדיקט זיין רעדע מיט ווינטשן אַלעמען אַ גוט יאָר און שלום על ישראל!

אָנדערע „מסדה" זענען אין זאָל געווען אויך אַ גרופּעס און אָרגאַניזאַציעס. דאָס באַווייזט דעם גרויסן איינ־פלוס וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן האָט אין דעם ניו־יאָרקער אידישן לעבן. דעם דאָזיקן איינפלוס און רעספּעקט האָט דער ביאַלי־סטאָקער צענטער דערגרייכט אַ דאַנק דעם וואָס אויך ער איז שטענדיק גרייט אָרויסצוהעלפן אַנדערע אידישע געזעל־שאַפטלעכע אָרגאַניזאַציעס.

איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט אויך אָרויפגערופן אויף דער בינע די באַוואוסטע טעאַטער־אונטערנעמערין עידאַ מ. איינ־הארן, און דער ריזיקער עולם האָט זי באַדאַנקט מיט הייסע אַפּלאָדיסמענטן פאַר צוגרייטן אַזאַ שיינע פּאַרשטעלונג.

דער דריי טויזנט קעפּיקער עולם האָט אויך שטורמיש אַפּלאָדירט די זינגער און אָרטיסטן פאַר געבן זיי אַ קאָנ־צערט, וועלכער איז געשטאַנען אויף אַ הויכן קינסטלעריש ניוואָ. זיי זענען זיך פאַנאַנדערגעגאַנגען אין אַ געהויבענער שטימונג, וויסנדיק זיך אַ גוט, געזונט יאָר און אַז זיי אַלע זאָלן זיך טרעפן איבער אַ יאָר ביים 14טן קאָנצערט פון ביאַליסטאָקער צענטער.

דער יום־טוב פון באַפרייאונג

פון מאיר בראק (ברק)

מיר פראָווען דעם יום־טוב פּסח יאָר יערלעך,
וואָס סימבאָליזירט דעם יציאת מצרים אָקט.
ישראל׳ס באַפרייאונג — אַזוי פראָכטפול, הערלעך,
געוואָרן אַ ווירקלעכקייט, אַ רעאַליטעט, אַ פאַקט.

ווי מערקווירדיק, דער גלאַנץ פון דעם גאולה־פראָצעס
וואָס דער באַשעפער האָט זיין פאָלק באַפרייט,
ניט בלויז די עצם פאַסירונג, דער גרויסער נס,
אויך אין דעם שענסטן פּעריאָד — אין פרילינג־צייט!

אין חודש ניסן דער יום־טוב פאַלט אויס,
ווען נאַטור צעבליט זיך, איז אין פולן שוואונג,
זענען אידן פון ביטערן גלות מצרים אַרויס —
מיט פייערלעכקייט און שירה אויף יעדנס צונג.

נאָך הונדערטער יאָרן פון צרות און פלאָגן,
אונטער דער לאַסט פון פרעה — דעם טיראַן —
האָט ענדלעך די גאולה־שעה אויסגעשלאָגן
ליכט־שטראַלן פון חירות האָבן אויפגעשיינט דאָן.

משה רבינו׳ס געטלעכע שליחות האָט טריאומפירט,
פאַרשטומט איז געוואָרן פרעה׳ס רוגזה און צאָרן
ניט בלויז פיזיש באַפרייט, פון שקלאַפערי אַרויסגעפירט,
אויך דער אידישער גייסט איז אויפגעריכט געוואָרן.

יציאת מצרים די גרעסטע וועלט־געשעעניש,
וואָס האָט אָנגעוואָרפן אַ פּחד אין יענער תקופה,
אַ פאַלק איז אַרויס פון קנעכטשאַפט לעבעדיק, פריש
און דערהויבן זיך הימל־הויך צו דער העכסטער שטופע!...

אַ בריוו פון פוילן

דאַנקט פאַר דער "ביאַליסטאָקער שטימע"

• פון אפרים קיסלער
(גדאַנסק, פוילן)

חשובער בן־עיר און טייערער פריינט
איסאַק ריבאַלאָווסקי

אַ האַרציקן דאַנק פאַרן לעצטן ראש־השנה נומער „ביאַליסטאָקער שטימע". דער דאָזיקער נומער איז אַזוי רייך, פֿרעכטיק און באַלערנדיק, אַז ער האָט מיך אַנגעפּילט מיט שטאָלץ צו זיין אַ ביאַליסטאָקער.

אייער באַריכט וועגן דער רעאַליזאַציע פון גרויסן פּראָיעקט אין תּל השומר שפּיטאָל איז געשריבן מיט האַרץ און מיט אידישער מענטשלעכער ליבע צום קינד. איך בין פון אייך שטאָלץ און באַוואונדער ווי פרעציז און שנעל ס׳איז געשאַפן געוואָרן אַזאַ פרעכטיקער פּראָיעקט אין ישראל.

די אַנדערע אַרטיקלען אין דעם נומער האָבן ביי מיר אַרויסגערופן אַזוי פיל רעפלעקציעס און זכרונות... סאָל קרימ׳ס „איטאַליענער" זאָגט אַזוי פיל אמת וועגן יעדן פון אונז, וועלכער האָט איבערגעלעבט דעם האָלאָקאָסט. מיר טראָגן אין זיך דאָס אָלץ און ס׳איז פּשוט אוממעגלעך זיך צו באַפרייען פון דעם וואָס מיר האָבן איבערגעלעבט. אפילו דער בעסטער דאָקטאָר און די צייט קענען דאָס ניט אויס־היילן, וויל דער וווּיטיק איז צו שווער און די וואונדן צו טיף.

„די גייסטער", פון סטענלי מעיסלער, איז פֿרעכטיק אַנגעשריבן. באַלד נאָך דער מלחמה בין איך עטלעכע מאָל געווען אין טשעכאָסלאָוויעץ און איך האָב דאָרט געזען זייער פיל מצבות, וועלכע זענען אויסגענוצט געוואָרן צו בויען טראָטוּאָרן. אַ גרויסע שאָד וואָס איך האָב זיך ניט געטראָפן מיט סטענלי מעיסלער. אויב אַ בן־עיר קען אַביסל מאַמע־לשון, מען זאָל זיך קענען פאַרשטענדיקן, קען איך אים דינען אומעטום אָלס וועגווייזער. מיין טעלעפאָן־נומער אין גדאַנסק איז 70־61־31.

דעם גרעסטן רושם האָט אויף מיר געמאַכט די רעדע פון אונזער חשובן בן־עיר סאַמועל פּיסאַר. דאָס איז אַן אויסערגעווייַנלעכע רעדע. איך האָב דעם טעקסט איבער־געזעצט אויף פּוילישׁ פאַר מיין טאָכטער, אירע חברים און פריינט. זי זוכט די וואָרצלען, אַזוי ווי פיל אַנדערע פון איר דור. איך האָב עס פאַר איר איבערגעזעצט, וויל מיין אידיש איז בעסער ווי איר ענגליש.

געוואַלד, וואו נעמט מען אַזעלכע אויסדרוקן! איך מיין אַז קיינער ביז איצט האָט ניט אויסגעדריקט אין איין זאַץ — „אַ סאָגע פון בלוט און האָפענונג" — ווי ער, דעם ביטערן אמת פון אונזער טויזנט־יעריקער געשיכטע. דאָס אומ־שולדיק פאַרגאָסענע אידישע בלוט אויף פאַרשידענע ערטער אויף דער ערד רופט צו אונז — געדענק!!!

מיט איין וואָרט: דער זשורנאַל איז אַן אויסערגעוויין־לעכער. די ווערטער אויף זיינע שפּאַלטן זענען אַ רוף צו געדענקען וואו מיר געפינען זיך. נאָך אַמאָל, אַ האַרציקן דאַנק פאַרן זשורנאַל און פאַר געדענקען אין מיר — תודה רבה!

טייערער פריינט ריבאַלאָווסקי, ביי דער געלעגנהייט וועל איך אייך איבערגעבן וועגן אַ צאָל געשעענישן ביי אונז אין פוילן. דעם פאַרגאַנגענעם זומער האָט אונז אין גדאַנסק באַזוכט ליפּע (מולע) דינור און זיין משפּחה, וועלכע זענען געווען אויפן וועג פון ניו־יאָרק קיין ישראל. ער האָט מיר דערציילט וועגן די באַגעגענישן מיט אייך פּערזענלעך.

דעם לעצטן 16טן אויגוסט האָט די פּוילישע טעלע־ווייזיע דערמאָנט צום ערשטן מאָל אין 44 יאָר דעם אויפ־שטאַנד און די ליקווידאַציע פון ביאַליסטאָקער געטאָ. די אינפאָרמאַציע איז געווייזן געוואָרן צוזאַמען מיט אַ פאָטאָ־גראַפיע פונעם קאַפּול פון דער פאַרברענטער סינאַגאָגע אויפן שול־הויף.

אין צווישנצייט האָט זיך די צאָל לעבנגעבליבענע אַנטיילנעמער פון דער ביאַליסטאָקער אונטערערדישער באַוועגונג ווידער פאַרקלענערט. אין וואַרשע איז געשטאָרבן שמעון קאַנאַרסקי. ס׳זענען איצט פאַרבליבן נאָר פיר אַלטע לייט.

טייערע פריינט, אין אויגוסט, 1988, וועלן פאָרקומען אין ביאַליסטאָק פייערונגען געווידמעט דעם 45טן יאָרצייט פון אויפשטאַנד און ליקווידאַציע פון ביאַליסטאָקער געטאָ. אַלס איינער פון די וועלכע האָבן איבערגעלעבט דעם היטלער־מבול און דעם גיהנום אין ביאַליסטאָקער געטאָ, גיב איך זיך אָפּ אַ דין־וחשבון, אַז עס איז נאָענט דער מאָמענט ווען מיר אַלע, וועלכע זענען על פּי נס אַרויס לעבעדיקע, וועלן אַוועק אין דער אייביקייט. דעריבער וואָלט געווען פאַסיק, אַז מיר זאָלן זיך נאָך אַמאָל טרעפן אין אַ גרע־סערער גרופּע אין אונזער אַמאָליקער היימשטאָט. פון דער ערד, וואָס איז אָנגעזאָפּט מיט טערערן, בלוט און אַש פון אונזערע נאָענטסטע, לאָמיר איבערגעבן אונזערע נאָכ־פאָלגער דעם שטאָפעט „פון בלוט און האָפענונג".

איך שיק איבער די בעסטע גרוסן און וואונטשן פאַר אַלע בני־עיר, וועלכע איך האָב געהאַט דעם כבוד צו טרעפן. אויך צו די מיט וועלכע איך האָב זיך ביז איצט ניט געטראָפן, אָבער איך בעט דעם אייבערשטן ער זאָל אונז געבן די דאָזיקע גלעלעגנהייט — אמן.

להתראות!
אייער אפרים קיסלער
גדאַנסק, פוילן.

איר קענט איצט באַקומען דעם
מאָנומענטאַלן **ביאַליסטאָקער יזכור־בוך**
פאַר בלויז **25 דאָלאַר,**
מיט איבערשיקן דאָס צו אייך אַהיים.

צו באַקומען דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך פאַר דעם רעדוצירטן פרייז פון בלויז 25 דאָלאַר (מיט איבערשיקן) דאַרף מען אַריינשיקן אַ טשעק אָדער מאָני אָרדער אויפן אַדרעס:

BIALYSTOKER CENTER Book Committee
228 East Broadway, New York, N.Y. 10002

זייט אַזוי גוט און שיקט מיר דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך. בייגעלייגט איז מיין טשעק אויף.....דאָלאַר.

Name .....
Address .....
City ..... State .....

אַ גאַסט פון ישראל אין ניו־יאָרק

חנוכה 1987 האָבן מיר געהאַט אַ גאַסט אין דער ביאַלי־סטאָקער היים. דאָ איז געקומען ענניאַ זעווקאָ, פון ישראל, אַליין אַ ביאַליסטאָקערין. זי און איר מאַן, נחמן, אויך אַ ביאַליסטאָקער, זענען נאָך דעם גרויסן חורבן אַוועק קיין אויסטראַליע. זיי האָבן דאָרט געוואוינט ביז 1983, ווען איר מאַן איז געשטאָרבן.

ענניאַ מיט זייער טאָכטער אסתר האָבן זיך באַזעצט אין ישראל. איר טאָכטער האָט דאָרט חתונה געהאַט מיט אַ

עטל קרים, איסאַק ריבאַלאָווסקי און ענניאַ זעווקאַ

ישראלי. ער פראָדוצירט פילמען. דאָס האָט זיי ביידע גע־בראַכט קיין לאָס־אַנדזשעלעס, וואו זיי וועלן זיין אַ געווינסט צייט. דאָס האָט געגעבן ענניע'ן די געלעגנהייט צו קומען קיין לאָס־אַנדזשעלעס און אויך באַזוכן ניו־יאָרק. נו, פאַר־שטייט זיך, אַז זי האָט געוואָלט זען די ביאַליסטאָקער היים און זיך טרעפן מיט די ניו־יאָרקער לאַנדסלייט.

זי איז טאַקע געקומען צו דער חנוכה־פאַרטי, געזען איר מאַנ'ס יאָרצייט־פלאַקאָט, וואָס געפינט זיך אין דער ביאַלי־סטאָקער היים; זיך געטראָפן מיט ביאַליסטאָקער וועלכע זי קען; געגעסן לאָטקעס; אַנגעצונדן אַ חנוכה־ליכט און אויך געגעבן אַ שיינע מתנה.

ענניאַ זעווקאַ האָט דאָ מיט אונז פאַרבראַכט זעקס וואָכן צייט. דעם גרעסטן פאַרגניגן האָט אַבער געהאַט דער שרייבער פון די שורות, ווייל אַ חוץ אַלעמען איז זי אויך זיין מומע. נחמן, איר מאַן, איז געווען מיין מאַמע'ס ברודער.

איך האָף, אַז זי וועט נאָך קומען קיין ניו־יאָרק אַ סך מאָל, כדי מיר זאָלן קענען זיין צוזאַמען.

סאַל קרים

• שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל !

אַ בריוו צום רעדאקטאָר

צום חשובן פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי און זיין פרוי מאַלי

צו אייער שמחה וואָס דאָרף פאָרקומען דעם 15טן מאַי 1988 אין וואַלדאָרף־אַסטאָריע האָטעל און וואָס דאָרף אַפּ־מערקן 40 יאָר פון אייער געזעלשאַפטלעכער אַרבעט — גראָטוליר איך האָרציק.

איך ווינש אייך ביידן אַריכת ימים, פיל געזונט, און ווייטערע דערפאָלגן אין אייערע באַמיאונגען לטובת אונדזערע ביאַליסטאָקער און דער גאָרער וועלט און לטובת אונדזער הייס געליבטער מדינת ישראל.

אייער

ד"ר שמעון דאַטנער און משפּחה

וואַרשע, דעם 23טן פעברואַר, 1988.

שלמה גערבער ע"ה

פאַרן גיין צום דרוק האָבן מיר דערהאַלטן די טרויע־ריקע ידיעה פון ישראל אַז דאָרט איז געשטאָרבן אונזער חשובער לאַנדסמאַן שלמה גערבער ע"ה. ער איז גע־שטאָרבן דעם 18טן פעברואַר, 1988, אין תל־אביב, אין עלטער פון 78 יאָר.

שלמה גערבער איז געבוירן געוואָרן אין ביאַליסטאָק אין יאָר 1910. אין דער צווייטער וועלט־מלחמה האָט ער אַדורכגעמאַכט דעם ביאַליסטאָקער געטאָ, דעם אוישוויץ און אַנדערע לאָגערן.

נאָך דער מלחמה האָט ער עולה געווען קיין ישראל. דאָרט איז ער געוואָרן אַ רעגירונגס־אַנגעשטעלטער און אויך געווען אַקטיוו אינעם געזעלשאַפטלעכן לעבן. ער איז געווען אַ מיטגליד פון דעם קאָמיטעט וועלכער האָט אויפ־געבויט דעם קרית ביאַליסטאָק.

ער האָט איבערגעלאָזט זיין פרוי, טאָכטער שאָש שאָכאַם, איר מאַן אריאל (ביידע לאָיערס) און דריי אייניקלעך.

מער איינצלהייטן וועלן מיר ברענגען וועגן דעם פאַר־שטאָרבענעם אינעם נאָענטסטן נומער „ביאַליסטאָקער שטימע".

פערזאָנען געזוכט

אַ וואַשליקאָווער וואָס לעבט אין אויסטראַליע, זוכט זיין חבר אברהם געלבערד, געבוירן אַרום 1915, זיין מוטער פריידל איז אומגעבראַכט געוואָרן דורך די נאַציס. די פּריערדיקע אַדרעסן זיינען:

Alfred Gilbert
313 Summit Ave., Brighton, Mass. U.S.A.
or — 58 Holworthy St., Roxbury, Mass. U.S.A.

צו וויסן־געבן אויף דעם אַדרעס:
Mr. Leon Mendelewicz
63 Celia St., Burwood Vic. 3125, Australia

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין ישראל

די אזכרה נאָך די קדושים אין „קרית ביאַליסטאָק"

פון פּרץ בוקשטעלסקי, תל־אביב

ד י יערלעכע אזכרה צום 44טן יאָרטאָג פון אויפֿשטאַנד און אומקום פון ביאַליסטאָקער איידן איז פֿאַר־געקומען דעם 25טן אויגוסט, 1987, אין „קרית ביאַליסטאָק". די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט פון פֿאַרשיידענע ישובֿים זענען זיך צונויפֿגעקומען עטלעכע שעה פֿאַרן אָנהויב פון דער אזכרה בייַ דער גרויסער מאַפּע פון ביאַליסטאָק, וועלכע העגנט בײַם אַרײַנגאַנג, און זיך דערמאָנט די שוידערלעכע איבערלעבונגען אין דער צייט פון אונזער קאָטאַקליזם.

די אזכרה האָט דערעפֿנט דער פֿאָרוואָלטונגס־מיטגליד אַבֿרהם פּאַפּלאָווסקי. ער גיט אָן איבערבליק פון דעם אויפֿשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ און פון די טויט־טראַנספּאָרטן אין די לאָגערן. ער באַמערקט, אַז אין דער וועלט הערן זיך וויידער קלאָנגען פון נעאָ־נאַציס, וועלכע זאָגן אַז ס׳איז ניט געווען קיין אוישוויץ, קיין גאַז־קאַמערן אין די לאָגערן און אַז די זעקס מיליאָן אומגעקומענע אידן איז בלויז אַ לעגענדע... דער רעדנער פֿירט אויס, אַז מיר דאַרפֿן זײַן אויף דער וואַך, אַז ס׳זאָלן זיך קיינמאָל מער ניט אומקערן אַזעלכע שוידערלעכע יאָרן וואָס אונזער פֿאָלק האָט איבערגעלעבט.

דער חזן לענטוש זאָגט אַ קאַפּיטל תהילים לזכר החורבן. נאָך דעם האָט דער פֿאָרוואָלטונגס־מיטגליד ה׳ פֿליקער איינגעלאָדן זעקס אָנוועזנדיקע אָנצוצינדן די ליכט לכּבֿוד די זעקס מיליאָן אומגעקומענע פון אונזער פֿאָלק. זיי זענען: ישׂראל סופֿר, טובֿה אַלעקסאַנדער, עווא קראָצאָווסקאָ (אַ פֿאַרטיזאַנערין און אויפֿשטענדלערין אין ביאַליסטאָקער געטאָ), שיפֿער (שפּאָגעלסקי), פֿרוי קאָטשאָלסקי און נתן קראָוטשיק.

מרים שעווען האָט אין אַ קורצער רעדע באַגריסט די אָנוועזנדע און רעציטירט אַ ליד, געשריבן אין עבֿרית וועגן דעם אומקום. זי האָט אויך איבערגעלייענט אַ פּאָעמע וועגן דעם זעלבסטמאָרד פון אידישע מיידלעך אין די וואָגאָנען, בעת מען האָט זיי געשיקט צום טויט.

די געוועזענע פֿאַרטיזאַנערין עווא קראָצאָווסקאָ האָט געגעבן אַן איבערזיכט וועגן איר לעצטן באַזוך אין ביאַליסטאָק, אַ שטאָט פון אַ פֿערטל מיליאָן איינוואוינער, אָבער אָן אידן... זי האָט באַזוכט ביאַליסטאָק אין 1987 אינגאַנצן 7 שעה צײַט, אָבער דאָס וועט זײַן גענוג פֿאַרן גאַנצן לעבן! זי האָט אויף אַ בילדערישן אופֿן דערציילט וואָס זי האָט געזען איצט און פֿאַרגליכן דאָס מיט דער אַמאָליקער אידישער ביאַליסטאָק, וועלכע עקזיסטירט ניט מער.

אַ רירנדיקע פּאָעמע, אין עבֿרית, אויף דער טעמע „ביאַליסטאָקער געטאָ און אומקום פון אונזער פֿאָלק", האָבן רעציטירט אין אַ דועט ענת בן גרא און אַ יונג מיידל מיטן נאָמען ליפֿשיץ. די פּאָעמע האָט געשילדערט דעם חודש אב־אלול אין דער טראַגעדיע פון אונזער ביאַליסטאָקער אידנטום.

אַדוואָקאַט קלעמענטינאָווסקי דערמאָנט, אַז הײַנט, נאָך 42 יאָר, עקזיסטירט נאָך אַלץ אַ נאַצישע באַוועגונג אין דײַטשלאַנד, אין עסטרײַך און אין אַנדערע ערטער. ער פֿרעגט אויך ווי אַזוי דאָס דײַטשע פֿאָלק איז פֿאַרוואַנדלט געוואָרן אין אַזעלכע פֿאַרברעכער און מערדער? צום סוף פֿירט דער רעדנער אויס, אַז אויף דער ציוויליזירטער וועלט ליגט די שולד פֿאַרן אומקום פון די זעקס מיליאָן אידן.

צום סוף האָט חזן לענטוש געזאָגט מיט אַ רירנדיקער שטימע דעם אל מלא רחמים און דער עולם איז זיך פֿאַנאַנדערגעגאַנגען אין אַן אײַנדרוקספֿולער שטימונג.

———•———

ביאַליסטאָקער אין ישראל באַזוכן דעם „יד ושם"

דער ביאַליסטאָקער וועד האָט דעם 18טן נאָוועמבער, 1987, באַזוכט דעם „יד ושם". די גרופּע, אונטער דער אָנפֿירונג פון אַדוו. קלעמענטינאָווסקי און ירושלמי, איז אַרויס־געפֿאָרן אין דער פרי מיט אַ מיני־באָס פון תל אביב קיין ירושלים. אין „יד ושם" האָט אונז באַגעגנט דער ראש, ד״ר ארד און אונז אײַנגעלאָדן צו זיך אין קאָבינעט. דאָרט האָט ער אונז דערציילט וועגן גראָנדיזן פֿראָיעקט צו בויען אַ מאָנומענט לזכר פון אַלע קהילות, וועלכע די נאַצי־פֿאַר־ברעכער האָבן פֿאַרניכטעט אין דער שואה.

נאָך דעם האָט ד״ר ארד געפֿירט אונזער גרופּע אין דעם נייַעם בנין צום אָנדענק פון אָנדערהאַלבן מיליאָן קינ־דער וואָס זענען אומגעבראַכט געוואָרן אין דעם חורבן. דאָס דאָזיקע אָרט מאַכט אַן אומפֿאַרגעסלעכן איינדרוק. די שטערנס, די ליכט־בילדער און די נאַראַציע, וועלכע דער־ציילט וועגן יעדן קינד, פון וועלכער שטאָט און וווי אַזוי עס איז אומגעקומען דורך די רוצחים, פירט אַריין דעם באַ־זוכער אין אַ שטימונג וואָס איז שווער צו באַשרייבן. מען זעט דעם אומקום פון אונזער אידיש פֿאָלק דורך די נאַצישע רוצחים. דאָס קען מען ניט און מען טאָר ניט פֿאַרגעסן!

ד״ר ארד איז מיר פֿערזענלעך באַקאַנט אַלס פֿאַרטיזאַן און קעמפֿער קעגן די נאַצים. זייענדיק 16 יאָר אַלט האָט ער באַוויזן גרויסע גבורה אַלס פֿאַרטיזאַן אין די וועלדער און שפּעטער אַלס אָפּיציר אין דער ישראל־אַרמיי. אין „יד ושם" גיט ער אָפּ זיין גאַנצע ענערגיע כדי צו פֿאַראייביקן דעם זכר השואה והגבורה.

ער האָט אונז געוויזן דעם גרויסן מאָנומענט, וועלכער בויט זיך איצט. ס׳איז שווער צו באַשרייבן די גראַנדיזקייט פון דעם פֿראָיעקט צו פֿאַראייביקן די אידישע קהילות. ד״ר ארד האָט אויסגעדריקט דעם וואונטש און דעם פֿאַרלאַנג, אַז אַלע חרוב׳ע קהילות זאָלן קומען מיט אַ ביישטייערונג צו העלפן בויען דעם גראַנדיזן מאָנומענט.

ברענגט אַריין אייערע קינדער און אייניקלעך אַלס מיטגלידער אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן

משפט אין ישראל איבער דעם מערדער איוואַן דעמיאַניוק

פון מרים יהב (מערקע שבח), באר שבע
לאַגער־נומער A15755

אין ירושלים גייט שוין אַ לענגערע צייט אַן דער משפט איבערן מערדער איוואַן דעמיאַניוק. אין צוזאַמענהאַנג מיט דעם וויל איך איבערגעבן פאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע" וואָס עס פילן וועגן דעם די פילע לעבנגעבליבענע פון דעם חורבן. איך האָב אויך אַנגעשריבן אַ ליד צו דער געלעגנ־הייט, וועלכן איך וועל ברענגען ווייטער.

דער משפט איבער דעמיאַניוק'ן האָט געמאַכט, און מאַכט נאָך אַלץ אַ גרויסן רושם אין ישראל, ניט נאָר אויף די געראַטעוועטע, נאָר אויך אויף דעם יונגן דור. דער זאָל איז טאָג־טעגלעך געפֿאַקט און ס'איז דאָרט שווער אַריינצוגיין. מען מוז שטיין לאַנגע שעה'ען אין דער ריי.

פאַר מיר האָט דער משפט קלאָר געמאַכט פיל זאַכן, וועלכע זענען ביז דאַן געווען אומבאַקאַנט. צום ביישפּיל: אונזער טראַנספאָרט מיידלעך און אינגלעך פון ביאַליסטאָק האָט מען ניט אויסגעלאַדן אין טרעבלינקע, נאָר מען האָט אונז אַוועקגעשיקט ווייטער. פון דעם משפט האָבן מיר זיך דערוואוסט פֿאַרוואָס טרעבלינקע האָט אונז ניט אויפגע־נומען און פֿאַרוואָס מען האָט אונז דאָרט ניט פֿאַרברענט.

דעם 2טן אויגוסט איז אין טרעבלינקע אויסגעבראָכן דער אויפשטאַנד, אין וועלכן מען האָט צעשטערט די קרעמאַטאָריעס. ס'איז דאָרט געווען אַ גרויסע סומאַטאָכע און די דייטשן האָבן, ווייזט אויס, ניט באַוויזן צו פֿאַרריכטן די טויט־מאַשינען. מיר זענען דאָרט אַנגעקומען דעם 16טן אויגוסט, אַזוי אַז דאָס איז געווען אונזער גליק. ווער ווייסט וויפל אידן האָבן זיך געראַטעוועט אַ דאַנק דעם אויפ־שטאַנד?

איך וועל פֿאַרענדיקן מיט דעם ליד:

איוואַן

מ'קלייבט יונגע מיידלעך, ס'ציטערט די הויט,
אפשר צום לעבן, אפשר צום טויט.
אַזוי האָט מען מיך מיט פּוח פון מיינע
נאָענטע אַוועקגעריסן,
די מערדער האָבן אומברחמנותדיק געיאָגט
און מיט בייטשן געשמיסן.

פלוצלונג דער וועג צו טרעבלינקע באַווייזט זיך פאַר מיר,
מ'האָט אין געטאָ פיל דערציילט וועגן איר.
מ'האָט אין געטאָ דערציילט, וואָס דאָרט קומט פאָר,
מיר האָבן געגלויבט אַז אַלץ איז ניט וואָר.

געזאָגט האָט מען, טויזנטער אידן צום טויט פירט מען אַהין,
אַנטלויפן איז שווער און ס'האָט ניט קיין זין.
מ'האָט ניט פֿאַרשטאַנען, מ'האָט ניט געגלייבט,
פֿראָוואָקאַטאָרן האָבן די נייעס באַשטימט
אין געטאָ צעשפּרייט.

אין לויפנדיקן צוג איז אַלץ קלאָר געווארן,
ס'איז שוין קיין ספק וואוהין מיר פֿאָרן.
די פֿאַרצווייפלונג איז אַזוי גרויס
און די שרעק קוקט פון יעדנס אויגן אַרויס.

דו ביסט דאָך דאָרט געווען — איוואַן,
דערציילּ וועגן טרעבלינקע, מערדער, כוליגאַן.
דער געלעכטער אויף דיין אויסגעפּרעסענער מאָרדע
פאַראַטן,
דיינע שרעקלעכע אוממענטשלעכע גרויזאַמע טאַטן.

דערציילּ, פאַרוואָס האָסטו מיין משפּחה פאַרגאַזט?
פאַרוואָס האָט מען מיך און אַזויפיל אידן אַהין פאַרפירט?
דערציילּ פאַר די ריכטער און פאַר דער גאַנצער וועלט,
דערציילּ אַלץ, אַלע פּרטים, זיי איצט אַ העלד.

איר האָט געבושעוועט געברענט און גערויבט,
געמיינט האָט איר דאָס אידנטום וועט איר אַזוי אויסראָטן.
היינט שטייסטו פאַר די אַלע, ס'איז אויף דיר געפאַלן
אַ שרעק? ווילסט לעבן?

מיר, די געראַטעוועטע, און די קומענדע דורות
וועלן קיינמאָל פאַרגעסן, קיינמאָל פאַרגעבן!

———•———

אין טרעבלינקע ברענט אַ פּייער

פון חנה שטיינמאַן

אין טרעבלינקע ברענט אַ פּייער
און אַרום איז הייס,
שטייט אַ רבי לערנט קינדערלעך,
אויסגעווייקט אין שווייס.

„לערנט קינדערלעך, לערנט טייערע
קמץ אלף — אָ!
אייער חדר איז לאַנג חרוב,
אויך, דער פּריפּעטשאָק — ניטאָ.

„זעט, די אותיות'לאַך זיינען פאַרבליבן
און, דאַנקען גאָט, אַ רבי, אויך.
קוקט ניט קינדערלעך צום קוימען
מיט'ן פּייער מיט'ן רויך!"

„קוקט אָן, קינדערלעך, די אותיות.
זעט, זיי שרעקן זיך פאַר קיינעם.
פאַר בראשית זיינען זיי געבאָרן,
און וועלן, קיינמאָל, גיין פאַרלאָרן".

ווען עס ווערן מענשן שדים
פליען אותיות'לעך אַוועק
און די הימלען אין די הויכע
זוכן זיי צו גאָט אַ וועג.

אפשר וועט אַ נס געשען דאָ,
גאָט וועט ראַטעוועו אייך אויך,
ווי אברהמ'לען אין קאַלך־אויוון,
פול מיט פייער און מיט רויך.

האַסטיק זעצן פלאַמען פון די קוימענס.
די אותיות'לעך שוועבן אַרום קינדער.
„די אייביקייט באַלאַנגט צו אייך! שרייט אויס דער רבי,
און ניט צו נאַציס — צינדער!"

אַנעקדאָטן פון אונזער חרוב'ער היים

פון חיים איצקאָוויטש

עס איז בײַ אונז געווען אַ פֿרוי מיטן נאָמען חנה יאָל־טשיצע. דאָס איז געווען אַן אָפּגעלאָזענע, שמוציקע פֿרוי און פֿלעגט שטענדיק גיין אָפּגעריסן. אויב אַ בחור האָט איבער־געלאָזן אַ מיידל, האָט מען זי געדונגען (פֿאַרשטייט זיך פֿאַר אַ פּאָר זלאָטע), אַז זי זאָל זיך מיט אים אָפּרעכענען. איז ווען דער בחור פֿלעגט גיין שפּאַצירן אויף ליפּאָווע גאָס מיט אַן אַנדער מיידל, פֿלעגט זי נעמען אַ היטל מיט סאָדזע און אים אויסשמירן דאָס פּנים. דאָס איז געווען די באַלוינונג פֿאַרן פֿאַרשעמען אַ אידישע טאָכטער.

* * *

איינמאָל איז די זעלבע חנה אַ פֿריַיטיק בײַטאָג אַרײַן צו מאַנדעלבוים'ען אין רעסטאָראַן. דאָרט איז געשטאַנען אַ פֿולמיסעק מיט געפֿילטע פֿיש, זי איז צו אים צוגעגאַנגען און אָנגעריבט די פֿיש מיט אירע שמוציקע הענט. נאָך דעם האָט זי געפֿרעגט די געסט: „קען איך עס נעמען?" פֿאַרשטייט זיך, אַז מען האָט עס איר גלייך געגעבן, אַבי זי זאָל שוין גיין.

* * *

בײַ אונז אויף דער גאַס איז געווען אַ בחור פֿון אַ יאָר 20, אַביסל ניט קיין דערבאַקענער. איז ער אַריין אַרבעטן אַלס לערן־אינגל בײַ אַ שנײַדער. אַז מען האָט אים געפֿרעגט: „וויפֿל פֿאַרדינסטו אַ וואָך?", האָט ער געענטפֿערט: „10 זלאָטעס". „און וואָס טוסטו מיטן געלט?". אויף דער פֿראַגע, האָט ער געמאַכט אַזאַ חשבון: „5 זלאָטעס גיב איך מײַן מאַמען, 3 זלאָטעס גיב איך מײַן ברודער, וואָס איז נעבעך אַ קראַנקער און קען ניט אַרבעטן. און וואָס ס'בלײַבט מיר איבער, לאָז איך פֿאַר מיר אויף טאַשן־געלט".

* * *

אויף די פּיאַסקעס איז געשטאַנען אַ אידענע מיט אַ בודקע און האָט פֿאַרקויפֿט אייער. זי איז געווען אַ קליינע, אַ דאַרע, הענטלעך האָט זי געהאַט ווי אַ 5־יאָריק קינד. אַז זי פֿלעגט נעמען אין איר הענטל אַן אי, האָט עס געקענט זײַן פֿון אַ טויב, האָט עס בײַ איר אין הענטלע אויסגעזען ווי פֿון אַ גאַנז. „קומט, ווײַבער, קויפֿט בײַ מיר, זעט סאָראַ גרויסע אייער איך פֿאַרקויף", פֿלעגט זי אויסרופֿן אויפֿן הויכן קול.

* * *

עס איז געווען בײַ אונז אַ איד, אַן אינוואַליד פֿון דער ערשטער ווועלט־מלחמה. האָט ער געהאַט די קאָנצעסיע צו פֿאַרקויפֿן פּאַפּיראָסן. איז צו אים געקומען אַ איד קויפֿן אַ פּעקל פּאַפּיראָסן, רופֿט ער זיך אָפּ: „ר' איד, ווייסט איר ניט אַז פּאַפּיראָסן זענען שעדלעך פֿאַרן געזונט? פֿאַלגט מיך און פֿאַר דעם געלט גייט אַריין צו פּעקאַלאַק'ן און קויפֿט אײַך אַ גלאָז סמעטענע מיט אַ וואַרימען קוכן מיט ציבעלע, וועט עס פֿאַר אייך זיין אַ סך געזינטער".

• שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פֿאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל !

אַ בריוו צום רעדאַקטאָר

טייערער פּריינט ריבאַלאָווסקי,

איך שיק אייך איבער האַרציקע ברכות צום נייעם יאָר. איך דערמאָן אייך שטענדיק און בין אייך תמיד דאַנקבאַר פֿאַר אַלעם וואָס איר האָט געטאָן.

ביי מיר איז אַלץ אין בעסטן אָרדענונג. איך האָב שוין אַן אייניקל, וועלכע איז געבוירן געווארן אין ישראל.

נאָך אַמאָל, בעסטע וואונטשן פֿאַר געזונט און דער־פֿאָלג אין אייער אַרבעט.

בערטאַ שאַכאָווסקי
(פון דער היים סאָקאָלסקאָ)
פון ביאַליסטאָק, איצט אין ירושלים.

פּרוי בערטאָ שאַכאָווסקי (רעכטס) מיט איר טאָכטער אלא און איר אייניקל.

מיר האָבן די פֿאַמיליע געהאַלפן צו ברענגען קיין ישראל. אין דעם האָבן אויך מיטגעהאָלפן, כאָטש פונ־דערווייטנס און באַגלייט מיט גרויסע שוועריקייטן, פֿאַר־שידענע כוחות. אין דעם זיינען געווען: „סטודענט סטראָגל פֿאַר סאָוועט דזשוס" (סטודענטן קאָמף פֿאַר סאָוועטישע אידן), אין ניו יאָרק — דער ביאַליסטאָקער צענטער, פון 228 איסט בראָדוועי, בראש מיטן געניאַל־סעקרעטאַר איסאַק ריבאַלאָווסקי, וועלכער האָט זיך פֿאַרבונדן מיט די ניו יאָרקער קאָנגרעסלייט: ביל גרין און סטיוון סאָלאָזש, די סענאַטאָרן אַלפֿאָנס ד'אַמאַטאָ און דאַניעל פּאַטריק מאָניהען.

קויפט און העלפט פֿאַרשפּרייטן

דעם נייעם גרויסן

ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

אויפן גראָדנער שול־הויף

• פון מיירים בר־עם,
כפר מנחם, ישראל

אויף דער שול־הויף וואו די יאַטקעס,
אין די אַלע קליינע כאַטקעס,
האָבן געלעבט אַמאָל דאָרט ייִדן:
שנייִדערס, שוסטערס, סוחרים, שמידן,
באָנדערס, קרעמערס בעלי־עגלות
ווי כּל ישׂראל דאָרט אין גלות.
פּראָסטע ייִדן חי־וקיימ׳ס
ווי די זין פון מענדל־חיים׳ס,
ווי די זין פון העשל־ראָכעס
און כּל מיני בעלי־מלאָכות:
דראָטערס, גלעזערס און קצבים,
בעקערס, טוכערס און גנבים.
מען פלעגט קויפן און פאַרקויפן
אין די יאַטקעס, אין די הויפן.
מען פלעגט וויסן וואו עס וואוינען
אַלע טיפּן און פאַרשוינען.
ווי מאָריע און יענטע־דוואָשע,
יענקל לעקער און שרה־שאַשע,
אברהמ׳ל באָנץ און יענטע העשקעס,
די טשאָמבאָקעס און טשערעשקעס.

און צווישן יענע אַלע שליאָכעס,
צווישן אַלע בעלי־מלאכות,
זענען אויך געווען למדנים.
נישט נאָר סתם בטלנים,
נאָר די וואָס ס׳האָט געבענטשט דער בורא
מיט פיל חכמה, מיט פיל תורה.
פשוט, ערלעך און באַשיידן
זענען זיי געווען די אידן
פון די קליינע אַלטע כאַטקעס,
אין דער סביבה פון די יאַטקעס.
אָן אַ שטיקעלע הכנסה,
אָן אַ ברעקעלע פרנסה.
אויפן שול־הויף צווישן יאַטקעס,
וואו עס טרעכטשען אַלטע כאַטקעס,
פול די הויפן — אַלטע זאָכן,
יעדער האָט דאָרט וואָס צו מאָכן,
יעדער האָט דאָרט וואָס צו בויען,
יעדער האָט דאָרט וואָס צו סטראָיען.

און די הויפן פול מיט גריבלעך,
ביי די קלויזן און חסידים־שטיבלעך,
די גרויסע שול דאָרט, ביי דער זייט,
די שנייִדער־קלויז דאָ, נישט ווייט —
די נייַע שול פון די קצבים:
עס פעלט נאָר בלויז —
אַ קלויז — פון גנבים...
דער סאָלדאָטסקער קלויז דערנעבן
און דער בוידעם פון מיין רבין —
אין בית־מדרש פון סטאָליאַרעס,
נעבן קלויז פון די מוליאַרעס.
וואו געדאָוונט האָט מיין טאַטע.
ס׳איז געווען אָן אַלטע כאַטע,
געבויט אַ לאַטע אויף אַ לאַטע.
און אויף דער סאָמע מזרח־וואַנט,
נעבן טאַטן, האָנט ביי האָנט,
האָט געדאָוונט אויך ר׳ שמעיה.
אַ איד פול חכמה, אַ מחיה, אַ קאָפּ
אויף שרייפלעך, אַ בעל־תורה,
אַ מתנה פון דעם בורא.

און נעבן שמעיה׳ן דער בעל תורה
האָט געדאָוונט „יענע סחורה״...
אַ יונגאַטש פון „יענע פירות״:
יאָסעלע דער אַפּיקורס.
נאָך יום־כּיפּור פלעגט ער קומען,
ווייל ער איז געווען פאַרנומען
מיט זיינע הינט און זיינע טויבן
און פון צייט צו צייט מיט ברעכן שויבן.
— זאָג נאָר תכשיט, תנא־קמא,
וואָס זאָגן דיר — דיין טאַטע־מאָמע?
צי ווייסטו דען, אַז ס׳איז אַ זינד?
ווי פאַסט פאַר דיר, אַ אידיש קינד,
צו לויפן נאָך אַ הונט?
*
איך וויל אייך איצט באַמיען
און באַקענען מיט מאַריען.
איך האָב געקענט זי גאַנץ פערזענלעך:
זי איז נישט געווען צו קיינעם ענלעך.
באַשאַפן האָט געקאָנט איר גאָט
אָן איין־און־אייַנציקע אין שטאָט:
גרויס ווי עוג־מלך־הבשן,
און — גאָט באַהיט אונדז פון איר לשון!
אַ גרויס מויל פון גאָט געגאָנגען,
גרויס פון הקדש ביזן באָד...
און איר לשון האָט געדראָט
אויף אַלע אידן פון דער שטאָט
אַלעמען האָט זי געקענט.
זי פלעגט שטענדיק אין די הענט
שלעפּן קוישן פול מיט הינער
און באַדינט פון 5 באַדינער:
אַלע בנים ווי די לייבן
אויסגעוואַקסן ווי אויף הייוון...

זי די ערשטע האָט געוואוסט,
זי די ערשטע האָט געמוזט
וויסן: ווער מיט וועמען איז געשלאָפן,
ווער פון וועמען איז אָנטלאָפן,
ווער מיט וועמען האָט באַשלאָסן
זיין צוזאַמען כּלה־חתן...
ווער די שויבן האָט צעבראָכן,
וועמען האָט מען היינט געשטאָכן:
וואו מען האָט היינט בלוט פאַרגאָסן,
ווער האָט וועמען היינט געשאָסן.
וועלכער קצב איז פאַרדאָרבן,
ווער עס איז ביינאָכט געשטאָרבן.

זי פלעגט קויפן און פאַרקויפן
אין די געסלעך, אין די הויפן,
אַלטע הינער און קורטשענטעס.
זי פלעגט שילטן אַלע יענטעס,
אַז קצבים און בעלי־עגלות
פלעגן לערנען ביי איר קללות.
און זי פלעגט אויך וויסן
וועלכע דאָמען צו „באַגריסן״...
אָט, למשל, אַזאַ מין לשון:
וואָס טאָפּט איר דאָרט אין מיינע קוישן?
איר זייט אויף הינער אַזאַ מבין,
ווי אַ חזיר איז אויף הייוון.
טאָפּן זאָלן אייך „קאָראָוועס״,
די משרתים פון מלאך־המות.

און אויב ס׳איז ווייניק, ליבע קונדז,
איז כאָפּט אַריין געהאַקטע וואונדז...
אַזוי פלעגט זי די פּערל שיטן —
אַז גאָט זאָל אונדז פון זיי באַהיטן.

עס האָט אַ מאָל די שטאָט באַזוכט
פון עיר־הקודש אַ שליח.
עס האָט זיך אַלעמען געדוכט,
אַז ס׳איז געקומען גאָר משיח.
אַ שמחה איז געווען, אַ גדולה,
אַלע קינדער פון יעדער שולע
זענען צום וואָקזאַל צוגעקומען
באַגריסן אים מיט פרישע בלומען.
און אונדזער גרויסע שיינע שול
איז געווען געפאָקט און פול
אָן עין־הרע, גאָר נישקאָשע,
אויסצוהערן דעם שליח׳ס דרשה.

און דער רעדנער מיט התלהבות
האָט געזונגען אַ „שיר המעלות״
וועגן פאַלק און לאַנד ישראל.
און דער עולם איז געוואָרן נתפעל.

נאָר די וואָס זענען אין שול געקומען,
נישט, חלילה, ברענגען בלומען,
האָבן זיך אַ נעם געטאָן שטערן,
מען זאָל דעם רעדנער גאָר נישט הערן.
און דאָ געדענקט זיך גוט די סצענע:
מאָריע איז אַרויף אויף דער אַרענע,
אין איר האַנט — אַ גרויסע פּאָלענע,
זי האָט אַ קלאַפּ געטאָן אין שטענדער,
אַזש ביים שמש, חיים סענדער,
איז געוואָרן בלאָס דאָס פּנים.
און אַ געשריי געטאָן צו אירע בנים:
משה, יענקל, שמואליק, לייזער! —
ראָטעוועט דעם אידישן קייסער
האָט זיך צעקאָכט ביי זיי די יוכעס
און די שטערערס צעיאָגט צו אַלע רוחות.
עס האָט צעשפּילט זיך זייער צאָרן
און ס׳איז שטיל אין שול באַלד געוואָרן...
*
צווישן אַלע אַלטע כאַטקעס,
אין דער סביבה פון די יאַטקעס,
נעבן שוסטער חיים פּעסל,
אויף די טשאָרטקעס שמאָלן געסל,
נעבן הויף פון פּאָניע וועלער,
אין אַ נאַסן קאָלטן קעלער
האָט געוואוינט ביי משה סרול —
„מענדעלע קאָסטרול״,
אַדער „מענדל מיטן פענדל״ — געהייסן
און די סיבה — אַלע וויסן.
אַלע האָבן גאָנץ געוני געוואוסט,
און אויפן שול־הויף איז אויך באַוואוסט,
אַז דערזעט ער וואו אַ פענדל,
באַפאַלט אַ שווּאַכקייט אונדזער מענדל
און דאָס פענדל ווערט אָנטרונען.
מען האָט ביי אים אַ מאָל געפונען
אין זיין קעלער קופּעס קענדלעך
און אַ מאַיאָנטעק אַלטע פענדלעך.
אָן אַ גרענעץ, אָן אַ גבול,
פלעגט אונדזער מענדעלע קאָסטרול

ביאַליסטאָק

פון לעאָן מענדעלעוויטש, אויסטראַליע

מיין שטאָט, מיין היים
פערבאָרגן געהיים
אין מיין האַרצן טיף..
ווי אין האַפן אַ שיף.

ווען איך טראַכט וועגן דיר
שטייסטו נאָענט, גלייך צו מיר
און דערמאָנסט מיר די טעג
וואָס פערשוואונדן, אַוועק.

די צייט פון מיין יוגנט
איז די בלוט פון מיין לעבן
געשפּייזט און געטרייסט,
אין לאָבירינט פון די וועגן.

דאָס זענען די גאַסן, די געסלער
וואָס ברויזן און קאָכן מיט לעבן,
דער קלאַפּ פון וואַרשטאַטן
בייַ שפּינען און וועבן...
די טוכן די שיינע
געמישט מיט ליד און שווייס,
אין פּראָסטיקע ווינטערס
און אין די היצן וועז הייס.

דער געשריי פון די טרעגערס.
בייַ לאָדן שווערע מאָסן
געפּילדער פון קרעמערס, קצבים
אויף ביאַליסטאָקער, אידישע גאַסן.

דער חדר די שולע
דער רויש פון די אידן,
אָלעס וואָס מאַכט
דאָס לעבן צופּרידן.

די הילצערנע הייזער
בייַ זייט פון אַ מויער
פערשייַדענע צייטן
פון פרייד: אויך פון טרויער.
די יוגנט איז נישט נאָר
אַן אָפּשניט פון יאָרן,
וואָס זיינען אַריבער
אויף אייביק פערלוירן.

די יוגנט געגליכן צו אַ גליענדיקן אייזן
פון אויוון גענומען, מיט אייזערנע צוואַנגען.
געשמידט און געפּאָרמט מיט קלעפּ פון האַמערס
מיט שמידישע הענט, און קאָוואַדלישע קלאַנגען.

אַזוי איז דער איד פון באַיאַרע, ליפּאָווע,
סענדערס, סוראַזער, כאַנייקעס סאָסנאָווע,
פערהאַרטעוועט געוואָרן מיט אידישן איך,
פערבליבן פעראייביקט פאַר מענטשן און זיך.

אויפן וועג פון מיין וואַנדער
פון טראַנספּאָרטן, באַראַקן,
געטאָס, פּאָגראָמען
פייער, קאַזאַמאַטן
פון בלוטיקע פראָנטן, באָמבעס האַרמאַטן,
אויך דאָרטן געטראָפן ביאַליסטאָקער יאַטן.

די יאָרן פון עלטער, געביטן מיט שטריכן
צו אַלטע פּאַרמעטן פון תורות געגליכן?
נאָר טיף אין די הערצער, טליעט דער פונק..
דער אידישער עבר, דער אידישער וואונק.

צו אייך מיינע ליבע
איז געשריבן דאָס ליד,
ס׳זאָל געבן אַ ציטער יעדער
אבר און גליד
און מיט ליבשאַפט און טרייהייט,
צו אונזער געוועזענער היים
זאָלן מיר שמידן די רייען
און געאיניקט ווייטער גיין!

ארבעטן ביי טאָג און סיי באַנאַכט.
ער האָט די זאַך געוגט באַטראַכט,
פלעגט עס מאַכן גאַנץ געלאַסן
ביים ברוקירן שול־הויף גאַסן.
עס פלעגט אים דרייען גוט דער רוקן,
בעת׳ן רייסן שטיינער פון די ברוקן
אָט אזוי נאָכט נאָך נאָכט:
ער האָט געגומען אין באַטראַכט,
אז מען מוז דאָך זאָרגן
צו האָבן ארבעט אויך אויף מאָרגן...

*

כ׳האָב דערמאָנט שוין דאָ מיין רבי׳ן.
איך האָב ביז היינט — מיין גאַנצן לעבן
אזא פּאַרשוין נאָך נישט געטראָפן.
ער איז מן הסתם ווען ס׳איז אַנטלאָפן
פון זיין קליינעם ווייטן שטעטל,
צווישן איווע און צווישן זשעטל
און זיך באַזעצט דאָ אין ראָג,
אין אַ שיינעם העלן טאָג,
אין „חברה־מדרש״ אויפן בוידעם
וואו עס טרעפן זיך די שדים...
מיין באָבע האָט אזוי געטראַכט,
אז זיי טרעפן זיך ביינאַכט
אויף די בוידעמס, דווקא דאָרט.
איר מעגט מיר גלייבן אויפן וואָרט,
אז כ׳פלעג ציטערן צו גיין
אין דער פינצטער איינער אַליין
פאַרבייַ די טרעפּ פון יענע בוידעם
נישט צו טרעפן זיך מיט שדים.
זי האָט פאַרטרויט מיר וועז אַ סוד,
אז אין שכנות מיט דער באָד,
אויפן בוידעם פון שכנא־זיאָמע,
געפּינט זיך אויך די שוואַרצע דאָמע.

און מיין רבי פון דעם בוידעם
האָט געלעבט דאָרט מיט די שדים
גאַנץ געמיטלעך און צופּרידן:
דער עיקר לעבן צווישן אידן.
נישט קיין קרוב, נישט קיין פריינט,
נישט קיין שונא, נישט קיין פיינט —
ער איז געווען, איר קאָנט פאַרשטיין
איינזאָם, עלנט ווי אַ שטיין.
אָפּגעריסן, בידנע אַרעם,
און זיין בוידעם פול מיט ספּרים:
משניות, רמב״ם און גמרא׳ס,
צוזאַמען מיט זיין פּעקל צרות.
באַשענקט האָט אים דער בורא
מיט פיל דעת, מיט פיל תורה,
מיט אַ זעלטענעם זכרון,
אָבער מיט זייער קורצע יאָרן.
ער איז גוט געווען באַקאַנט
מיט מענדלסאָן, שפּינאָזע, קאַנט:
ער פלעגט קאָנען דעקלאָמירן
און קיין וואָרט פון דאָרט פאַרלירן.
אויך פּסוקים פון מקורות,
שאָפונגען פון דורי־דורות.
און אין דאָזיקן מאָמענט
פלעגט ער פאָכען מיט די הענט,
מאָכאַיען מיט זיין בערדל
און הירזשען ווי אַ פערדל...

אָבער — עס געשעט אַז גאָט פאַרגעסט אַדרעסן,
דעריבער האָט ער אויך אים פאַרגעסן...
ער פלעגט שטענדיק לויפן,
אויפן נייעם מאַרק צו קויפן
שפּילקעס, צאַצקעס און זשעטאָנעס
קנעפּ פון קופּער, מעדאַליאָנעס,
אָדלערס בראָשקעס, עפּאָלעטן
אָלטע הויזן פון קאָדעטן.
ער פלעגט שפּאַצירן אויף די גאַסן
אין די הויזן מיט לאַמפּאַסן.
בקיצור — ער פלעגט הייבן זיין מאַראַל
מיטן אויסזען ווי אַ ענערגאַל.
אויפן שול־הויף פלעגט מען זאָגן,
אַז די אָבות ווייסן, קלאָגן,
הלמאי מען גיסט אַריין
אין אַ שלעכטער כלי אַזאַ גוטן וויין...

הספּדים ביי די שלושים נאָך יצחק עברי ע״ה

אין לעצטן ראש־השנה נומער פון ״ביאַליסטאָקער שטימע״ האָבן מיר שוין דערמאָנט וועגן טויט פון אונזער חשובֿן לאָנדסמאַן יצחק עברי ע״ה. דער באַרימטער שרייבער, ווייסנשאָפטלער און רעדאַקטאָר איז געשטאָרבן סוף אויגוסט, 1987, אין עלטער פון 78 יאָר, אין ניו־יאָרק. מיר האָבן דאָן געבראַכט נאָר אַ קורצע ידיעה וועגן זיין טויט, ווייל דער נומער איז שוין געווען גרייט צום דרוק. היינט ברענגען מיר אַ צאָל אויסצוגן פון די רירנדיקע הספּדים וואָס זענען געהאַלטן געוואָרן ביי זיינע שלושים, ווי אויך פּרטים וועגן זיין לעבנס־וועג.

יצחק עברי איז געווען דער הויפּט־רעדאַקטאָר פון דער העברעאישער וואָכנשריפט ״הדואר״, וועלכע איז איצט אין

יצחק עברי

איר 66טן יאָר עקזיסטענץ. ער האָט אָנגעהאַלטן דעם דאָזיקן אָמט אין פֿאַרלויף פון 15 יאָר, ביז זיין ריטטייערן אין 1985. אַלס רעדאַקטאָר האָט ער נאָכגעפֿאָלגט דעם עזבון פון די פּריערדיקע גרויסע רעדאַקטאָרן פון ״הדואר״, מנחם ריבאַלאָוו און דניאל פּערסקי. עברי האָט בייגעטראָגן זיין גרויסן וויסן, ענערגיע און איבערגעבנקייט ביים רעדאַגירן די וואָכנשריפט, וועלכע איז אים געווען נאָענט צום האַרצן ביזן לעצטן מאָמענט פון זיין לעבן.

יצחק עברי איז געבוירן געוואָרן אין ביאַליסטאָק אין אַ רבנישער משפּחה. זיין פֿאָטער, הרב יעקב מישקינסקי, ז״ל, איז געווען אַ רב אין ביאַליסטאָק. פון זיין מוטער׳ס צד האָט ער געשטאַמט פון דער פֿאַיאַנס פֿאַמיליע, זיין זיידע איז געווען הרב דוד פֿאַיאַנס, ז״ל, דער הויפּט־רב פון ביאַליסטאָק. יצחק האָט געקראָגן סמיכה אין ביאַליסטאָק, אָבער נאָך דעם איז ער אַוועק קיין בערלין צו שטודירן מעדיצין.

אין יאָר 1935 איז יצחק עברי געקומען קיין ארץ־ישראל און פֿאַרגעזעצט זיינע מעדיצינישע שטודיעס אין העברעישן אוניווערזיטעט אין ירושלים. אַנשטאָט אַ דאָקטאָר, איז ער דאָרט געוואָרן אַ שרייבער. ער האָט זיך אָנגעשלאָסן אין דער טאָגצייטונג ״דבר״, וואו ער איז געוואָרן זייער פֿאָפּולער וויַ אַ דערפֿאָרענער פֿאָליטישער אָנאָליטיקער אין זיין שרייבן און אויף דער ראַדיאָ, אונטערן פּסעוודאָנים ״פֿאָליטיקוס״.

יצחק עברי איז געווען באַקאַנט וויַ אַ הויך־קולטורעלער מענטש, אַ משפּיל, און איז געווען גוט באַקאַנט מיט אַ גאַנצער רייַ וויסנשאָפטן. ער איז געווען אַ גוטער איבערזעצער אין העברעאיש פון אַ גרויסער צאָל וועלטלעכע קלאַסיקער. דער באַרימטער ״הבימה״־טעאַטער האָט אָפֿט אויפֿגעפֿירט אַרטור מילער׳ס ״דעטה אָוו עי סעילסמען״, אין עברי׳ס אָן איבערזעצונג.

אין 1950 איז ער געקומען קיין אָמעריקע אַלס דער קאָרעספּאָנדענט פון ״דבר״ אין וואַשינגטאָן און נאָכן פֿאַרענדיקן זיין דינסט האָט ער באַשלאָסן צו פֿאַרבלייבן אין די פֿאַראייניקטע שטאַטן. פֿרעזידענט זלמן שזר אים דאָן רעקאָמענדירט צום ״הסתדרות עברית״, ער זאָל באַשטימען עברי׳ן אַלס רעדאַקטאָר פון ״הדואר״. שזר׳ס רעקאָמענדאַציע איז אָנגענומען געוואָרן און יצחק עברי האָט אַלס רעדאַקטאָר געוואונען גרויס באַוואונדערונג און רעספּעקט אין די העברעאישע קרייזן.

צו זיינע שלושים האָט דער ״הסתדרות העברית״ און דער ״הדואר״ זיך צוזאַמאָנגעקומען אָפּצוגעבן כבוד זייער רעדאַקטאָר. פֿראָפּעסאָר יעקב קאַבאַקאָוו און חיים ליף, פון דעם זשורנאַל ״בצרון״, האָבן אונטערגעשטראָכן דעם גרויסן פֿאַרדינסט פון דעם פֿאַרשטאָרבענעם פֿאַר דער העברעאישער קולטור, ליטעראָטור און ספּעציעל פֿאַרן ״הדואר״.

אַ רירנדיקן הספּד האָט געהאַלטן פֿראָפּעסאָר יצחק ברזילי. ער איז געווען עברי׳ס נאָענטסטער פריינט פון זיינע פּריסטע יאָרן אין ביאַליסטאָק און דערציילט וועגן עברי׳ס לומדישער משפּחה און דערציאונג. נאָך זיין פֿאַרענדיקן די תחכמוני אין ביאַליסטאָק, האָט דער פֿאָטער געוואָלט אַז יצחק זאָל פֿאָרזעצן די רבנישע טראַדיציע פון דער משפּחה. עברי האָט אָבער אויסגעקליבן דעם וועג פון דער העברעישער וועלטלעכער ליטעראָטור און ער האָט דאָרט איבערגעלאָזן אַ שטאַרקן חותם, וועלכער וועט אייביק געדענקט ווערן.

הרב אהרן חייט נפטר געוואָרן

ד״ט טבת איז אין ישראל נפטר געוואָרן פון אַ האַרץ אַטאַקע דער רעליגיעזער אידישער שרייבער און פֿאַרשער, הרב אהרן חייט. דער נפטר איז געווען 80 יאָר אַלט און האָט אין די לעצטע יאָרן געלעבט אין ישראל וואו ער האָט געשריבן אַרטיקלען און דערציילונגען אין אַ רייַע צייטונגען און זשורנאַלן. הרב חייט האָט איבערגעלאָזט אַ פֿרוי, די דיכטערין אסתר חארל״פ־דזשאַבלאָנסקי און צוויי זין.

הרב חייט האָט יאָרן לאַנג געאַרבעט אין דעם בילי־סטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק. ער האָט אויך געשריבן אין דעם אַמאָליקן אַמעריקאַנער אידישן זשורנאַל ״דער אַמעריקאַנער״ און האָט זיך אויסגעצייכנט מיט זיינע פֿאַרשונגען וועגן חסידות און היסטאָריש אידיש טעמעס. אהרן חייט ז״ל איז געבראַכט געוואָרן צו קבורה אין ישראל.

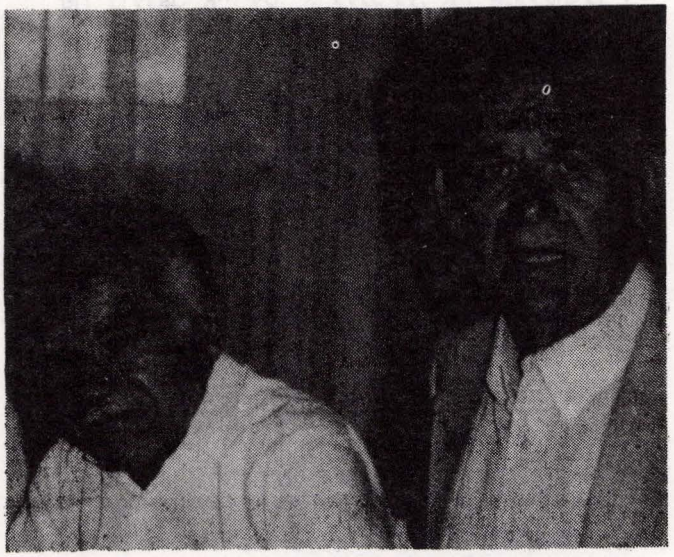
אונזערע פאַרלוסטנען

צום אייביגען אַנדענקען

דניאל לעמקין ע״ה

אין עלטער פון 68 יאָר איז לעצטע וואָך געשטאָרבן דניאל לעמקין, וועלכער איז געווען אַ אַקטיוואָר אידישער עסקן, אַ ביזנעסמאַן און איינער פון די זיילן פון דער שארית הפליטה. לעצטנס האָט לעמקין געאַרבעט צו אַרגאַניזירן, אַז מאַסן אידן זאָלן באַזוכן ישׂראל לכבוד דעם 40טן יאָרטאָג זינט דער גרינדונג פון דער אידישער מלוכה.

דניאל לעמקין איז געווען נאָענט באַפריינדעט מיט פרעמיער יצחק שמיר און אַנדערע פירנדע ישׂראל־פּערזענלעכקייטן. וועז שמיר איז לעצטנס געווען אין ניו־יאָרק, האָט

דניאל לעמקין ע״ה (רעכטס), מיט פרעמיער יצחק שמיר

ער אויפגענומען דניאל לעמקינ׳ען און אַנדערע מיטגלידער פון דער שארית הפליטה. דער ישׂראל־פּרעמיער האָט געדאַנקט לעמקינ׳נען פאַר זיינע באַמיאונגען לטובת ישׂראל.

די לוויה פון דניאל לעמקין איז פאַרגעקומען פון גוטערמאַן־מוזיקאַנט פיונעראַל טשאַפּל אין האָקענסאַק, ניו־דזשוירזי. אַ גרויסער עולם פון פריינט און חברים פון דעם פאַרשטאַרבענעם האָבן אים באַגלייט צו זיין אייביקער רו.

דער נפטר האָט פאַר׳אבל׳ט זיין אלמנה, מעריליין, און די קינדער בענדזשי, וועלכער שטודירט אין אוניווער־סיטעט און איז אַקטיוו אין אידישע ענינים; נאָך אַ זון יוסף, אַ טאָכטער רחל און דעם מיזיניק יונתן.

דניאל לעמקין האָט געלעבט אין פאַרט לי, ניו דזשוירזי, און איז געווען אַלעמאָל גרייט צו העלפן מענטשן אויף פאַר־שידענע אופנים. דניאל לעמקין איז געווען אַ נאָענטער ידיד פון דעם טעלעוויזיע־פאַרווייליגער דזשאָו פרענקלין, און איז געווען אַ מיטגליד פון דער דזשאָו פרענקלין־פונדאַציע, וואָס אַרדנט־איין קאַנצערטן און פאַרווייליגען פאַר עלטערע לייט, קינדער און אַרעמע מענטשן. דניאל לעמקין האָט זיך באַזונדערס אויסגעצייכנט אויף דעם געביט פון צדקה. ער האָט געשטיצט פילע אינסטיטוציעס פון זיין אמאַליקער היימשטאָט וואַלקאָוויסק, פוילן.

דניאל לעמקין איז געווען אַ לאַנגיאָריקער און איבער־געגעבענער מיטגליד פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע. ער האָט שטענדיק געהאָלפן דעם צענטער מיט אַ ברייטער האַנט. דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן דריקט אויס דעם טיפסטן מיט־געפיל זייַן פרוי מעריליין און די קינדער. זיי זאָלן מער פון קיין צער ניט וויסן.

מיכאל (מייקל) פיט ע״ה

דעם 26טן יולי 1987 (כ״ט תמוז תשמ״ז), אין עלטער פון 84 יאָר איז אין מעלבורן אויסטראַליע אַוועק אין דער אייביקייט איינער פון די קאַלירפולע ביאַליסטאָקער פּער־זענלעכקייטן, לאַנג־יאָריקער פרעזידענט פון ביאַלי־סטאָקער צענטער אין מעלבורן מיכאל (מייקל) פיט ע״ה.

ער איז געבוירן געוואָרן אין סעפּטעמבער, 1902, אין דער שטאָט ביאַליסטאָק. אין 1927 האָט ער עמיגרירט אין דעם ווייטן קאָנטינענט אויסטראַליע. פון אַנהויב געווען אַ „פּעדלער״, פאַרקויפט סחורות איבער די הייזער אין מעל־בורן און אין דער פראַווינץ, שווער געאַרבעט צו מאַכן אַ לעבן. שפּעטער, ווי פיל ביאַליסטאָקער, האָט ער געאַרבעט אַ לענגערע צייט אין דער טעקסטיל אינדוסטרי. אין 1942 האָט ער געגרינדעט אַ זאָקן־פאַבריק און געוואָרן אַ רייכער ביזנעסמאַן.

אין די יאָרן פון דער צווייטער וועלט־מלחמה ווערט ער שטאַרק אַקטיוו אין דער אַלגעמיינער געזעלשאַפטלעכער רעטונגס־אַקציע פאַר די קרבנות פון האָלאָקאָוסט, און שטעלט זיך בראש פון ביאַליסטאָקער צענטער. מיט אַן אייגענעם בנין ווערט דער צענטער דער צוזאַמענטרעף פון אַלע ביאַליסטאָקער און אומגעגנט וואָס קומען זיך טאָג־טעגלעך צונויף אויף קאַנפערענצן, כדי צו דיסקוטירן ווי אַמבעסטן צו העלפן די געראַטעוועטע פון חורבן. זיי האָבן צוגעגרייט „פערמיטס״, געשיקט הילף, איינגעאָרדנט די נייי־אַנגעקומענע, געשאַפן דירות, אַרבעט, פינאַנסיעלע הילף, מיט איין וואָרט דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט געפירט אַ ברייט־פאַרצווייגטע אַרבעט. אַלס דער פרעזידענט פון צענ־טער וועזט ער אַרויס פיל ענערגיע, איניציאַטיוו פון איבער־געבנהייט אין אַרגאַניזירן, דיריגירן און אַנפירן מיט דער וועלט־פּוליטיק פון ביאַליסטאָקער צענטער.

דער פאַרשטאַרבענער האָט פאַר״יתומט די טאָכטער פאָולאַ, אַ באַקאַנטע דאָקטאָר, אייידם דזשעק, אייניקלעך און אוראייניקלעך.

כבוד זיין אַנדענק.

ד״ר מרים ווילימאָווסקי, טאָכטער פון ביאַליסטאָקער גימנאַזיע־דירעקטאָר ראַקאָוויצקי, טראָגיש אומגעקומען אין תל־אביב

אונדזערע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ישׂראל, האָבן מיט גרויס צער אויפגענומען די ידיעה וועגן טראָגישן טויט פון ד״ר רַכבי ווילימאָווסקי. זי איז בעסטיאַליש דער־מאָרדעט געוואָרן אין תל־אביב דעם 15טן אָקטאָבער 1987. דער מערדער איז, זעט אויס, אַ סעקס־מאַניאַק.

מרים, אַ געבוירענע אין סלאָנים אין 1919, האָט מיט אירע עלטערן דוד און רחל ראַקאָוויצקי זיך באַזעצט אין ביאַליסטאָק אין 1923. דער פאָטער האָט דאָרטן באַקומען אַ פּאָסטן אין דער העברעאישער גימנאַזיע אַלס אַ לערער פון

דר. מרים ווילימאָווסקי (רעכטס) מיט איר זון יום און שנור עדנה ביי זייער חתונה

מאַטעמאַטיק און פיזיק. דוד ראַקאָוויצקי ווערט אין ביאַליסטאָק אַ באַקאַנטע פּערזענלעכקייט אַלס איינער פון די וויכטיקסטע פּעדאַגאָגן, וועלכער האָט געבראַכט די העברעאישע גימנאַזיע צו איר הויכן ניוואָ.

אין 1939, נאָכן מלחמה־אויסברוך, אַנטלויפט ראַקאָוויצקי מיט זיין פאַמיליע קיין ווילנע. דאָרט באַקומט ער אַ סערטיפיקאַט און נאָך אַ לאַנגן שווערן פּליטים־וועג קומט אָן די פאַמיליע אין ארץ־ישראל אין 1940. זיי העברעאיזירן זייער נאָמען אויף רכבי (רעכאָווי).

דער פאָטער באַקומט אַ פּאָסטן אַלס שול־פאָרוואַלטער אין זכרון־יעקב. נאָך אייניקע יאָרן אויף דער פּראָווינץ ווערט ער נאָמינירט אין 1945 אַלס דירעקטאָר פון דער ערשטער תל־אביבער שטאָטישער גימנאַזיע (בית־ספר תיכון א׳). דוד ראַקאָוויצקי האָט געדענקט זיינע הונדערטער ביאַליסטאָקער תּלמידים און איז געווען באַפּריינדעט מיט אַ סך פון זיי ביז זיין טויט אין 1980. זיין פרוי רחל איז געשטאָרבן אין 1963.

מרים (מירעלע) איז אויפגעוואַקסן אין ביאַליסטאָק, באַקומען דאָרטן איר גאַנצע בילדונג, פון קינדער־גאָרטן ביז צום ענדיקן די העברעאישע גימנאַזיע, וואו זי האָט געמאַכט איר מאַטורע אין 1937. איר מעדיצינישע אויסבילדונג האָט זי געהאַט אין דער שווייץ, גראַדואירט אין זשענעוואַ אין 1951. ד״ר מרים ווילימאָווסקי האָט פּראַקטיצירט אין ישראל יאָרן לאַנג אין די ראַמען פון קופּת־חולים (קראַנקן־קאַסע), זי איז געווען באַקאַנט און געשעצט אַלס גלענצענדע דיאַגנאָסטין און איבערגעגעבענע דאָקטערשע צו אירע פּאַציענטן.

ד״ר מרים רכבי־ווילימאָווסקי איז געווען אַ גרושה. זי האָט געלאָזט אין טיפן טרויער איר זון יורם, איר טאָכטער אורנה (ביידע אַרבעטן אין תל־אביב אַלס רואי־חשבון (אַקאָונטענטס), איר שנור עדנה און אייניקל גיא, 3 יאָר אַלט.

כבוד איר אָנדענק.

אריה שמיר (שמערליס), ירושלים

שמואל צעסלער, לערער און באַקאַנטער דיכטער פון קינדער־לידער, געשטאָרבן

פון בוענאָס איירעס, אַרגענטינע, איז אָנגעקומען די טרויעריקע ידיעה, אַז דאָרט איז אין עלטער פון 83 יאָר געשטאָרבן דער באַקאַנטער לערער און דיכטער פון קינדער־לידער שמואל צעסלער.

דער פאַרשטאָרבענער איז געבוירן געוואָרן אין יאָר 1904 אין זאַבלודאָוו, נעבן ביאַליסטאָק, פוילן. שוין דאָרט איז ער געווען אַ לערער און אַן אַקטיוויסט טוער אין דער פּועלי־ציון פּאַרטיי. אין יאָר 1935 עמיגרירט ער קיין אַרגענטינע.

זיין ליטעראַרישע טעטיקייט הויבט ער אָן גאָר פרי. ער דעביוטירט אין יאָר 1924 אין „דאָס נייע לעבן״ פון ביאַליסטאָק. דערנאָך שרייבט ער אויך אין אַנדערע צייטונגען.

אַ גרויסע צאָל פון זיינע לידער געפינען זיך אין לערן־ביכער און זאַמלונגען. אַ צאָל פון זיי זענען אַרויסגעגעבן געוואָרן מיט נאָטן און זענען דערשינען באַזונדער.

ער האָט אויך איבערגעזעצט אויף אידיש אַ ריי ווערק, ווי די קאָמעדיע שלמה המלך, און דער שוסטער, פון אידיש־דייטשן שרייבער ס. גראָנעמאַן.

אין יאָר 1964 האָט ער אָנגעהויבן צו רעדאַגירן דעם העברעאיש־אידישן קינדער־זשורנאַל „שלום״ אין בוענאָס איירעס. אַ טייל פון זיינע קינדער־לידער זענען אַרויס אין בוך־פאָרם, ווי: „פייגל אין דער לופטן״, מיט אַ פאָרוואָרט פון מלך ראָוויטש, „הימל און ערד״; „פון גאַנצן האַרצן״, „אונזער המשך״ (צוזאַמען מיט א. טקאַטש); „גוט יום טוב״ און אַנדערע.

אויסער דעם האָט ער אַרויסגעגעבן אַ כרעסטאָמאַטיע פאַר העכערע קלאַסן פאַלקס־שול און די ערשטע קלאַסן מיטל־שול.

ער איז אויך געווען אַ לעקטאָר אין העברעאיש־אידישן לערער־סעמינאַר ביי דער אידישער קהילה אין בוענאָס איירעס.

שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל!

S. BERTRAM INC.

Distributors of

"FRESH FARM EGGS"
DAIRY AND INSTITUTIONAL PRODUCTS

329 Greenwich Street
New York, N.Y. 10013
925-6500

---

(718) 232-0066 **(800) 258-8680**

MED-PART

Replacement Parts for All Medical Equipment

Israel Minzer

62 Avenue O
Brooklyn, N.Y. 11204

Medical Transportation Ambulance Corp.

732-2330

N.Y. STATE
CERTIFIED

24 Hr. Service

212 EAST TENTH ST.
NEW YORK, N. Y. 10003

ABETTA AMBULETTE SERVICE, INC.

673-1275

212 EAST TENTH ST.
NEW YORK, N. Y. 10003

GRAMERCY
CHAPELS, Inc.

Established 1907

ABRAHAM BLAU
Gramercy Chapels, Inc.

PARKWAY-SCHWARTZ
Gramercy Chapels, Inc.

ZION MEMORIAL
Gramercy Chapels, Inc.

SERVICES CONDUCTED THROUGHOUT THE METROPOLITAN AREA INCLUDING BERGEN, NASSAU, ROCKLAND, AND WESTCHESTER COUNTIES.

DADE, BROWARD & PALM BEACH COUNTIES IN FLORIDA.

477 - 6334

LOCAL NUMBERS IN FLORIDA

MIAMI — MIAMI BEACH	868-1029
FT. LAUDERDALE AREA	463-8844
WEST PALM BEACH AREA	833-3388

EXECUTIVE OFFICES

152 SECOND AVENUE

NEW YORK, N.Y. 10003

516-623-8118
24 Hr. Emergency Service
Cat Specialists

516-623-9064
170 Babylon Tpke.
ROOSEVELT, NEW YORK
11575

DIESEL SYSTEMS
Complete Engine-Generator
Systems Sales-Service
Dahl Fuel Filters-
Water Separators

RICHARD DEXTER RONALD JOHNSON

FIRE EXTINGUISHER SERVICE INC.
A Div. of Fresco Extinguisher Inc.
75 MURRAY STREET
NEW YORK, N.Y. 10007
TELEPHONE: 227-2189

Compliments of . . .

POMERANTZ PAPER CORP.

350-37th Street
Brooklyn, N.Y. 11232
718-499-2722

KOBRICKS COFFEE CO., INC.

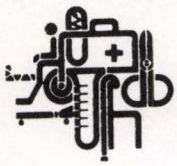
693 Henderson Street
Jersey City, N.J. 07302

(212) 473-4810

KOSSAR'S
BIALYSTOKER KUCHEN BAKERY, Inc.
367 Grand Street
New York, N.Y. 10002

(212) 674-9747

PARK SURGICAL CO., INC.

PETER A. DUBE, R.Ph.
SURGICAL - MEDICAL SALES

5001 NEW UTRECHT AVENUE
BROOKLYN, N.Y. 11219

800 633-7878
718 436-9200

Compliments of

Jack M. Rosenberg,
Pharm. D., Ph.d., P.C.

Mazur Bros & Jaffe

Fish Co., Inc.

232-234 Front St.

New York, N.Y. 10038-2086

---

(718) 948-3799 NYC Fire Department Certified

ROBERT A. ORLANDO

Licensed Fire Drill Conductor
Safety & Fire Consultants, Inc., N.Y.

- Fire Drills & Personnel Training
- Fire & Safety Control Programs
- Assistance with New York City,

New York State & J.C.A.H. Regulations Compliance

For Medical Facilities, Schools, Commercial,
Office and High Rise Buildings

LUMBER — PLYWOOD — FORMICA — DRYWALL PRODUCTS

WINDOWS — DOORS — HARDWARE — ROOFING SUPPLIES

532 La Guardia Place,
New York City, NY 10012
777-1474

404 West 15th Street
New York City, NY 10011
777-1150

OR7-5588

Ratner's
REG. U. S. PAT. OFF.
Dairy Restaurant and Bakery
CATERING FACILITIES FOR ALL OCCASIONS
138 DELANCEY STREET NEW YORK, N. Y. 10002

Compliments of
Gnesin Safety Group Service Inc.
93 Worth Street
New York, N.Y. 10013
Tel. (718) 925-9210
Workers' Compensation Specialists for the Nursing Home Industry

MEMBER GREAT NECK CHAMBER OF COMMERCE
MEMBER L.I. PEST CONTROL ASSOCIATION
NEMBER NATIONAL PEST CONTROL ASSOCIATION

EVINS EXTERMINATING CO., INC.
DAVID FERGUSON
PRESIDENT
(516) 487-4511
(718) 224-5753
91 STEAMBOAT ROAD
P.O. BOX 1010
GREAT NECK, N.Y.
11024

726-2970

SEAVIEW AIR CONDITIONING CO., INC.
Sales and Service
RALPH DE RISO
76-08 21ST AVENUE
EAST ELMHURST, N.Y. 11370

212-924-3241

CAPITAL SUPPLY COMPANY
Building Maintenance Supplies
•
111 Eighth Avenue
New York, N.Y. 10011
STEVEN FALCO
President

629-2735 444-6475

F. NORTMAN CORP.
Institutional Groceries - Condiments
Caterers' Supplies Our Specialty
Restaurants - Hotels - Institutions Supplied
894 E. 52 Street
Brooklyn, N.Y. 11203
Harvey Nortman Bella Nortman

GARLICK FUNERAL HOMES INC. (212) 475-2050
The family name and heritage, for generations, a source of strength and comfort to the Jewish community.
BRONX: 1439 Unionport Road at Parkchester (212) 892-9400
BROOKLYN: 1700 Coney Island Avenue (718) 377-4848
WESTCHESTER: 1091 Yonkers Avenue (914) 237-3300
MONTICELLO: 186 Broadway (914) 794-7474
QUEENS: 38-08 Dit-
mars Blvd. (718) 274-1050 FLORIDA: Dade County (305) 947-2229;
Broward Cou... (305) 925-2209; Palm Beach County (305) 684-7779

Morris Steinberg
Registered Representative

MONY
The Mutual Life Insurance Company of New York
350 Jericho Turnpike, Jericho, New York 11753
(212) 895-0297 · (516) 935-3521

Howard J. Busloff, CLU
Registered Representative

MONY
The Mutual Life Insurance Company of New York
350 Jericho Turnpike, Jericho, New York 11753
Bus.: (516) 935-3521 · (212) 895-0297 · Res.: (516) 822-3088

POKUR CHICKEN CORP.
Wholesale Meat & Poultry Co. Inc.
61 - 2nd Street
Mineola, New York 11501

(516) 294-1100

WA7-5010 LO8-5360

BLOCH & FALK, INC.
Kosher Meats & Provisions
4100 Broadway
New York, N.Y. 10032

71-43 Austin Street
Forest Hills
261-4864

COMPLIMENTS

OF

LOEB & TROPER

Certified Public Accountants

270 Madison Avenue

New York, N.Y. 10016

212-889-7880

Raycar Fuel
Oil Co.

Div. Of
ELM-TREMONT
FUEL CORPORATION

"We Make Warm Friends"

— 2-4-6 Fuel Oil —
— Oil Burner Service & Installation —
— Gas Installation —
— Service and Parts —

66-31 Grand Avenue
Maspeth, New York 11378
718-507-8700

320 Coster Street
Bronx, N.Y. 10474

931-6000

Michael Shepard
General Manager

B.J.&S. BAKERY

•

155 Division Avenue
Brooklyn, New York 11211
Telephone: **(718) ST 2-0180**

Closed On Saturdays

Travel ■ Package Tours ■ Hotel Reservations

Israel, Europe, South America, & World Wide,
Also the United States, Mexico & Caribbean

Organizers of 5th Bialystoker Tour to Israel in 1983

Moving to Israel — Contact Mrs. Rosenthal for:

Appliances, Crating, Shipping & Insurance at the most reasonable rates.

For all your needs contact one of the oldest & most reliable travel agencies:

MAX ROSENTHAL TRAVEL BUREAU, INC.
853 Broadway (near 14th Street)
New York, N.Y. 10003 (Room 410)

Closed Saturdays & Holidays; Open Sundays

HARDWARE MART

•

244-6 W. 14th Street

New York, N.Y. 10011

SUPPLIES FOR THE NURSE'S STATION

THE HEART OF THE HOSPITAL

MACROBIOTICS INC.,

P.O. BOX 78, WHITESTONE, N.Y. 11357

Kirschenbaum
Bros., Inc. Westminster Chapels.
212/859-2020
516/485-4515
In Florida, a principal of
Menorah Chapels
Broward – 305/742-6000
Dade – 305/861-7301
Palm Beach – 305/833-0887
Executive Offices: 1153 Coney Island Avenue & Avenue H
Brooklyn, NY 11230
Services available in all communities.

TEL: OR3-3860

M. SCHAMES & SON
DISTRIBUTORS OF
PAINT & WALLPAPER

Michael Schames

3 ESSEX STREET
NEW YORK, N.Y. 10002

TEL: 718-271-5800

Senator Supply Co.
45-13 — 108TH STREET
CORONA, N.Y. 11368

STATIONERY SUPPLIES

JACK LAZEAR
SALES MANAGER

Norman Pachtman
President

Choice Rx Center, Inc.

Choice Surgical Supply, Inc.

303 Central Avenue
Lawrence, N.Y. 11559

(516) 569-6144

(212) 471-2261

July 20th we went back to central park. Zubin Mehta conducted the New York Philharmonic. We brought dinner for seven people in wheelchairs, five ambulatory and staff.

The opera and concerts were marvelous but what enchanted the patients most, was the park itself. The sunsets, the stars appearing in the sky, the beautiful trees, the thousands of people, sitting on the grass around them and the trips back, through streets humming with New York life.

On August 6th we went to the South Street Seaport with five ambulatory and six people in wheelchairs. It was a beautiful summer evening, we sat right near the water. Hundreds of lit up ships were going by and we could see the Statue of Liberty in the distance. The patients marvelled at the "way out" clothes in the store windows and the prices in the restaurants. They decided that we were smart to bring our own dinner and that shopping on the lower East Side was better.

On August 31st we went to an all Gershwin concert in Damrosh Park. This time we had an early dinner at Home and brought light refreshments for intermissions. We took fourteen people (six ambulatory and eight in wheelchairs) everyone enjoyed the music, people sang along with the familiar tunes from "Porgy and Bess," they admired the flowers and the sculpture and were impressed by Lincoln Center at night.

On December 1st we went to a dance concert sponsored by Hai, at Davis Hall, at City College uptown, with thirteen people in wheelchairs and nine ambulatory, we really filled the bus.

Although we had an aide or an orderly with us on each trip, none of these trips would have been possible without the help of the Hai driver, dispatcher and the Hai volunteers who waited for us at our destination and helped push the beds, wheelchairs and support the ambulatory people. Front row seats were reserved for us, portable toilets were installed where necessary, and the kindness of Hai staff made everyone comfortable and secure in strange surroundings.

We would like to thank two people who helped on some of these trips as volunteers: Carl Ambrose, whose mother is a patient at the Home and Kathy Lacaille, an Aide.

We also went out on our own:

1) Bialystoker Concert at Lincoln Center, on September Thirteenth, to which we brought four people in wheelchairs and four ambulatory.

2) *On December 9th* four patients went with the social worker and the director of activities to a Patients Rights Conference, sponsored by the Coalition of the Aged and Disabled.

OUR INSTITUTION

MOOS CHITIM

The age old tradition of "Moos Chitim" is observed at the Bialystoker Center and Home for the Aged with as much care as our other traditions. The contributions that we receive from our generous members and friends help us to provide all the necessities for our elderly residents to joyfully celebrate the Pesach Festival.

Simultaneously, we do not overlook the needy in our community. Ready assistance is provided to all those who are in need. Importantly, we send money to our landsleit who still live in Bialystok and to Israel.

PASSOVER

Our Home for the Aged takes great pride in the tradition sedorim which are conducted each year by a well known cantor. This year the sedorim will be conducted on the nights of Friday, April 1, and Saturday, April 2, 1988. In our elegantly decorated dining room, the residents will gather around the festive tables, laden with wine, matzos and the traditional Pesach foods. Everyone will be given a Haggadah to participate in the time-honored ritual, reminiscent of the wonderful Sedorim they enjoyed in their own homes, not so long ago.

For all this, we express our gratitude to our many generous friends and supporters whose open-hearted contributions to or Passover campaign help to make it all possible.

MEMBERSHIP DUES

Our worthy world-famous institution is most fortunate, having so many devoted and loyal supporters who are always mindful of their annual obligation to remit their membership dues on time. To them we express our sincerest thanks and appreciation. Without this help, we would be unable to continue in our sacred work in full strength.

We respectfully ask all those who have not yet paid their membership dues to please do so at their earliest convenience. At the same time, we ask our members to help enroll new members. We are constantly in need of new recruits to keep our organization vital and ever active, to always perform greater service for our residents.

A WORTHY TRADITION

Our trustee and Ladies' Auxiliary President, Rose Finkelstein, is continuing the tradition of her late uncle, David Rosenbloom, and her dear parents, Yetta and Benjamin Finkelstein, of donating two cases of Passover wine to our Home for the holidays. We thank Rose for her generosity and thoughtfulness.

(2) Purim, Mothers day, Fathers day, Chanuka and the bimonthly birthday parties were special with entertainment, appropriate refreshments and little presents for all.

(3) "Make your own sundae" Ice Cream parties, throughout the summer were enjoyed by all. "Staff appreciation" party on December 23 and "Volunteer appreciation" on February 10th, gave the residents an opportunity to thank people who took care of them all year.

Concert Highlights:

Besides entertainment arranged and paid for by activities department, we had monthly concerts sponsored by Hospital Audiences, Inc. And Bnei Brith Music and Performing Arts Lodge. A yearly concert sponsored by the department of cultural affairs on December 21st the Friar's Club gave us a concert on January 13th with entertainment in the auditorium and a wandering guitarist — singer on all the floors. On January 24th Mr. Samuel Baker came with an eight men choral group.

Visit highlights:

On May 10th, for Mothers Day and on December 20th, for Chanuka, "Holiday project," a group of outgoing, warm and lively people were here with entertainment on all five floors and gifts for all. Since they come often, they know the patients, who in turn, await their visits impatiently. One of their members, a professional photographer, made a video of previous visits which she showed in our auditorium on November 8th. Patients were delighted to see themselves and their peers on the screen. We had to show it twice, in slow motion before everyone was satisfied.

Outside the Home:

While weather permitted, we had afternoon programs in the Garden and took both ambulatory and patients in wheelchairs for walks in the community. Most of our patients vote by absentee ballot but there are still a few who can walk and are taken to the polls. Our greatest achievement this year was the number of field trips we went on, eleven to be exact.

Hospital Audiences, Inc. provides us with this fabulous, huge, hydrolic lift bus which accommodates beds, wheelchairs and ambulatory people. The bus is all windows so no matter what the destination, it becomes a sightseeing trip, on the way. We used this bus nine times this year:

On March 9th, we went on a sightseeing trip around Manhattan with stops at points of interest such as: The Jewish Museum, Temple Emanuel, The Javitz Center, etc. We had a picnic lunch in a sheltered space in Central Park. We had four ambulatory and seven patients in wheelchairs on this trip.

On June 7th we went to the Bronx Botanical Gardens with lunch in the beautiful conservatory. Thirteen patients in wheelchairs and five ambulatory were taken.

On June 23rd a metropolitan opera performance in central park with picnic dinner. Four ambulatory and four people in wheelchairs attended.

On July 13th New York Philharmonic in central park. We heard the Tchaikovsky "1812" overture, fireworks included. This time we brought two patients in beds, eight in wheelchairs and five ambulatory. We brought dinner for all, including the two patients in beds who had to be fed pureed food.

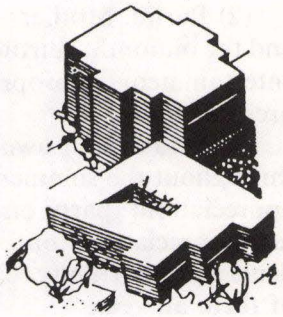
Residents and staff at cookout

Residents and staff at cookout

OUR HOME AND ITS ACTIVITIES FOR THE RESIDENTS

by Mifa Rogoff, Activities Director

Space does not permit to describe all the activities at the Bialystoker Home, in detail. Since we think that families of our patients and people who support the home might be interested, here is an overview:

At the Home:

Six days a week, 9:15-11:45 staff, students and volunteers are on the floors with: Music, Games, Exercises, Passive movement, Simple crafts, Reality orientation, Sensor awareness. Above is done in small groups and 1 to 1 at bedside.

In pm.

About twice a week we have special programs in the Auditorium: Concerts, Movies and Parties.

On the remaining four afternoons a week, we bring patients to the 8th floor library for: Singalong with Judy, Movement therapy, Music appreciation, Newspaper club, Art, Bingo, Horseracing and coffee klotch — special project at which everyone works to her or his ability on a quilt which we plan to raffle off when it is finished. Two or three afternoons a week we go to the floors with the simultaneous programs of "Autoharp" and "Rhythm band" to reach people who don't want to or cannot be brought to programs off their floors.

Fridays:

The Rabbi gives a Torah class in AM, in the synagogue and in the afternoon we have an Oneg Shabbat on all five floors and a Shabbat Sing on as many floors as time permits.

Saturdays:

Friendly visiting by community groups and singing by groups of religious school students.

Once a month the residents council has a meeting to which all are welcome.

Highlights of above programs:

Parties:

Two cook outs in the garden, on July eighth and August fifth, attended by seventy seven and eighty two patients, respectively. Dietary department outdid itself with delicious food, maintenance set up tables and chairs and helped activities decorate. All departments helped with bringing patients down, positioning wheelchairs and responding to patients requests. Nursing fed patients on special diets and those who could not eat by themselves. It was a true interdisciplinary effort from which both patients and staff profited: working and eating together, in a pleasant, relaxed atmosphere brought staff closer to each other and to patients.

Residents and staff at cookout

Hugo Lowenthal, Kam Kan Yu, our chef at the bar-b-que

BIALYSTOKER LADIES AUXILIARY

The Ladies Auxiliary of the Bialystoker Home for the Aged was founded more than 60 years ago.

The membership of this organization, at its start, was made up almost entirely of Bialystoker Landsleit. Now it consists of neighborhood residents and some children of the original members. Many of us still remember being "shlepped" to the picnics, boat rides and balls run by our parents. These activities raised money to build the present home and help in its maintenance.

In those days, there was no State or Government help, and our mothers, in addition to funding the project, worked in the Home as cooks, waitresses, etc. to make life as comfortable as possible for the residents. Today, our donations help to give our residents the little extras that are not covered by State funds. Therefore, this Home has the reputation for making the elderly as comfortable and happy as possible.

Unfortunately, our members are now also becoming old, and we are having a hard time doing what is necessary. Our meetings get smaller each time and sometimes we wonder whether we can go on. In fact, we have had to cut back our meetings from once a week to every other Monday. Our only hope is that we can continue to do the best for the people in our care. It would be a great help if we could get more members.

This November we had our annual bazaar. Everyone worked hard and, although our receipts could not compare with past years, we considered it a success. In view of the fact that we received very little merchandise, the receipts far exceeded our expectations. As a result, we were able to make a donation of $2,500 to the Home for Chanukah. As President, I would appreciate any donation of merchandise we can receive for our next bazaar.

• By ROSE FINKELSTEIN
President

At this time, I want to give special thanks to the following members who worked long and hard to make the bazaar as successful as it was.

Helen Noss, Irene Brenner, Regina Feit, Ruth Winston, Julia Klepak, Betty Zablowitz, Diana Wagman, Rose Ecker, Bertha Gitlin and Clara Kowalsky. Clara not only worked hard, but went home late and baked cakes and kugel to sustain us the next day. A special thank you is due to Muriel Fox, who is not a member, but came to help us as a friend.

Our usual thank you to the staff of the kitchen and maintenance department of the Bialystoker Home.

I now wish everyone a very happy and Kosher Passover.

JOSEPH SANDLER

The Bialystoker Center and Home for the Aged expresses profound sorrow upon the passing of Mr. Joseph Sandler, a dear friend and benefactor.

Mr. Sandler who passed away in August 1987 will be sorely missed by everyone connected with our institution. We shall always cherish the concern and generosity that he extended to our cause. "The Dane and Sandler Pavilion" is the pride and joy of our Home. We, and the elderly residents of this institution, have lost a dear friend.

Mr. Sandler is survived by his beloved wife, Gwen.

LETTER TO THE EDITOR

December 30, 1987

Mr. & Mrs. Izaak Rybal
140 Ocean Parkway
Brooklyn, N.Y. 11218

Dear Mr. & Mrs. Rybal:

On behalf of the residents and staff of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, we wish to express our sincere appreciation for your thoughtful donation of a very special scale which is valued at $2,500.00.

The scale which is computerized, elevates and weighs the patient while he/she is in a wheelchair. This will help determine more accurately the progress of the residents, and this is, after all, your main concern.

The two of you dedicate time and money from the heart and so seldom receive recognition for all that you do. It is rare that we take advantage of the opportunity to thank you, so please accept our many thanks.

May you continue to do your good work on behalf of the elderly for many many years to come.

Sincerely,

Myra Bailin
Administrator

Luz Long
Dir. Nursing

Cosimo Mastropierro
Plant Engineer

MICHAEL PITT

Dear Mr. Solasz & Mr. Rybal:

Thank you for your kind thoughts about my late father and I am happy to send you a short resume of his life. Mr. Michael Pitt was born in Bialystok in 1902. In 1927 he married and then left for Australia. His wife Esther following six months later. He commenced work as a hawker for a short time and then worked for several years in various aspects of the textiles industry. In a short time he established a hosiery mill and a fabric dye house which were very

Michael Pitt

successful. At the time of his illness, he was still working full time and actively involved in relocating the dye house to larger premises. Mr. Pitt was a keen punter and a most respected gentleman of the track for fifty years. He was also a keen tennis player and until two months before his death played a weekly game.

He contributed generously to the Jewish Community. He was a lifelong President of the Bialystoker Center, was very involved in rescuing Jews from the Holocaust and subsequent rehabilitation in Australia. During the war years he was President of the Jewish War Effort Circle.

However, apart of all of this he was best known as an arbitrator and peace maker in many disputes both marital and business settled by him, rather than going to the civil courts. The enormous fees that he charged were all directed to charities in memory of his late wife who had died 34 years ago. He was a most devoted family man to his only child, Paula, his son-in-law, Jack Hansky, a physician and Professor of Medicine, three grandchildren, Mark, Esther and Lisa, all of whom gave him much pleasure in their tertiary education achievements and two great grandsons, Brett and Adam. With all of his achievements, he remained a humble man and was respected by all

Yours Sincerely

Paula Hansky

REBECCA BEATRICE HEIN

The Bialystoker Center and Home for the Aged expresses profound sorrow upon the passing of Mrs. Rebecca Beatrice Hein, a dear friend and long time supporter of our institution.

Mrs. Hein passed away on January 1, 1988 after a long illness, at the age of 95, having been born on January 1, 1893. The funeral took place at the Jewish Community Center, White Plains, New York.

Just like her departed husband, David Hein, she was a devoted member and benefactor of our worthy

David & Rebecca Beatrice Hein

cause. During our annual visit to Miami Beach, a visit to Mrs. Hein was always on the agenda. Visiting her was one of the highlights of our stay there. She was a lovely lady. We have lost a dear friend, and we shall miss her.

Mrs. Hein is survived by her daughter, Estelle Fassler, 3 grandchildren — Kim Weissman, Dr. Ronald Weissman and Jan Hopman, and 5 great grandchildren.

We extend our heartfelt condolences to her daughter, grandchildren and great grandchildren. May the family be comforted among the mourners of Zion and Jerusalem.

YOM HASHOA IN MIAMI

By DR. LUBA KRUGMAN GURDUS

The ritual of Yom Hashoa (Remembrance Day for the Six Million), gains yearly in scope and significance. In large cities, the observance attracts thousands joining survivors in the solemn ceremony. Small communities congregate for the occasion. In rare cases, survivors hailing from neighboring communities in the Diaspora travel to a mutually designated assembly point to observe the ritual with their former countrymen.

One such unusual gathering took place on February 14th, 1988, in Miami, in a joint memorial marking the 45th anniversary of the willful murder by the Nazis of the Jews of Bialystok, Grodno and vicinities. It was held at Temple B'nai Zion, in Bal Harbour for survivors affiliated with the Florida Bialystoker Club joined for the memorable occasion by the representatives and members of the Bialystoker Center in New York. Representatives, members and guests met at the spacious temple to mourn the annihilation of the six million and to commemorate their countrymen, wiped out by the Nazis in a common sweep of the closely knit Jewish communities of Eastern Poland.

The Bal Harbour Temple, illuminated by a huge stained glass window, successfully blocking out the strong afternoon sun, admitted one by one the remnants of the once densely populated communities of Bialystok, Grodno and vicinities. Now residing in Florida, these seemingly calm ad collected survivors of the Holocaust, carried in their rugged faces an enduring mark of their struggle for survival. Among them were ghetto fighters, partisans, writers and poets, all deeply aware of the irreparable loss and urge to commemorate and bear witness to the flagrant injustice. Miraculously saved from the Holocaust, they still lived with the persistent memories of these indelible years, the loss of their families, ruins of their homes and horrors of mass deportations. But also with cherished recollections of prewar years, spent in their hometowns, in happy homes, schools and Zionist clubs which opened to them the prospect of a future in their own homeland.

All these remembrances surfaced in animated discussions of these sons and daughters of the once thriving communities of Bialystok and Grodno, cradles of Jewish culture and commerce. Proud of their roots and heritage, some brought small mementos of the years gone by, letters and photos once mailed to their American kinsmen and now retrieved as irreplaceable relics of their vanished world.

After tumultuous greetings and happy encounters, participants of the memorial settled down for the rites, inaugurated by Joseph Dobryman, Chairman of the Bal Harbour Memorial, who drew their attention to the poster spelling the death of the 60,000 Jews of Bialystok, murdered by the Nazis between October 1942 and November 1943. Consecutive speakers indicated that this figure did not include the additional 50,000 deported by the Nazis from Grodno and vicinities.

Guest speaker, Sam Chuden, Chairman of the Miami Club, delivered a spirited address, condemning Nazi crimes with communicative passion. he also recounted Polish anti-Semitism which helped the Nazis to annihilate the Jews with the tacit consent of the civilized world. His speech was concluded with a declaration of unconditional support for Israel, reiterated by Sam Solasz, President of the Bialystoker Center in New York. Izaak Rybal, its Executive Director, delivered greetings from the many members and emphasized the close ties between the survivors affiliated with the two centers.

Mike Kremer from the Bialystoker Center, spoke extensively about the deplorable conditions in the Bialystok and Grodno ghettos during the Holocaust. He elaborated on post-war conditions and discussed the implications of the Karl Demjanjuk trial in Israel and the horrendous task of bringing to justice other notorious Nazi criminals, like Karl Linnas and Andrya Artukovic, who recently died in Leningrad and Zagreb respectively, before ever having a chance to serve for their crimes. According to Kremer, the Jewish quest for fair trial is deliberately obstructed by irresponsible government officials who also block access to the 40,000 Nazi files, kept at the United Nations.

Sylvia Weiner from Canada, gave a shattering description of a deportation from Bialystok, related in gripping detail which moved the audience to tears. She also mentioned an agonizing scene, witnessed in Auschwitz, where Jewish inmates transported to the gas chamber sung "Hatikvah" of their last journey.

Sarah Lew recited her own moving poem "Mame," in memory of all Jewish mothers. The entire ceremony was intertwined by Cantor Sol Zim's inspiring vocal selections, concluded by his own song "Bialystok" in loving tribute to the vanished Jewish community of this truly unique city.

The memorable afternoon was concluded with a spontaneous expression of strong support for Israel. The joined commemoration, surfaced the closeness of the survivors taking pride in their roots and their religious, ethical and moral heritage as well as their determination to keep alive the memory of their own legacy, as part of the sacred reverence for the six million martyrs.

DAVID ADEST, C.P.A. HEALTH CARE CONSULTANT

The Bialystoker Home has been very fortunate to work with David Adest, CPA and partner of Loeb & Troper. David Adest is in charge of the Health Care Consulting practice at the firm.

David has been instrumental in helping the Home in their dealings with the New York State Department of Health. He has been very helpful in ascertaining that the Home receives the proper reimbursement from Medicare and Medicaid agencies. In addition, he has represented the Home on appeal matters for the past several years.

David grew up near the Home and was educated

Izaak Rybal, Phil Machnikoff, Sol Krim, David Adest

at local Yeshivas. he graduated from Brooklyn College and received his CPA certificate. David is married to Baila and they have three young girls. They live in the Kew Garden Hills section of Queens, and are active in local philanthropic endeavors. The Adest family has visited Israel this past summer and visited the Keren Hayeled child care organization where they are active.

Mr. Adest has been a lecturer on Health Care Issues for the following groups:

— United Hospital Fund

— New York Association of Homes for the Aged

— Federation of Jewish Philanthropies

— Health Care Financial Management Association

— Center for Continuing Health Care Studies

— American Colleges of Health Care Administrators

— New York University School of Public Health

He has been appointed to a number of health care advisory committees, which includes the New York State Long-Term Care Case Mix Reimbursement Advisory Group and the Technical Subcommittee for the Establishment of a Data Base for the New York Association of Homes for the Aging.

Mr. Adest has been a partner in the firm Leob & Troper since 1983. We are pleased to work with David and the Bialystoker Home is proud of his accomplishments.

UNITED WAY OF TRI-STATE

99 PARK AVENUE, NEW YORK, N.Y. 10016/(212) 907-0300

Mr. Izaak Rybal
Executive Director
Mrs. Myra Bailin, Administrator
Bialystoker Home & Infirmary for the Aged
228 East Broadway
New York, N.Y. 10002

Dear Mr. Rybal & Mrs. Bailin:

On behalf of the United Way, I'd like to present you with the enclosed Oscar and agency award for your dedicated participation in our Agency Tours and Speakers Program. This Oscar award has been given to a select few who, like yourselves, have done an outstanding job.

The success of our Programs and of our United Way Campaign is largely due to your agency's involvement. Through the Agency Tours and Speakers Program, employee donors are given a better understanding of how their contributions affect the community.

I'd like to take this opportunity to thank you for your continued support of our Programs. You have done an outstanding job.

Again, my sincere thanks to you and your agency. It's my pleasure working with people like you.

Sincerely,

Judith L. Fish
Coordinator,
Special Projects

LETTERS TO OUR EDITOR

IBM
International Business Machines Corp.
590 Madison Avenue • New York, NY 10022

October 9, 1987

Dear Mr. Rybal and & Mrs. Bailin:

Thank you so much for the informative tour of your agency on August 6, for our IBM Employee Charitable Contribution Campaign canvassers. Most of our canvassers were new this year and had not been on an agency visit before. It was a real highlight for them and I am still getting calls about how helpful the visit was in making their canvassing calls.

Our goal this year is $28.4 million and while they still have a few returns to count, all indications say we will make our goal. This means that many agencies, like your own, will be helped by a lot of caring IBM employees. You certainly helped us here in New York by showing our canvassers first hand how and where the dollars are spent and how great the need for increased contributions.

Again, many thanks for letting us come in your agency and I want to extend my very best wishes for another successful year in the vital work you are doing.

Sincerely

Helen Mastick
Program Manager
Community Relations

Ms. Bailin
Bialystoker Home for Aged
228-230 East Broadway
New York, NY 10028

Dear Ms. Bailin:

On behalf of the Lienhard School of Nursing, I want to thank you for being a preceptor for Karen Oppenheimer Rosenthal for the clinical portion of Nur. 252.

The student had an excellent experience with you. Thank you for sharing your time and expertise with us.

Sincerely

Diana J. Mason, Ph.D., RN, C
Associate Professor
Lienhard School of Nursing

Nov. 2, 1987

Dear Mr. Rybal & Mrs. Bailin:

My mother, Mrs. Ida Gangursky, was a resident of Bialystoker Home from May 4, 1981 until October 13, 1987.

Mother was very happy here and I was very happy not only because mother was happy, but because of the excellent care I knew she was receiving. I realize this could not be possible without the constant vigilance, the caring, the dedication that comes not only from the mind, but from the heart.

My most sincere thanks and gratitude to all the staff, all the personnel, and the volunteers, and all the members of the Bialystoker organization for making Bialystoker Home, a real home for my dear mother.

To President Sam Solasz and to you sir, and all the members of the Bialystoker Center and Bikur Cholim, Inc. whose names are too numerous to mention here.

For your many years of charity, sacrifice, dedication and yes — real love — my deepest undying gratitude to you all. You shall always be uppermost in my mind and heart. You have not only made Bialystoker Home a real Home, but you have also made Bialystoker Home a real wonderful, marvelous miracle. If anyone should ever ask me "is there a heaven on earth?" I would tell them yes, go to Bialystoker Home.

Thank you very much and best wishes to you all.

Sincerely

Arthur Gray

Dear Mr. Rybal and Mrs. Bailin

My mother, Esther Feneberg, died at Beth Israel Hospital October 9, 1987. Although we hoped she would go to the Bialystoker Home, she never made it.

I want to thank both of you for the time you gave me. I will send gifts to the Bialystoker Home whenever I can, because your efforts were greatly appreciated.

Sincerely

Blanche Fenegen Weingarten

Sylvia Dines and her grandchildren, and Simon Rogove

Rybal, was then introduced. As is customary every Chanukah, Mr. Rybal began the sale of candles to light the menorahs. The response was overwhelming since everyone wanted to partake in this traditional mitzvah. Mrs. Molly Rybal, with her usual expertise, recorded the contributions of the participants. Mr. Simon Rogove, member of the Board of Directors, beautifully chanted the blessings over the candles and led the singing of "Mo-oz Zur."

Another highlight of the afternoon was the presentation of a surprise birthday cake to Mrs. Ida Rosenblum. She is the mother and mother-in-law of Mr. & Mrs. Simon Rogove, and she was celebrating her 90th birthday.

Dinner was then served which included latkes and all the Chanukah trimmings. It was a most delicious dinner served under the able direction of Mrs. Chuakay and her staff. A most enjoyable afternoon was had by all.

Golde Dziewko, Simon Rogove

ABOUT THE AUTHOR

Inge Auerbacher was born in Kippenheim, Germany. She was imprisoned from 1942 to 1945 in the Terezin concentration camp in Czechoslovakia when she was seven to ten years of age. In 1946 she immigrated to the United States of America and has lived since then in New York City.

She graduated from Queens College with a B.S. degree in chemistry and has done postgraduate work in biochemistry at Hunter College. She has been associated with many renowned researchers in the field of medicine. Today she is in charge of the coagulation laboratory for Mount Sinai Services at City Hospital Center in Elmhurst.

Ms. Auerbacher is a world traveler, travel writer, and avid photographer. More than fifty of her poems on various themes have been published. She wrote the lyrics for "We Shall Never Forget," the only original song presented at the World Gathering of Jewish Holocaust Survivors, 1981 in Jerusalem. The lyrics are set to music written by Rosalie Commentucci-O'Hara. The record album, *Jewish memories,* contains four of Ms. Auerbacher's lyrics, sung by the cantor and entertainer Sol Zim. Other lyrics have been set to music by James Donenfeld and Barney Bragin.

Inge Auerbacher appeared in *Childhood Memories of the Holocaust,* a television documentary produced in 1985 by the New York City Board of Education. She spends much of her free time lecturing on the Holocaust.

LETTER TO THE EDITOR

Dear Mr. Orlowitz:

I am very gratefully acknowledging your kind expression of sympathy, but I wish to thank you for more:

You alone, among all the persons I looked to at the home, made yourself available throughout, and gave us both help and comfort. At the end Dr. Bennett was there for us too. Whatever goodness we found, redeems us on the side of life and hope.

It is perhaps anticlimactic to mention a recent article — NY Times, Jan. 17, 1988 about a new law strengthening "Rights of Patients." Perhaps you have seen the article. It is too late for my father. I hope it will help others.

My thanks for your caring, for your devoted work on our behalf.

Heartfelt thanks.

Gilda Gurevich

CHANUKAH PARTY AT BIALYSTOKER CENTER

Sunday, December 13, 1987 was the annual Chanukah party of the Bialystoker Center and Home. Attendance was high, warm feelings ware shared by all; a delicious meal was served; all this was evidenced by the great response of our people which befitted the occasion.

Acting as master of ceremonies, Mr. Sol Krim did his usual outstanding job. He warmly greeted the guests and expressed his personal feelings about Chanukah. He remarked that the continuous observance of Jewish customs and traditions such as Chanukah, will help to guarantee the future of the Jewish way of life.

Mr. Krim then called upon our esteemed President, Mr. Sam Solasz, to deliver his Chanukah message. Mr. Solasz wished everyone a Happy Chanukah and hoped that the festivities would be enjoyed by all

Rabbi Irving Hagler was called upon to speak about the meaning of Chanukah. He said that the miracle of Chanukah was both a physical one and a spiritual one. He emphasized that the physical victory over the Greek enemy could not be accomplished without the active participation of the people. It was a victory of the few over the many. In the same vein, Rabbi Hagler pointed out that the Bialystoker

Rubin Bindler, Simon Rogove, shames

Center was established by a few newly arrived people to this country, who were able to overcome many hardships.

Our Administrator, Mrs. Myra Bailin, greeted everyone and reported on the progress of the Center and Home. She mentioned that the recent purchase of new equipment has enhanced our facility. She said that the cooperation of everyone was needed in order to maintain the high standard of this Home. The presentation was eloquent, informative and well received.

Our very able Executive Director, Mr. Izaak

Sol Krim, Molly Rybal

Lee Goldbaum, Simon Rogove

HAPPY EVENTS

BAR MITZVAH OF SCOTT HARRIS POLLAK

It gives us a glowing feeling to have the occasion to congratulate the Bar Mitzvah, Scott Harris on this significant milestone in his life. To his beloved parents, Charlotte and Stan Pollak, we convey our profound congratulations for enjoying great nachas in this happy event, and please G-d on many more simchas in the future. May they go from joy to joy in our traditional way of life.

To the proud grandparents, Marcia and Garry Lynn, members of the Board of Directors of the Bialystoker Center and Home, we wish a hearty Mazal Tov replete with Yiddishe Nachas which they so amply merit. Their service, activity and generosity to the Bialystoker Center and Home is highly regarded.

The happy Bar Mitzvah induction took place

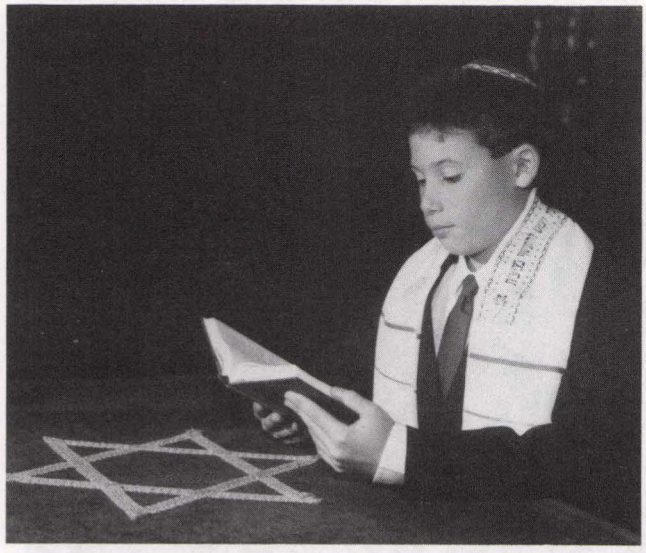

Jason, Stanley Charlotte, Scott

BAT MITZVAH OF STEPHANIE LYNN MINES

We are very happy to extend our congratulations to Stephanie Lynn on the occasion of her Bat Mitzvah. Stephanie Lynn is the daughter of Marion and Ira and granddaughter of Jenny Mines, long time member and generous contributor to the Bialystoker Center and Home. The Mines' name and service is "writ large" in the annals of the Bialystoker Center where the entire family was so greatly involved. It affords us great pleasure to congratulate the Bat Mitzvah, Stephanie Lynn. It is our prayer that she grow into fine Jewish womanhood, bringing great nachas to her beloved parents and dear grandmother Jenny Mines. Mazal Tov.

The blessed ceremony was observed Saturday, the 27th of October at the Free Synagogue of Westchester, Mount Vernon, New York, followed with a gala luncheon at the Fountainhead. A host of family and friends joined in the beautiful festivities.

The Bar Mitzvah, Scott Harris

Saturday, November 28, 1987 at Temple Beth Torah, Westbury, New York, with a gala Kiddush following services. A reception at Sands at Lido Beach followed the same evening. A host of family and friends joined in the happy event. Our Executive Director, Mr. Izaak Rybal and his wife Molly were among the invited guests.

It was cold, no heat and just that little window. We stayed there about five or six days, without food and without water. They wanted to starve us to death. We were young and we suffered. There wasn't a toilet. We didn't have to use it. The floor was plain dirt. My wounds were bothering me. The only thing that kept us alive, was to stand on top of each other and dig out a little bit of snow through the tiny window...to keep us alive. This is the way we lived for five days.

After five days they took us out of the small cell and put us in a large cell.. When they took us into the large cell we saw hundreds of people. One person mentioned that there were between 340 or 360 people...lying on the cement floor, without blankets, straw, or heat, just ice cold water from a sink. There was a toilet on the side and the windows were open on both sides. The snow was blowing in through the half round windows. It was cold. At night it registered below 0. If we didn't starve in the first cell, they wanted us to starve in this cell. They succeeded. Our people were dying everyday. Dozens were dying every single day...

The only desire I had was to survive to see the end of Nazism. "We felt like animals in a cage." We didn't even talk. We knew that we were about to die. This is the end. We knew that this is what they wanted to do to us. Most of the people dying were in their forties.

We stayed there until there were less and less of us. Out of 340 people, maybe 60 were alive, but just about dead anyway. One day a Lieutenant from the SS said "We're taking you out of this cell and putting you in bunkers, solitary confinement in smaller cells." We walked out, left the cell and later found out that they were putting POW's in the large cell.

They put 7 or 8 of us in each bunker, there were 10 bunkers. A Czech counted, 1,2,3,4,5,6,7,8, in. We went into cell #50. It was smaller so we could keep ourselves closer together, it was warmer. A little window on the door 6" in diameter and there was a toilet. So we sat down to wait. Whoever wanted to take a drink of water, did so by putting his head in the toilet and drank from it. There were no forks, no spoons, no dishes. Every morning there was an appeal. We had to stand up. They asked, "Wie viel?" (how many) We answered "Heute, (today) so many dead. Two Czech political prisoners came. They would open the door and pull out the dead.

They used to come in the bunker twice a day. In the morning to find out who was dead and who was alive, then about 12:00 noon they would bring us a half a quart of soup. This went on for months.

Our biggest satisfaction was to look through the little window on the door, up and through the bigger overhead windows in the hallway. We hoped for American planes, American bombers would fly over us, taking revenge. At times we could hear the bombing.

All of a sudden (in March) they told us we could go out and walk. We could sit, delouse ourselves and sit in the sun. They didn't give us any clothing, or underwear, or soap. Just cold water. It was the first time I was allowed out in months.

One morning a Lieutenant of the SS came in and said we are going to have a selection and we are going to put you to work. The healthy ones are going to be put to work and would be fed better and have better conditions. He said we would first walk and then run to see which are the healthy ones. Most of us fell. We could hardly walk, let alone run. I started stumbling...this was the luck of. my life. I saw a German political prisoner, Johan, he was my foreman, so to say. When I saw him, I said, "Remember me? Please save me." He reported to the Lieutenant that I was working under his supervision and I am a good mechanic. The Lieutenant replied, "Let him go to the gesunte." (the healthy ones) This same Lieutenant saved me again later from a beating by Ukrainian guards. 16 or 18 people were piled up in the last cell (the weak ones). They closed and taped the door with newspapers. We heard screaming all night long. One person who was lying on the bottom was able to breathe a little air coming in from under the door. When they opened the door, he quickly jumped into our cell...

We knew the end was coming soon. They started giving us a little more food. We heard that the Germans left the Camp. The yellow flag — Typhus, was raised. Then the Czech doctors and nurses came in. They were wonderful. They cried.

The cells were opened up and they told us we were liberated. We didn't believe them. They brought us straw to make us more comfortable, we couldn't be moved; too weak. They then put us out in the appeal place to get some sun. The ambulances took us to the infirmary. I was thankful; but I thought I would die anyway. I couldn't move. I weighed 70 pounds. My thoughts were "maybe someone from my family survived." But they didn't.

There is so much more to say, and yet, what really?

Jacob Denis

Upon going to press, we learned that our good friend and long-time member, Jacob Denis, passed away March 1, 1988 at 90 years of age. Jacob Denis is survived by his wife Frances, and two daughters Lillian and Florence. The Bialystoker Center and Home expresses its deepest condolences to the family.

HENRY SARNA DELIVERED A SPEECH AT KENT STATE UNIVERSITY

Our prominent landsman Henry Sarna who resides in Los Angeles, was invited to speak about his heartbreaking experiences in the Nazi Concentration Camps at the Sixth Annual Holocaust Conference at Kent University in Cleveland, Ohio on the 29th and 30th of March 1987. Many American intellectuals participated.

Chaim Sarna met our landsman Max Ratner at the conference. They rejoiced meeting each other.

Before getting into the description of his unbelievable miraculous survival in the death camp of Terezien Stadt from which Czechoslovakian Partisans freed him May 8th 1945, Henry Sarna introduced himself in the following manner:

Ladies and Gentlemen, Distinguished guests, Dr. Hochhouser, fellow survivors. My name is Henry Sarna, Chaim in Yiddish. I was born in Bialystok, Poland in 1922. My family lived a quiet life until the war. When the war started we were put into the Ghetto. Then the German's "resettled" us. My mother was taken to Treblinka. My father and three brothers were taken to Maidanek, Lublin, No one lived through the war but me. That includes cousins, uncles, aunts, around seventy members of my family. As I can recall I am most likely the only Jewish survivor of Terezien Festung Fortress. Six of us were liberated in 1945. When I visited Terezien last Fall with my dear wife, also a survivor of Auschwitz and Bergen Belzen, the office manager of the Terezien Memorial Museum told me I was the only Jew who was Liberated in the Festung to return. So, let me tell you what this place of hell was like the last months of the war.

Briefly let me say how I came to this prison. The Labor Camp Lendzin, where I worked as a mechanic, 12 KM from Auschwitz was evacuated. 5:00 AM there was an appeal (roll call) and we were put on a Death March. Those who couldn't keep up were shot on the spot. The winter of 1944 was very very cold. Thousands were being moved in different directions because the Russians were coming closer. Due to time I must skip details. Later or afterwards I can speak about this. We were put on open cattle cars, destination unknown? I jumped the train with another Jew. We were both shot, he mortally. Within two days I was recaptured by SS Strum Apteilung, taken to Gestapo Headquarters in Prague, interrogated, and taken down into the basement. An SS soldier took me down in the elevator. I figured "this is the end," the Gestapo Basement, everyone knew was a killing place. He brought me to another soldier of the SS, who took me to a door and gave me a push in with his foot and I fell on something soft. I then heard voices. It was dark, no windows, no light at all in this room. I asked "Who are you? Sind you Yidden?" "Yes we are Jews." So I said to myself, "I'm glad, at least I'll die among Jews." We waited until morning; they took us out and put us on a truck. There were 7 of us, most of us were young. Young, I was in the early 20's and they put us on a military truck with two soldiers. We didn't know where we were going. We were lucky they didn't kill us in the Gestapo, down in the basement. It took maybe an hour, we came to Terezien Festung Maly Pevnosti, 3KM from Terezien Statd. They told us to get off the truck and go into the first cell to the right, no floor just sand and two steel rings on both sides of the cell, with a little window on top. They pushed us all in there and locked the door. The two rings in the cell were used years ago to chain prisoners to them.

We waited, nobody came, nobody said anything.

---

up Fifth Avenue. The press followed him in great amazement and praise.

Abel Kiviat lives in New Jersey. He retired in 1971. He reads two daily newspapers, and leads a modest quiet life. He never forgets the "sad day" when he lost the most meaningful race to him, at the Olympics in 1912 in Stockholm.

In a friendly conversation Abel related his formula for longevity — namely, his family and personal fitness. His son is a Colonel, and he has a grandson and two great grandchildren. He avoids the sun, sleeps a lot, and engages in daily physical exercise.

In answer to the question what he remembers best from the distant past, smiling Abel replied that to this day he cannot forget that in his home, when he was a child, 14 bottles of milk were consumed daily.

What of the future? "For my 100th birthday in 1992, I would like to be the "Torch Bearer" at the Olympics in Barcelona, Spain.

Abel Kiviat was featured on a television program on November 17, 1987. He spoke of his sports life and his association with the legendary Jim Thorpe.

SON OF BIALYSTOK RABBI, RENOWNED AMERICAN SPORTSMAN

• *By Shimon Feiginoff*

About a century ago a young Rabbi, Moshe Kiviat, came to America with his wife Zlate, and settled in Staten Island. He had hoped to find a pulpit in the Rabbinate, but, it did not come his way. Instead, like most other immigrants, having no choice, Moshe became a peddler.

As time passed seven children were born to the couple, six sons and one daughter. All the children received a traditional education. Reb Moshe himself diligently learned English, and served as Gabbai in the synagogue of Staten Island and later in Manhattan.

The oldest son Abraham, who was born in 1892, showed, in his youth, a great delight in sports, especially running. At the age of 20 he had the honor of representing the United States at the Fifth Olympic Games in Stockholm, Sweden. He took part in the 1500 meter race. Throughout the race he was the front runner, for which he was applauded enthusiastically. Close to the finish line he made a mistake by taking a split-second look back at the runner-up. At that very moment, the English runner, Jackson, overtook him. This split-second error cost Abraham the gold medal, and he had to settle for the silver medal. To this day he can't forget that costly error.

Arriving home, Abraham discarded the medal, and for 25 years never touched it. In fact, he had difficulty finding it, due to his keen disappointment and a loss of interest in sports. Years later, we find Abraham once again participating in local contests, achieving great records in the one mile race.

Abraham, now known as Abel, was very popular in the American sports world. He is considered one of the best sportsmen of the century. Working in the Federal Court 40 years, Abel devoted time and energy to his favorite sport — running great distances. Now, at the honored age of 95, which he celebrated in June, Abel still partakes in the one mile run

Abraham Kiviat, on his one mile track up Fifth Avenue in Manhattan, on his 95th birthday.

LETTER TO THE EDITOR

Esteemed and dear friend, Izaak Rybalowski:

Heartfelt thanks for the last Rosh Hashanah issue of the Bialystoker Stimme. This issue contains a wealth of cultural articles, pertinent information and is a repository of history that must not be forgotten. It fills me with pride to be a Bialystoker.

Your report on the great project at Tel-Hashomer Hospital in Israel, was written with great emotion emanating from your gentle heart and love for the children. It fills me with pride and wonder at what precision and dispatch it was realized by you.

The other articles brought out many reflections and fond memories for me. Sol Krim's "The Italian" conveys truths concerning many of us who survived the Holocaust. It tugs at our heart, impossible to free ourselves of what we have lived through. The finest doctor is incapable to help us dispel the pain Not the finest doctor or time can dispel the pain and attempt to cure it. The pain is too great and the wounds too deep.

The "Spirits and Recollections" by Stanley Meisler was masterfully written. After the war I visited Chechanowitz and I saw the many matzevos-monuments which were being used as sidewalks. I regret that I did not meet with Stanley Meisler. If any landsman knows Mame-loshon so that we can understand one another, I would be glad to act as a guide. My telephone number in Gdansk is 31-61-70.

The greatest impression was registered by the lecture of our eminent landsman, Samuel Pisar. This was a monumental speech. I translated the speech into Polish for my daughter and her friends. She seeks her roots, as do many others of her generation.

Alas, who can match the words of Pisar. Until now, no one expressed in one volume the heart rending story. "Of Blood and Hope" that bitter truth of 1000 years of our history. The shedding of innocent, forgotten Jewish blood, on all parts of the earth cries out to us "Remember!!!"

Concisely, the Bialystoker Stimme is most extraordinary. Its main purpose is to "Remember." Again, my heartfelt thanks for the journal, and for remembering me. Toda Rabba.

Dear friend Rybalowski. With this opportunity, I wish to relate several episodes that occurred in Poland. Last summer, Lippa (Moule) Dinour and his family visited us in Gdansk, while enroute from New York to Israel. He told me of his meeting with you.

August 16th 1987, the Polish television telecast, for the first time, the uprising and liquidation of the Bialystoker Ghetto. This documentary was followed by a photograph of the cupola of the burned synagogue on Shul-Hoff.

With the passage of time, the remaining survivors of the Bialystoker underground, has once again diminished. Shimon Kanarski died in Warsaw. Only four old men are left.

Dear friend, in August 1988, there will be an observance dedicated to the 45th Yahrzeit of the uprising and liquidation of the Bialystoker Ghetto. As one who survived the Hitler deluge and the hell of the Bialystok Ghetto, I am taking personal stock, that time draws near when we, who were miraculously spared, will pass away. It would, therefore, be fitting that we meet once more in greater numbers, in our hometown, which is saturated with tears, blood and ashes of our dear ones and transmit to our successors the legacy of "Blood and Hope."

I convey to you my best regards and good wishes, and to all our landsleit whom I had the honor to meet, and to those I did not have the pleasure of knowing. I pray to the Almighty that we may yet have the blessed opportunity Amen! Lehitraoth

your
Efraim Kisler
Gdansk, Poland

—•—

RICA AND FAIVEL

Married in Bialystok in 1926

Rica's speech at the celebration of their 60th wedding jubilee, May 2, 1986 in Durban, South Africa.

My heartbeat — life companion — Faivel
60 years you have been my life companion
60 years no one stood between us
With love and trust, honesty and devotion
60 years have quickly vanished
In sorrow and joy
By day and by night
Together we toiled
Together in harmony
Our 60th jubilee we observe today
With our children, grandchildren, and family
And good friends
60 years passed too quickly
After years of togetherness
We extend our prayers now!...

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

Teaching Prisoners About The Holocaust

• ***By Naomi Pfefferman***
Staff Writer

The prisoners stared at Selene Bruk as she walked through the California Institute for Men at Chino. Bruk, a Holocaust survivor, is dark, birdlike, exactly 5 feet tall. Not an everyday sight among the tough, menacing inmates.

Bruk, 62, visited Chino recently to talk about the Holocaust; she'd been invited by a prison teacher who heard her speak at Cal State Northridge.

Over the years, Bruk has spoken to thousands of high school students in Los Angeles, but nothing

Selene Bruk

quite prepared her for Chino. Barbed-wire fences and guard towers surround the prison, vaguely reminiscent of Auschwitz. Officials searched her at the main gate, confiscated her camera. Later came numerous checkpoints, clanking iron doors, treks through dreary prison yards. Hundreds of prisoners fell silent as Bruk entered one weight-lifting area, and the survivor was understandably nervous. Would she be taken hostage? Or worse?

Finally, Bruk arrived at the designated classroom, along with Jerry Shapiro of the Anti-Defamation League of B'nai B'rith. Inside, some 30 students waited for her, mostly black and Hispanic. Most were gang members, the teacher whispered, and those with SS tattoos belonged to the white supremacist Aryan Brotherhood.

Their eyes were vacant, emotionless, and Bruk shook a bit as she began her story. Slowly, deliberately, she recalled how at 16, she heard screams of men burned alive in a Bialystok synagogue. She described how she hid, with her mother and brother, as the city burned, as rivers of blood poured through the streets. She described how a screaming baby was smothered by a group of Jews hiding from the Nazis; how she stared at an Auschwitz crematorium, wondering if her relatives were burning there.

For 45 minutes, the diminutive, soft-spoken Bruk held the prisoners attention. This, after all, was a group that understood what it meant to hide, to live in ghettos. They stared intently at Bruk's concentration camp photos — of corpses and crematoria — even of an infant, with a tattoo and quizzical expression. And when she finished her lecture, the group fell silent. After a few moments, a black man, later identified as a prison black Muslim gang leader, broke the ice. "I thought we were tough," he told Selene. "But I think you're about the toughest person any of us ever saw. G-d bless you."

Class resumed after a short break, and what should have been a 15-minute question-and-answer session lasted almost an hour.

Hands shot up all over the room. Was Bruk tattooed? (She rolled up her sleeve to show the scar left by the tattoo.) What did Hitler think of blacks? Did Bruk hate Germans? And now that she's rich, does she plan to get even?

Sometimes, the questions were hostile. Jews have all the money, the best doctors and lawyers, said one black inmate. Several sneered as Bruk pointed out that many Jews are poor — "but they heard me,'" she said.

The white supremacists listened quietly, politely, throughout the discussion, then asked pointed questions of their own. What would *you* have done if *you* were German in the 1940's, asked one man with a swastika tattoo? He appeared skeptical when Bruk said she wouldn't have followed the Nazi mainstream.

Another white man asked what happened to the Nazis allowed into the States after the war; Bruk got the impression he wanted to meet them.

But by the end of the session, it was clear the survivor had touched many inmates, "Thank you Mrs. Bruk," they said, in chorus, along with a sound round of applause.

—•—

Bina Robins

Upon going to press, we learned the sad news that Bina Robins, nee Warschawski, born in Bialystok, died on March 6, 1988 after a serious illness, in San Francisco. Surviving her are sisters Ida Corominas, and Etta and brother-in-law Max Aston.

ITZCHAK IVRI HAS PASSED AWAY NOTED HEBREW SCHOLAR AND STYLIST

Itzchak Ivri, famous writer, researcher and editor passed away in August 1987 at the age of 78. Even though mention was made in the Rosh Hashanah Bialystoker Stimme, more has to be written about him.

Itzchak Ivri was the editor-in-chief of the Hebrew Weekly, now in its 66th year, for 15 years until his retirement in 1985. He followed the great legacy of the early editor Menachem Ribalow and Daniel Persky, devoting great skill, energy and devotion in editing the Hadoar which was so beloved to him. He was very discriminating in the choice of articles for each edition.

Itzchak Ivri was born in Bialystok to a long line of a Rabbinic family. His father Rabbi Yakov Mishkinsky was Rav in Bialystok. On his mother's side, he was a scion of the Fajans family, also of a long line of Rabbis. His grandfather was Rabbi David Fajans, Chief Rabbi of Bialystok. His mother passed away at an early age and from that time he experienced great hardship. He received semicha into the Rabbinate in Bialystok. Later, he left Bialystok to study medicine in Berlin.

In 1935 Itzchak Ivri came to Israel and continued his studies in medicine at Hebrew University in Jerusalem. For unknown reasons he switched to writing, joining the newspaper "Davar," and gained great popularity as a skilled political analyst in writing and on the radio under the pseudonym "Politics."

Itzchak Ivri was recognized as a man of high culture, a "maskil" and knowledgeable in many areas of wide scholarship. He was a great translator in Hebrew of many secular classics. The famous Habimah Theatre put on the play "Death of a Salesman" by Arthur Miller from the translation of Itzchak Ivri.

In 1950 he came to America to represent the "Davar" newspaper in Washington. After his assignment he decided to remain in the United States. President Zalman Shazar highly recommended him to the Histadrut Ivrit for the editorship of the Hadoar, and he was accepted. During his editorship with the Hadoar, he won great admiration and respect among the followers of Hebrew culture.

To his "Sheloshim," the Histadrut Ivrit, the Hadoar and a host of his friends paid high tribute to his memory.

Professors Yacov Kabakov and Chaim Liff of the quarterly "Bitzaron" extolled the great contribution the deceased made to Hebrew culture, literature and particularly to the Hadoar.

Professor Itzchak Barzilai delivered a most moving eulogy. He who was one of Ivri's closest friends from the early years in Bialystok, spoke about those early years, coming from an illustrious family saturated with Torah and scholarship. After Ivri graduated from Tachkemoni in Bialystok, his father asked him to continue the family chain of tradition in the Rabbinate. Ivri, however, sought his future in the broader field of Hebrew letters, where he made his lasting contribution. Finally, he will be remembered as a true product of the great cultural "City of Bialystok." His memory, is indeed a blessing.

honoring our martyrs in a massive Kaddish also assumed the function of a moral forum for crimes against humanity. Joined by people of conscience, the survivors have succeeded to force to the surface the many undercurrents which caused the Holocaust and still threaten the security of world Jewry. In the process they revealed that their concerns are of universal validity and a warning to all those worried about the ills plaguing our own society.

America gradually realized that remembering the Holocaust inspired guarding human rights and vigorous striving for more ethical conscience, more moral responsibility and active intervention in all kind of violation and suppression of innate human prerogatives.

The lesson, message and legacy of the Holocaust are inexhaustible. Its memory must be kept alive and cannot be forsaken by those who survived and witnessed the agonizing struggle of their brethren who died with the unshakable belief in ultimate justice and trust in the world. There is growing pressure on survivors to renounce the tragic past for the sake of reconciliation and forgiveness. But we, survivors, believing in the universal validity of "Yom Hashoa," will observe it in unity and solidarity with all people of conscience and pass on the sacred memory of our martyrs to future generations for the sake of world Jewry and humanity at large.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

UNIVERSAL VALIDITY OF "YOM HASHOA"

• *By Dr. Luba Krugman Gurdus*

The "Final Solution of The Jewish Question" which resulted in the annihilation of six million European Jews left the survivors of the catastrophe with pain so profound that they felt alienated and isolated from the entire world. With passing time, the prolonged process of coming to terms with the tragic past, evolved the need to share the sorrow with new friends, congregations and communities. An annual observance, devoted to commemorating the Holocaust, became known as "Yom Hashoa" in Israel and is now professed by every Jewish community worldwide. On this solemn occasion, Jews are often joined by people of conscience of every race and creed, identifying with the Jewish loss and concerned with the future of mankind.

In the United States, "Yom Hashoa," known as the Remembrance Day, was gradually adopted throughout the country and found its permanent place in the hearts of the people. Remembrance Day commemorations increase yearly in scope and number. According to official statistics in the last year, all states of the nation issued proclamations during the Week of Remembrance and held ceremonies in their capitals with the participations of governors and elected officials. In addition, one hundred and fifty large cities followed the lead of their governors in setting up ceremonies. In New York, the 1987 Remembrance Day was commemorated on April 26th at the Felt Forum of the Madison Square Garden for a crowd of 6,000. The two hour ceremony, combining Memorial for the Six Million and the 44th Annual Commemoration of the Warsaw Ghetto Uprising, included the habitual candle lighting by survivors, their children and grandchildren and the traditional Hebrew prayers for the dead. A Jewish Guest Choir from Romania chanted songs of the Warsaw Ghetto and of the Jewish communities of Eastern Europe.

The roster of dignitaries included Hon. Donald P. Hodel, U.S. Secretary of the Interior His. Exc. Meir Rosenne, Ambassador of Israel to the U.S., Hon. Alfonse D'Amato, Senator of the State of N.Y. and Hon. Edward I. Koch, Mayor of the City of New York.

Messages have been received from President Ronald Reagan and President Chaim Herzog. Hon. Mario Cuomo proclaimed April 26th as the Warsaw Ghetto Uprising Day for the State of N.Y. at the same time honoring the Warsaw Ghetto Resistance Organization (WAGRO) which made the Ghetto Uprising the center piece of its yearly observance.

Though fierce battles against the Nazis took place in every large ghetto, like Bialystok, Covno, Vilno, Cracow and Lwow, nevertheless, the Warsaw Ghetto Uprising, first to resist the formidable Nazi adversary, still symbolizes the universal Jewish spirit of defiance and heroism.

Wagro's annual commemorations, previously held at Temple Emanu-El, gained yearly in importance and esteem. They assembled under one roof every segment of the city's Jewish community and prominent leaders who remembered the ghetto heroes together with the Israeli freedom fighters. The flame of Jewish resistance carried from the ghettos and camps of Poland to light the path of the Jewish struggle and ultimately freedom in Israel, now enhances the fight of the Soviet Prisoners of Zion and the effort of Jews still hunting Nazi war criminals and their collaborators.

During the 1987 Commemoration, it became clear that while the 1986 ceremony was marred by Austrian presidential elections in which Kurt Waldheim emerged as a favorite for the office, the 1987 rites were overshadowed by U.S. protectionism shielding Nazi collaborators, like Karl Linnas. The proverbial insensitivity of some American officials to the Jewish pursuit of justice was voiced by Menachem Rosensaft, Founding Chairman of the International Network of Children of Holocaust Survivors, who stated with apparent indignation:

> "Today, as we remember our tragic past, we are dismayed by the insensitivity toward Nazi Germany's crimes against humanity that some of our nation's leaders have demonstrated during the past several years."

The plight of the Soviet Jews was mentioned by the Hon. Donald P. Hodel, who said:

> "It is appropriate to remember that the Warsaw Ghetto Uprising began on the Eve of Passover, the festival that marks the first successful effort of a people to gain freedom. This past week, forty-four years after the Uprising began, the Passover once more has been completed. But freedom is not complete."

Deploring the plight of Soviet Jews whose "freedom is not complete," the Secretary neglected to mention that freedom is also not complete for American Jews, subjected to various manifestations of the Nazi Legacy of hatred which poisoned a large segment of American society.

It is obvious that the Day of Remembrance which emerged as an annual commemoration

BIALYSTOK LEADERS MEETS KFAR CHABAD LUBAVITCH

Mr. Izaak Rybal and Mr. Sol Krim, Bialystoker leaders, recently participated in a parlor meeting to benefit the Lubavitch Vocational Schools on the Kfar Chabad campus in Israel, near Tel-Aviv. The conference was held at the Great Neck home of Tina and Philip Machnikoff.

The program at the meeting included welcoming remarks by Tina and Philip Machnikoff. They described the work of the schools in Israel and their recent visit to the Kfar Chabad campus. Mrs. Machnikoff explained the beautiful link of world-wide Jewry through Torah learning and experiences and how the Lubavitch network of slickim has aided in this effort.

Rabbi Jacob J. Hecht, Executive Vice-President of the National Committee for the Furtherance of Jewish Education spoke. He focused his remarks on the importance of the Jewish holiday period and the tremendous impact that these holidays should have on the individual. Rabbi Hecht also spoke of the involvement and commitment of the guests of honor of the evening, Mr. & Mrs. Morris Chalfin and Mrs. Goldie Damast. In addition, Rabbi Hecht made presentations to the Chalfin and Damast families and presented a special tribute to Mr. Murray Damast who was a leader in community and active worker on behalf of many philanthropic endeavors.

Izaak Rybal, Rabbi David Laine and Sol Krim

Mr. Izaak Rybal and Mr. Sol Krim were introduced to the audience and presented their gifts to the organization's Executive Director of Development, Rabbi David Laine.

The Kfar Chabad School was grateful for the participation of the Bialystoker leadership at this meeting in the Machnikoff home.

---

remember the Dialogues in the Middle Ages such as those forcibly imposed on Nachmonides who won, hands down, and was forced into exile.

Fourth: The Jewish faith is composed of a relationship between the Creator and the Jew. This is an intimate union. This represents an intimate experience of the soul which does not lend itself to a public dialogue. "Walking humbly with the Almighty" is for us a holy command.

Fifth: Our concept of sanctity is paired with separateness. We shun open polemics, preferring personal introspection and soul searching. This is the opposite of dialogue. This Jewish uniqueness is in contrast to Catholicism and to Western culture generally. You conduct intimate relationships between husband and wife publicly, while with us it is always intimate and private.

Sixth: Yours is a missionary religion. Christendom imposes on its faithful a missionary spirit. They are obligated to carry their mission to Jews. To the contrary, we shun it. Yours is to demonstrate the righteousness of your faith. We have no argument with you. You fulfill your religious commands. We Jews, fulfill ours, which teach us to distance ourselves from dialogues.

Seventh: When a universal non-Jew is liberal, and shows sympathy to Jews, we have no reason to suspect his motives. When a priest is liberal, we have cause to suspect him. Known or unknown, his motive is missionary. Finally, he hopes, Jews "will see the light." This is the drive, possibly, to dialogues.

Eighth: The relationship between the two faiths will be friendlier when they will make peace with reality; that they are two religions which are basically and absolutely different one from the other, without any loss, not to seek similarities that are not available. Let respect prevail among the faiths, rising above their differences.

Jews who are ignorant in Jewish prayer and have not delved into the realm of Judaism, and are not knowledgeable in Christianity, seek similarities in both. One who is more involved in his own religion respects the other's religion, in spite of the differences.

The Cardinal acceded to the Rav's clear reasoning. Orthodox Jewry, almost unanimously, is opposed to a dialogue.

A SEQUEL TO ANI MAAMIN

The "survivors" are the most authentic witnesses, but alas their ranks are thinning out. When during World War II, as 6 million Jews were systematically carried off in box cars to the designated extermination camps,. the world powers who were within range to bomb the rails leading to the camps, ignored the human catastrophe. They were only Jews. World diplomats ignored the tragedy, clergymen, the Catholic Church, remained silent. There was complete silence. This was a signal to the Nazis to continue making Europe "Judenrein." To the refrain of "Ani Maamin" and "Shema Yisroel" six million lives were snuffed out. Ironically enough, 43 years later the Holocaust is denied or minimized by a frightful number of anti-semites. Even in Japan, where the Jewish population is very tiny, anti-semitic literature is voluminous.

The American Jewish Community and its leadership are now accused for not having been militant and vocal enough to arouse public conscience and prod our government in Washington, with an outcry of "gevalt," rescue "ratevet." Instead, they were admitted through the back door to see President Roosevelt. He was gracious and promised to do something after the war. After the war there were 6 million exterminated Jews. Jews marched, they filled Madison Square Garden listening to speeches by politicians and Jewish leaders, availing nothing. It was like "a voice calling in the wilderness." It didn't make a ripple.

Presently, we are in the midst of a "dialogue dilemma." Our self-styled American Jewish leadership is pursuing and pressing for a Jewish-Vatican dialogue, to bring about a better understanding between Christians and Jews. We are reminded that a generation ago we were represented by Jewish "Shtadlonim," who subserviently appeared before world leaders pleading our cause which resulted in degradation. The self-styled leader went to the Vatican and came away empty handed. Two questions were posed: Why did the Pope grant an audience to Kurt Waldheim? To this there was no answer. Why doesn't the Vatican recognize the State of Israel? The Pope responded that first a Palestinian state must be established. Only Eli Wiesel displayed Jewish dignity by refusing an invitation to the Vatican.

Dr. Hillel Seidman, the champion and authentic authority on the Holocaust, like the late I. Shmulewitz, recently revealed the reason why Rabbi Dr. Joseph B. Soloveitchik, known as the "Rav," the leading Rabbinic authority of our time, staunchly opposed dialogue.

• ***By RABBI MAX B. POSNANSKY***

In 1962, when ecumenical discussions were underway between some Jews and Vatican leaders, Rabbi Soloveitchik was approached to give consent to the dialogue. He flatly refused. A meeting was arranged, privately, between him and Yafanes Cardinal Hillebrandt of Holland, who was recognized as a liberal and friendly to the Jews. The following ensued:

The Cardinal said: "Truthfully, the Church sinned hundreds of years, especially during the Holocaust. Now there is a chance for reconciliation, and a necessity for a dialogue, which can be a blessing for both. I admit that there are conservatives in our midst who learned nothing. I think we have the upper hand and we can clarify matters, therefore, the dialogue is important."

The Rav replied: "The score between the Jews and the Church is a massive one. It takes in thousands of years saturated with Jewish blood. One cannot erase the great hurt with words and declarations. If in truth there is such a movement, it must be with accomplishments and not words. First, the Vatican has to recognize the State of Israel. The Pope has to do that. Second, the Vatican has to recognize that the Jews are the "Nation of Torah," with revelation at Sinai, which we observe with untold sacrifices."

The Cardinal replied: "I recognize the bond between the Bible and the Jews, including those in the present."

The Rav asked: "Are you and the Vatican prepared for a public admission?" No reply.

The Rav's opposition to dialogue are numerous. They are his sequel to Ani Maamin.

First: There is no such thing as "Jewish Theology," therefore, there are no Jewish "Theologians."

Second: Where the Church trains scholarly and competent theologians in their seminaries, we, on the other hand, have no such institutions. Plainly, wo do not occupy ourselves with a so-called Jewish Theology. Our study is Torah, Halacha and laws. We can talk about Jewish philosophy, Jewish history, but not "Jewish Theology."

Third: You posses expert learned theologians; specialists in the field. Who are the spokesmen for Jews and Judaism?"

Self-styled, unqualified spokesmen appear whose knowledge in Judaism is meager, therefore, misleading and unrepresentative. True giants in Torah will not partake in dialogue. We well

Park /Zabludow-Bielsk Podlaski — Orla — Szczyty — Bialowieze — Narew/; Historical Information: a/ on monuments /Dr. Jozef Maroszek/; b/ on cemeteries /Dr. Waclaw Szerszunowicz — The Symbolism on the Jewish Cemeteries in the Bialystok Region/.

Thursday, September 17

9:00 The Ceremony at the Monuments of the Heroes of the Ghetto and Ludwik Zamenhof and the Commemorating Plate of the Great Synagogue and Icchok Malmed.

9:30 Doc. Dr. Michal Gnatowski /Bialystok/ The Jews of the Bialystok Region during the Nazi Occupation — Main Problems. Sara Bender /Tel Aviv/ Bialystok Ghetto: Jewish leadership, day-to-day life and the formation of the idea of resistance and revolt. Bronia Klibanska /Jerusalem/ Preparation to the Military Uprising in the Bialystok Ghetto from November 1942 to August 1943. Mgr. Waldemar Monkiewicz /Bialystok/ The Annihilation of the Jews in the Bialystok Region. Discussion.

Antony Murkies /Brighton — Australia/ Jewish Schools in Bialystok in the Period Between the Wars. Dr. Olga Goldberg /Jerusalem/ Polish-Jewish Contacts in the Folk Culture in Podlasie — Customs. Dr. Ewa Frys-Pietraszkowa /Krakow/ Polish-Jewish Contacts in the Folk Culture in Podlasie — Craft. History Circle /Bialystok/ The Jewish Population in the Eyes of Christians on the Example of Ciechanowiec. Jenny Wajsenberg /Melbourne/ The Jews Emigration from Podlasie Region in Australia 1919-1939. Discussion.

3:00 p.m. Mgr. Miroslaw Leszczak /Siemiatycze/ The Destruction of the Jewish Population of Siemiatycze during the Second World War. Dr. Jozef Kowalczyk, Mgr. Waldemar Monkiewicz /Bialystok/ The Help for the Jews in the Bialystok Region during the World War II. Mgr. Tomasz Wisniewski /Bialystok/ The Cemetery of Bialystok Ghetto in the Years 1941-1971. discussion.

Final Discussion

6:00 p.m. Summary of the conference and Closing Ceremony.

LOOKING FOR FAMILY

Looking for family from Bialystok by the names of Palter or Sukenick. Please contact

Andy Farber
1000 North Allen Street
Robinson, Il 62454
Telephone — (618) 544-8550

IMPRESSIVE ANNUAL CONCERT AT LINCOLN CENTER IN NEW YORK

The Bialystoker Center and Home for the elderly in New York, maintains a tradition of conducting magnificent concerts. However, the 13th annual concert with its wonderful program surpassed them all. The overflowing audience of 3,000 in the imposing Avery Fisher Hall was enthralled with the renditions of the famous artists, constantly calling for encores.

The musical review in Yiddish, English and Hebrew, under the title of "With Love, to Israel," was arranged and directed by Mrs. Ada Einhorn. The artists who performed, included the popular comedians Allen and Rossi; the dynamic sensational singer Kathy Blackwell; the reputed cantor folk singer Sol Zim; and the Klezmer Trio under the direction of the unforgettable Giora Feidman. The artists were accompanied by the well known Sol Sicori orchestra.

After intermission Mr. Sam Solasz, President of the Bialystoker Center addressed the audience in English, and the Executive Director, Mr. Izaak Rybal spoke in Yiddish. Mr. Solasz described quite vividly, the multi-faceted functions of the Bialystoker Center and Home in the Jewish community of New York,

Mr. Izaak Rybal, the Executive Director of the Bialystoker Center, underscored in his brief talk that, as was his custom in the past, speak in Yiddish. This tradition, so precious to him, to bring the greeting in "Mame loshon" of Bialystok to the assemblage in the majestic Avery Fisher Hall. Secondly, in these thirteen years, we have been the first Jewish organization to bring in the Israeli flag and chant Hatikvah and the American National Anthem.

In conclusion, Mr. Rybal profusely thanked all the organizations who continually cooperate in bringing large audiences to these concerts. Specifically, he praised Masada, the branch that is composed mainly of survivors of the Holocaust, 600 strong. "They are always willing and ready to be of service to the Bialystoker Center." Mr. Rybal congratulated Masada on its 40th anniversary at which time the guest speaker was the celebrated "survivor" Eli Weisel, the recipient of the Nobel Prize. Mr. Rybal wished the audience a happy new year, replete with joy, health and prosperity.

PROGRAM OF THE INTERNATIONAL CONFERENCE IN BIALYSTOK

Our friend Max Ratner, from Cleveland, Ohio, was invited to attend the International Conference in Bialystok. He was unable to go to Poland at that time. Therefore, he sent us the program, which will follow.

The official name of the International Scientific Conference was: "500 Years Of Jewish Settlement In Podlasie." The Conference took place in Bialystok, September 14-17, 1987, and the sponsors were: Institute Of History, Bialystok Branch Of Warsaw University, Jewish Historical Institute, and Bialystok Scientific Society.

The proceedings were divided into four sessions. All of them, except one, were held in Bialystok, on Electriczna Street No. 1. Tuesday morning, September 15, the conference moved to the Talmud House in Tykocin, and came back to Bialystok the same afternoon. Wednesday, September 16, the delegates went on a tour of the towns that surround Bialystok. They held memorial services at the Jewish Cemeteries and visited places of interest in the area.

Monday, September 14

9:30 Opening ceremony; Dr. Anatol Leszczynski /Warsaw/ Some Problems of the History of the Podlasie Jews from 1487 to 1795. Dr. Shmuel A. Arthur Cygielman /Beer Sheva/ The Pinkas of the Bocki Kahal as a Source of the History of the Community at the End of the 18th century. Prof. Dr. Jacob Goldberg /Jerusalem/ Jew and the Inn in Kodlasie in the 18th century. Discussion.

3:00 p.m. Dr. Mordechaj Nadav /Jerusalem/ The Kahal of Tykocin in Old Poland. Prof. Dr. Zenon Guldon /Kielce/ The Jewish Population in the towns of Podlaskie Voivodship in the End of the 18th century. Dr. Krzysztof Link-Lenczowski /Krakow/ The Attitude of the Regional Councils towards the Jews in Podlasie in the 16th to 18th Centuries. Discussion.

7:00 p.m. Reception at the Town Hall with the city authorities.

Tuesday, September 15

9:00 a.m. Departure to Tykocin; Parallel sessions: a/ papers in Section II/1795-1918/ and Section III/1795-1918; b/ short papers in Section I — cont.

9:30 a.m. Papers in Section II and Section III; Dr. Adam Dobronski /Bialystok/ Some problems of the History of the Jews in the Bialystok Region in the Years 1795-1918. Dr. Piotr Wrobel /Warsaw/ The Jews in Bialystok 1918-1939. Prof. Dr. Moshe Mishkinsky /Tel Aviv/ The Role of Bialystok in the Period of Coming into Being of the Jewish Workers Movement. Discussion.

Dr. Jozef Maroszek /Bialystok/ "Rural Jews" in Podlasie in the 16th to the 18th Centuries. Dr. Jerzy Senkowski /Warsaw/ The Jewish Judiciary System in Korona, Especially in Podlasie. Prof. Dr. Daniel Tollet /Paris/ Saul Wahl — The Legend of the Jewish One-Day king in Poland. Discussion. Return to Bialystok.

3:00 p.m. no. 1/Prof. Dr. Mordechaj Altschuler /Jerusalem/ The Jews of the Suwalki Region during the World War I. Prof. Dr. Israel Oppenheim /Beer Sheva/ National Democracy and the Jewish Problem 1895-1905. Dr. Zofia Abramowicz/Bialystok/ Names of the Bialystok Jews in the Years 1886-1939. Prof. Dr. Yosef Salmon /Beer Sheva/ Rabbi Shmuel Mohilover. Dr. Israel Bartal /Jerusalem/ Professor Israel Halpern: The Historian of Jewish Autonomy. Prof. Dr. Jeffrey S. Gurock /New York/ Aspects in the History of the Jews from Bialystok in New York 1880-1920. Discussion.

2/ Dr. Robert M. Shapiro /Baltimore/ Jewish Religious Community in Bialystok in 1918-1939. Mgr. Jozef Adelson /Warsaw/ Social and Professional Structure of the Jewish Population in Suwalki on the Basis of the National Census in 1921, 1931. Doc. Dr. Marian Fuks /Warsaw/ The Jewish Press in Bialystok 1918-1939. Dr.Zofia Sokol /Rzeszow/ Jewish Libraries and Reading in Bialystok. Michal Taboryski /Warsaw/ Jewish Workers in the Workers Movement in the Bialystok Region 1918-1929. Dr. Zbigniew Zaporowski /Lublin/ The Jewish Population in Biala Podlaska in the Years 1918-1939. Discussion.

Wednesday, September 16

8:30 The Ceremony commemorating the memory of the victims of the Czarist pogrom of 1906 at the cemetery on Wschodnia Str. Historical Information /Doc. Dr. Adam Dobronski/

9:00 Expedition to places of historic and tourist interest — cemeteries — synagogues — National

MY BIALYSTOK

• *By Sol Krim*

Fellow Jews, rescue! I would have screamed! Are you insane? Why shout? Rescue whom? Your Bialystok perished long ago. Where were you?

I was in New York and saw no evil. My Bialystok lives on in my memory; in my fantasy.

True, Bialystok is only one city in the accursed Poland; not the largest; certainly not the most comfortable.

When my children were asking me about my youth in Bialystok, my answer was: "Look about you in our home and whatever you see, we did not have. No fine furniture, no radio or television, none of the accessories. Only one skate for sports, not even boots. Yes, I remember the frost bite. It was complete depravation, and we did not know any better. Secondly, these luxuries which you take for granted, would have been unaffordable.

Yet, Bialystok is deeply imbedded in my heart, in my entire being. Now, particularly since I have been closely identified with the Bialystoker Center and Home, and I discovered the glowing star of Bialystok and its menshlichkeit, whose greatest service is to humanity, not for the reward of "Kovod."

Over the next few precious years that we have, our task is to see how the world will remember us. Will the world only remember the skeletons on the day we crawled out of the German death camps to meet those young allied soldiers who liberated us? Or will they see the faces of men and women of determination and dignity who have been restored to life and who have given so much, so often... Times have changed. People are willing to listen to us now, anxious to learn. Together we can strengthen one another, to retell our story even when our personal strength wanes."

"You and I have been honored tonight for what we have done after the Holocaust, for remembering and not letting others forget! Yet I believe that there is still more for us to do. Our enemy now is time. We know how fragile we all are. Our work can not be done alone, but only together. Together we can have an impact, for alone we can be ignored and cast aside.

And I pledge that together we shall remain for the next years — and perhaps equally important is the testimony which will be our collective legacy to generations yet to come.'

As I moved closer to the operation and service of the Bialystoker Home for the elderly, I, for the first time sensed the mighty spirit that had prevailed in the original Bialystok, and this is a transfer from the old home, which now is history.

Now, I come once more with an outcry: "Gevalt, rescue our Home, the remnant and ideal of Bialystok.

The new laws, rules and regulations of New York State throw us into an alarming deficit. Instead of greater allocations, we face financial cuts. A facility like our Home requires constant repair, and that takes money. The wall must be firm and in good repair. We are in need of 44 new windows, which we have already ordered; there is a need for a new hot water boiler. Even the lobby needs refurbishing. It will be done, and hopefully, with your help. We even have water beds, and every room must have a fire alarm. Every floor requires a nurses station, according to State regulations.

There are constant changes and innovations, which we are obligated to pursue. Every floor has a different category of residents — ambulatory and those who are helpless and require constant help and attention. The State doles out the money, which, does not cover the added expenses. Our allocation has been much less during the last two years. Therefore, our need now is far greater than ever before.

It is now 57 years since the late David Sohn undertook to build the Home. It was his labor of love and unique enthusiasm. He rallied around him, his Bialystoker landsleit until the dream came true. Now, at this juncture, we must vow to pursue in this labor of humanitarian love and devotion. It is the scion of Bialystok.

We inherited two legacies from David Sohn — the Bialystoker Home and Izaak Rybal. We must keep this trust. As mentioned in other articles, Izaak and Molly have given 40 years of supreme service. Now must come our response in commitment. The culmination of 40 years of recognition of this valiant service by Izaak and Molly is a grand banquet in their honor; a mark of gratitude and high recognition of the sacrifice they made over this span of years. I ask all our landsleit and friends to come to this banquet and be "Mesameiach" and rejoice with Izaak and Molly. Our task remains to fulfill a legacy and assure the progress of the Bialystoker Home.

Please put this important date on your calendar — MAY 15th 1988 at the Waldorf Astoria. Since I became so closely involved with the Bialystoker Center and Home, we never ran a function exclusively for the Home itself. Our concern was always for Israel, its soldiers, its hospitals and the care of children of lost fathers. I feel confident that with the association of our friends from our sister-city, Grodno, this affair will be a huge success.

rees. Solomon Zynstein, The Chairman of the Executive Board of the American Gathering, spoke about the miracle of Hanukkah portraying vividly the difference between the glorious but cold illuminations and modern lightings in and outside the hotel with the warmth and fervidness which emanate from the little Hanukkah candle which glows brighter and stronger each consecutive night during the symbolic and holy festival of lights.

"When they will ask me in Israel, where I spent last Saturday and Sunday, I shall tell them that I was among the "Army" of the survivors, which is the second and strongest front of the State of Israel' — declared Yitzhak Rabin.

"In the long and tragic history of the Jewish people, the danger of complete annihilation and total destruction was never greater than during World War Two."

"Had there been a strong Jewish State at that time, how different the fate and kismet of the Jewish people would have been.

"Even in our days our enemies lie in wait and endanger our existence; our only defense and protection is and remains a strong and confident State. We seek peace with our Arab neighbors; we do not want to make war on anyone, *but we shall never surrender*."

"The world does not respect a dead Jew. We shall live and defend our lives and our land the way we shall find fit, irrespective of the opinions and ill advice of the U.N. or other "friends."

"The Jewish people has survived the Holocaust but has also lived to see the beginning of our national redemption and the rebirth of a free and independent State of Israel and only if we will remain strong and united, we shall force our Arab neighbors to enter into negotiations with us for a just and permanent peace."

"As a General of the Israel Defense Forces, the "Zvah Hagana Le'Israel," I salute you, my brothers and sisters, survivors of the Shoa, as the Reserve Army of the State of Israel" — concluded General Yitzhak Rabin his speech under a burst of applause.

Sam Halpern, the tribute chairman then introduced the children of the Meeds: their son, Dr. Steven Meed and his wife Rita; their daughter Dr. Anna Scherzer and her husband, Dr. Joseph Scherzer. Steven delivered a beautiful tribute to his parents and Anna "warmed" their heart with a partisan song, under her own accompaniment on the piano.

Many congratulatory telegrams have been received. President and Mrs. Ronald Reagan wished "Mazel tov" to Ben Meed and wished all guests a Happy Hanukkah, saying "May the glow of the Menorah candles shed the light of freedom and peace during the holy season."

Prime Minister of Israel, Yitzhak Shamir praised Meed's efforts to commemorate the memory of the six million Kedoshim and his dedication to the cause of welfare and development of the State of Israel.

Telegrams were also received from Vice President Bush, New York Senator, Alfonse D'Amato, New York Mayor, Ed Koch, National Director of the Anti-Defamation League, Abraham Foxman, Executive Director of the United Jewish Appeal, Ernest Michel, Nobel Peace Prize winner, Elie Wiesel and others.

At the conclusion of the evening, Benjamin Meed was presented with the Elie Wiesel National Remembrance Award. Afterwards, Ben delivered a very emotional response in which he said:

"I am honored to be linked with the State of Israel, honored to have Yitzhak Rabin, the Defense Minister of the State of Israel, present the Elie Wiesel Remembrance Award to me."

"The act of witness that has been so central to our life task will long endure. And yet, I wish that there had been no need for a remembrance award. That the now vanished world in which there were thousands of cities and shtetls and millions of Jews, rich and poor, old and young still existed. I can still dream of that world, in which Rabbis' and Poets, Merchants and Workers alike spoke MAME-LOSHEN, Yiddish."

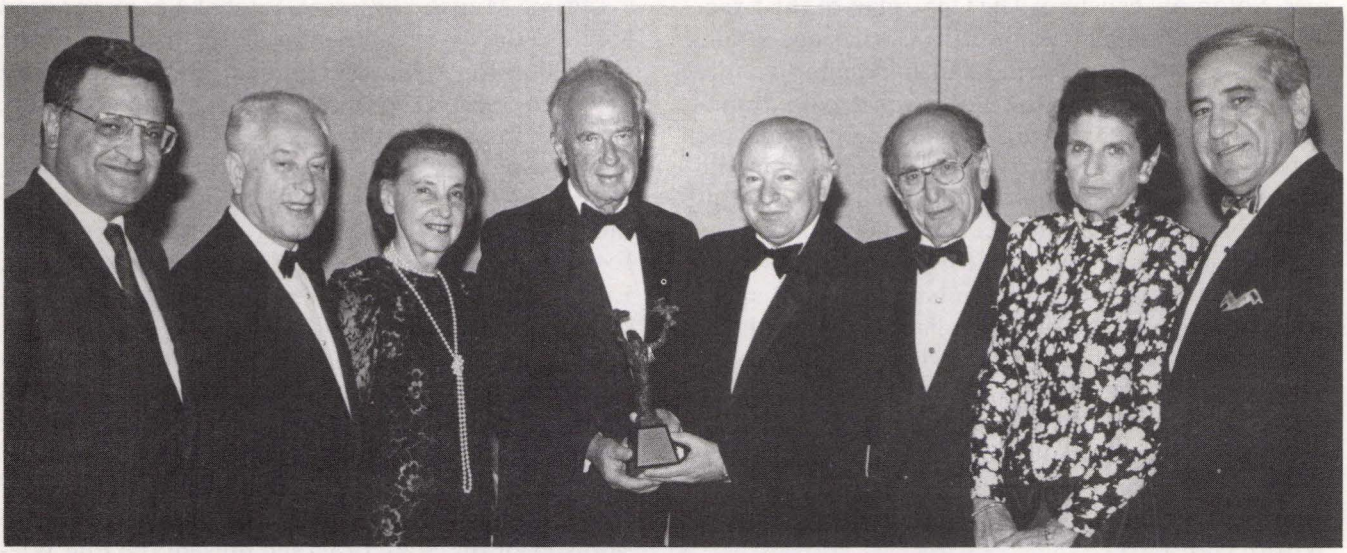
"We survivors did not choose our life, we did not create our fate, we did not chart our destiny. Fate seared our soul and shattered our lives."

"What we have chosen together is to remember; to remember our Kedoshim and the brutality of their deaths, to preserve the memory of their lives, its sanctity and vitality; and to warn the world of what can happen if madness again rules and if peoples' conscience stands aside."

"Our uniqueness as Holocaust survivors is not in the fact that we have suffered, but in the way that we have responded to suffering — *our answer to death was to create life.* We have said NO. — No to those who wanted to end Jewish history. We recreated Jewish life in Israel and our collective lives as Jews in America. Holocaust survivors fought for the existence and security of the State of Israel. Israel's existence a few years earlier might possibly have made a crucial difference, — more important the world would have responded differently if Israel had existed, and if world Jewry would have been organized as it is today."

"All of us started our new lives with nothing, but we did not ask for charity. We worked long hours and educated our children and instilled in them the pride of our heritage."

"Over the past forty years we have remained faithful to the command of our Kedoshim, "Remember and do not let the world forget."

(Left to right, Brig. Gen (Res) Yehudah Halevy, President and Chief Executive Officer Israel Bond, Sam Halpern of Hillside, NJ, Tribute Chairman Vladka Meed, Yitzhak Rabin, Benjamin Meed, Miles Lerman of Vineland, NJ, General Chairman of the dinner Leah Rabin, David Chase of Hartford, CT Dinner Chairman.

frightful calamity which devoured a third of our people, the brutal murder of our 6 million Kedoshim by the heinous German murderers, and to stand side by side, shoulder to shoulder with the newly, out of the ashes, reborn Jewish State of Israel. It is only natural that the American Gathering/Federation should actively participate in all endeavors of other Jewish organizations, like the Israel Bonds, to help and support the State of Israel.

The Israel Bond Organization has established a special National Remembrance Award named after the recent Nobel Peace Prize winner, Elie Wiesel.

The first two recipients, in the years past, were Elie Wiesel and Zygmunt Strochlitz. On December 20th, 1987 the Elie Wiesel National Remembrance Award was presented to Benjamin Meed, President of the American Gathering/Federation of Jewish Holocaust Survivors, at a gala banquet at the Fountainbleau Hotel in Miami Beach. That dinner/banquet has been a great success both in attendance and in the financial results achieved. The latter was also due to the fact that all over the country friends of Benjamin Meed arranged private parlor parties at their homes for potential buyers of Israel Bonds. Those meetings were very successful and made it superfluous to call out donors by name at the dinner. The evening of the dinner coincided with the kindling of the sixth Hanukkah candle. The famous Jewish Metropolitan Opera singer, former refugee from Russia, Misha Raitzin conducted the kindling ceremony. Miles Lerman, the chairman of the dinner reminisced in his opening remarks about the tragic past of the survivors which led from "the days of annihilation to the miracle of renaissance."

"Some of us, perhaps, hoped and dreamed but never really believed that we shall survive and live to come to Miami and buy Bonds for a renewed State of Israel" — said Miles Lerman.

Abe Resnick, Commissioner of Miami Beach greeted the gathering with a quotation from Psalms 133:1 הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד "Behold how good and how pleasant it is for brethren to dwell together in unity!"

General Yehuda Halevi, an Iraqi Jew, despite his lack of knowledge of Yiddish, nevertheless greeted the guests in a few learned sentences, precisely in Yiddish.

David Chase, the dinner chairman, thanking the Almighty for saving his life during the Holocaust, accentuated the fact, that because of his devotion to the State of Israel, he considered himself a better Jew and more conscientious American patriot.

With great anticipation the assembled guests greeted the guest speaker of the evening, the Defense Minister of Israel, General Yitzhak Rabin, who despite the very tense situation at that time in Israel, decided to postpone his return to Israel for 2 days in order to address the gathering of survivors in Miami.

(The night before, there was a reception at the same hotel for 80 survivors who bought Israel Bonds for at least $100,000 each. General Rabin presented each of them with a special plaque designed by the American Gathering and took individual pictures with all of them. This reception was chaired by the senior V. President of the American Gathering, Sam Bloch who gave a comprehensive overview of the Jewish situation in the world. He also introduced Gen. Rabin for a short greeting speech to the hono-

HOLOCAUST SURVIVORS—SECOND STRONGEST ARMY OF ISRAEL

"Holocaust Survivors — Second Strongest Army of Israel" — Declared Yitzhak Rabin, Defense Minister of Israel, Guest Speaker at the National Bond Dinner in Honor of Benjamin Meed, President of the American Gathering-/Federation of Jewish Holocaust Survivors in Miami Beach.

Izaak Rybalowski and Mike Kremer Participated as Representatives of The Bialystoker Center and Home for the Aged. Representing the Boston Holocaust, Moris Kesselman, was also seated with us on the dais.

• ***By Hirsh Altusky***

Last December 20th 1987 the Israel Bond Organization of America together with the American Gathering/Federation of the Jewish Holocaust Survivors organized a gala Testimonial Dinner in honor of the latter's President, Benjamin Meed (and his wife, Vladka, the courier of the underground movement in the Warsaw Ghetto) at the Fountainbleau Hotel in Miami Beach. The various activities and achievements of both organizations are very well known and much appreciated by all concerned in America and Israel.

The same is true for the selected honorees.

It was no surprise that over 1400 people from all over America and Canada came together that evening and collectively pledged and bought over 30 million dollars Israel Bonds. In addition to buying Bonds several guests loaned several million dollars, through American Banks, to the State of Israel by underwriting the cost of interest for the loans for several years. The Bialystoker Center and Home for the Aged which is a member of the American Gathering and is very active in all social endeavors of the Jewish Community in New York, was represented at the Dinner by the Home's Executive Director, Izaak Rybalowski and its Vice-President, Mike Kremer. Both of them are also Vice Presidents of the American Gathering/Federation and a friend Moris Kesselman, representing Boston were seated at the "dais" among the honored guests of the evening.

The American Gathering/Federation of the Jewish Holocaust Survivors was "born" in 1981 in Israel, where over 10,000 Holocaust Survivors came to Jerusalem and at the "Kotel Hamaaravi" (Western Wall) declared their renaissance to a new life after the Shoa and entrusted to the following generations a sacred Testament Never to Forget and not let the world forget the dreadful catastrophe and

Benjamin Meed's remarks after the presentation, part of the dais.

with Yeshiva. This is a letter written 30 years ago, my father, in his wisdom, kept it, it says.

YESHIVA UNIVERSITY HIGH SCHOOL
AMSTERDAN AVENUE AND 168th STREET
NEW YORK 33, N.Y.

OFFICE OF THE REGISTRAR

July 3, 1958

Mr. and Mrs. Leon Katz
51 West 174th Street
Bronx 53, N.Y.

Dear Mr. and Mrs. Katz:

The report card which we recently sent you showed that your son failed in several subjects he studied in our Hebrew department.

We will be glad to give him special examinations in these subjects on September 8, 1958 at 9:30 in the morning.

Unless he makes a better showing in these "makeup" examinations, you will have to transfer him from our school.

With all good wishes, I am

Sincerely yours,

Norman B. Abrams
Registrar

I never took those exams 30 years ago. Well, Yeshiva, now I am prepared to take those exams.

Thank you...

—•—

LETTER TO THE EDITOR

Jan. 31, 1988

Mr. I. Rybal & Mrs. M. Bailin
Bialystoker Home
228 E. Broadway
New York, N.Y. 10002

Dear Mr. Rybal & Mrs. Bailin:

I am enclosing a check for your organization in memory of my sister, Ruth Shultz, who died a week ago.

I want to take this opportunity to thank you for the *excellent* attention and care she received at your Home these past 8 years. I visited Ruth quite frequently over the years, and even dined with her at least once a year. I always left extremely impressed by the home-like ambience you provide for your "guests." I tell my friends and family, that if ever I were to follow in Ruth's footsteps in health, I'd gladly place myself in your hands.

Again, my sincere thanks.

Leo Lipner

Dear Mrs. Bailin & Mr. Rybal:

There is always time to send a letter of complaint, but less thought given to expressions of thanks and appreciation.

You will recall, I often thank you and your staff, verbally, for the kind care given to my father, Sam Silverstein. It is time I put my thanks in writing. The superb level of care given at the Bialystoker, (always appreciated), is doubly apparent in contrast with the blatant lack of interest and concern shown by the staff of Beth Israel Hospital during my father's recent hospitalization.

I am always cheered by the welcome I receive when I visit the Home, along with assurances, by the elevator operator, that my father is doing well, that he is "a nice man," and that he is being looked after. I hope you know how much this contributes to his family's peace of mind.

I have been involved in administration long enough to know where the credit lies, and I go on record to commend your efforts and results.

Sincerely,
Martin Silverstein

—•—

MEMORIES OF MOTHER

• ***By: Bernard Gevertzman***
A volunteer at Bialystoker Home

Memories of Mother
Follow my shadow
As silently I tread
Walking among the dead.

Cord of life never severed
Reaching to the grave
Buried memories in the air
Coming closer if I dare.

Pictures of the past
Follow me
As we drive
With those no longer alive.

Wanting to share
The beauty of the road
With one so dear
But no longer here.

To touch her
Hear her voice
See her smile
Feel her near.

Thoughts go speeding by
On my hidden highway
Trying to capture
Yesterdays rapture.

Misty windows
From dry tears
Covering from sight
Her eternal light.

Reaching back
Into yesteryear
Through a haze
Reliving our days.

At every turn
Events reborn
Scenes come and go
No control on the flow.

Going in circles
Never an end
Faces and sound
Round and round.

Driving among dreams
A hundred thoughts a mile
Speeding to her past
Loving her to the last.

I had to confront my own "Inside" and "Outside" worlds when invitations went out for this dinner. Business friends were surprised to learn that I graduated from Yeshiva University. Those at Yeshiva were equally surprised, but for a different reason. "Could it be that one of our graduates is a division President of a beauty company?"

In my generation at Yeshiva University, the norm was either to join the family business, or become doctors, lawyers, professors or Rabbis. So when Yeshiva University established a business school, I felt it was an important step forward. When they asked me to help organize the cosmetics, fragrances & toiletries industry as a support group — I was glad to help. But why is it important that Yeshiva University have a business school? To justify my career choice and those of other executives? Hardly.

The purpose is to bring the *best* and *most* relevant of Jewish traditions to American business practices. This country has been very good to us and we have something we can return in many areas — not just in science, medicine and law but in business as well. We can bring to the "Outside World" our unique tradition of laws which guarantees the highest level of business ethics. For, contrary to popular misconceptions about Jewish business practices — Jewish law is scrupulous about insuring honest business practices, fair treatment of employees and responsibility for the care of the poor and unfortunate. Commitments made that are never meant to be kept and the "check is in the mail" syndrome are not Kosher. Interesting and not often discussed, is the point that Jewish law is just as concerned with the employee's duty to his employer, be it a single individual owner or a large group of stockholders. We are commanded to insure that a full day's work is done, and that priority is given to the employer's goals and not to our own personal growth agenda or financial gains.

Because of everything we read in newspapers and see on television about businessmen, it is time for Yeshiva University to help give moral leadership and deal with the difficult issues of business practices and ethics as they have dealt with issues in Jewish law and science. I applaud Yeshiva's efforts in the recent establishment, with the help of the financial community, of a chair in business ethics at this new school.

In my discussions with Dean Shiff, about his goals and needs for the development of a great business school, we agreed that if Yeshiva were to succeed it needed not only to attract teachers but to attract top students regardless of their financial resources. Towards that end, we decided that all proceeds from this dinner would go to the establishment of a scholarship fund. (Perhaps to give a more

Mr. & Mrs. Leon Katz

deserving "Neil Katz" a chance.) So here I am. Twenty years of business and a lifetime of Jewish tradition. Its all come together tonight, Inside and Outside. Thanks to Ron Perelman and Sol Levine. These men who are always in the forefront of charitable functions, religious and secular, serving as chairman, committee members and honorers. They are men who understand their role not only in building businesses but also in building communities. As usual, they did not hesitate to help and lend their support. I am proud to be a part of their team.

I am so glad my parents are here from Israel to celebrate this with me. (I am sure there were times they never thought I would get out of high school.) I am thankful that my devoted wife, Sharon, who has helped me for 22 years is here at my side. I want to thank my administrative assistant, Eileen Truzzolino and all the members of the committee who worked so hard to put this event together.

And, I want to thank all of you who took the time, the money and the effort to share this moment with me and Yeshiva University.

I have just one other piece of unfinished business

active in the Jewish community. He serves on the Board of Trustees of the Young Israel of Scarsdale. His parents, our landsleit, are indeed proud of the life and accomplishments of their son. The banquet in his honor afforded them great nachas and extreme joy.

Leon Katz, in his own right is well known and highly regarded for his service to our Bialystoker Center and Home. His wife Helen and he have been most generous to our institution over the years. Years ago, Leon built a dental clinic for children on the Lower East Side. Ten years ago he helped us purchase that same building which adjoins the Home, and is now a part of our great institution.

Presently, Leon Katz is compiling in English, translating the commentaries on the Bible. He wants to convey to future generations the wisdom of our masters, the value and eternal truths of every passage in the Bible.

THE FOLLOWING IS THE SPEECH MADE BY NEIL J. KATZ AFTER BEING INTRODUCED BY RABBI MILLER OF YESHIVA UNIVERSITY.

Thank you Rabbi Miller...

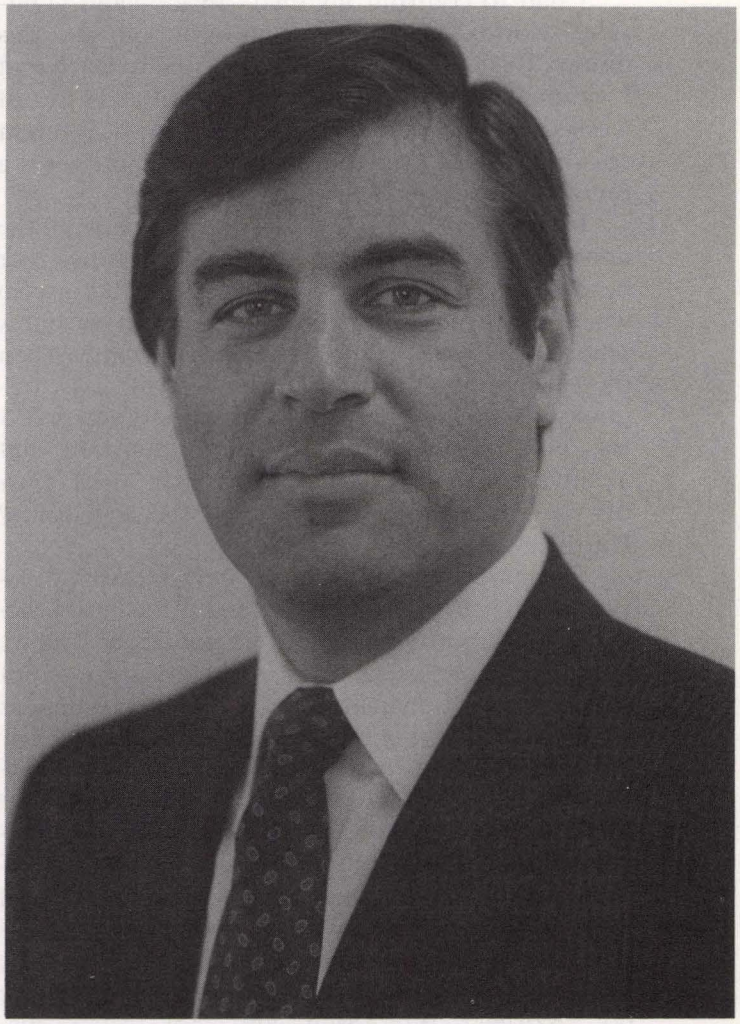
Good evening and thank you all for coming.

I have to tell you that as I stand here tonight I have this strange feeling of anxiety that I haven't felt in years. As many of you know, I have often had the opportunity to address large audiences and usually don't think twice about it — something, however, is very different tonight. As I look around the room and see teachers, Rabbis and friends of mine from High School and College days I think I know why I have this funny feeling in the pit of my stomach. All of a sudden I've been transformed into a frightened teenager who's about to flunk another exam or course. And I know it must really be happening because after all, as always, my parents are sitting right there, probably called in by the Principal so they can beg him to give me another chance. For some reason they always did give me another chance and that's the reason I'm here today — because Yeshiva gave me another chance.

* * *

Please let me share some thoughts with you about this occasion...

Being honored at this dinner brings to mind a book I recently read by Herman Wouk. He is best known as the author of the Caine Mutiny and the Winds of War. This book is different. It's not a war adventure. It's autobiographical. While reading it, there were moments when I felt he was writing about me. And when I thought about it, I realized he was writing for the millions who grew up as ethnic Americans. The book has a wonderful title. It's called, Inside, Outside. Wouk tells us about being raised in strictly religious surroundings at home. This was his "Inside" world. Then as an adult he entered into a secular world where few people had an understanding of his background. This was the "Outside" world. Throughout the book, Wouk tries to reconcile his "Inside" and "Outside" worlds. You don't have to be Jewish to understand Inside-Outside. Virtually all Americans are ethnic Americans. Few of us go back more than a few generations. Many of you in the audience have a grandparent who speaks the old country language and keeps the old customs alive. That's what's special about America. We all bring something extra with us.

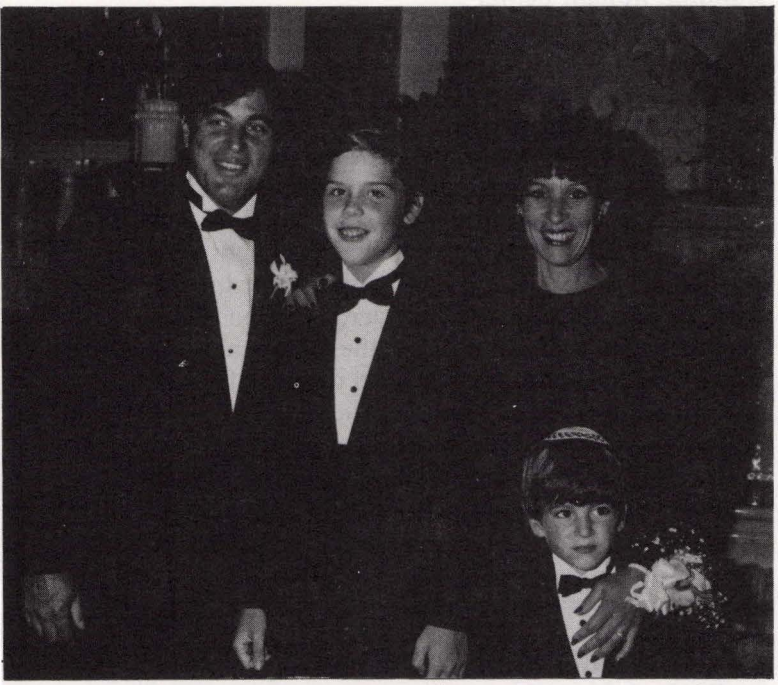

Neil J. Katz

YESHIVA UNIVERSITY HONORS NEIL KATZ PRESIDENT OF A REVLON DIVISION

Yeshiva University of New York honored one of its accomplished graduates, and his parents who are our Bialystoker landsleit. The honoree is Neil Katz, President of the Beauty Fashion Division of Revlon Incorporated. His parents are Helen and Leon Katz, who reside in Israel.

The convocation which honored Neil Katz with the coveted "Jewish Heritage Award" took place September 16, 1987 at the Plaza Hotel in New York.

Mr. & Mrs. Neil J. Katz, and their two sons, David and Daniel.

About 500 friends and patrons of Yeshiva University graced the occasion, among them the proud parents who came from Israel.

Neil Katz and the Revlon Company undertook the task of raising funds to establish the new Sy Syms Business School to be incorporated in Yeshiva University. The University, now in its 101st year, is the only institution of higher learning of this caliber in the western world. The banquet realized a scholarship fund exceeding 360 thousand dollars, in honor of Helen and Leon Katz.

The "Sy Syms Business School" was primarily established to accommodate students who wish to major in business education, management and economics. This new addition to the numerous graduate divisions comprising Yeshiva University, opened in the autumn of 1987.

• *By IZAAK RYBAL*
Executive Director
of Bialystoker Center and Home

Ronald Perleman, Chairman and Chief Executive of Revlon Incorporated, served as master of ceremonies at this important banquet. The senators of New York, Alfonse D'Amato and Patrick Moynihan, served as Vice-Chairmen. The invocation was rendered by Rabbi Jacob Rubinstein of Young Israel, Scarsdale, New York. The guest speaker was Sy Syms, Chairman of the Development Committee, of the Board of Trustees of Yeshiva University, whose name the new school carries.

The presentation was made by Dr. Israel Miller, senior Vice President of the University. Finally, Neil Katz delivered a very impressive speech, acknowledging the high honor given him, and praising the scholarly accomplishments of Yeshiva University. He thanked the Yeshiva University administration, the gathered guests and participants, and, most of all, he expressed his gratitude to his Bialystoker parents, Helen and Leon Katz.

Neil Katz achieved a meteoric rise at Revlon beginning in 1977 as Director of Marketing. A year later he was elevated to the Vice Presidency of the firm's beauty expansion division, and in 1979 as Vice President of marketing and Market Expansion. Two years later he was promoted to the division Vice Presidency of the Beauty Expansion Division. In 1983 he became Senior Vice President of Marketing. In 1985 he reached the top as Executive President of Marketing and Sales; while in March 1986, he was named President of Revlon's complete beauty supervisory division.

Mr. Katz commenced his career in 1969 with Pepsi Cola in the field of market exploration. He was also occupied in the newspaper announcement bureau; as well as other enterprises in large corporations. In 1973 he was associated with the Clairol Company as Associate Director in Market Planning and Research, and in 1975 as Director.

Neil graduated Yeshiva University High School and Yeshiva College with a B.A. degree in psychology and a bachelor's degree in Hebrew literature. He was captain of the college's basketball team. He was awarded a master's degree in psychology from Louisiana State University.

Neil Katz lives with his wife Sharon and sons David and Daniel in New Rochelle, where he is

Gov. Deukmejian Names deputy D.A. to judgeship

Richard P. Neidorf

Deputy District Attorney Richard P. Neidorf; who has earned a reputation as a fair-minded, "street smart" prosecutor, has been appointed by Gov. George Deukmejian to the Los Angeles Municipal Court bench.

Neidorf, who served as assistant head deputy of the district attorney's Santa Monica branch, was sworn in as judge Wednesday. He will take the bench Monday in West Los Angeles Municipal Court, where he temporarily is scheduled to preside at felony preliminary hearings.

The 42-year-old judge said he is honored by the appointment to the newly created position, but also is torn by "bittersweet" feelings as he leaves behind the people with whom he has worked for more than a dozen years.

"I'm very happy that the governor has enough confidence in me to appoint me to this important position," Neidorf said Thursday. "But leaving the District Attorney's office after 14 years.... It's like a family."

Emotions pouring from the district attorney's offices from Santa Monica to Los Angeles were just as mixed.

"We're real happy he was appointed to the bench," District Attorney Ira Reiner told *The Outlook*. "But on the other hand, we're losing one of our best people."

Reiner characterized Neidorf as "a rare deputy who has extraordinary trial skills as well as management ability."

"He demonstrated that on a daily basis. He was excellent with the young deputies... brought a lot of street smarts with him that was very, very helpful.

"He was dedicated," Reiner continued. "That's an overused word, but he was literally a night-and-day worker. He was everything that you look for."

Neidorf, a graduate of California State University at Los Angeles, served as a narcotics agent with the state Department of Justice from 1967 to 1969. Following graduation from Southwestern University School of Law in 1972, he spent a short time with the U.S. Department of Justice before joining the Los Angeles County District Attorney's office.

He and his wife, Helena, live in Brentwood with their 10-year-old son, Andy.

In the 14 years with the district attorney's office, where he is known as an expert in narcotics law and search warrants, Neidorf has distinguished himself as a prosecutor with integrity, court officials said.

"He's an outstanding prosecutor," said defense attorney Robert L. Shapiro, who has faced Neidorf in the courtroom. "When he evaluates something, it is done with a judicious point of view, with total integrity."

Neidorf's peers characterized him as an "outstanding human being."

"I've always said Richard is one of the two nicest people in the world," said West Los Angeles Municipal Court Judge John H. Reid. "And I'm not sure I've met the other person."

Mike Carroll, head deputy of the district attorney's Santa Monica branch office, praised Neidorf's "significant contributions" to the Santa Monica branch, where the new judge served for eight years.

"Those who have worked with Richard respect him as an outstanding lawyer," added James Bascue, chief trial counsel for the California State Bar Association and former head deputy of the district attorney's Santa Monica office.

Above and beyond all the legal expertise, however, towers "an outstanding human being," Bascue added. "That's the kind of people we need on the bench."

Rabbi Max B. Posnansky

Rabbi Max B. Posnansky passed away on February 14, 1988. His article "Ani Maamin" is the last in a series he has written for the Bialystoker Stimme. Our heartfelt condolences to the family. A detailed obituary to follow in the next issue.

Lorna Talin

We are sorry to announce that Lorna Talin, wife of our controller Harold Talin, passed away March 4, 1988. She is survived by two daughters Anita Silverstein and Enid Talin. We wish to extend our sincere condolences to the family.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

FROM THE DESK OF OUR ADMINISTRATOR

• By MYRA BAILIN

As many of you know, the New York State Department of Health conducts an annual survey at the beginning of each year to evaluate and approve the care provided to our patients. Needless to say, inspection time is usually a trying one for the staff as daily procedures are placed under the closest scrutiny by a team of health specialists: nurses, doctor, dietician, sanitarian. Our facility was visited by eight inspectors.

This year, however, I am pleased to report that the feeling in the home was different as the surveyors went about the review. The staff, always kind, caring, and sensitive to patient needs, had worked diligently throughout the year to upgrade the standards of practice here at Bialystoker Home for the Aged. All the aides and orderlies received intensive training which led to certification, a formal recognition of achievement. The nurses also regularly attended in-service to refresh old skills and gain others required to accommodate our sicker population. The staff, confident and secure regarding their work performance, welcomed the opportunity for appraisal.

For their part, the surveyors were pleased with our progress, and with the improvements made to patient care. They praised the cleanliness of our patients, maintained in an odor-free environment. In addition, the inspectors stated that the patients felt truly at home and comfortable here. All of the staff in turn, were gratified that our accomplishments were not only recognized, but commended.

As the surveyors interviewed the patients, a favored question was, "How's the food?" The responses were all complimentary, for the patients at Bialystoker enjoy the food and did not hesitate to say so.

With sicker patients, the Dietary Department has made a concerted effort to respect personal preferences, adding a bit of pleasure to the day. Most important is the individualized attention, including physical assistance if needed, each patient receives at meal time. Proper nutrition is necessary for both the aged and the ill.

The state surveyors emphasized and applauded the progress made within the Dietary Department and found no deficiencies. However, they encouraged and made suggestions which would lead to further growth.

The physical plant has a well earned and deserved reputation for cleanliness and maintenance. It was not surprising that there were no deficiencies found in these areas. Medicine, recreation, social services, administration also had a perfect survey and were found deficiency free. In summary, I am pleased to share with you the fact that the 1988 survey was the best inspection the Bialystoker Home for the Aged has ever had!

•••

Chun-Liang Yu, son of Kam Kan Yu, first cook to the Bialystoker Nursing Home, was married to Heng-Li Wu on Thanksgiving Day, November 26, 1987. Chun-Liang Yu is following in his father's footsteps in that he is interested in food service and

Chun Liang Yu, Izaak Rybal, Heng Li Wu, Howard & Myra Bailin

presently manages a restaurant in New Jersey. His bride is a computer operator.

Izaak Rybal and Myra and Howard Bailin, attended the lovely wedding reception held at one of the finest restaurants in China Town. Needless to say, the guests from Bialystoker Home had a marvelous time, as they participated in a tradition and culture so different from their own. We are certain all our readers join with us in wishing the couple much happiness together.

My husband Howard, and our sons, David and Jeffrey, join me in wishing everyone a happy and healthful Passover.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

may law partner, 'I've made a decision. I will never be a successful trader until I depend on it for my livelihood.' I quit the law firm, and I've never practiced law since."

According to Melamed, he was a very good pork bellies trader. "That was a good market," he says. "I used to say it had nine bull markets and six bear markets in a single year."

In 1967 Melamed suggested that the Merc changed its live cattle contract by expanding the number of delivery points on the railroad lines to which cattle could be taken to satisfy the contract. When the new cattle contract drew the big beef packers to trade on the Merc for the first time, the kid from Bialystock was on his way. He was elected to the board of the exchange and by 1969 was chairman.

As Melamed discovered, being a commodities trader is one profession where the prestige associated with industry leadership does you no good. Indeed, the time you take away from the pit to tend to other responsibilities may be costly. "When I was young, I could trade looking over my shoulder," he says. "Even after I started the administrative work and there were still no screens, I could keep up with the market on the telephone. Now if you're away from your screens ten minutes, it's a lifetime because everybody is so plugged in." President Robert Wilmouth of the National Futures Association (of which Melamed is chairman) reports that Melamed brings a telephone to board meetings, and "while we're discussing, he will be on the phone with the floor, 'buy this, sell that.'"

Now in his mid-fifties, Melamed lives in one of Chicago's northern suburbs in the large house where he and his wife raised three children. Industry obligations have pretty much killed his once-varied recreational life. He no longer plays tournament bridge or acts in Yiddish plays. However, he has found a new occupation: writing. Last fall he completed *The Tenth Planet,* a science-fiction novel about a 3-million-year-old android, which Chicago publisher Bonus Books will bring out in September.

Melamed rises at 5:45 every morning and turns on the Reuters screen to see how his overnight position did in Singapore and opened in London, then drives to his office in time to spend a half hour or so with the charts before the market opens at 7:20. Though he takes phone calls in the morning, he hates to make appointments before his markets close at 2 p.m. As a trader who relies on fundamentals, Melamed had a good first quarter this year in currency futures and an awful time in the S and P 500. "I'm an alchemist," he told T. Brett Haire, First Boston's chief of equity trading. "I make gold in the currency pits and turn it into crap in the S and Ps."

Since 1981 Melamed has held the title of special counsel at the Merc, which saves him from ceremonial obligations but still keeps him at the heart of the web. It is a troubled web. The open outcry market — hundreds of traders in a pit forty feet in diameter — has proved inadequate to deal with tens of thousands of trades a day.

Customer orders often do not get filled at the best price available at that moment; big orders move the market much more than they should as the "locals" climb aboard a trend; there are periodic scandals over washed (phony) sales to induce interest in a contract or, worse, to rig prices; and President John Phelan of the New York Stock Exchange has been heard to say that the violence and pace of S and P 500 futures and options trading could create a "meltdown" in the stock market.

Melamed has been deeply involved in making sure the Merc board takes these concerns seriously and, as spokesman for the industry, in arguing out the issues with the regulators and politicians. After programmed trading in S and P futures helped propel a 100-point drop in the Dow Jones industrial average last January — and both the Merc's S and P pits and the NYSE floor simply plunged through all stop-order points — Melamed persuaded his board to set new controls over the S and P contract. Initial margin requirements were raised; and the brokers on the rim of the pit, who can wigwag hand signals with the telephone clerks who take customers' orders, were barred from trading for their own accounts.

If complaints about conflicts of interest persist, and most people think they will, stronger barriers may have to be raised between member trading and the execution of customer orders. Merc and Board of Trade experts, working with the Commodities Futures Trading Commission, have reached tentative agreement — which members would have to approve — on how to construct a computer-based system that would allow small orders to be filled essentially off the floor, as they are now handled at the stock exchanges.

But financial futures are here to stay, because the financial markets could not operate without them. When he first suggested currency futures to his companions at the Merc, Melamed said, "If we can make this fly, we can change the world." They made it fly and changed the world.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

lem by inventing an IMM Index, which is 100.00 minus the annualized yield on the T-bill. Thus, if the interest rate is 5.83 and traders expect it to rise to 6.56, they reduce their bid from 94.17 to 93.44.

Melamed had tried to sell currency futures to the Bank of England; the T-bill futures he tried to sell to Salomon Brothers. "I went to Billy Salomon," he recalls. "I had no credentials. He listened to me and said, 'This is not something for Salomon to start. But if you prove it will work, I'll join, and I promise you Salomon will be your Number One trader.'"

When Melamed demonstrated that his futures market gave bond dealers a huge security blanket, Salomon was as good as his word. The bond giant did come in and, under the name Plaza Securities, became the biggest player in the T-bill market.

Other interest-rate futures followed, most notably the contract in ninety-day Eurodollar CDs, which allowed banks and corporate borrowers to lock in (or escape) future funding or lending commitments at a specified price. The traders (and banks) then began playing "the TED spread," the difference between T-bill futures and Eurodollar futures, which fluctuates according to the confidence the market has in the banking system.

Altogether, the T-bill and Eurodollar pits trade something like 70,000 million-dollar contracts every day, with an open interest of hundreds of billions of dollars every night. And even these are dwarfed by the S and P contract, which trades 85,000 contracts a day.

Ten years ago, the Merc had three of the ten most actively traded futures; the highest ranking, Number Five, was live cattle. Last year, the Merc had five of the top ten contracts. Four of the five were financial futures. The S and P 500 ranked second and the Eurodollar was third. The pork belly traders have struck it rich.

Melamed himself lives in fear that some day it will all just disappear, that the government will come and shut down the Merc or make it impossible for the traders and brokers to operate. The Merc has one of the biggest Political Action Committees in the country and a lobbying office in Washington. Melamed's walls are covered with pictures of himself with Presidents and Congressional leaders of both parties. "Success begets vulnerability," he says. "If we don't maintain a strong voice in the Congress, there are enemies out there who will stomp on us."

Henry Jarecki, a longtime friend, traces the roots of Melamed's personal insecurity. "We were both refugees from the Germans who had been overwhelmed in our childhood by the power of the authorities to shift our lives," he says. "I reacted by attempting to undermine all authority so that no one could ever have power over me. Leo reacted by becoming part of his environment and learning to control it."

A youthful Melamed on stage (tipping his hat) with the Chicago Yiddish Theatre.

Melamed calls it "the Bialystok syndrome," referring to the Polish town where he was born, the only child of an eminent Yiddish scholar and his wife, who also taught Yiddish. In 1939 they decided that Poland was unsafe for Yiddish teachers and fled first to the Soviet Union, then to Japan and finally, shortly before the Japanese attack on Pearl Harbor, to the United States. "You have to understand that as a small boy I lived for two years with my mother holding my hand," Melamed says.

Settling in Chicago, Leo's parents resumed their careers, and he went to the old Navy Pier campus of the University of Illinois and then to John Marshall Law School. Looking for a job as on office boy at a law firm, he answered a newspaper ad from Merrill Lynch Pierce, Fenner and Beane ("It sounded like a law firm to me"), which sent him to the Merc to work for their man on the floor, Joseph F. Sieger, who was chairman of the exchange. Melamed was instantly hooked on trading. Even before he finished law school, he borrowed $3,100 from his father ("All the money he had, I thing") to buy a seat on the Merc.

"When I started, I made money," he recalls, "and I remember saying, 'I'm doing better than the professor who is teaching me at law school.' Then I went broke. It happened three times, and each time I worked my way out of it with the law practise (he was a personal-injury lawyer). But I never doubted I was going to be a good trader. I read every book ever written about trading, every book about fundamentals. When I went back after the third time, I said to

"because I loved the pit; I loved the members of the pit. They would do what I wanted them to do, for patriotic reasons. I could say, 'Give up what you're making a living at,' and they would follow me — within reason."

In fact, it was a long, hard pull. When Melamed introduced foreign-currency futures in 1972, all the speculation in foreign exchange was being done by the barons of banking — the specialized traders who practiced a mysterious rite that even bank CEOs regarded with fear and trembling. Melamed well remembers a comment in a New York newspaper about "a bunch of crapshooters in pork bellies (who) have the temerity to think they can beat some of the world's most sophisticated traders at their own game."

But the reason the bank forex traders looked brilliant was that they had no competition. Individuals and companies had to go to the banks if they wanted to change their money or lock in prices or revenues on future foreign-trade payments. Melamed was sure that currency futures would work because Nobel Laureate economist Milton Friedman had said they were needed to establish a free market in currencies. ("I knew Milton Friedman was God, so how could I be wrong?")

To house the new instrument, Melamed incorporated a new International Money Market and located it at the Merc, though not as part of the exchange. The legal status of financial futures was still uncertain, and at first the only trading done was by members for their own accounts. "I went along with the IMM because I would follow Leo anywhere," says Merc trader Barry Lind, "but I didn't think foreign-currency futures would work until our board took a trip to Europe to try to sell the idea there, and I saw what the banks were charging people to change money."

Not that the European financial institutions bought the idea. At most of the meetings, Lind remembers, the Merc board outnumbered the audience. The high point of the trip came at the Bank of England, a major player in the forward market for foreign currencies. The bank's director received Melamed only to tell him they were not interested in futures contracts, then at the end of the meeting courteously asked if there was anything else they could do for him. "Yes," he said jokingly, "you could float the pound." He was icily ushered to the door. The next day it was all over the newspapers that the bank had floated the pound; the directors had taken Melamed's joke as evidence that some scoundrel had leaked.

Most Merc members were making good money trading pork bellies, and live cattle; they really didn't want to hang around a currency pit all day. So Melamed decided to recruit outsiders as members of the IMM, and 150 newcomers bought seats for $10,000 each. In contrast, Merc members could buy seats for $100; virtually all 500 members threw money into the pot and visited the currency pits from time to time, lending professionalism to the auction. After a year, the roll was closed and memberships were traded on an auction basis. This spring, IMM seats were going for $260,000.

In getting the IMM off the ground, perhaps the most important Melamed invention was the Class B membership: "official" arbitrageurs who were placed between the IMM and the banks. The arbs were necessary, Melamed explains, because at the beginning no bank would become an IMM member: "Bob Abboud (then president of First Chicago) was on our board, but his foreign exchange trader wasn't interested"

Without participation by the banks, Melamed says, "We ran the risk that our transactions might not have any connection with reality. Was our price for Swiss francs the real price or just a Merc price? So I said to the banks, 'We will insert someone who is a customer of yours. He will buy D-marks from you in the cash market and sell D-mark futures in our place, or vice verse. I will let you look at his position every day, so you can assure yourself you are never at risk, and he will have the backing of the commodity firms at the Merc who are your customers.'"

Trader Henry Jarecki, the flamboyant head of Mocatta Metals and a charter member of the IMM board, believes that if the banks had participated in the futures market from the beginning, they could have killed off the traders: "You can prove mathematically that a guy just standing in a pit and trading in a futures market that is not the primary market can be picked off by the guys in the primary market."

Instead, the Class B arbitrageurs, as many as forty of them, picked off the banks. About a decade later, the banks woke up to what was happening, joined the IMM themselves and put the independent arbs out of business.

By the Melamed had moved on to interest-rate futures, starting in 1976 with a market in Treasury bills (for which Milton Friedman rang the bell on opening day). Here again, Melamed's creativeness was tested:

T-bills are quoted in the cash market by interest rates, but the futures contract would have to be based on the price of the bill itself. Since the price of the bill goes down when interest rates go up, and vice verse, traders would have to think inversely, which is not an easy thing to do. Melamed solved the prob-

MASTER OF THE CHICAGO MERC

By creating the fulcrum of financial futures, trader Leo Melamed made a lever that moves the world of money.

• *By Martin Mayer*

One morning last fall as the clock neared seven, a black-haired, energetic little man accosted the harried traders and brokers hustling through the gate to the huge, windowless trading floor of the Chicago Mercantile Exchange. Grabbing hold of their jackets, he handed them big round buttons reading, "Voulez-vous ECU?" and demanded that they head over to the foreign currencies quadrant of the floor and start trading futures in the European Currency Unit (the artificial measuring rod of Common Market currencies) then being introduced on the exchange.

Nearly all the traders pinned the buttons on their lapels, and some even followed his instructions. For this was Leo Melamed, a legend in his own time ("I go down to the floor," he says, "just to show people that the myth lives") and the financial genius responsible for opening up the home of pork belly, egg and onion futures to the new world of financial futures.

Over the past decade, these new instruments — from foreign-currency and U.S. Treasury bill futures to contracts on bank certificates of deposit, Eurodollars and the Standard and Poor's 500 index, the star of the collection — have become indispensable to the conduct of international trade and national and international investment. These days, banks cannot efficiently finance foreign trade without the ability to lay off their bets in foreign currencies at the futures market, and other institutions cannot manage short-term portfolios without hedging their risks in interest-rate futures. And pension fund and mutual fund managers hope to smooth the hills and valleys of a very bumpy stock market with the S and P 500 futures, even though they dread the avalanche that can strike the stock market when these contracts near their expiration days.

The effect of the financial futures boon on the Merc itself has been spectacular. When Melamed, then in his mid-thirties, was named chairman in 1969, the exchange had a $180,000-a-year budget and a beat-up old trading floor of 1928 vintage, where men stood at big black-boards on elevated walkways to mark the prices of transactions made in the trading pits. Today the annual budget is 75 million, and once the open out-cries have been made in the pits, every transaction goes in and out of a capacious and expensive computer system. Since 1972 the Merc has moved twice to accommodate its expanding operations and has opened satellite offices in New York, London and Tokyo.

More than three-quarters of the Merc's budget and the income earned by its members is generated by the financial futures contracts Melamed structured and bulled through a membership and financial community that, by and large, had not the slightest understanding of what he was doing. Melamed could lead his fellows in new directions because his restless, omnivorous intelligence — and his trader's viscera — understood that the worldwide telecommunications network being put in place would revolutionize international finance. In particular, it would create opportunities to arbitrage in an auction marker between the cash market for currencies and the forward rates offered by the banks.

Melamed was sure currency futures would work because Milton Friedman (right) had said they were needed: "I knew Milton Friedman was G-d, so how could I be wrong?"

A lot of invention would be needed between this cup and the traders' lips. But Melamed is an inventive man. His ability to solve technical and strategic problems — plus his persuasiveness with regulators and, especially, the members of the Merc — made the financial futures market possible.

"I could do it," Melamed says, pacing his handsome, modern office upstairs from the trading floor and peering repeatedly at the green futures quotes flashing on the six computer screens beside his desk,

---

Martin Mayer, author of The Bankers *is working on a book about markets.*

"Dignity." We maintain a full medical and nursing department; a modern kitchen and dining facilities, a rehabilitation section; and we meet all State of New York requirements. The skilled nursing section is constantly on the upgrade. All of this requires vigilance and painstaking supervision. Thanks to our able and well trained staff, we are able to accomplish our goals.

The Executive Director also spoke about the monumental "Bialystoker Yizkor Book," published under his direction and initiative, which was ably edited by the late I. Shmulewitz. He pointed to the many important projects for which the Bialystoker and Grodner landsleit take the "Lion's" share. The numerous banquets which Izaak and Molly organized to the great financial benefit of the Home, in honor of the active leaders, are most memorable.

To honor the 40 years of service by these wonderful people, husband and wife, Molly and Izaak Rybal, a banquet will be held May 15th, 1988 in their honor, at the Waldorf Astoria Hotel. We anticipate a huge outpouring of friends, all well wishers, who will want to express their gratitude to them for a "job well done," and offer prayers on their behalf that they be granted length of years in good health and continued excellent service in the "vinyard of the Almighty." "Zei hoben dos kosher fardint."

—•—

LETTERS TO THE EDITOR

צ. קלמנטינובסקי — ר. שטיין

משרד עורכי־דין ונוטריון

Z. KLEMENTYNOVSKY — R. STEIN

LAW OFFICE AND NOTARY

Dear Molly and Izaak,

Eileene and myself were delighted to receive the announcement that the Bialystoker Center and Home have decided to honor both of you at a Dinner at the Waldorf Astoria Hotel — for your devotion and important work for the Institution itself, for your activities in favor of the State of Israel, and for your blessed activities for general Jewish public projects.

For many years we have observed the important functions of Izaak in his public services, and we always admired these activities, and the important help that Molly extended to her husband, and we were also impressed by Molly's public activities.

We wish both of you, Izaak and Molly, many more years of public service in the same way that you have until now, and we wish you good health and many years of happiness.

Sincerely and with hearty greetings,

Eileene and Zvi Klementynovski.

THE SHABBAT-HAGADOL BIRTHDAY OF HONORARY PRESIDENT RUBIN BINDLER

The well beloved and eminent Honorary President of the Bialystoker Center and Home for the Aged, Rubin Bindler, annually observes his birthday on Shabbat-Hagadol preceding Pesach, in a most unique manner, which portrays the man and his ideal.

Since Pesach is the *'Festival of Freedom,'* recalling our ancestors' redemption from Egyptian bondage, Mr. Bindler has used his birthday to solicit his family and friends, instead of personal gifts to him, to make worthwhile contributions to the Bialystoker Home. In that way at the Seder, our *'Elderly'* may festively enjoy the festival of freedom.

It is good to retell, that Rubin Bindler is of the earliest of Pioneers and among the builders of the Bialystoker Center and Home. His service is incessant, and his devotion ever greater. He is both respected and admired. His seasoned advice is always sought.

In connection with this beautiful tradition Mr. Bindler, almost dutifully, conducts a one man campaign, on his birthday, Shabbat-Hagadol to which his family and a host of friends contribute. We are enormously grateful to him. We wish our much respected Honorary President Rubin Bindler, long life, good health and cheer. May he continue enjoying great Nachas, in full measure from his family and the Bialystoker Center.

Make your reservation for your tickets and group benefits for the gala annual

BIALYSTOKER CONCERT AND THEATRE PRESENTATION

to be held on

Sunday, October 9, 1988

at 2:00 P.M.

This extravaganza will take place at the spacious aristocratic Lincoln Center, on Broadway and 67th Street, in New York City. Please be sure to contact, as soon as possible, the office of the:

BIALYSTOKER CENTER

228 East Broadway, New York, N.Y.

Call: **(212) 475-7755**

Izaak and Molly Rybal

late David Sohn (David Sohn was the founder and life-long leader of the Bialystoker Center). Upon his arrival in America in June 1947, Izaak was invited to assist David Sohn, and when in 1967 David Sohn died, Izaak Rybal assumed the awesome leadership of the Bialystoker Center. Molly's pet projects were to supervise all functions of the Center such as the Annual Theater Concerts in Avery Fisher Hall at Lincoln Center; she records all donations after the successful appeals by Izaak, and she assists Izaak in arranging and proofreading the articles for the Bialystoker Stimme.

Interviewed in his office, Izaak Rybal pointed out that one of the highlights of his life was his association and deep commitment to the Bialystoker Center and Home; and with thanks to David Sohn "my close contact with our Bialystoker landsleit, here and abroad."

"I share my shattering experience of the Holocaust with all my survivor sherit hapleita fellow Jews. Their misfortune has also been mine. We were the eyewitnesses to almost total Jewish extermination at the hands of the Nazis. It is only a miracle, or a pure accident that I find myself among the living," Rybal said.

"I was an eye witness to the destruction of my beloved city Bialystok, her Jews, and my family. After the war, I returned to Bialystok and found myself amidst horrifying total and unspeakable devastation of Jewish life and property. Broken hearted I left my city of birth and started on my wandering without real destination. I reached Prague Czechoslovakia, where I remained six months. Like the "wandering Jew" I wandered from place to place. Finally, in 1946, I reached Paris where I remained one year. Fortunately, I found myself useful. Three religious Jews, among them Dr. Yuchnovecki who represented the Jewish community, learned that I was a printer, and asked me to establish a Jewish printing shop. They proposed that I print a Jewish weekly newspaper, "Dos Vort." I readily accepted their offer, and an office was established with a staff of French and Jewish writers. We printed the paper and sent it each Friday to the survivors of the "Camps." We attempted to reach as many as possible. The greatest problems were to maintain contact and to obtain information. The print was on very thin paper. I worked hard and in return, I received stamps to purchase food, and, at times, eat in a restaurant."

In Paris Izaak Rybal renewed the threads of life. He succeeded in bringing together the remnants of the Bialystoker "Ghetto Fighters." Together with the composer Hirshin and Dr. Yuchnovecki, the President of the then "Bialystoker Committee, collected all ghetto songs, as they were chanted, and Mr. Hirshin set them into musical compositions. These songs were spread among the survivors, and helped to sustain and enliven their souls and boost their morale.

Mr. Rybal maintained a constant correspondence with David Sohn, and on the second day of his arrival in the United States, accompanied by his brother, Leon Rubin, he visited Mr. Sohn in the office at the Bialystoker Center, where he was warmly received. David Sohn said to him: "I have waited for you a long time, and as of now I want you to help in my favorite project by printing the 'Bialystoker Album.'" Rybal cheerfully accepted and set himself to work on it. The "Bialystoker Album" was finally published in 1951, consisting of 1200 photos of Jews of Bialystok. He was also chosen to edit the Bialystoker Stimme, a function he ably performs to this day.

Rybal's first position was as a printer with Schulsinger Brothers, where he also printed the Bialystoker Stimme. There he saw to it that the Stimme was published on time and in presentable form. Later, he joined the "Forwards" and supervised 48 printers. In the meantime, he was right hand man to the late David Sohn. Early morning and late evening hours were devoted to the Bialystoker Center during a period of 20 years. Upon the demise of Mr. Sohn the leaders of the Bialystoker Center offered Mr. Rybal the exalted position of General Secretary, with full responsibilities over the Center and all its facilities. In 1986, the Board of Directors elevated Mr. Rybal to the position of Executive Director. While the responsibilities remain the same, they are more complex.

With pride Mr. Rybal described the complete functioning of the Home; its constant progress, its service to the community, and, especially, the renovation of the facility in 1968 into a 95-bed Home for the elderly. "This is a traditional kosher institution which attracts residents from a broad spectrum of the community. It is a Home whose cornerstone is

BIALYSTOKER STIMME

Published by the

BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.

228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755-7756 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK APRIL, 1988 No. 342

BIALYSTOKER CENTER AND HOME WILL HONOR IZAAK AND MOLLY RYBAL MARKING THEIR 40TH JUBILEE

• *By A. Schreiber*

The Bialystoker Center and Home for the Aged in New York, is marking feverish preparations for the Jubilee celebration for the beloved Izaak and Molly. It is now 40 years since Izaak Rybal, Executive Director of the Center & Home, and his wife Molly, have undertaken their dedicated service for this worthy institution. Simultaneously, 40 years ago Izaak and Molly married. This double Jubilee will be climaxed with a grand banquet.

At the last meeting, the Board of Governors of the Bialystoker Center & Home decided to highlight this double anniversary with a banquet honoring Izaak and Molly, to take place May 15th, 1988 at the prestigious Waldorf Astoria Hotel, where previous Bialystoker Center banquets were held to honor its leaders.

The banquet committee named by the Board are: Rose Solasz, Joseph Dines, Sol Krim, Max Ratner, Charles Schwecher, Michael Kremer, Simon Rogove, Myra Bailin, Leon Trachtenberg, Sam Solasz, Rubin Bindler, Dora Russek, Diana Medvedev, Sol Zim, Jacob Beren, Joseph Dobryman, Sam Chuden. The committee reported that the prominent international lawyer, Dr. Samuel Pisar, will be the guest speaker, our own Bialystoker landsman, and close friend of the Rybals. Dr. Pisar readily accepted the invitation and will come from Paris accompanied by his wife to grace the occasion. Also, our Bialystoker landsman, the well known industrialist and prominent leader Mr. Max Ratner of Cleveland, will participate, among others.

Izaak and Molly Rybal come from reputable Bialystok lineages. They and their parents were born and reared in Bialystok. Izaak's parents, Meyer and Devorah operated a hotel and restaurant near the train station, which was patronized by textile and leather merchants who came to Bialystok on business. They also had a wedding hall, well known in the city and vicinity. They were blessed with eight children; five sons and three daughters, Izaak being the youngest. He obtained a fundamental Jewish education and attended the Gymnasium. Later, together with a partner, he operated a printing shop where a number of newspapers were printed, as well as other publications.

The second World War Izaak endured in Soviet Russia. In 1939 when Germany and the Soviet Union divided Poland between them, Bialystok was annexed by the Soviets. In June 1941, when Germany invaded Russia, the Red Army mobilized Izaak and sent him to the "front." Later, as a Polish citizen, he was banished to the far reaches of Russia where he labored through all the war years. He is one of the few who miraculously survived the Holocaust. He, alone, is the remnant of the whole family.

Molly Rybal's parents, Chaim Shlomo and Sheine Gitel Goldberg, were spared the Shoah. They had immigrated to the United States before the war. In Bialystok, the father was employed as manager-bookkeeper in the well known textile factory of Parecki-Gavenski. In 1928, he and his oldest daughter came to America, and two years later Molly with her brother and other sister followed; and in 1934, the mother arrived. In New York the father continued as a bookkeeper and became a member of the Bialystoker Center. He passed away in 1934 and the mother followed in 1962.

Molly attended public school, high school, and 2 years at C.C.N.Y. where she took up accounting. In 1946 she became a member of the "Club of Bialystoker Friends" serving as its financial secretary until it was incorporated within the Bialystoker Center. In 1947, Molly met Izaak Rybal who had just arrived in America, and they married six weeks later.

The marriage of Izaak and Molly 40 years ago came as a blessing not only for them, but for the Bialystoker Center as well. While still in Europe, Izaak had been in contact with the Center and the

JOIN US AT THE ANNUAL GREAT BIALYSTOKER THEATER — CONCERT

The Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, is once again making great preparations for the Annual Theater-Concert. As always, the imposing entertainment will take place in the magnificent Avery Fisher Hall of Lincoln Center, on Broadway at 67th Street in New York City.

For this year's Theater-Concert which is scheduled for Sunday the 9th of October 1988, at 2PM, an unusually great program is being arranged comprising song, music and art. The participants are famous personalities in the world of entertainment.

Geula Gill, Famed Israeli International singing star; Mal Z. Lawrence, one of America's funniest comedians; Judy McCauley, Jane Seaman, Norman Atkins & Bruce Adler, Marian Cobin, pianist (the Best of Broadway) unique and super talented group of Broadway singers; and the well received Sol Sicari Orchestra.

We call on our Bialystoker Landsleit and Friends to patronize this coming Annual Theater-Concert. A rich entertaining afternoon is assured. Morever, you will tremendously help in the support and progress of the great Bialystoker Home and Infirmary for the Aged. You will likewise, meet your landsleit and renew your friendships this afternoon.

Please call our office for information about tickets and make arrangements for group benefits.

Our Address Is:
The Bialystoker Center
228 East Broadway, N.Y.
Tel. **(212) 475-7755**
Contact Mr. Izaak Rybal

ENGLISH SECTION

Bialystoker Center and Home will Honor Izaak & Molly Rybal Marking their 40th Jubilee ..... A. Schreiber 1
Master of the Chicago Merc ... Martin Mayer 4
From the Desk of our Administrator ..... Myra Bailin 8
Gov. Deukmejin Names Deputy D.A. to Judgeship 9
Yeshivah University Honors Neil Katz President of a Revlon Division ... Izaak Rybal 10
Letter to the Editor 13
Holocaust Survivors-Second Strongest Army of Israel ..... Hirsh Altusky 14
My Bialystok ..... Sol Krim 17
Program of the International Conference in Bialystok 18
Impresive Annual Concert at Lincoln Center . 19
A Sequel to Ani Maamin ..... Rabbi Max B. Posnansky 20
Universal Validity of "Yom Hashoah" ..... Dr. Luba Krugman Gurdus 22
Teaching Prisoners about the Holocaust ..... Naomi Pfefferman 24
Son of Bialystok Rabbi, Renowned American Sportsman ..... Shimon Feiginoff 26
Henry Sarna Delivered a Speech at Kent State University 27
Happy Events 29
Chanukah Party at Bialystoker Center 30
Yom Hashoah in Miami 34
Bialystoker Ladies Auxiliary . Rose Finkelstein 36
Our Home and its Activities for the Residents ..... Mifa Rogoff 37

Published by the Bialystoker Center
228 East Broadway, New York City
Editorial Committee — Izaak Rybal, Editor

1947 — Molly & Izaak Rybal—40 Years Of Service To The Center & Home — 1987

BIALYSTOKER STIMME

Published by the
BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.
228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755-7756 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK | APRIL. 1988 | No. 342

HEBREW UNION COLLEGE - JEWISH INSTITUTE OF RELIGION - LIBRARY - CINCINNATI, OHIO

Our prominent landsman from Chicago, Leo Melamed, whose towering achievements were recently featured in the cover story of the prestigious magazine "Business Month." (Article, Page 4).

אונזער חשובער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן, ליאָ מעלאַמעד, פון שיקאַגאָ, איז לעצטנס באַערט געוואָרן דורכן פּרעסטיזשפולן „ביזנעס מאָנט" פאַר זיינע גרויסע אויפטוען פאַר דער אַמעריקאַנער ביזנעס־וועלט. (אַן אַרטיקל וועגן אים — אויף זייט 8).